

UNIwersytet w Białymstoku
Wydział Historyczno – Socjologiczny

Iwona Siwicka
nr albumu 13352

Dekanat oszmiański w 1784 r. w świetle opisów parafii

Praca magisterska
napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. Józefa Maroszka

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI.....	2
WSTĘP	3
1. ŹRÓDŁO – OPISY PARAFII DIECEZJI WILEŃSKIEJ Z 1784 R.....	3
2. ROZWÓJ SIECI KOŚCIELNEJ NA TERENIE DEKANATU OSZMIAŃSKIEGO.	6
3. OBRAZ DEKANATU OSZMIAŃSKIEGO W ŚWIELE OPISÓW PARAFII.	13
3.1. <i>Struktura własności ziemskiej dekanatu</i>	13
3.2. <i>Sytuacja wyznaniowa</i>	17
3.3. <i>Krajobraz dekanatu w 1784 r.</i>	18
WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	21
OPISY PARAFII DEKANATU OSZMIAŃSKIEGO Z 1784 R.	23
PARAFIA DANUSZEWSKA	23
PARAFIA GUDHAJSKA	28
PARAFIA GRAUŻYSKA	32
PARAFIA GIERWIATSKA	39
PARAFIA HOLSZAŃSKA	46
PARAFIA KREWSKA	56
PARAFIA ŁOSKA	66
PARAFIA NARWILISKA	70
PARAFIA OSZMIAŃSKA	75
PARAFIA OSTROWIECKA	86
PARAFIA SMORGONSKA	91
PARAFIA SURWILISKA	97
PARAFIA SOLSKA	103
PARAFIA TRABSKA	112
PARAFIA WORNIAŃSKA	122
PARAFIA ŻUPRAŃSKA	128
PARAFIA ŻELADZKA.....	133
INDEKS GEOGRAFICZNY I OSOBOWY	136
SPIS MAP	157
BIBLIOGRAFIA	158

WSTĘP

1. Źródło – Opisy parafii diecezji wileńskiej z 1784 r.

Celem pracy jest edycja źródła, jakim są *Opisy parafii diecezji wileńskiej z 1784 r.* Opisy dekanatu oszmiańskiego były owocem szeroko zakrojonej akcji przeprowadzonej pod koniec XVIII stulecia w poszczególnych diecezjach Rzeczypospolitej. Zainicjował ją bp płocki Michał Poniatowski (brat króla Stanisława Augusta), od 1784 r. prymas Polski. Już w 1778 r. zarządził w swej diecezji sporządzenie opisów według opracowanej pięciopunktowej ankiety, która zakończyła się wykreśleniem przez kartografa królewskiego mapy diecezji płockiej. Powodzenie tej akcji skłoniło Michała Poniatowskiego, już jako prymasa, do rozszerzenia jej zasięgu i stworzenia szczegółowych map województw całej Rzeczypospolitej.

Biskup wileński Ignacy Massalski doskonale zdawał sobie sprawę z przydatności tego przedsięwzięcia. 7 czerwca 1784 r. rozesłał drukowany list pasterski do wszystkich dziekanów z poleceniem dostarczenia do 15 sierpnia do kancelarii biskupiej dokładnej charakterystyki obszarów swoich parafii. Czytamy w nim, że „*potrzebna jest wiadomość położenia szczególnych miejsc diecezji naszej. Te bowiem, gdyby na karcie geograficznej wiernie i dokładnie były wyłożone i pod oczy podpadały, wiele sprzeczek i spraw, z samego na karcie wejrzenia, mogły być ułatwione i przyspieszone.(...) karta geograficzna diecezji naszej (...) do wielu pospolitych pożytków byłaby zdatną*”¹. Do listu pasterskiego dołączone były dziewięciopunktowe, bardzo szczegółowe *Artykuły*, mające ułatwić proboszczom sporządzenie opisów swoich parafii. Punkt pierwszy zobowiązywał plebanów do podania informacji o położeniu kościoła parafialnego, z uwzględnieniem kościelnych i państwowych granic administracyjnych, w jakich się on znajduje. Tenże kościół był punktem odniesienia do opisanie wszystkich miejscowości, wiosek, folwarków i innych miejsc znajdujących się w obrębie parafii. Przy każdej miejscowości należało wymienić właściciela (bądź dzierżawcę), świeckiego lub kościelnego, podać położenie geograficzne względem kościoła oraz odległość od niego wyrażoną w milach.

W kolejnych punktach *Opisów* należało podać wszystkie sąsiadujące parafie (również z sąsiednich dekanatów) oraz większe miasta grodowe, powiatowe i archidiakonalne. Miejsca te powinny także zostać dokładnie określone w położeniu

¹ *Przyszłość kultury Polaków na Kresach*, t. 2 *Kraj rodzinny matki mej*, pod red. J. Maroszka, Białystok-Drohiczyn 2000, s. 6.

względem własnego kościoła parafialnego. Następne punkty *Opisów* miały dać jak najbardziej dokładny obraz ukształtowania topograficznego całej parafii. Należało wymienić wszystkie „*bagna, błota, jeziora, i ich nazwiska (...) tamy, kępy, rzeki wielkie splawne, rzeczki*” - z uwzględnieniem miejscowości przez które przepływają, oraz miejsc, gdzie łączą się z innymi rzekami czy jeziorami. W opisach swojej parafii pleban powinien ująć wszelkiego rodzaju wzniesienia terenu, określić stopień zalesienia obszaru i gatunki najczęściej występujących drzew. Precyzyjnie należało opisać sieć drogową w obrębie każdej parafii. Na koniec każdy z proboszczów musiał także określić położenie swojej parafii w stosunku do granic administracyjnych państwa.²

Powstałe opisy parafii bp Massalski na początku 1788 r. przesłał królowi Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu. Po trzecim rozbiorze Polski zostały wywiezione do Rosji wraz ze Zbiorami Króla Stanisława Augusta i nie były dostępne. Rewindykowane z Petersburga w 1930 r. wraz z polskim dziedzictwem kulturowym spłonęły w czasie Powstania Warszawskiego. Przez wiele lat historykom dostępny był jedynie zbiór opisów przechowywany w bibliotece Akademii Nauk w Kijowie, który obejmował tylko część diecezji wileńskiej. W połowie lat dziewięćdziesiątych XX w. odnaleziono w archiwach wileńskich zbiór oryginalnych opisów 248 parafii (wszystkie pochodzą z diecezji wileńskiej), własnoręcznie sporządzonych przez plebanów w 1784 r. Do 1944 r. znajdowały się w katedralnym archiwum diecezji wileńskiej a po II wojnie światowej zostały umieszczone w Centralnym Archiwum Historycznym Litwy w Wilnie.³

Poniższa praca zawiera opisy 17 parafii rzymskokatolickich dekanatu oszmiańskiego. Oparta została na zachowanych 3 oryginalnych opisach parafii z 1784 r. (Daniuszew, Żeladź, Ostrowiec)⁴ oraz dostępnych 14 opisach w formie kopii. Kopie te pochodzą ze zbioru opisów całej diecezji wileńskiej wykonanych dla Joachima Chreptowicza, kanclerza wielkiego lit. W nieznanych okolicznościach trafiły do zbiorów Muzeum Starożytności, założonego w roku 1845 w Wilnie przez Eustachego hr. Tyszkiewicza.⁵ Należy zaznaczyć, że parafie Daniuszew i Żeladź umieszczono przy dekanacie zawilejskim (od 1791 r., wcześniej dekanat świrski), do którego należały ze względu na swe położenie za rzeką Wilią.

² Tamże, s. 8 i n.

³ Tamże, s. 12.

⁴ Centralne Archiwum Historyczne Litwy (dalej: CAH Wilno), F. 694, op. 3504, nr 554, k. 22-23, nr 556, k. 68-69, nr 636, k. 404-406v.

⁵ *Przyszłość kultury Polaków...*, dz. cyt., s. 18.

Dokumenty wykonane przez duchownych są wyraźnie świeckie w treści. Jednolity charakter pisma występujący we wszystkich opisach przemawia za tą samą osobą kopisty. Redakcję tekstu ułatwiał schludny i czytelny charakter pisma, ładna polszczyzna. Jedynie oryginalny opis parafii Danuszew sprawia wrażenie pisanego w pośpiechu. Natomiast opisy parafii Żeladź i Ostrowiec są niekompletne. Brakuje kilku obszernych fragmentów tekstu – miejscowości między Kamionką a Pałuszem w punkcie 1-mo, punktów 2-do, 3-tio, 4-to, 7-mo i 8-vo (Ostrowiec)⁶ oraz 3-tio i 4-to (Żeladź)⁷.

Znamy większość nazwisk plebanów, którzy sporządzili opisy. Niewiadoma jest tylko godność osoby sporządzającej opis parafii Ostrowiec, gdyż uniemożliwia to brakujący fragment tekstu. Podpisy swe złożyło 10 proboszczów, w jednym przypadku uczynił to wikary, 4 księży podało wyłącznie imię i nazwisko. Funkcję dziekana pełnił Michał Nikodem Staniszewski, kanonik inflancki. Rezydował on w parafii Worniany. Urząd dziekana nie był więc przypisany proboszczowi parafii, od której dekanat brał swoje imię.

W opracowaniu redakcyjnym zachowano oryginalny, staropolski i regionalny tekst dokumentu i jego składnię, modernizując jedynie pisownię, interpunkcję i ortografię według *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*.⁸ Dodano własne znaki przestankowe. Wynikało to z trudności zrozumienia rozbudowanych zdań oświeceniowych (zajmujących nawet połowę strony maszynopisu), gdzie konieczny był podział zdania na fragmenty. Zastosowano znaki diakrytyczne, pozostawiając jedynie nazwiska w formie oryginalnej (w nawiasach kwadratowych forma ze znakami diakrytycznymi). Ujednolicono system skrótów, głównie grzecznościowych, stosowanych w źródle. Pomocny okazał się *Słownik skrótów*.⁹ Liczebniki główne zapisano cyfrą, a liczebniki porządkowe słownie. Nazwy zgromadzeń zakonnych pisano wielką literą. Nieliczne wtrącenia łacińskie, związane z nazewnictwem kościelnym, pozostawiono w formie oryginalnej. W przypadku nieodczytania fragmentów tekstu, oznaczono w nawiasach kwadratowych liczbę brakujących liter za pomocą kropek. W ustalaniu właściwych nazw miejscowości oparto się na *Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*.¹⁰ Równie przydatne okazały się

⁶ CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 636, k. 404-406v (oryginał).

⁷ CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 556, k. 68-69 (oryginał).

⁸ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.

⁹ J. Paruch, *Słownik skrótów*, Warszawa 1992.

¹⁰ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* [dalej: SGKP], wyd. pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. 1-15, Warszawa 1880-1902.

mapy taktyczne Polski w skali 1: 100 000, zgodne z podziałem administracyjnym Polski z 1937 r.¹¹ Na ich podstawie sporządzono mapy (w wersji drukowanej) parafii krewskiej, daniuszewskiej, żeladzkiej, oszmiańskiej, smorgońskiej, holszańskiej i łoskiej. Mapy pozostałych parafii załączono w wersji elektronicznej na dołączonej płycie CD. Poszukiwania osób wymienianych w źródle oparto na herbarzach A. Bonieckiego¹², K. Niesieckiego¹³ oraz S. Dumina¹⁴, w mniejszym stopniu na *Polskim Słowniku Biograficznym*¹⁵. Niezastąpionym źródłem wiedzy o środowisku kulturowym i geograficznym powiatu oszmiańskiego okazała się praca Czesława Jankowskiego.¹⁶

Opisy parafii diecezji wileńskiej z 1784 r. powstały nim środowisko kulturowe zniszczyły rozbiory. Obecnie mogą służyć wielu celom naukowym. Przede wszystkim mają szansę stać się kolejnym narzędziem badawczym w rękach historyków. Dzięki dobrej znajomości ludzi i terenu przez plebanów, a także sumiennemu wykorzystaniu tej wiedzy w opisach, historycy dysponują dziś doskonałym materiałem badawczym. Źródło daje pełny obraz minionej rzeczywistości. W konfrontacji z innymi źródłami mu współczesnymi lub późniejszymi może posłużyć określeniu zmian, jakie zaszły zmiany w kulturze i geografii tego obszaru. To także doskonały punkt wyjścia do badań genealogicznych i własnościowych, badań nad siecią osadniczą. Praca nad edycją opisów parafii diecezji wileńskiej jest ważna również z perspektywy społecznej i kulturalnej. Źródła te powstały w okresie przedrozbiorowym na obszarze, na którym przez wieki rozwijała się polska świadomość narodowa.

2. Rozwój sieci kościelnej na terenie dekanatu oszmiańskiego.

Początki chrystianizacji Litwy sięgają czasów Władysława Jagiełły. 17 lutego 1387 r. wydano w Wilnie przywilej fundacyjny biskupstwa wileńskiego, w którym informowano, że król wyposażył kościół św. Stanisława i św. Władysława, przeznaczając go na katedrę.¹⁷ Akt ten stał się fundamentem pod przyszłe struktury kościelne na tym terenie. Kształtowanie się granic biskupstwa trwało wiele lat i postępowało wraz ze wzrostem liczby świątyń. Wzorów miała dostarczyć Polska, w której Kościół był

¹¹ *Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000* (Michaliszki, Oszmiana, Wielkie Sołeczники, Wiszniew, Worniany, Żodziszki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927-1935.

¹² A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 1-16, Warszawa 1899-1913.

¹³ K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. 1-10, Lipsk 1839-1846.

¹⁴ S. Dumin, *Herbarz rodzin tatarskich Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Gdańsk 1998.

¹⁵ *Polski Słownik Biograficzny* [dalej: PSB], t. 1-43, Warszawa, Kraków 1935-2005.

¹⁶ Cz. Jankowski, *Powiat oszmiański: materiały do dziejów ziemi i ludzi*, cz. 1-4, Petersburg 1896-1900.

¹⁷ B. Kumor, *Początki metropolii wileńskiej*, w: „*Studia Teologiczne*”, Białystok-Drohiczyn-Łomża, 5-6 (1986-1987), s. 75.

zorganizowany w diecezję, te zaś dzieliły się na dekanaty, w skład których wchodziły parafie jako najmniejsze jednostki organizacyjne.¹⁸

Obecność kościoła rzymskokatolickiego na terenie Oszmiańszczyzny odnajdujemy w pierwszym półwieczu funkcjonowania biskupstwa wileńskiego. W grupie ośmiu najwcześniejszych fundacji Jagiellońskich z 1387 r. znalazł się kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela w Krewie.¹⁹ O kolejnej erekcji parafii, w Oszmianie, wzmiankuje testament bpa Andrzeja zawarty w dokumencie z 1398 r.²⁰ Kościoły założone przez wielkiego księcia Jagiełłę zlokalizowane były głównie na terenie księstwa wileńskiego, czyli jego ojcowiznie. Oprócz Merecza, Wiłkomierza, Krewa, położonych na obrzeżach tego księstwa, większość parafii znajdowała się w pobliżu Wilna.

Następcy Jagiełły, książęta litewscy, kontynuowali zakładanie kościołów parafialnych. Po zgonie Witolda na Litwie rozgorzała wojna domowa o tron wileński. Czasy te nie sprzyjały rozwojowi Kościoła w diecezji, mimo to wybudowano osiem nowych kościołów parafialnych. Zygmunt Kiejstutowicz fundował, po zwycięstwie nad Świdrygiełłą w bitwie pod Oszmianą 31 sierpnia 1432 r., kościół kolegiacki w Nowej Oszmianie, dokąd została zapewne przeniesiona parafia ze Starej Oszmiany.²¹

Do czasów Kazimierza Jagiellończyka sieć parafialna rozwijała się niemal wyłącznie w wyniku fundacji książęcych. Za jego długich rządów (w latach 1440 -1492) liczba fundowanych parafii zwiększyła się znacznie z uwagi na fakt włączania się w akcje fundacyjne osób prywatnych - bojarów litewskich i ruskich. Jeśli przyjrzymy się fundacjom kościołów na obszarze, który w wiekach późniejszych został ujęty w ramy administracyjne dekanatu oszmiańskiego, możemy zauważyć, że najwięcej świątyń parafialnych powstało w drugiej połowie XV w. Najbardziej wpływowy na Litwie ród Gasztoldów, w osobie wojewody kijowskiego Marcina Gasztolda, zdobył się na ufundowanie parafii w Ostrowcu (1466 r.).²² Nowe kościoły parafialne powstały także w Woronianach (p.w. Bożego Ciała, 1462 r.), fundacji Maryny Songajłowej,²³ w Danuszewie (1483 r.), fundacji Sakowiczów,²⁴ w Łosku (1489 r.)²⁵, Trabach (1494 r.)²⁶,

¹⁸ J. Ochmański, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972, s. 55.

¹⁹ S. Olczak, *Rozwój sieci parafialnej w diecezji wileńskiej do II połowy XVIII wieku*, w: „Studia Teologiczne”, dz. cyt., s. 107; SGKP, t. 4, Warszawa 1883, s. 667 i n.

²⁰ *Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej* [dalej: KDKW], t. 1, Kraków 1948, nr 33, s. 55 i nn.; J. Ochmański, dz. cyt., s. 58.

²¹ J. Ochmański, dz. cyt., s. 63.

²² Tamże, s. 66; SGKP, t. 7, Warszawa 1886, s. 719.

²³ KDKW, nr 242, s. 273; SGKP, t. 13, Warszawa 1893, s. 940.

²⁴ S. Olczak, dz. cyt., s. 108; J. Ochmański, dz. cyt., s. 66.

²⁵ KDKW, nr 361, s. 420; SGKP, t. 5, s. 735.

²⁶ SGKP, t. 12, s. 441.

Surwiliszkach (1495 r.).²⁷ Z tego okresu pochodzi także parafia grauzyska, która została erygowana przed rokiem 1495, kiedy to abp gnieźnieński, Fryderyk, zatwierdził w Grauzyszkach altarystę Jana.²⁸ Nieznana jest dokładna data powstania parafii w Holszanie, wiadomo jedynie, że miało to miejsce w XV w.

W pierwszej połowie XVI stulecia prywatne fundacje były jeszcze liczniejsze. Poza możnowładcami także mniej znaczne rody litewskie i ruskie wznosiły kościoły parafialne. Przykładem są Zenowiewiczowie, którzy ufundowali w 1503 r. świątynię w Smorgoniach.²⁹ Parafia w Sołach została erygowana tuż przed, lub w 1544 r., z którego pochodzi pierwsza informacja o nowo wybudowanym kościele, w miejscu, gdzie wcześniej stała cerkiew.³⁰ W 1598 r. Elżbieta z Ostrogskich Radziwiłłowa powiększyła uposażenie, m.in. o filię w Danuszewie. Stan taki utrzymał się do 1772 r., kiedy bp wileński Ignacy Massalski erygował w Danuszewie odrębną parafię.³¹ Do listy prywatnych fundacji tego okresu można dołączyć parafię żuprańską (1550 r.).

W pierwszej połowie XVI w. spotyka się też kilka świątyń parafialnych fundacji biskupów wileńskich. Pierwszą tego typu parafią na Oszmiańszczyźnie była parafia w Gierwiatach. Dnia 7 lutego 1536 r. bp Jan z Książąt Litewskich erygował parafię, wydzielając jej obszar z terytorium istniejącej od 1462 r. parafii worniańskiej i przypisując do niej kaplicę p.w. św. Jerzego w miejscu zwanym Pole Królewskie.³²

W drugiej połowie XVI stulecia, pod wpływem prądów reformacji, kościół katolicki w Wielkim Księstwie Litewskim zmuszony był podzielić się sferą wpływów z nową instytucją kościelną, reprezentującą wyznanie ewangelickie. Protestanci zajmowali kościoły katolickie na zbory kalwińskie, jednak w większości przypadków wznosili nowe świątynie.³³ Największym rzecznikiem wprowadzania kalwinizmu na Litwie był Mikołaj Radziwiłł Czarny, później jego brat stryjeczny, Mikołaj Radziwiłł Rudy. Ten ostatni, będąc starostą oszmiańskim, założył w tym mieście zbór kalwiński.³⁴ Za ich przykładem poszły inne magnackie rody litewskie. Krzysztof Zenowicz, wojewoda brzesko - litewski, wznosił w Smorgoniach w latach 1552-1553 zbór, przekazany w 1621 r. przez jego

²⁷ J. Ochmański, dz. cyt., s. 67.

²⁸ KDKW, nr 428, s. 496; J. Ochmański, dz. cyt., s. 67.

²⁹ J. Ochmański, dz. cyt., s. 69.

³⁰ K. Uchowicz, *Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Różańcowej w Sołach*, w: *Kościół i klasztory rzymsko-katolickie dawnego województwa wileńskiego*, pod red. M. Kałamajskiej-Saeed, t. 1, Kraków 2005, s. 248 i n.

³¹ Tamże.

³² Odpis aktu fundacyjnego: Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, rkps 1777, s. 433-435. Podaję za: M. Zgliński, *Kościół parafialny p.w. św. Trójcy w Gierwiatach*, w: *Kościół i klasztory...*, dz. cyt., s. 68.

³³ S. Olczak, dz. cyt., s. 110.

³⁴ SGKP, t. 7, s. 752.

wnuka katolikom.³⁵ Jan Abramowicz, wojewoda smoleński, założył w swych dobrach Worniany pod koniec XVI w. zbór, a przy nim szkołę i szpital.³⁶ Zbory kalwińskie istniały także w Holszanach (do 1618 r.) oraz Żupranach.³⁷ Rozwój protestantyzmu nie przerwał procesu tworzenia się struktur parafialnych w diecezji wileńskiej.

Rozwijająca się intensywnie sieć parafialna diecezji wileńskiej spowodowała konieczność powołania jednostek administracyjnych w postaci dekanatów. Mimo że wzorce organizacyjne Kościoła na Litwie brał z Polski, z podziałem na dekanaty zwlekano. Niewątpliwie miało to związek z rzadką początkowo siecią kościołów i wielkimi odległościami między nimi. Pierwsze wzmianki o dekanatach znajdujemy w synodzie diecezjalnym z roku 1555 oraz w rejestrach podatkowych z lat 1553 i 1559, w których to parafie diecezji wileńskiej ujęto w pięciu „kluczach”. W połowie XVI w. podział na dekanaty winien już istnieć, skoro synod z 1555 r. zalecał, aby ustanowić oficjałów wiejskich „*po jednym w każdym dekanacie*”.³⁸ Pojęcie „klucza” możemy wiązać z terminem „dekanat”, bowiem w początkach XVII w. diecezja była podzielona na pięć części (*partes*), którymi kierowali *decani rurales*.³⁹ Zatem w rejestrach dekanaty mogły być określane zapożyczonym z ruskiego terminem „klucz”. Natomiast bp Benedykt Wojna, w swej relacji o stanie diecezji, przekazanej w roku 1604 Stolicy Apostolskiej zawiadamiał, że utworzył on w swej diecezji pięć dekanatów, co by świadczyło o braku podziału na dekanaty w omawianej diecezji w XVI w.⁴⁰ Wszystko wskazuje na to, że zalecenie synodu diecezjalnego z 1555 r. nie weszło w życie. Do 1651 r. uformował się podział na 26 dekanatów, który utrzymał się aż do rozbiorów. Wzmianka o dekanacie oszmiańskim pochodzi z 1651 r. Także akta synodu bpa Sapiehy z roku 1669 wymieniają dekanat oszmiański wśród 26 innych.⁴¹

Kolejnym dokumentem informującym dokładniej o zasięgu terytorialnym dekanatu oszmiańskiego jest wykaz kościołów sporządzony na synodzie diecezjalnym zwołanym przez bpa Michała Zienkowicza. Był to ostatni synod okresu przedrozbiorowego i odbył się w Wilnie w dniach 10-12 lutego 1744 roku. Uchwały synodalne zostały wydane

³⁵ Tamże, t. 10, s. 915; G. Rąkowski, *Ilustrowany przewodnik po zabytkach na Białorusi*, Warszawa 1997, s. 224.

³⁶ SGKP, t. 13, s. 941.

³⁷ Tamże, t. 3, s. 103, t. 14, s. 855.

³⁸ Ochmański, s. 72.

³⁹ J. Ochmański, dz. cyt., s. 72.

⁴⁰ S. Olczak, dz. cyt., s. 113

⁴¹ Tamże.

drukiem.⁴² Wykaz rozgraniczał w obrębie dekanatu poszczególne parafie oraz podawał należące do nich miejscowości. Według tego spisu w skład dekanatu oszmiańskiego wchodziło 14 parafii, 2 filie oraz 3 kaplice.⁴³ Po raz pierwszy pojawiła się parafia narwiliska. W 1617 r. Dorota z Zenowiczów Szorcowa ufundowała franciszkanom klasztor i kościół p.w. św. Franciszka w Narwiliszkach. Parafię dołączono tu w 1698 r.⁴⁴

Od połowy XVIII stulecia, po okresie stagnacji spowodowanej uprzednio wojnami, zauważyć można pewne ożywienie w rozwoju sieci parafialnej. Tworzenie nowych ośrodków duszpasterskich, zwłaszcza bezpośrednio po pierwszym rozbiorze, a i później także, było integralnie związane z kasatą Towarzystwa Jezusowego w 1773 r. i zakrojonymi na szeroką skalę zamierzeniami oświatowymi bpa Massalskiego. Kościoły jezuickie przejęło duchowieństwo zakonne, częściowo zaś przeszły one pod zarząd biskupa wileńskiego.⁴⁵ Bp Ignacy Massalski, wybitny przedstawiciel Oświecenia, planował zorganizowanie, w miarę możliwości, gęstej sieci szkół parafialnych w swej diecezji. Realizując te zamierzenia zabiegał o tworzenie nowych parafii. W 1775 r. w diecezji powstało dziesięć parafii, zabezpieczonych finansowo przez Komisję Edukacji Narodowej, w oparciu głównie o dotychczasowe placówki misyjne jezuickie. Był to m.in. Daniuszew – filia przemianowana na parafię⁴⁶. Plebanów parafii „nowych fundacji” zobowiązano do prowadzenia szkółek parafialnych.⁴⁷

Dalsze informacje na temat dekanatu oszmiańskiego możemy czerpać z wykazów parafii sporządzonych przez bpa Massalskiego w 1774 r. (Por. Tabela 1.). Dokumenty te znajdują się obecnie w Archiwum Watykańskim Nuncjatury w Warszawie.⁴⁸ Potwierdzają istnienie 15 parafii oraz filii w Cycinie. Daniuszew wymieniono jako parafię, nie podano jednak liczby osób przystępujących do sakramentów. Powyższy fakt przemawia za tym, że w 1774 r. Daniuszew był filią. Natomiast żaden ze spisów, ani synodalny z 1744 r., ani *Status ecclesiarum* z 1774 r., nie wymienia parafii żeladzkiej, wchodzącej w skład dekanatu oszmiańskiego w 1784 r. Natomiast J. Kurczewski podaje,

⁴² *Synodus dioecesis Vilnensis ab [...] Michaelae Joanne Zienkowicz [...] episcopo Vilnensi In ecclesia cathedrali sua, Anno Domini MDCCXLIV diebus 10, 11, 12 mensis Februarii celebranta*, Wilno 1744

⁴³ Tamże, s. 50 i nn.

⁴⁴ SGKP, t. 6, Warszawa 1885, s. 921.

⁴⁵ T. Kasabuła, *Ignacy Massalski biskup wileński*, Lublin 1998, s. 388.

⁴⁶ *Akt wizytacji kościoła parafialnego w Daniuszewie z pocz. XIX w.* podaje jako datę erekcji parafii 1772 r. [Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, 273-2854, k. 16v]. Podaje za: K. Uchowicz, dz. cyt., s. 248.

⁴⁷ J. Skarbek, *Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/3 – 1914*, w: „Studia Teologiczne”, dz. cyt., s. 122.

⁴⁸ Archiwum Nuncjatury Warszawskiej [dalej: ANV], t. 143, k. 6-15. *Status ecclesiarum* został już wydany: J. Gawrysiakowa, S. Litak, *Spisy ludności i beneficjów diecezji wileńskiej z drugiej połowy XVIII wieku*, w: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, nr 70 (1998), s. 111-134.

że kościół parafialny p.w. św. Wojciecha założony został w Żeladzi w 1678 r. przez Wojciecha Chłudzińskiego i powieżony karmelitom dawnej obserwacji (trzewickowym).⁴⁹ W 1781 r. dekanat oszmiański posiadał już 17 parafii, które opisane są w niniejszej pracy.

Tabela 1. Wykaz kościołów parafialnych i filialnych dekanatu oszmiańskiego w 1774 r.

Lp.	Ecclesiae parochiales, filiales	Jus patronatus	obligationem		Personae capaces sacramentorum	ecclesiae		Distat a Vilna milliarum
			In septimanum	In annum		muratae	lignae	
1	2	3	4	5	6	7	8	11
1	Cycyn filia Smorgonie	•					+	13
2	Daniszew	•					+	10
3	Gierwiaty	Episcopi	2		2200		+	30
4	Grauzyszki	Komar	4		1500			8
5	Krewa	Regium			3200	+		11
6	Łosk	•			1000		+	12
7	Narwiliszki	•			879		+	12
8	Olszany [Holszany]	•			5742	+		10
9	Ostrowiec	•			3990		+	8
10	Oszmiana	Regium	3		4000	+		7
11	Smorgonie	Radziwiłł	1	35	1744	+		12
12	Soły	Pożniak	1	12	1785		+	10
13	Surwiliszki	•	1		550		+	10
14	Traby	Regium	4	18	1500		+	12
15	Worniany	Abramowicz	2		1500		+	7
16	Zaprawy [Żuprawy]	Radziwiłł	1		1300		+	8

Źródło: *Status ecclesiarum et beneficiorum almae dioeceseos Vilnensis summariam notitiam complectens sub auspiciatissimo regimine illustrissimi excellentissimi et reverendissimi domini domini Ignatii Jacobi ducis Massalski episcopi Vilnensis Equitis Aquilae Albae ad seriem et ordinem redactus anno 1774*. Podaje za: J. Gawrysiakowa, S. Litak, *Spisy ludności i beneficjów diecezji wileńskiej z drugiej połowy XVIII wieku*, w: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, nr 70 (1998), s. 111-134.

Najpóźniej erygowaną parafią wchodzącą w skład dekanatu oszmiańskiego była parafia w Gudohajach. Powołał ją do życia bp Massalski 21 września 1777 r. Od 1764 r.

⁴⁹ J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie: od jego założenia aż do dni obecnych*, Wilno 1912, s. 261.

istniał tu klasztor karmelitów bosych przy kaplicy p.w. Nawiedzenia NMP, fundacji Józefa i Ludwika z Sulistrowskich Woynów, oboźnych połockich.⁵⁰

Diecezja wileńska, która od swego założenia aż do 1783 r. przetrwała niemal w niezmienionych granicach, pod względem zajmowanego obszaru była największą w Europie. Liczyła 226 tys. km², 7,5-krotnie więcej niż wypadła średnia dla pozostałych diecezji w Rzeczypospolitej.⁵¹ Dlatego też mniejsze jednostki administracyjne, dekanaty i parafie, posiadały o wiele większe terytoria, niż inne diecezje. Dekanat oszmiański zaliczał się do mniejszych terytorialnie (z powierzchnią 3030 km² przy średniej powierzchni na jeden dekanat 8692 km²). Średnia terenu przypadająca na jeden kościół parafialny w omawianym dekanacie wynosiła 216 km², a po uwzględnieniu filii i kaplic publicznych 144 km² (dla całej diecezji - 531 km², włączając kościoły filialne - 401 km²).⁵² Między rozmieszczeniem parafii a położeniem dekanatu istniał związek. Dekanat oszmiański sąsiadował z dekanatem wileńskim. Najmniejszy obszar terytorialny (poniżej 230 km²) przypadający na parafie w diecezji wileńskiej, posiadały właśnie dekanaty centralne i zachodnie. Jednym z czynników decydujących o takim rozmieszczeniu parafii było osadnictwo. Dekanaty centralne należały do najlepiej zagospodarowanych. Posiadały stosunkowo gęstą sieć parafialną. Na jeden dekanat w diecezji wileńskiej przypadało średnio 16,3 kościoła.⁵³ Według tego kryterium dekanat oszmiański z 21 kościołami (w tym 7 filialnych), lokował się w liczbie najmniej zasobnych w kościoły dekanaty diecezji wileńskiej. Ale jeśli weźmiemy pod uwagę stosunek liczby kościołów do powierzchni dekanatu to zauważymy, że sieć parafialna dekanatu pod koniec XVIII w. była dobrze rozwinięta. Badacze tematu zwracają uwagę, iż na przestrzeni lat pierwsze parafie powstawały w miejscowościach, które w XVIII stuleciu były już miastami. Tylko 4 parafie dekanatu oszmiańskiego w 1784 r. to parafie wiejskie – Danuszew, Gudohaje, Narwiliszki, Żeladź. Pozostałe posiadały swoją siedzibę w mieście lub miasteczku.

Koniec XVIII wieku przyniósł zmiany polityczne, które w olbrzymim stopniu odbiły się na funkcjonowaniu kościoła rzymskokatolickiego na Litwie. W 1791 r. uchwałą Sejmu Wielkiego zostały niektóre parafie obszernego powiatu oszmiańskiego przydzielone do utworzonego powiatu zawilejskiego. Granicę stanowiła rzeka Wilia. Dekanat oszmiański opuściły parafie daniuszewska i żeladzka. Po drugim rozbiore diecezja wileńska zmniejszyła się prawie o połowę (województwo mińskie, część

⁵⁰ B. J. Wanat, *Laskami słynąca ikona Matki Bożej w Gudohajach na Białorusi*, Kraków 2006, s. 14 -17.

⁵¹ S. Olczak, dz. cyt., s. 114.

⁵² S. Litak, *Kościół łaciński w Polsce około 1772 r. Mapa-komentarz-indeks*, Lublin 1996, s. 69.

⁵³ Tamże.

nowogródzkiego i wileńskiego). Po upadku Rzeczypospolitej pozostała część diecezji przecięły dwa kordony: pruski i rosyjski. 17 września 1795 r. caryca Katarzyna II wydała ukaz znoszący diecezję wileńską, która od śmierci bpa Massalskiego pozostawała nie obsadzona. Przyłączono ją do szczątkowej terytorialnie diecezji inflanckiej. Jakkolwiek istnienie diecezji wileńskiej w kanonicznym rozumieniu nie zostało przerwane, to jednak w sensie praktycznym jej działalność została zawieszona na trzy lata. Rozwiązanie tego stanu zawieszenia pojawiło się po śmierci Katarzyny II. Na mocy układu Rosji z Rzymem została zreorganizowana struktura kościoła łacińskiego na obszarze cesarstwa. Na mocy dekretu nuncjusza apostolskiego, Wawrzyńca Litty z 8 sierpnia 1798 r., diecezja wileńska została włączona do archidiecezji mohylewskiej (do której przyłączono jeszcze cztery diecezje leżące na obszarze cesarstwa). W efekcie diecezja wileńska w ciągu niespełna trzydziestu lat straciła około 50% swojego terytorium.⁵⁴ Ponownie do zmiany granic diecezji wileńskiej doszło w 1847 r. Na mocy zawartego konkordatu, który uwzględnił reformy administracyjne przeprowadzone w latach czterdziestych w cesarstwie, obszar diecezji został dopasowany do granic guberni wileńskiej i grodzieńskiej. Dekanat oszmiański funkcjonował nieprzerwanie w granicach diecezji wileńskiej do wybuchu II wojny światowej.

3. Obraz dekanatu oszmiańskiego w świetle *Opisów parafii*.

3.1. Struktura własności ziemskiej dekanatu.

Na podstawie *Opisów parafii* można prześledzić strukturę własności ziemskiej dekanatu oszmiańskiego. W końcu XVIII stulecia na terenie dekanatu występowała własność królewska, kościelna (dobra stołowe biskupa wileńskiego, dobra kapituły wileńskiej, dobra zgromadzeń zakonnych i majątności proboszczów) oraz prywatna.

Na terytorium interesującego nas dekanatu oszmiańskiego istniały dobra królewskie w postaci starostw: krewskiego, trabskiego i oszmiańskiego. Jedynie te ostatnie było starostwem grodowym. Starosta grodowy (w latach 1764-1788 Tadeusz Kocięł, h. Pelikan), występował w podwójnym charakterze – jako dzierżawca majątku królewskiego i jako urzędnik. Sprawował w imieniu króla administrację i sądownictwo, dbał o bezpieczeństwo na drogach itp. Z tytułu dzierżawy płacił na utrzymanie wojska kwartę, czyli ¼ dochodów z dzierżawy królewskiej. Natomiast starosta niegrodowy był tylko dzierżawcą dóbr królewskich, nie pełnił funkcji publicznych. W roku 1784 starostą

⁵⁴ J. Skarbek, dz. cyt., s. 268.

trabskim był Andrzej Zienkowicz, kasztelan smoleński, krewskim – Sliżeń, podkomorzy słonimski.⁵⁵

W przeszłości Traby były w dziedzicznym posiadaniu książąt holszańskich, a następnie Gasztoldów. Po bezpotomnej śmierci Stanisława Gasztolda, męża Barbary Radziwiłłówny, właścicielem dóbr został król Zygmunt I Stary. Początkowo dobra trabskie stanowiły uposażenie stołu królewskiego, zamienione na starostwo niegrodowe około 1598 r.⁵⁶ W XVIII w. to pokaźne starostwo *„opierało się północną granicą o Holszny sapieżyńskie i Dorże, na zachodzie miało Surwiliszki, Subotniki, małą królewską Jakuń oraz Iwie. Z południa odcinało Traby od Niemna wąskim pasem starostwo dudzkie [Dudy]. Na wschodzie wreszcie rozciągały się ziemie Trabskie aż niemal do samych Baszt, do samej Berezyny, rozplywając się fantastycznymi załomami w lesistych bagnach Wiszniewa”*⁵⁷. W 1784 r. obejmowało 17 wsi, 4 zaścianki i 1 folwark.⁵⁸ Starostwo krewskie, istniejące od 1391 r.,⁵⁹ składało się z 4 wsi, 8 zaścianków i 1 folwarku.⁶⁰ Starostwo oszmiańskie obejmowało w 1784 r. miasto powiatowe Oszmianę *„z ratuszem w rynku oraz wsie: Gieniewce i Powiaże, zaścianek Oleksieyki, też uroczyska łączne, orome i leśne”*⁶¹.

Szeroko pojęta własność kościelna na terenie omawianego dekanatu reprezentowana była w postaci dóbr stołowych biskupstwa wileńskiego, dóbr Kapituły Wileńskiej, dóbr zgromadzeń zakonnych oraz własności poszczególnych proboszczów.

Przywilejem z dnia 17 lutego 1387 r. król Władysław Jagiełło poczynił pierwsze nadania dla biskupstwa wileńskiego, m.in. włość Baszty nad Berezyną (leżące w parafii trabskiej).⁶² Z nadania z 1391 r. pochodziły dziesięciny z dziewięciu dworów wielkoksiążęcych, w tym z Wornian. Do połowy XV stulecia jedynym i wyłącznym źródłem dóbr biskupich były nadania wielkoksiążęce i książęce. W czasach Zygmunta Starego latyfundium biskupstwa wileńskiego było już ostatecznie uformowane. Powiększało się jedynie poprzez darowizny prywatne panów litewskich. W nielicznych przypadkach dobra katedry zwiększali sami biskupi z dochodów płynących z tych majątności. W 1539 r. biskupstwo posiadało ogółem 30 włości i mniejszych posiadłości.⁶³

⁵⁵ Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 3, s. 40.

⁵⁶ SGKP, t. 12, Warszawa 1892, s. 441.

⁵⁷ Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 3, s. 34.

⁵⁸ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 133-147 (kopia).

⁵⁹ SGKP, t. 4, s. 667.

⁶⁰ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 47-56 (kopia).

⁶¹ Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 21.

⁶² T. Krahel, *Zarys dziejów (archi)diecezji wileńskiej*, w: „Studia Teologiczne”, dz. cyt., s. 19.

⁶³ J. Ochmański, dz. cyt., s. 95 i n.

W roku 1434 wielki książę lit. Zygmunt Kiejstutowicz darował sioło Gierwiaty na rzecz dóbr stołowych katedry wileńskiej. W latach 1471 i 1474 bp Jan Łosowicz powiększył włość gierwiacką zakupem kilku dymów. W 1484 r. dobra zostały powiększone przez bpa Andrzeja Goskowicza. Status dóbr stołowych biskupstwa wileńskiego utrzymały do roku 1795, kiedy zostały przejęte na własność skarbu rosyjskiego.⁶⁴

Majątkością funduszową kościoła katedralnego wileńskiego od 1650 r. był Łosk. Na podstawie *Opisów parafii* możemy stwierdzić, że połowa włości tej niewielkiej parafii należała do Kapituły (9 wsi, 3 zaścianki i 1 dwór). Ponadto dobra Kapituły występują w parafiach: Gierwiaty (2 wsie) i Ostrowiec (Tołociszki, dwór z wioską oraz 2 zaścianki).⁶⁵

Wśród majątków kościelnych dość pokaźną siłę ekonomiczną w dekanacie oszmiańskim stanowiły dobra zgromadzeń zakonnych. Właścicielami dóbr były tutaj cztery zakony męskie (dominikanie, franciszkanie, karmelici bosy i trzewiczki, kanonicy laterańscy) oraz zakon unicki – bazylianie.

Obecność zgromadzeń zakonnych ściśle wiązała się z działalnością fundatorów, którzy sprowadzali duchownych do swych majątków. W 1474 r. Marcin Gasztold, wojewoda kijowski, wznosił kościół i klasztor dominikanom (Zakon Kaznodziejów) w Ostrowcu.⁶⁶ Pierwszych franciszkanów (Zakon Braci Mniejszych) osadził w Starej Oszmianie Aleksander Jagiellończyk. W 1505 r. ufundował im drewniany kościół i klasztor.⁶⁷ W Oszmianie, stolicy dekanatu, 18 stycznia 1667 r. Andrzej i Dorota z Oborskich Poczobutowie, pisarzostwo ziemscy oszmiańscy, zbudowali kościół p.w. Trójcy Świętej i klasztor (zniesiony w 1850 r.) dla przybyłych tu dominikanów.⁶⁸ W 1618 r. Dorota z Zenowiczów Szorcowa oddzieliła od Surwiliszek folwark Narwiliszki, gdzie „wymurowała mały klasztor i kościół drewniany dla franciszkanów p.w. św. Franciszka”⁶⁹. Właściciele Gudohaj (Gudogaj), Józef i Ludwika z Sulistrowskich Woynowie, oboźni połoccy, w 1764 r. ufundowali tu kościół p.w. Nawiedzenia NMP i klasztor karmelitom bosym (Zakon Braci Bosych NMP z Góry Karmel) przybyłych z Ostrej Bramy w Wilnie. Zapis fundacyjny pochodzi z 19 stycznia 1764 r. Przeznaczał on zakonnikom dobra: „Gudohaje, Polany, Bernaciszki, Luliszki z gruntem Luliszki i Kowalewskim, z folwarkiem Ostrowiec Urbanowski wraz z kościołem w Gudohajach

⁶⁴ M. Zgliński, *Kościół parafialny p.w. Trójcy Św. w Gierwiatach*, w: *Kościół i klasztory...*, dz. cyt., s. 67; J. Ochmański, dz. cyt., s. 95 i n.

⁶⁵ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 21-32, s. 57-59 (kopie), CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 636, k. 404-406v (oryginał).

⁶⁶ SGKP, t. 7, s. 719.

⁶⁷ SGKP, t. 7, s. 752; Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 15.

⁶⁸ Tamże.

⁶⁹ SGKP, t. 6, s. 921; Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 191.

nowo erygowanym i obrazem Najświętszej Panny cudami sławionym”⁷⁰. Do karmelitów trzewickowych należała nieduża parafia żeladzka.⁷¹ Na terenie parafii Gierwiaty w XVIII w. istniała prywatna kaplica w Jakintańcach, należąca do wileńskich kanoników laterańskich (Zakon Kanoników Regularnych Św. Augustyna).⁷² Świątynię i klasztor bazylianom w Borunach (parafia Holszany) ufundował w 1691 r. miejscowy szlachcic Mikołaj Pieślak, wg tradycji w miejscu, gdzie w lesie, na drzewie, cudownie ukazał się obraz Matki Bożej.⁷³ Bazylianie rezydowali również w Sucku (parafia Smorgonie). Na podstawie *Opisów* można zauważyć, że majątkości zgromadzeń zakonnych znajdowały się często z dala od siedziby zakonu. Tak było w przypadku dominikanów oszmiańskich, którzy posiadali dwie wsie w odległej parafii Traby.⁷⁴

Ostatnią kategorią własności ziemskiej, obok królewskiej i kościelnej, była własność prywatna. Cechą charakterystyczną dekanatu oszmiańskiego była obfitość drobnych osad, folwarczków, zaścianków, które gęstą siecią pokrywały dekanat. Przysłowiowy szlachcic oszmiański był synonimem ubóstwa, „*chodził z jedną nogą w bucie a z drugą w łapciu*”⁷⁵. Mówiono, że „*gdy pies siądzie na dziedzictwie oszmiańskiego szlachcica, to ogon za granicą trzyma*”⁷⁶. Licznie występowały tak zwane okolice szlacheckie, zwłaszcza w parafiach zachodnich dekanatu: trabskiej (8), holszańskiej (8), gudhajskiej (6), graużyńskiej (6), oszmiańskiej (5), solskiej (4), żuprańskiej (4), łoskiej (2), surwiliskiej (2). Powstały one przeważnie z rozdrobnienia większych własności ziemskich szlacheckich, bądź w drodze eksdywizyjnych działów lub sprzedaży. Czasem były to sąsiadujące ze sobą kilkuwłókowe posiadłości dziedziczne starych rodzin szlacheckich, „*co nawet w ciągu wieków wybić się nie zdołały. Szlachcic taki okoliczny niewielką ziemię posiada, majątkości swojej nie nazywa ani folwarkiem ani zaściankiem, ani nawet pustoszą, ale ot < siedzi >*”⁷⁷.

W *Opisach parafii* natrafimy także na bogatsze i rozleglejsze dobra. W skład większych posiadłości ziemskich wchodziły Smorgonie i Żuprany, dobra dziedziczne magnackiego rodu Radziwiłłów. W 1784 r. właścicielem był Karol Stanisław Radziwiłł, wojewoda wileński. Ponadto większe majątki w dekanacie oszmiańskim posiadali:

⁷⁰ B. J. Wanat, dz. cyt., s. 53-63 (Aneks 1. Dokument fundacyjny klasztoru karmelitów bosych w Gudohajach).

⁷¹ CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 556, k. 68-69 (oryginał).

⁷² M. Zgliński, *Kościół parafialny p.w. Trójcy Św. w Gierwiatach*, w: *Kościół i klasztory...*, dz. cyt., s. 70.

⁷³ T. Łopalewski, *Między Niemnem a Dźwiną: Ziemia Wileńska i Nowogrodzka*, Poznań 1990, s. 117.

⁷⁴ CAH Wilno, F. 376, nr 19.249, s. 133-147 (kopia).

⁷⁵ Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 258.

⁷⁶ Tamże.

⁷⁷ Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 104.

Poźniakowie, Józef Szczyt, marszałek powiatu mozyrskiego, Łokuciewscy, Korsakowie, Abramowiczowa, starościna skarbowa starodubowska.

3.2. Sytuacja wyznaniowa

W rzymskokatolickich *Opisach parafii z 1784 r.* dotyczących obszaru dekanatu oszmiańskiego podano również informacje o cerkwiach parafialnych unickich oraz o zborze kalwińskim w Żupranach. Można napotkać także na wzmianki o wyznawcach innych religii - źródło wspomina o istniejącym meczecie w Doubuciszkach.

W okresie pontyfikatu bpa Ignacego Massalskiego (od 1762 r.) grekokatolicy zorganizowani byli w ramach archidiecezji połockiej, w całości położonej na obszarze będącym pod jurysdykcją łacińskiego biskupa wileńskiego. Na początku lat siedemdziesiątych XVIII stulecia na terenie diecezji wileńskiej istniała rozbudowana sieć parafii unickich, zwykle na terenach stykających się z obszarami rdzennie prawosławnymi. Najgęstsza sieć parafii obrządku wschodniego znajdowała się na wschodnich i południowo-wschodnich kresach diecezji. Kościół grekokatolicki na obszarze łacińskiego dekanatu oszmiańskiego funkcjonował w kilku wschodnich parafiach. Obok siedziby bazylianów w Borunach i Sucku, istniały cerkwie parafialne unickie w Holszanach, Łosku, Krewie, Smorgoniach i Trabach. Ponadto filie w Dubatówce (parafia Danuszew), Michałowszczyźnie (parafia Holszany), Bakiszkach i Juraciszkach (parafia Traby).⁷⁸

W okolicy Krewa znajdowało się dużo osad tatarskich. Pierwsi Tatarzy przybyli na teren Wielkiego Księstwa Litewskiego na początku XIV stulecia. Pełny rozwój kolonizacji tatarskiej nastąpił za rządów wielkiego księcia Witolda (lata 1392 – 1430). Utworzył on z osiedli tatarskich pas obronny, wzdłuż granicy żmudzkiej i w okolicach warownych zamków na Litwie - obok Troków, Wilna, Kowna, Lidy, Krewa, Nowogródka, Grodna. Osadnicy zobowiązani byli do służby wojskowej. Otrzymywane przez Tatarów liczne przywileje zapewniły im zachowanie odrębności wyznaniowej, tradycji. Znaczniejsze rody otrzymywały herby i nadania ziemskie. Linia siedzib tatarskich w parafii krewskiej przebiegała „*od wschodu szerokim półokręgiem ponad Krewem, Łoskiem, mimo Myssy, przez Ponary, Urlenięta, do Łostai, odwiecznej siedziby tatarskiej, opierającej się miedzami o Wiszniewskie grunta*”⁷⁹. Na terenie parafii Krewo mieszkaly następujące rodziny pochodzenia tatarskiego: Kryczyńscy, Achmatowicze,

⁷⁸ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 33-46, 133-147 (kopie).

⁷⁹ Cz. Jankowski, dz. cyt, cz. 1, s. 237.

Szahunicze, Dowgiałłowie, Sulkiwiczowie, Sobolewscy, Assanowicze, Ułanowie, Bayraszewscy. W jednej z najstarszych siedzib tatarskich, Dowbuciszkach, funkcjonował jedyny meczet na terenie dekanatu oszmiańskiego.⁸⁰

W opisie parafii Krewo natrafimy na taki oto zapis: „*Żuprany, miasteczko, kościół parafialny (...) oraz zbór kalwiński ku północy mil 3 miernych*”⁸¹. Autorzy opisów pozostałych parafii, w tym żuprańskiej, nie potwierdzają istnienia jakiegokolwiek zboru kalwińskiego na terenie dekanatu oszmiańskiego. Wiadomo natomiast, że w 1768 r. w omawianym dekanacie mieszkało 26 kalwinów, 15 lutrów oraz 97 Tatarów.⁸²

3.3. Krajobraz dekanatu w 1784 r.

Opisy parafii z 1784 r. miały być wykorzystane do opracowania kartograficznego map obszaru całej Rzeczypospolitej. Podają wiele szczegółów dotyczących specyfiki danego terenu. Zawierają bogate informacje z zakresu topografii, sieci wodnej, zasięgu osadnictwa oraz relacji wyznaniowych mieszkańców poszczególnych parafii. Przedstawiają obraz minionej rzeczywistości.

Dekanat oszmiański obejmował środkową część rozległego powiatu oszmiańskiego. Charakteryzował się najwyżej wzniesioną powierzchnią terenu w całej diecezji wileńskiej. Przeważająca część dekanatu leżała na terenie Wyżyny Oszmiańskiej. Granicą północno-wschodnią przepływała największa rzeka dekanatu – Wilia, wraz ze swymi dopływami, z których ważniejszym jest „*rzeka splawna nazywająca się Łosza, zaczyna się w tej parafii [Gierwiaty] pod wsią nazwaną Macki, między południem a zachodem zimowym położoną. Ta rozgranicza powiat oszmiański od województwa wileńskiego. Płyne mimo samego dworu i miasteczka Gierwiat stroną południową, wpada za pół mile lekkie na wschodzie letnim w rzekę Oszmianę, stąd zaś rzeka Oszmiana aż do ujścia swego do Wilii o półtorej mili rozłącza województwo wileńskie z powiatem oszmiańskim*”⁸³. Przez parafię Traby przepływała „*rzeka duża Berezyna pod samemi Baksztami, splawna, wpada do Niemna*”⁸⁴. Jednak duża grupa parafii leżała z dala od większych rzek. Wikary gudhajski żalił się słowami: „*W całej parafii o wodę przytrudno, gdyż ją w lecie i w zimie wozić muszą z sadzawek przy dworach będących, jako to w Dejnowie, w Suchodolach i w Bobanach. Stawek jest w Grodziach, lecz ten wysycha*

⁸⁰ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 47-56 (kopia).

⁸¹ Tamże, s. 53.

⁸² J. Gawrysiakowa, S. Litak, dz. cyt, s. 110. [Opublikowany *Sumariusz innowierców diecezji wileńskiej* datowany na 18 kwietnia 1773 r., wykonany według stanu z 1768 r.]

⁸³ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 27 (kopia).

⁸⁴ Tamże, s. 143.

latem. Do rzeki Łoszy miejscami o mile, od nas pół mile”⁸⁵. Rzeki pełniły wówczas ważną funkcję – stanowiły naturalną drogę komunikacji a także spławu drzewa i innych towarów, umożliwiając handel z odległymi obszarami. W dekanacie oszmiańskim wykorzystywano rzeki i mniejsze ciekły wodne (ruczaje, rzeczki) raczej w zasięgu lokalnym, np. do napędzania młynów. Spław drewna uwarunkowany był zasobnością tych terenów w naturalny surowiec, a tego w wielu parafiach dekanatu oszmiańskiego brakowało. Proboszcz parafii Worniany informował: „Pola otwartego jest więcej w parafii worniańskiej aniżeli lasu. W miejscach zaś tych, gdzie jaki okaże lasek, do szczególnego tylko opał użyty być może (...)”⁸⁶. W lasy zasobniejsze były tylko parafie łoska, trabska i żuprańska. Autor opisu parafii trabskiej, usytuowanej w błotnistej dolinie pokrytej lasami, pisał: „Lasu jest więcej w parafii trabskiej aniżeli otwartego pola (...) Las ten jednym ciągiem idzie prócz pola przy wsiach i pasiekach wyrobionego”⁸⁷. Największe były jednak lasy żuprańskie, zwane w Opisach Puszcza Żuprańska. Wykorzystywano je zarówno na „towarze drzewa jako też i na budowlę zdadne”⁸⁸.

Bardzo szczegółowe i przez to najobszerniejsze są opisy dróg i traktów. Stosując się do zaleceń biskupa, ksiądz Franciszek Dziekonski, proboszcz narwiliski, tak opisywał jedną z dróg biegnących przez teren jego parafii: „Droga do Dziewieniszek, poczynszy od kościoła parafialnego narwiliskiego na zachód zimowy polem otwartym, mimo folwark Narwiliszki zwany księży Franciszkanów, od kościoła odległy 4000 kroków, mimo stawek, kręto w lewo polem otwartym 200 kroków jest karczma przy wsi Dowłanach księcia Radziwiłła, do której przyjechawszy są dwie drogi: jedna w prawo, druga w lewo otwartym polem o 200 kroków od lasu. W prawie zimowa a w lewie jest letnia droga. Dojeżdżając zaś do lasu są trzy drogi: jedna kręto poszła do Sobolun, wioski JKMci, druga do Skiywan, trzecia do Dziewieniszek dąży, zarośla mimo wioski Soml, która się w prawie zostaje. Droga zaś dalej idzie potym na otwarte pole, skąd widać dwór Giełoże dóbr pojezuickich, odległy na 640 kroków. Dojeżdżając zaś w prawie widać wioska Myzykoycie, do tego dworu należąca, o kroków 700 odległa od dworu. Dalej ta droga kręto w lewo, mimo stawku, przez grobelkę starą, przez most porządną w lewie. Jest miejscami górzysta, kamienista, piaszczysta, wąska. I tu się kończy parafia narwiliska, poczyną się dziewieniska”⁸⁹.

⁸⁵ Tamże, s. 11.

⁸⁶ Tamże, s. 153.

⁸⁷ Tamże, s. 144.

⁸⁸ Tamże, s. 167.

⁸⁹ Tamże, s. 66.

Oprócz bardzo dokładnych informacji topograficznych dotyczących długości poszczególnych dróg i ukształtowania terenu, przez które biegną, *Opisy* zawierały wiele informacji przydatnych podróżnym. Dotyczyły one głównie aspektów związanych z przebiegiem i wygodą podróży. Możemy dowiedzieć jak rozmieszczone były karczmy na traktach i gościńcach, jak chociażby na tym, przebiegającym przez teren parafii gierwiackiej: „Droga do Żodziszek na wschód letni gościńcem dużym, polem walnym o ćwierć mile od karczmy Godzieniki, mimo w lewej stronie dworu (...), które pominąwszy, o kilka morgów w równym polu, w lewo droga przez zarośla sosnowe nieco i znowu czystym polem do wsi Gielun, o pół mili, stąd częścią polami częścią różnymi zaroślami o dobre ćwierć mile od rzeki Oszmiany drogą jedną, którą przebywszy, przez most niebezpieczny wjechać potrzeba do wsi nazwanej Puhowicze i tu się kończy parafia gierwiatska. W prawą zaś rękę, jako wyżej pominąwszy karczmę Gudzieniki, prosto przez rzekę Łoszę, przez most barzo niewygodny, o dobre ćwierć mile zaroślami sosnowymi do wsi Rymdziun (...), której kręto około karczmy w lewo na most duży na Oszmianie będący. Stąd w górę prosto drogą wielką, więcej zaroślami różnymi nieużytecznymi niżli polem, wielkie pół mile mimo folwark w lewej ręce Bogdaniszki do karczmy tegoż nazwiska, o pół ćwierć mile, na równym pola stojący. I tu się rozgranicza z żodziską parafia gierwiatska”⁹⁰.

Dzięki relacjom proboszczów znamy też stan poszczególnych dróg parafii. Pleban surwiliski pisał, że „droga z Surwiliszek do Wilna kamienista, górzysta, lasem, czyli borem, wybojami sprzykrzona. Nieporządnej drogi kręto dysponowanej [z] dawna mil 10 wielkich”⁹¹. Opisy proboszczów obejmowały również informacje o przeprowadzanych renowacjach dróg: „Droga z Wornian do Wilna zbyt górzysta. Co się tycze czystości i gładkości tej drogi - przed dwoma laty wszyscy dziedzice na trakcie oszmiańskim i połockim mający posesję, aż do same-go Wilna reperowali, lecz teraz dla niewyglądu i zaniedbanej poprawki niemal do dawnego przychodzi stanu”⁹². Nie brak też skarg w tej i innych parafiach na jakość dróg i mostów (np. „mostek nikczemny”). „Droga z Wornian do Oszmiany jest kamienista, wąska, kręta i dla złych i wcale nie reperowanych mostów błot najprzykrzejsza i niewygodna”⁹³ – tak pisał dziekan oszmiański, Michał Nikodem Staniszewski.

⁹⁰ Tamże, s. 30-31.

⁹¹ Tamże, s. 113.

⁹² Tamże, s. 152.

⁹³ Tamże.

Artykuły biskupie zalecały uwzględnienie w Opisach takich miejsc jak „młyny, tartaki, rudnie, hamernie, huty, folusze, miejsca starożytność jaką oznaczające, słone wody, etc.”⁹⁴. Dlatego też, w opisie parafii narwiliskiej znaleźć możemy fragment: „Młynów dwa księży Franciszkanów na ruczaju Dowkupianazwanym, JM pana Grabskiego na ruczaju Klewazwanym jako wyżej nr 6-to pisano o stawach. Także znajduje się w parafii huta, lecz w niej się szkło już nie robi, leży we wsi Koszkowszczyźnie JM pana Korsaka, od kościoła na wschód letni pół mile małe. Innych machin, tak wodnych, tako i wietrznych ani miejsc starożytność oznaczających nie ma, ani też co by sięgało do historyi naturalnej”⁹⁵.

Rzeczywistość osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej można poznać poprzez lekturę pamiętników z tego okresu. Historykom dostępne są także różnego rodzaju dokumenty kościelne, jak chociażby redagowane w tej pracy *Opisy parafii*. Pokazują one w odmiennej nieco formie, niż wspomnienia osób życia politycznego i kulturalnego, obraz ówczesnej rzeczywistości. Jest to obraz kraju widziany z perspektywy parafii – podstawowej jednostki administracyjnej kraju.

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW

JKM - Jego Królewska Mość

JKMci – Jego Królewskiej Mości

JM – Jegomość, Jejmość

JMM – Jegomościowie

JO – Jaśnie Oświecony

JOO – Jaśnie Oświeceni

JW – Jaśnie Wielmożna, Wielmożny

WJM – Wielmożna Jejmość, Wielmożny Jegomość

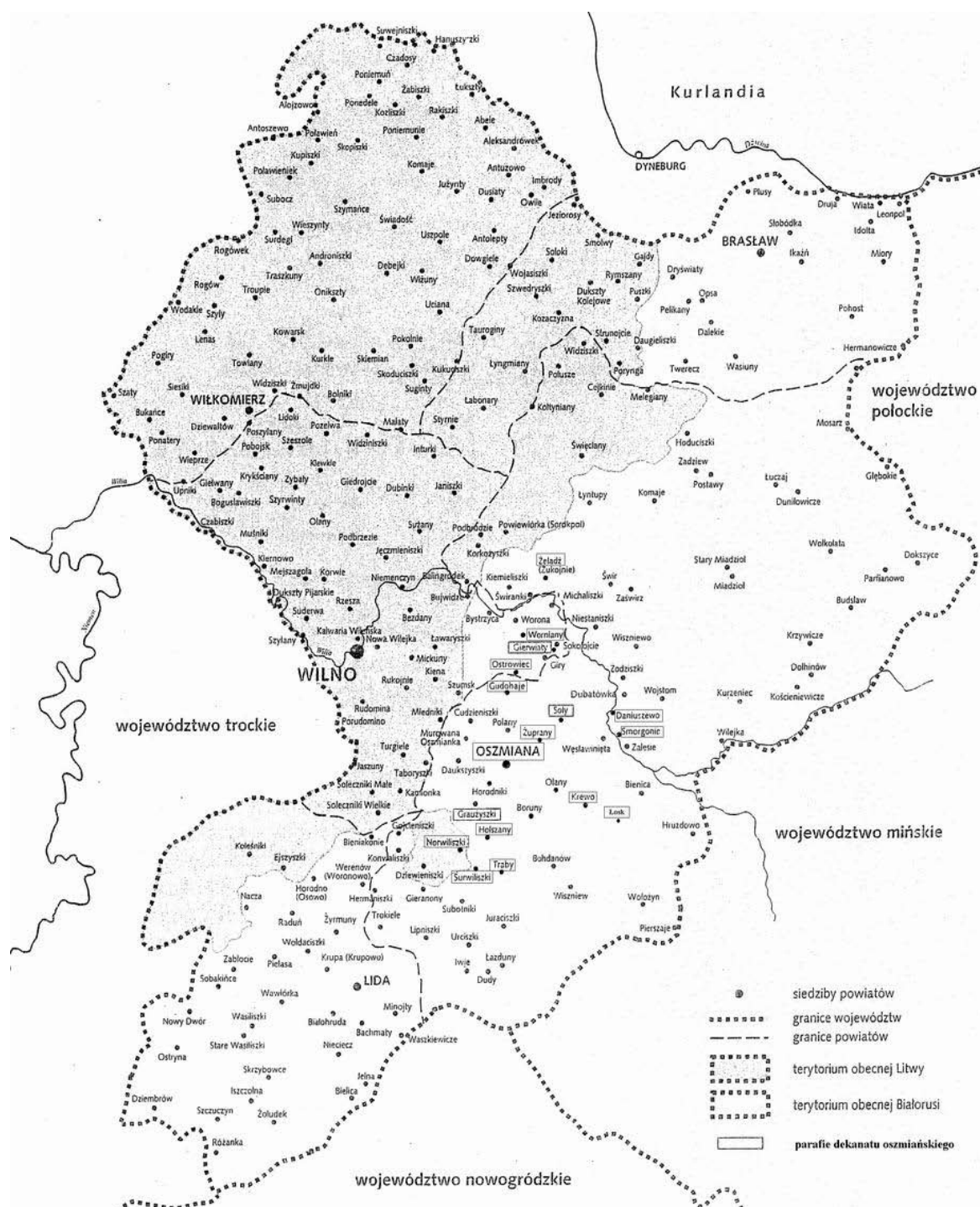
WM - Waszmość

WMM – Waszmościowie

⁹⁴ *Przyszłość kultury Polaków...*, dz. cyt., s. 8.

⁹⁵ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 65-66.

Mapa 1. Województwo wileńskie w roku 1772.

Źródło: Opracowano na podstawie *Kościół i klasztor...*, dz. cyt., s. 9.

OPISY PARAFII DEKANATU OSZMIAŃSKIEGO Z 1784 R.⁹⁶

Parafia daniuszewska⁹⁷

1-mo.

Kościół parafialny we wsi D a n i u s z e w⁹⁸ nazwanej, położony w oszmiańskim powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tejże parafii należące są i według porządku alfabety ułożone:

B i e l e w i c z e,⁹⁹ wieś JM pana Kielczewskiego, na zachód zimowy¹⁰⁰ pół mile¹⁰¹ wielkiej.

C z e r n i ę t a,¹⁰² trzy folwarki JMM panów Zawadzkich i wioska do nich należąca, między wschodem letnim i zimowym ćwierć mile wielkiej.

D a n i u s z e w, dwór JM pani Klimańskiej, od kościoła o kroków 300 na wschód zimowy.

Takoż i wioska etiam D a n i u s z e w, JM pani Klimańskiej, na zachód letni o kroków 200 nad rzeką Wilią¹⁰³.

D z i e w i ę t n i a,¹⁰⁴ folwark i wioska WJM pani Klimańskiej, na zachód letni pół mile małej.

D u b o t o w k i,¹⁰⁵ cerkiew¹⁰⁶ i wioska WJM pani Klimańskiej¹⁰⁷, na wschód zimowy mila mała jedna.

H o r y d z i e n i e n t a,¹⁰⁸ wieś WJM pani Klimańskiej, między wschodem letnim i zimowym mila mała jedna.

⁹⁶ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, stron 168 (kopie).

⁹⁷ CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 554, k. 22-23 (oryginał).

⁹⁸ Daniszewo w: SGKP, t. 1, Warszawa 1880, s. 901; ob. Danyushevo [w:]

<http://www.radzima.org/mapa.php?alcyr=66&lang=pl>

⁹⁹ SGKP, t. 1, s. 211, t. 15, Warszawa 1900, s. 139.

¹⁰⁰ Zachód zimowy – południowy zachód, zachód letni – północny zachód, wschód zimowy – południowy wschód, wschód letni – północny wschód. Podaję za: W. Wernerowa, *Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784*, w: „Studia Podlaskie”, t. 1, Białystok 1990, s. 106.

¹⁰¹ Mila wielka, dobra, duża (8238 m), mila średnia, strzednia, mierna (6740 m), mila mała, letka (5703 m). Tamże.

¹⁰² Czerniaty w: SGKP, t. 15, s. 368.

¹⁰³ SGKP, t. 13, s. 470 i nn.

¹⁰⁴ SGKP, t. 15, s. 466.

¹⁰⁵ Dubotówka w: SGKP, t. 15, s. 447.

¹⁰⁶ Unicka cerkiew parafialna, o niewiadomym wezwaniu i dacie erygowania. „W parafii daniuszewskiej we wsi Dubotówki znajduje się cerkiew greko-unicka parafialna”. Podaję za: M. Kałamajska-Saeed, *Kaplica p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Dubatówce*, w: *Kościół i klasztory...*, dz. cyt., s. 21.

¹⁰⁷ Wdowa po Marcinie Klimańskim, Brygida z Kozieleckich. Wyszła powtórnie za mąż za Korsaka.

Tamże.

¹⁰⁸ Gorydzienięta w: SGKP, t. 15, s. 523.

J a ż g i,¹⁰⁹ wioska JM pana Kielczewskiego, na zachód zimowy pół mile małej.

K o z i e n i e n t a,¹¹⁰ WJM pani Klimañskiej folwark i wioska, na wschód letni pół mile małej.

Ł o t y h o ł,¹¹¹ dwór JM pana Kielczewskiego, na zachód zimowy pół mile wielkiej.

M a c i u l a n y,¹¹² wioska JM pana Kielczewskiego, na zachód zimowy pół mile wielkiej.

M a r t y s z k i,¹¹³ wieś JM pani Klimañskiej, między wschodem letnim a zimowym mila mała jedna.

M a r k o w c e,¹¹⁴ wioska WJM pani Klimañskiej, na zachód letni za Wilią rzeką o kroków 600.

O w i e c z k i,¹¹⁵ folwark i wioska JM księdza plebana wojstomskiego¹¹⁶, między wschodem letnim a zimowym pół mile.

O s a d a N o w a, WJM pani Klimañskiej, na północ za Wilią ćwierć mile małej.

R u d n i a S t a r a,¹¹⁷ WJM pani Klimañskiej i WJM pana Koszczyca¹¹⁸, na zachód letni mila wielka jedna.

R u d n i a N o w a,¹¹⁹ wioska WJM pani Klimañskiej, na zachód letni ćwierć mile wielkiej.

R y b a k i,¹²⁰ wioska JM pana Przeciszewskiego, na połudzień pół mili wielkiej.

Ś w i e t l a n y,¹²¹ dwór i wioska tegoż Jegomości¹²², na zachód zimowy pół mile wielkiej.

U h l a n y,¹²³ wioska WJM pani Klimañskiej, na północ pół ćwierć mili małej.

W o j n i d z i e n i e n t a,¹²⁴ JM pana Przeciszewskiego, między wschodem zimowym a południem pół mile wielkiej.

¹⁰⁹ SGKP, t. 15, cz. 2, Warszawa 1902, s. 16.

¹¹⁰ Kozienięta w: SGKP, t. 4, s. 551.

¹¹¹ SGKP, t. 5, Warszawa 1884, s. 741.

¹¹² SGKP, t. 15, cz. 2, s. 289.

¹¹³ SGKP, t. 6, s. 141.

¹¹⁴ Tamże, s. 128.

¹¹⁵ SGKP, t. 7, s. 770.

¹¹⁶ Szymanowski Bonifacy, proboszcz wojstomski. CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 551, k. 10-13v (oryginał). Podaję za: *Przyszłość kultury Polaków...*, dz. cyt., s. 659 i n.

¹¹⁷ SGKP, t. 9, Warszawa 1888, s. 924.

¹¹⁸ Koszczycowie, herbu Poraj. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 364.

¹¹⁹ SGKP, t. 9, s. 924.

¹²⁰ SGKP, t. 10, Warszawa 1889, s. 51.

¹²¹ SGKP, t. 11, Warszawa 1890, s. 680.

¹²² Przeciszewski Ignacy, wojski żmudzki. W 1784 r. kupił Świetlany wraz z żoną Antoniną z Sulistrowskich. *Akty izdavaemye Vilenskoû Kommisieiû dlâ razbora drevnih aktov. T. 35, Inventari starostv, imienij, fol'varkov i dereven za vtoruû polovinu XVIII veka (1751-1789)*, Wilno 1910, s. 443.

¹²³ Uglany w: SGKP, t. 12, s. 749.

Z a b ł o c i e,¹²⁵ wieś WJM pani Klimañskiej, na zachód letni ćwierć mile małej.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

G i e r w i a t y, kościół parafialny JO księcia Biskupa wileńskiego, w oszmiańskim powiecie i dekanacie, na zachód letni mil 3 wielkich.

S m o r g o n i e, kościół parafialny w dobrach JO księcia Radziwiłła¹²⁶, na połudzień mila jedna mała.

S o ł y, kościół parafialny w dobrach JM pana Pozniaka¹²⁷ [*Poźniaka*], na zachód zimowy mil dwie wielkich.

W o j s t o m,¹²⁸ kościół parafialny w dobrach WJM pana Burzynskiego [*Burzyńskiego*], na wschód letni mil dwie.

Ż o d z i s z k i,¹²⁹ kościół parafialny w dobrach Rzeczypospolitej, na północ mila mała jedna.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła daniuszewskiego są:

Wilno, miasto stołeczne litewskie, na zachód zimowy mil 12.

Oszmiana,¹³⁰ miasto sądowe, między południem i zachodem zimowym mil 6 małych.

4-to.

Droga z Daniuszewa do Wilna piaszczysta a miejscoma górzysta.

Droga z Daniuszewa do Oszmiany równa.

5-to.

Jezior znacznych nie ma w tejże parafii takż i błot żadnych.

6-to.

¹²⁴ Wojnidanięta w: SGKP, t. 13, s. 754.

¹²⁵ SGKP, t. 14, Warszawa 1895, s. 186.

¹²⁶ Radziwiłł Karol Stanisław „Panie Kochanku”, h. Trąby (27.02.1734 - 21.11.1790), syn Michała Kazimierza i Franciszki Urszuli Wiśniowieckiej. Wojewoda wileński (1762-1764 i 1768-1790), starosta lwowski, ordynat Nieświejski. Przeciwnik reform Sejmu Czteroletniego. PSB, t. 30, z. 2, 1987, s. 248-263.

¹²⁷ Poźniak Franciszek, sędzia ziemski oszmiański od 1765 roku. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 125, 159.

¹²⁸ SGKP, t. 13, s. 761 i n.

¹²⁹ SGKP, t. 14, s. 814.

¹³⁰ SGKP, t. 7, s. 751 i nn.

Staw w Rudni Nowej, we wsi WJM pani Klimańskiej, uchodzący z krynic, przy którym młyn i folusz¹³¹.

Stawek drugi na tejże samej rzece i młyn w Markowcach, wsi WJM pani Klimańskiej.

7-mo.

Lasów w tejże parafii daniuszewskiej nie ma znacznych, ale najwięcej otwartym polem a miejscoma chrzonsniaki znajdują się, w których drzewo sośnina.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii a traktów publicznych nie ma:

D r o g a d o G i e r w i a t. Począwszy od kościoła parafialnego daniuszewskiego na zachód letni przez Wilię rzekę, polem otwartym a miejscoma chrzonsniakami aż do wsi Starej Rudni. I tu się kończy granica parafii daniuszewskiej.

D r o g a d o S m o r g o ń. Od kościoła daniuszewskiego na połudzień polem otwartym aż do wsi zwanej Rybaki i do karczmy nad ruczajem. I tu się kończy parafia daniuszewska.

D r o g a d o S o ł, gdzie jest kościół parafialny, graniczący na zachodzie zimowym. Przez Wilię rzekę i przez wioskę Markowce polem otwartym aż do karczmy Łotyhoła JM pana Kielczewskiego nad ruczajem i przez ruczaj przejechawszy borem i polem otwartym aż do karczmy zwanej S i k u ń ¹³² JMM panów Komarow, nad rzeczką *etiam* Sikuń. I tam się kończy granica parafii daniuszewskiej.

D r o g a d o W o j s t o m i a, gdzie jest kościół parafialny na wschód letni od kościoła daniuszewskiego. Polem otwartym i drogą równą aż do folwarków JMM panów Zawadzkich o ćwierć mile. I tu się kończy parafia daniuszewska.

D r o g a d o Ż o d z i s z e k, gdzie jest kościół parafialny na północ od kościoła daniuszewskiego. Polem otwartym aż [do] wsi S o k o l i a ¹³³ zwanej pół mile drogą równą. I tu się kończy parafia daniuszewska.

Parafia daniuszewska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim jak się wyżej o tym namieniło.

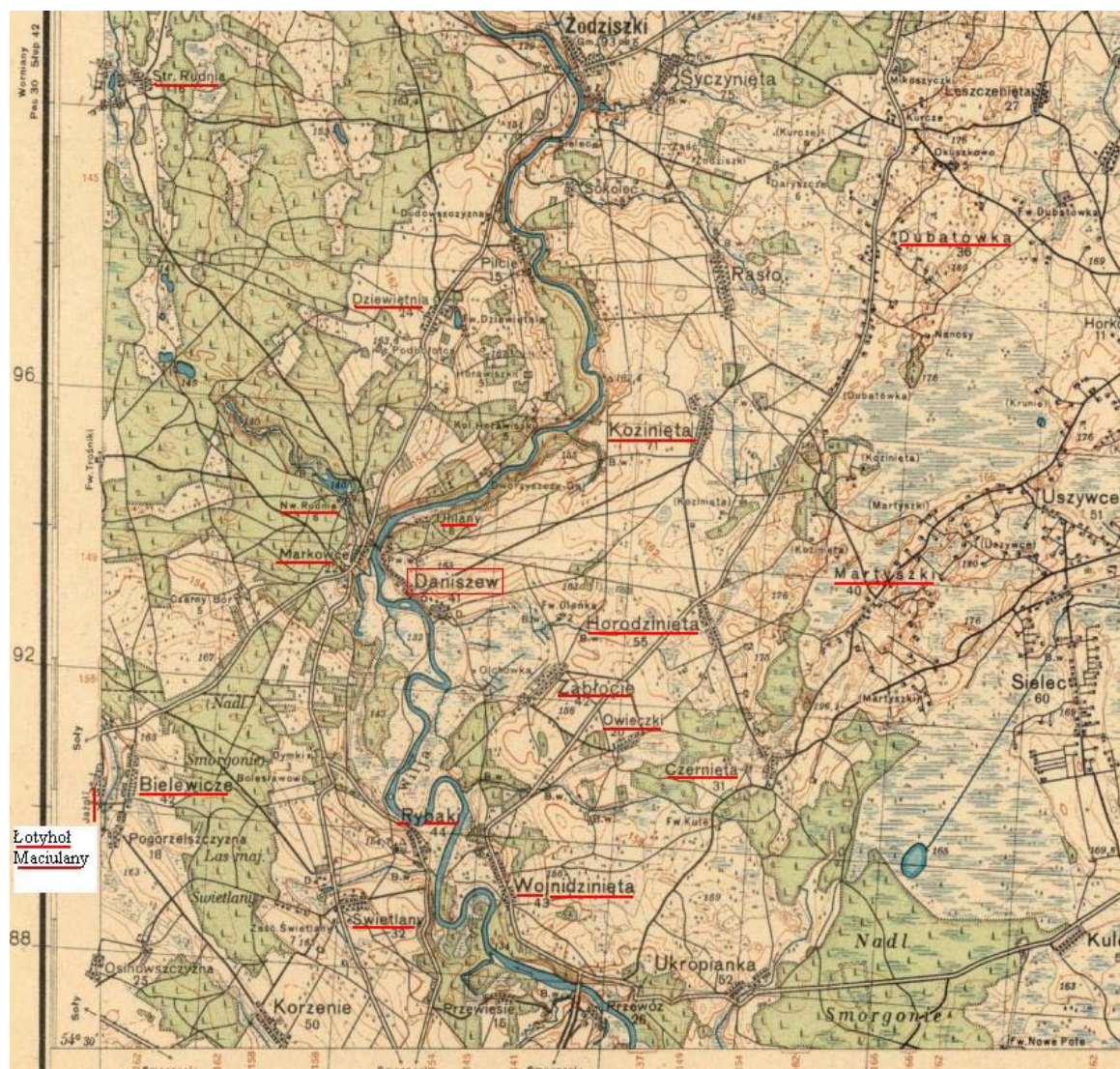
¹³¹ Budynek mieszczący urządzenie do folowania tkanin, inaczej pilśniarka. Podaję za: *Słownik języka polskiego*, pod red. T. Doroszewskiego, t. 2, warszawa 1965, s. 924.

¹³² SGKP, t. 10, s. 609.

¹³³ Podkreślenie w oryginale.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam. Książd Maury[cy] Wi[cioiam]icz¹³⁴.

Mapa 2. Parafia Daniszew

Źródło: *Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000* (Żodziszek), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1932.

¹³⁴ Lekcja niepewna.

Parafia gudhajska ¹³⁵

1-mo.

Kościół parafialny we wsi G u d h a j a c h, ¹³⁶ położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tym powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

B l i k a n y, ¹³⁷ okolica JMM panów Szablińskich, na zachód letni leżąca o ćwierć mile. Lecz droga górzysta i przykro kamienista.

B r y n d z i s z k i, ¹³⁸ okolica JMM panów Łokuciewskich ¹³⁹, o pół mile od kościoła parafialnego.

B e j k a n y, ¹⁴⁰ wieś JM pana Koziela ¹⁴¹, na wschód o pół mile.

B o b a n y, ¹⁴² wieś JMM księży Karmelitów Bosych gudhajskich, na wschód zimowy o 300 kroków.

D e b e s i e, ¹⁴³ okolica i wieś należąca do JM pana Chojeckiego, na południe mila jedna.

D a n i u s z e, JM pana Downarowicza, na wschód zimowy o ćwierć mili.

D e j n o w o, ¹⁴⁴ JM pana Koziela dwór, na zachodzie zimowym pół mili dobra.

G u d e l e, ¹⁴⁵ okolica JM pana Bajkowskiego, gdzie mieszka JM pan Iwaszkiewicz ¹⁴⁶ i JM pan Perkowski, na południe o ćwierć mili.

G o ł o g u r y, ¹⁴⁷ wieś JM pana Koziela, na zachód pół mile.

G r o d z i e, ¹⁴⁸ okolica z różnych szlachty złożone jako to Zawadzkich, Chomskich etc. Na południe pół mile mierne.

G i e r z d u n y, JM pana Downarowicza, na zachodzie zimowym ćwierć mile.

G u d g a j e, wieś, w której kościół parafialny, do księży Karmelitów Bosych należąca jest punktem niniejszego opisanie.

¹³⁵ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 7-12 (kopia).

¹³⁶ Gudogaje w: SGKP, t. 2, s. 904 ; ob. Gudogay w: <http://www.radzima.org/mapa.php?lang=pl>

¹³⁷ SGKP, t. 15, s. 161.

¹³⁸ Tamże, s. 242.

¹³⁹ Łokuciewscy v. Łokuciejewscy, h. Żnin. A. Boniecki, dz. cyt., t. 15, s. 369.

¹⁴⁰ Biejkany w: SGKP, t. 15, s. 136.

¹⁴¹ Koziel-Poklewscy, h. Koziel. A. Boniecki, dz. cyt., t. 12, s. 72.

¹⁴² Wymieniona w par. Ostrowiec. Por. *Synodus dioecisana...*, dz. cyt., s. 51.

¹⁴³ SGKP, t. 1, s. 946.

¹⁴⁴ Tamże, s. 949.

¹⁴⁵ SGKP, t. 2, s. 903 i n.

¹⁴⁶ Iwaszkiewicz v. Iwaszkowicz, h. Trąby. A. Boniecki, dz. cyt., t. 8, s. 76.

¹⁴⁷ Gałagóry, Gałagury w: SGKP, t. 15, s. 486.

¹⁴⁸ SGKP, t. 2, s. 836.

H e r m a n i s z k i,¹⁴⁹ dwór JM pana Bajkowskiego, na południe z kilką mieszkańcami pół mili.

H e r m a n i s z k i, JMM panów Starosielskich, pół mili.

I n t r o u p,¹⁵⁰ WJM pana Rukiewicza z kilką poddanemi, na północ ćwierć mili spore.

J u r a c i s z k i, JM pana Koziela wieś, na południe o półtóry mile.

K u d z i a k o n i e, dwór i wieś JM pana Narkowicza, na zachód trzy czwarte mili.

K i e n l i s z k i, JM pana Koziela wieś, na południe o półtóry mili.

L i p k i,¹⁵¹ wieś JM pana Bajkowskiego, na południe ćwierć mili.

L u l i s z k i,¹⁵² wieś księży Karmelitów Bosych gudhajskich ,na wschód zimowy ćwierć mili mierne.

P o l a n k i,¹⁵³ wieś JM pana Koziela, na zachodzie zimowym półtóry mile.

P o l a n y,¹⁵⁴ dwór JM pana Downarowicza, na wschód zimowy o pół mili.

R a d z i u l i s z k i,¹⁵⁵ wieś JM pana Narkowicza, na południe o prętów 30.

R a d z i u n y,¹⁵⁶ wieś JM pana Koziela, na zachodzie zimowym mila.

R a c z k i,¹⁵⁷ wieś JM pana Zienkowicza, na zachodzie zimowym mila.

R o m e j k i,¹⁵⁸ wieś JM pana Downarowicza, na wschód letni ćwierć mili.

S t ę p k o w s c z y z n a,¹⁵⁹ okolica JMM panów Iwaszkiewiczów, na południe ćwierć mili.

S u c h o d o ł y,¹⁶⁰ dwór i wieś JM pana Koziela, na zachodzie zimowym mila.

S t r z e l c z y k i,¹⁶¹ wieś JM pana Koziela, na zachodzie zimowym mila i prętów 60.

S z a r k i,¹⁶² JM pana Koziela, na wschód letni o pół mile.

S z y n e l i s z k i,¹⁶³ wieś księży Karmelitów Bosych gudhajskich, na północ o prętów 45.

T r u c h a n i s z k i,¹⁶⁴ dwór i wieś JM pana Narkowicza, na zachód ćwierć mili.

¹⁴⁹ SGKP, t. 3, s. 61.

¹⁵⁰ Intrupka w: SGKP, t. 3, s. 277.

¹⁵¹ SGKP, t. 5, s. 268.

¹⁵² Tamże, s. 481.

¹⁵³ SGKP, t. 8, s. 569 i n.

¹⁵⁴ Tamże, s. 572 i n.

¹⁵⁵ SGKP, t. 9, s. 474.

¹⁵⁶ Tamże, s. 474 i n.

¹⁵⁷ Tamże, s. 372.

¹⁵⁸ Tamże, s. 735.

¹⁵⁹ Stępkowszczyzna, wymieniona w par. Ostrowiec. Por. *Synodus dioecesana*, dz. cyt., s. 51.

¹⁶⁰ SGKP, t. 11, s. 537.

¹⁶¹ Tamże, s. 461.

¹⁶² Tamże, s. 796.

¹⁶³ Szunieliszki w: SGKP, t. 12, s. 78.

¹⁶⁴ Tamże, s. 516.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

C u d z i e n i s z k i, ¹⁶⁵ kościół parafialny, w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, w dobrach kanclerstwa katolickiego wileńskiego, na zachód letni mila spora.

O s t r o w i e c, kościół parafialny JMM księży Dominikanów, w dobrach JMM panów Abramowiczów¹⁶⁶, na południe mila spora.

O s z m i a n a, miasto sądowe. Kościół parafialny na zachodzie zimowym mil dwie. Tamże kościół i klasztor księży Dominikanów.

S z u m s k, ¹⁶⁷ kościół parafialny JMM księży Dominikanów, na wschód letni o mil dwie.

Ż u p r a n y, kościół parafialny, na północ o dwie mile.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około tego kościoła są to :

Miasto stołeczne Litwy, Wilno, między zachodem letnim a południem mil 7.

Miasto sądowe Oszmiana, na zachodzie zimowym mil dwie.

Miasto Smorgonie, na wschód zimowy mil 5.

4-to.

Droga do Wilna częścią borami, częścią kamienista, piaszczysta. Droga do Wilna dobrym koniem letnią i zimową porą godzin 7.

5-to.

W całej parafii o wodę przytrudno, gdyż ją w lecie i w zimie wozić muszą z sadzawek przy dworach będących, jako to w Dejnowie, w Suchodołach i w Bobanach. Stawek jest w Grodziach, lecz ten wysycha latem. Do rzeki Ł o s z y ¹⁶⁸ miejscami o mile, od nas pół mile.

6-to.

¹⁶⁵ Cudzeniszki w: SGKP, t. 1, s. 715.

¹⁶⁶ Abramowiczowie v. Abrahamowiczowie, h. Jastrzębiec. Andrzej lub Joachim, synowie Jerzego, starosty starodubowskiego i Marcjanny z Dernałowiczów. A. Boniecki, dz. cyt., t. 1, s. 19 i n.

¹⁶⁷ SGKP, t. 12, s. 76.

¹⁶⁸ SGKP, t. 4, s. 738.

Lasów w parafii omal, bo na grunt borowy powyrabiano a towarne wycieli i spławili.

7-mo.

Młynów w parafii całej nie ma, bo o wodę trudno.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii, trakty publiczne podług miary mil tak się opisują: Droga do gościńca powszechnego, Czarny nazywającego się, na idący nie dalej jak o pół mile ze wszech borem, miejscami górzysto, nader kamienisto. Drogi do poblizszych wiosek nader przykre, bo nie mają recti tineum ani dróg uprzątnionych.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam. Ksiądz Gaudenty od Zaślubienia NMP Karmelitów Bosych, wikary gudhajski¹⁶⁹.

¹⁶⁹ Ojciec Gaudencjusz od Zaślubienia NMP (Weyner), wikary w latach 1782-1789. B. J. Wanat, dz. cyt., s. 65.

Parafia grauzyska ¹⁷⁰

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku G r a u ż y s z k i ¹⁷¹ zwanym, w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Dwory, okolice i wioski do tej parafii należące w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak też po sobie idą:

A d a m o w s c z y z n a, ¹⁷² okolica JMM panów Adamowiczow¹⁷³ i różnych Ichmościów, między wschodem zimowym i letnim względem kościoła grauzyskiego ćwierć mili.

A n d r z e j k i s z k i, ¹⁷⁴ wieś JM pana Sczyta, między zachodem zimowym i letnim mila wielka jedna.

B i e c i u y n y, wieś JM pana Sczyta, na zachód zimowy mila wielka jedna.

B i e j g i, ¹⁷⁵ wieś Panien Bazylianek wileńskich, tamże mila wielka jedna.

B u n i a n y, ¹⁷⁶ wieś JM pana Sczyta, na zachodzie letnim półtóry mili wielkie.

B i a r c e, wieś JM pana Jankowskiego¹⁷⁷, między zachodem letnim i północą półtóry mili wielkie.

B a r c i s z k i, tegoż Jegomości tamże.

B y c z k i, ¹⁷⁸ wieś JM pana Jankowskiego, na zachodzie zimowym półtóry mili mierne.

B o r c i e, ¹⁷⁹ wieś JM pana Grabskiego, między zachodem zimowym a południem mila mierna jedna.

B o w b y, ¹⁸⁰ wieś JMM Panien Bazylianek wileńskich, na zachodzie letnim pół [mili].

B u j k i, ¹⁸¹ okolica JMM panów Bujków¹⁸², na zachodzie letnim ćwierć mili.

D u b r o w y, wieś JM pana Juraki, na zachodzie zimowym mila wielka.

G a b r i e l o w s c z y z n a, ¹⁸³ dwór i wieś JM pana Paszkiewicza¹⁸⁴, między wschodem zimowym i południem pół mili małe.

¹⁷⁰ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 13-20 (kopia).

¹⁷¹ SGKP, t. 2, s. 799, t. 15, cz. 2, s. 532 ;ob. Hrauzyski [w:] <http://www.radzima.org/mapa.php?lang=pl>

¹⁷² Adamowszczyzna w: SGKP, t. 15, s. 11.

¹⁷³ Adamowiczowie, h. własnego. ? A. Boniecki, dz. cyt., t. 1, s. 23.

¹⁷⁴ SGKP, t. 15, s. 29.

¹⁷⁵ Tamże, s. 136.

¹⁷⁶ SGKP, t. 1, s. 473, t. 15, s. 275.

¹⁷⁷ Jankowscy, h. Jastrzębiec. A. Boniecki, dz. cyt., t. 8, s. 202 i nn.

¹⁷⁸ SGKP, t. 15, s. 285.

¹⁷⁹ SGKP, t. 15, s. 200.

¹⁸⁰ Bauby w: SGKP, T. 15, s. 93.

¹⁸¹ SGKP, t. 15, s. 268.

¹⁸² Bujko v. Buyko. A. Boniecki, dz. cyt., t. 2, s. 236.

G i e d e j k i,¹⁸⁵ folwark WJM pana Szczyta,¹⁸⁶ na zachodzie zimowym mila jedna mała.

G r a u ż y s z k i, miasteczko WJM pana Romera¹⁸⁷, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie frontem, czyli wejściem na wschód zimowy, ołtarzem wielkim na zachód zimowy stoi.

G u r e l e,¹⁸⁸ folwark WJM pana Sawickiego, między zachodem letnim i północą, półtory mili wielkie.

H u s z c z e,¹⁸⁹ wieś JM pana Paszkiewicza, na wschód zimowy pół mile małe.

K a p m o w s c z y z n a, okolica JMM panów Kodziów, na zachód zimowy półtory mili wielkiej.

K i b y,¹⁹⁰ wieś JM pana Romera, na zachód zimowy półtory mile wielkie.

K a z a r e z y,¹⁹¹ wieś JM pana Grabskiego i JM pana Szczyta, między zachodem zimowym a południem mila wielka jedna.

K r e j w a n c e,¹⁹² wieś JM pana Szczyta, między zachodem letnim a północą mila wielka jedna.

K r z y z e l e w s c z y z n a,¹⁹³ wieś JM pana Szczyta, między południem a zachodem zimowym mila mierna jedna.

K u r a c z e w o, folwark i wieś JM pana Dziendoleta, na zachodzie zimowym mila mierna jedna.

Ł o p i e j k i, wieś WJM pana Szczyta, na zachodzie zimowym półtory mili wielkie.

Ł o j c i e,¹⁹⁴ wieś WJM pana Romera, na południe ćwierć mili.

Ł u d y,¹⁹⁵ wieś JM pana Korsaka¹⁹⁶, tamże pół mili miernej

Ł y n g o w s c z y z n a, JM pana Gierzoda, na wschodzie letnim ćwierć mili.

M a ł a k i,¹⁹⁷ wieś Panien Bazylianek wileńskich, na wschodzie letnim mil dwie małych.

¹⁸³ Gabryałowszczyzna w: SGKP, t. 2, s. 431.

¹⁸⁴ Paszkiewiczowie, h. Radwan.K. Niesiecki, dz. cyt., t. 7, s. 256.

¹⁸⁵ SGKP, t. 2, s. 546.

¹⁸⁶ Szczytt Józef, szambelan, marszałek powiatu mozyrskiego. W 1781 roku matka Ludwika z Paców, darowała mu Giedejki i Wialbutów. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 3, s. 169.

¹⁸⁷ Od końca XVII w. w posiadaniu rodziny Romerów, w l. 1715-1765 Stefana, następnie jego syna Damazego, chorążego, później podkomorzego trockiego. M. Zgliński, *Kościół parafialny p.w. śś. Piotra i Pawła w Grauzyszkach*, w: *Kościół i klasztory rzymskokatolickie...*, dz. cyt., s. 96.

¹⁸⁸ SGKP, t. 2, s. 912.

¹⁸⁹ Guszczę w: SGKP, t. 2, s. 915 ; Huszcza w: SGKP, t. 15, s. 602.

¹⁹⁰ SGKP, t. 4, s. 10.

¹⁹¹ SGKP, t. 3, s. 921.

¹⁹² Krejwańce w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 163.

¹⁹³ Krzyżelewsczyzna alias Grzymałkowszczyzna w: Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 174.

¹⁹⁴ SGKP, t. 5, s. 685.

¹⁹⁵ Ludy w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 248.

¹⁹⁶ Korsakowie, h. Lis. Prawdopodobnie Samuel Korsak, płk husarski wojsk lit., zginął w Pradze w 1794 r., żona Brygida N., wdowa Klimańska. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 168.

M a r u z o w s c z y z n a, siedziba jedna JM pana Sczyta, między zachodem zimowym i południem mila jedna mała.

M i k s z o w c z y z n a, siedziba jedna tegoż Jegomości, tamże pół mili wielkiej.

M o c z u ł y,¹⁹⁷ siedziba jedna WJM pana Romera, między wschodem zimowym i południem pół mili.

M i k u l i s z k i,¹⁹⁸ wieś JM księdza Horaina,¹⁹⁹ infułata gieranońskiego, na zachodzie letnim półtóry mili wielkiej.

M u r z y n y,²⁰⁰ wieś JM pana Sczyta, na zachodzie letnim mil dwie wielkich.

N o w a, wieś WJM pana Romera, między wschodem zimowym i południem pół ćwierć mili.

O ł t a r z y s z k i,²⁰¹ siedziba jedna WJM pana Romera, między zachodem letnim i północą pół mili małej.

P i k t u s z a,²⁰² dwór i folwark JMM panów Jankowskich, między północą i wschodem letnim półtóry mili wielkiej.

P o b o l e w s c z y z n a,²⁰³ wieś JM księdza proboszcza oszmiańskiego,²⁰⁴ między zachodem a północą półtóry ćwierć mili.

P o c h o l s c z y z n a,²⁰⁵ wieś JM pana Sczyta, między zachodem zimowym i południem mila mierna.

P a w i ł o j c i e,²⁰⁶ wieś WJM pana Romera, między zachodem zimowym i południem mila mała jedna.

P a s z k i e l e,²⁰⁷ wieś WJM pana plebana graużyskiego i WJM pana Romera, między zachodem letnim i północą ćwierć mili.

R a w d u n i k i, folwark WJM pana Stankowskiego, na zachodzie letnim pół mili.

R a ł o w s c z y z n a,²⁰⁸ WJM pana Romera, na wschodzie zimowym ćwierć mili.

¹⁹⁷ SGKP, t. 6, s. 27.

¹⁹⁸ SGKP, t. 6, s. 562.

¹⁹⁹ Tamże, s. 414.

²⁰⁰ Horainowie, h. Szreniawa. Aleksander (zm. 1774 r.), infułat gieranoński, bp hireński, sufragan żmudzki. A. Boniecki, dz. cyt., t. 7, s. 333, J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie...*, dz. cyt., s. 96.

²⁰¹ SGKP, t. 6, s. 813.

²⁰² SGKP, t. 7, s. 526.

²⁰³ SGKP, t. 8, s. 126.

²⁰⁴ Pobołewszczyzna w: SGKP, t. 8, s. 344.

²⁰⁵ Józef Grzymała Lubąński.

²⁰⁶ Pocholszczyzna w: SGKP, t. 8, s. 349.

²⁰⁷ SGKP, t. 7, s. 902.

²⁰⁸ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 433.

²⁰⁹ Rałowszczyzna al. Radłowszczyzna w: SGKP, t. 9, s. 521.

S i e n k o w s c z y z n a,²¹⁰ okolica JMM panów Adamowiczów i różnych Ichmościów, między wschodem letnim i północą półtory ćwierć mili.

S t u l g i,²¹¹ wieś JM pana Sczyta, na zachodzie letnim mila wielka jedna.

S z a n k u c z k i, siedziba jedna JM pana Sczyta, między zachodem letnim a północą mil dwie miernych.

S u s l i s z k i,²¹² folwark JM pana Wiercińskiego, między wschodem zimowym a południem trzy ćwierć mili.

S c z e p a n o w i c z e,²¹³ okolica JMM panów Szczepanowiczów i innych Ichmościów, między wschodem zimowym a południem pół mili.

T a b o r y, wieś JM pana Romera, na wschodzie letnim pół mili.

W i e l e j s z e, wieś JM pana Romera, na zachód zimowy pół mile mierne.

W i c i u l e,²¹⁴ tegoż Jegomości, między zachodem zimowym i południem półtory ćwierć mili.

W i a l b u t o w,²¹⁵ dwór JM pana Sczyta, między zachodem letnim a północą mila mierna.

W i a l b u t o w,²¹⁶ okolica JMM panów Dokurnow²¹⁷ i różnych Ichmościów, tamże trzy ćwierć mili.

W y s o k a, dwór JM pana Juraki, tamże blisko trzy ćwierć mili.

W i l c z a n y, wieś JM pana Sczyta, między zachodem zimowym a południem pół mili.

W i a ż e w i c z e, wieś JM pana Sczyta, między zachodem letnim a północą pół mili wielkiej.

W o ł o j c i o w s c z y z n a, wieś JM pana Nagurskiego, między zachodem zimowym a południem pół mili małej.

Z a g o r y,²¹⁸ wieś WJM pana Sczyta, między zachodem letnim a północą pół mili wielkiej.

Ż y g i a n y,²¹⁹ folwark i wieś JM pana Wasilewskiego, między wschodem zimowym a południem pół mili.

2-do.

²¹⁰ Sieńkowszczyzna w: SGKP, t. 10, s. 562.

²¹¹ SGKP, t. 11, s. 507.

²¹² SGKP, t. 11, s. 602.

²¹³ Szczepanowicze w: Tamże, s. 844 i n.

²¹⁴ SGKP, t. 13, s. 284.

²¹⁵ Wialbutowo w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 684.

²¹⁶ Wielbutowo w: SGKP, t. 12, s. 309.

²¹⁷ Dokurniewiczowie, bojarowie wileńscy. A. Boniecki, dz. cyt., t. 4, s. 347.

²¹⁸ Zahorze, Zagórze w: SGKP, t. 14, s. 266, t. 15, cz. 2, s. 709.

²¹⁹ SGKP, t. 14, s. 889.

Od tegoż parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

O s z m i a n a, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim. Miasto sądowe WJM pana Kocięła,²²⁰ między wschodem letnim a północą półtóry mili wielkiej.

B o r u n y, ²²¹ cerkiew księży Bazylianów, w tymże powiecie i dekanacie na wschodzie zimowym mil 3 wielkich.

H o l s z a n y, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, WJM pana Żaby, między wschodem zimowym i południem półtóry mili wielkiej.

S u r w i l i s z k i, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, JM pana Stypałkowskiego, pomiędzy wschodem a południem mil dwie mierne.

N a r w i l i s z k i, w tymże powiecie i dekanacie, kościół parafialny księży Franciszkanów pod południem mil dwie mierne.

O s z m i a n k a M u r o w a n a, ²²² kościół filialny WJM pana Ważyńskiego [Ważyńskiego], między zachodem letnim a północą mil dwie miernych.

3-tio.

Miast znaczniejszych około kościoła grauzyńskiego nie ma oprócz Wilna, [*miasta*] stołecznego Litwy.

4-to.

Droga do Wilna z Grauzyszek miejscami górzysta, kamienista, błotnista, piaszczysta, korzenista i kręta. Z Grauzyszek do Wilna letnią drogą godzin 12, zimową godzin 9.

5-to.

Jezior żadnych nie ma. Stawki i bagna są te:

Bagna, czyli błota sianożętne, miejscem nieużyte. Zaczawszy od Żygian ciągnie się na półtóry mili aż do Piktuszy JMM panów Jankowskich. W szerokości nierówna, miejscem na pół ćwierć mili, miejscem na ćwierć mili.

Staw JM pana Paszkiewicza na rzece małej nazwanej Ł a s t o j a, ²²³ między wschodem zimowym a południem.

²²⁰ Kocięł Tadeusz, h. Pelikan, starosta oszmiański. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 266.

²²¹ SGKP, t. 1, s. 330 i n.

²²² SGKP, t. 7, s. 754 i n.

²²³ Łostoja, ob. Łusta w: SGKP, t. 5, s. 832.

Staw WJM pana Romera na rzece małej formującej się z błot, nazwanej O s z m i a n a,²²⁴ na północ.

Staw drugi JM pana Romera na ruczaju małym G r a u ż a n k a.

Staw JM pana Sczyta z błota formowany, między zachodem a południem.

Staw JM pana Jankowskiego w Piktuszy, na zachód letni.

6-to.

Pola otwartego więcej w parafii grauzyskiej niż łąki. Miejscami jednak są bory, jelniaki z dębina na budowle i towarne brusy miejscami, sposób na drzewo znajduje się. W reszcie zarośla.

7-mo.

Młyny są następujące :

Młyn JM pana Romera na rzece Oszmiana, druga na Grauzana.

Młyn JM pana Paszkiewicza na rzece Łastoja.

Młyn JM pana Sczyta na małej rzece.

Młyn JM pana Jankowskiego na rzece znaleskiej.

Młyn JM pana Wasilewskiego na tejże rzece.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii podług miary mil tak się opisują :

D r o g a d o O s z m i a n y. Począwszy od kościoła parafialnego grauzyskiego na północ polem otwartym, odjechawszy o kilkaset kroków, przejechawszy przez sianożęć i lassek widać okolica Sienkowszczyzna²²⁵, potem za pagórkiem wieś panien Bazylianek wileńskich, Siemiony zwana. I tu się kończy się granica parafii grauzyskiej.

D r o g a d o B o r u n księży Bazylianów, na folwark R a ł o w c z y z n a JM pana Romera i wieś także nazwaną, potem na wieś Huszcze JM pana Paszkiewicza. I tu się kończy parafia grauzyska.

D r o g a d o H o ł s z a n, na wieś Nową JM pana Romera zwaną, na wieś W o j s z n a - r y s z k i²²⁶ księży Franciszkanów holszańskich, która graniczy z parafią grauzyską.

²²⁴ Oszmianka w: SGKP, t. 7, s. 755.

²²⁵ Sienkowszczyzna.

²²⁶ SGKP, t. 13, s. 763.

D r o g a d o S u r w i l i s z e k i N a r w i l i s z e k jest też sama. Surwiliska parafia nie graniczy, narwiliska graniczy ze wsią Łudy zwaną JM pana Korsaka, ze wsią S ł o b o d k ą ²²⁷ i folwarkiem R o m a s z k o w s c z y z n ą ²²⁸ tegoż JM pana Korsaka.

D r o g a d o W i l n a, na Paszkiele, na okolicę Bujki zwaną, na karczmę S ł o m i a n k ę ²²⁹ JM pana Nagurskiego, na Ołtarzyszki JM pana Romera. Dalej tak polem otwartym jak lasem, o ćwierć mili karczma JM pana Sczyta a o kilkadziesiąt kroków karczma JM pana Juraki. Od tej karczmy o pół mili miernej wieś Byczki JM pana Jankowskiego, potem na wieś Murzyny nazwaną JM pana Sczyta. I koniec parafii grauzyskiej z miednicką ²³⁰ graniczącą.

Parafia grauzyska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami jest w powiecie i dekanacie oszmiańskim, jak się o tym wyżej namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki mej własnej stwierdzam. Ksiądz Jakub Józef Szczesnulewicz, pleban i altarysta grauzyski.

²²⁷ Słobódka w: SGKP, t. 10, s. 803.

²²⁸ SGKP, t. 9, s. 733.

²²⁹ SGKP, t. 10, s. 814.

²³⁰ Miedniki w: SGKP, t. 6, s. 329 i n.

Parafia gierwiatska²³¹

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku G i e r w i a t a c h,²³² w województwie wileńskim, w dekanacie oszmiańskim położony. Wioski i miejsca do tej parafii częścią w tymże są województwie, częścią w powiecie oszmiańskim, jako się okaże, z porządku alfabety ułożonego:

B e z d a n y,²³³ zaścianek w powiecie oszmiańskim JO JM księcia Radziwiłła, na zachodzie letnim względem kościoła miła wielka.

B o b r o w n i k i M a ł e, wieś tegoż księcia Jegomości, w województwie wileńskim, na północ miła mierna jedna.

B o d g a n i s z k i,²³⁴ folwark JM pana Laskaryssa²³⁵ generała, miła wielka.

B y z d u l i s z k i, zaścianek JO księcia JM Biskupa wileńskiego, do dóbr stołowych biskupstwa wileńskiego należący, w powiecie oszmiańskim na południe miła mierna.

C z e h y,²³⁶ JO księcia JM Biskupa, w województwie wileńskim, na północ miła wielka.

C h l i s t u s z k i,²³⁷ tegoż księcia JMci, w powiecie oszmiańskim, między wschodem zimowym i południem półtóry mile pomierne.

C z e r n i s z k i,²³⁸ folwark i wieś JM pani Abramowiczowej²³⁹, starościnej skarbowej, na zachód zimowy, w województwie wileńskim, pół mile dobre.

G a l c z u n y,²⁴⁰ JW pana Brzostowskiego,²⁴¹ w powiecie oszmiańskim, na południe ćwierć mile.

G a u g o l e,²⁴² do dóbr stołowych JO księcia JM Pasterza, w województwie wileńskim, między wschodem letnim i północą pół mile mierne.

²³¹ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 21-32 (kopia).

²³² SGKP, t. 2, s. 556, t. 15, s. 498; ob. Gerviaty [w:] <http://www.radzima.org/mapa.php?lang=pl>

²³³ SGKP, t. 15, s. 117.

²³⁴ Bogdaniszki w: SGKP, t. 15, s. 177.

²³⁵ Laskarys v. Lascaris, Teodor (zm. 1785 r.), syn Alberta Jerzego hr. Wiktorii Sanmartini, bratanek Jerzego Hieronima Mariana, patriarchy jerozolimskiego. Płk pułku pieszego Massalskich 1778 r., następnie 1781 r. gen. mjr wojsk lit. Ożeniony w 1774 r. z Anną Zabieliówną, łowczanką litewską, z którą nabył w 1777 r. dobra Żodziszki. Miał trzech synów i córkę. A. Boniecki, dz. cyt., t. 13, s. 353.

²³⁶ Czechy w: SGKP, t. 15, s. 358.

²³⁷ Chlisztuszki w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52; Obecnie Knistuszki w: SGKP, t. 4, s. 198.

²³⁸ SGKP, t. 1, s. 832.

²³⁹ Abramowiczowa, Marcjanna z Dernałowiczów (zm. 1805), żona Jerzego, starosty starodubowskiego. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 3, s. 153.

²⁴⁰ SGKP, t. 1, s. 444; Golczuny w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

²⁴¹ Brzostowscy, h. Strzemię. A. Boniecki, dz. cyt., t. 2, s. 191.

²⁴² Gajgole w: SGKP, t. 2, s. 442, t. 15, cz. 2, s. 726; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

G i l u n y,²⁴³ na wschód letni, JW pana starosty Bystrzyckiego, w województwie wileńskim, miła mierna.

G i r y,²⁴⁴ JO księcia JMci wojewody wileńskiego, w powiecie oszmiańskim, między wschodem zimowym i południem miła wielka.

G i e r w i a t y, miasteczko, dobra stołowe JO księcia Pasterza, w województwie wileńskim. Z przyczyny kościoła parafialnego są punktem opisującej się parafii.

G r a b a t a,²⁴⁵ zaścianek JO księcia JMci wojewody wileńskiego, w województwie wileńskim, na północ pół mile.

G r o d z i e,²⁴⁶ częścią tegoż księcia JMci, częścią kapituły wileńskiej, w województwie wileńskim, na północ miła.

G u d z i e n i k i,²⁴⁷ dwór i wieś JM pana Rodziewicza,²⁴⁸ w województwie wileńskim, na wschodzie letnim ćwierć mili.

J a c y n y,²⁴⁹ w województwie wileńskim, częścią do Brzostowskich, częścią do Koszyczów²⁵⁰ należące, na północ półtorej mili wielkiej.

J a k i n t a n y²⁵¹ W i e l k i e, J a k i n t a n y M a ł e, dwór i dwie wsi w jednym powiecie i miejscu, JMM księży Kanoników Laterańskich, na południe półtorej mile wielkie.

J a k i n t a n y, folwark JM pana Popławskiego, w tymże powiecie, na południe półtorej mile.

K o r e y n i s z k i,²⁵² folwark JM pana Koreywy,²⁵³ w województwie wileńskim, na północ pół mile.

M a l u t a,²⁵⁴ folwark JM pana Koszyczycy, na północ, w województwie wileńskim miła wielka.

M a c k i,²⁵⁵ stołowe dobra JO księcia JMci Pasterza, w województwie wileńskim, między południem a zachodem zimowym ćwierć mile.

²⁴³ Gieluny w: SGKP, t. 2, s. 553; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁴⁴ SGKP, t. 2, s. 575.

²⁴⁵ Grebiały w: SGKP, t. 2, s. 804.

²⁴⁶ Tamże, s. 836.

²⁴⁷ Tamże, s. 905.

²⁴⁸ Rodziewiczowie, h. Łuk napięty. K. Niesiecki, dz. cyt., t. 8, s. 120.

²⁴⁹ SGKP, t. 3, s. 360.

²⁵⁰ Koszyczowie, h. Poraj. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 364.

²⁵¹ SGKP, t. 3, s. 376.

²⁵² Korejwiszki w: SGKP, t. 4, s. 400.

²⁵³ Prawdopodobnie Franciszek Koreywa v. Korewa, h. Dębno, ziemianin oszmiański, komornik smoleński 1783 r., komornik ziemski oszmiański 1786 r. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 151.

²⁵⁴ SGKP, t. 6, s. 24.

²⁵⁵ Maćki w: SGKP, t. 5, s. 887, t. 15, cz. 2, s. 289; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

M i c i u n y,²⁵⁶ tejże natury dobra, tegoż Pasterza, w województwie wileńskim, kilkaset kroków.

O p u s z o ł a t y, nowa osada JO księcia, w województwie wileńskim, w powiecie oszmiańskim, między wschodem zimowym a południem półtorej mile.

P i l e g r y n d a,²⁵⁷ tegoż księcia JMci, w tymże powiecie, między wschodem zimowym a południem pół mile.

P u k o n i c z e,²⁵⁸ tegoż księcia JMci wojewody wileńskiego, w powiecie oszmiańskim między północą i wschodem letnim mila wielka.

P o p i s z k i,²⁵⁹ folwark kościoła gierwiatskiego, na północ pół mile małej.

R y m d z i u n y,²⁶⁰ JO księcia JMci, na wschodzie zimowym, w powiecie oszmiańskim pół mili małej.

S a n i c z u n y,²⁶¹ tegoż księcia JMci, na wschodzie w tymże powiecie ćwierć mile wielkiej.

S z a t e r n i k i,²⁶² JO księcia JMci wojewody wileńskiego, w województwie wileńskim, między wschodem letnim a północą pół mile wielkie.

S o k o ł o y c i e,²⁶³ dwór i w[ieś] JM pani Koszyczowej, w województwie wileńskim, na wschodzie letnim ćwierć mili wielkiej.

S z w e y l a n y,²⁶⁴ JW pana Brzostowskiego, tamże, w województwie wileńskim mila jedna.

W a r s z t u n y,²⁶⁵ prześwietnej Kapituły Wileńskiej, między północą i wschodem letnim trzy ćwierć mili miernej.

Z a w i e l c e,²⁶⁶ JW pana Laskaryssa, na wschodzie letnim, w powiecie oszmiańskim półtorej mili wielkie.

Z i e l o n a,²⁶⁷ karczma pani Koszyczowej, między wschodem letnim a północą, w województwie wileńskim pół mili wielkiej.

²⁵⁶ SGKP, t. 6, s. 319.

²⁵⁷ Pelegrynda w: SGKP, t. 7, s. 935.

²⁵⁸ Puchowicze w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

²⁵⁹ SGKP, t. 8, s. 790.

²⁶⁰ Ryndziuny w: SGKP, t. 10, s. 103.

²⁶¹ Sawiczuny w: Tamże, s. 346; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

²⁶² SGKP, t. 11, s. 807 i n.

²⁶³ Sokołojcie w: SGKP, t. 11, s. 28.

²⁶⁴ Szwejlany w: SGKP, t. 12, s. 89.

²⁶⁵ Chodzi o Waszkuny w: SGKP, t. 13, s. 145; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

²⁶⁶ SGKP, t. 14, s. 493.

²⁶⁷ Tamże, s. 597.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:
W o r n i a n y, kościół parafialny w województwie wileńskim, w dekanacie oszmiańskim, w dobrach JW pani Abramowiczowej, na zachód letni półtorej mili.
M i c h a l i s z k i,²⁶⁸ kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie świrskim, w dobrach JW pana Brzostowskiego, na północ mil dwie miernych.
N i e s t a n i s z k i,²⁶⁹ kościół parafialny w powiecie oszmiańskim w dekanacie świrskim, w dobrach dziedzicznych JOO książąt Sanguszkow,²⁷⁰ na wschodzie letnim mil dwie wielkich.
Ż o d z i s z k i,²⁷¹ kościół parafialny w powiecie oszmiańskim w dekanacie świrskim, w dobrach JW pana Laskarysa, na wschód zimowy mil 3 wielkich.
S o ł y, parafia w powiecie i dekanacie oszmiańskim, w dobrach JW pana Pozniaka, na południe mil 3 miernych.
O s t r o w i e c, kościół parafialny JMM księży Dominikanów, w województwie wileńskim, w dekanacie oszmiańskim, w dobrach JW pani Abramowiczowej, na zachód zimowy mil dwie wielkich.

3-tio.

Miasta stołeczne około tego kościoła gierwiatskiego są te:
Miasto stołeczne litewskie W i l n o na zachodzie letnim mil 9.
Miasto sądowe O s z m i a n a nad rzeką takosz Oszmianą na zachodzie zimowym mil 5.

4-to.

Droga z Gierwiat do Wilna kamienista miejscami górzysta, błotnista pod samym Wilnem. Droga z Gierwiat do Oszmiany w lasach, w polach kamienmi i błotem uprzykrzona. Z Gierwiat do Wilna letnią drogą z popasem godzin 11 a 9 zimową. Do Oszmiany z popasem zimową drogą godzin 5, letnią 7.

5-to.

Jezior żadnych, bagien i błot znacznych w tej parafii nie masz. Stawy mierne trzy: dwa na rzece Łosza²⁷² nazwanej, trzeci pomniejszy na ściekach jakintanskich²⁷³ - ten

²⁶⁸ SGKP, t. 6, s. 296.

²⁶⁹ SGKP, t. 7, s. 115.

²⁷⁰ Sanguszko książęta, h. Pogoń Litewska. K. Niesiecki, dz. cyt., t. 8, s. 234.

²⁷¹ SGKP, t. 14, s. 814.

należy do JMM księży Kanoników Laterańskich. Z tamtych jeden do JO księcia JM Pasterza na południe o półtorasta [50] kroków od kościoła, drugi do JM pana Rodziewicza, o ćwierć mili na wschód zimowy.

Rzeki w parafii gierwiatskiej są te:

Rzeka Oszmiana, w tej parafii płynąca od wsi nazwanej Chlistuszki między wschodem zimowym i południem położonej, wychodząca zaś z granic tej parafii we wsi Ja[cyny] na północ leżącej, służy ta rzeka względem kościoła gierwiatskiego od wschodu najwięcej a ciągnie się przez parafię na mil dwie wielkich. Ma nad sobą wioski, oprócz wzmiankowanych, gdzie się zaczyna i kończy - Rymdziuny, Gielerce, Puchowicze. Odległość ich wyżej jest opisana.

Rzeka spławna nazywająca się Łosza, zaczyna się w tej parafii pod wsią nazwaną Macki, między południem a zachodem zimowym położoną. Ta rozgranicza powiat oszmiański od województwa wileńskiego. Płyńie mimo samego dworu i miasteczka Gierwiat stroną południową, wpada za pół mile lekkie na wschodzie letnim w rzekę Oszmianę, stąd zaś rzeka Oszmiana aż do ujścia swego do Wili²⁷⁴ o półtorej mili rozłącza województwo wileńskie z powiatem oszmiańskim.

Rzeka maleńka nazwana Gierwiatka, zaczyna się o północy z krynic pod wsią Miciuny zwaną, płynie mimo tejże wsi, mimo Gierwiat ze strony zachodowej i pod samym dworem z boku wschodowego wpada w rzekę Łoszę i nie wymierza się nad pół ćwierć mili.

6-to.

W parafii gierwiatskiej więcej jest pola otwartego aniżeli lasów, prócz boru sosnowego zdatnego do budowli, nazwanego Bór Gierwiatski. Ten zawiera w sobie wzdłuż i wszerz wymierzony morgów 50. Leży na zachód letni ćwierć mili od Gierwiat.

Gaje są zaś następujące:

Gaj Gibirda JM pana Rodziewicza, do budowy niezdatny, z jodły i innych zarośli składający się, zawierający w sobie morgów około dziewięciu, leży na wschód zimowy za rzeką Łoszą ćwierć mili.

²⁷² SGKP, t.4, s. 738.

²⁷³ Jakintany.

²⁷⁴ SGKP, t. 13, s. 470 i nn.

Gaj, czyli puszcza księcia JMci wojewody wileńskiego, nazywająca się Rymdziunska, ciągnie się na mile. Z drzew sosnowych [dla] budowli sposobnych i innych różnego rodzaju złożona leży za rzeką Oszmiana, na wschód zimowy mila wielka.

Znajduje się i więcej jeszcze zarośli w tej parafii, lecz bardzo małych i bez nazwisk, przeto się one opuszczają.

7-mo.

Młynów jest trzy: jeden w Gierwiatach JO księcia JM Pasterza, drugi w Gudzieniskach JM pana Rodziewicza. Oba na rzece Łoszy o ćwierć mile od siebie odległe, oba mające przy sobie z osobna folusz. Trzeci młyn jakintański, przy stawku wyżej opisanym nr 5-to.

8-vo.

Drogi partykularne i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują :

D r o g a d o W i l n a i razem parafialnego kościoła W o r n i a n, od kościoła gierwiatskiego ulicą na północ w rynek, skąd naprzeciw karczmy kręto w lewą [stronę] na rzekę Gierwiątę, z której mimo gumien, otwartym polem na wschód letni ćwierć mile. Tu się zaczyna Bór Gierwiatski, który przebywszy około ćwierci mili, pomijając maleńkie pola i zaroślin sosnowych wszytkiego razem do kilkunastu morgów, widać będzie w prawym boku północy o dobre ćwierć mile wieś Batrowniki Małe²⁷⁵ JO księcia JM Radziwiłła. I tu się kończy parafia gierwiatska.

D r o g a d o M i c h a l i s z e k, począwszy od kościoła na północ przez miasteczko, potym kilkaset kroków przez niebudowne place do wsi Miciun, w której w końcu drugim w lewą porzuciwszy, do folwarku plebańskiego w prawą, otwartym polem pół mile letkie mimo wieś Gaygod²⁷⁶ w prawym boku do Zielonej, karczmy. Stamtąd, przebywszy prętów kilkadziesiąt małych krzewin brzozowych, znowu czystym polem ćwierć mili prosto do wsi nazwanej Czechy, w postrzód której kończy się parafia gierwiatska.

D r o g a d o Ż o d z i s z e k, na wschód letni gościńcem dużym polem walnym o ćwierć mile od karczmy Godzieniki,²⁷⁷ mimo w lewej stronie dworu tegoż nazwiska JM pana Rodziewicza, które pominąwszy, o kilka morgów w równym polu w lewo droga przez zarośla sosnowe nieco i znowu czystym polem do wsi Gielun o pół mili stąd. Częścią polami, częścią różnymi zaroślami, o dobre ćwierć mile od rzeki Oszmiany drogą jedną,

²⁷⁵ Chodzi o wcześniejsze Bobrowniki Małe.

²⁷⁶ Gajgole.

²⁷⁷ Gudzieniki wcześniej.

którą przebywszy przez most niebezpieczny wjechać potrzeba do wsi nazwanej Puhowicze i tu się kończy parafia gierwiatska. W prawą zaś rękę, jako wyżej pominawszy karczmę Gudzieniki, prosto przez rzekę Łoszę, przez most barzo niewygodny o dobre ćwierć mile zaroślami sosnowymi do wsi Rymdziun [...]łowie²⁷⁸, której kręto około karczmy w lewą na most duży na Oszmianie będący, stąd w górę prosto drogą wielką więcej zaroślami różnemi nieużytecznemi niżli polem, wielkie pół mile, mimo folwark w lewej ręce Bogdaniszki, do karczmy tegoż nazwiska, o pół ćwierć mile na równym pola stojący. I tu się rozgranicza z żodziską parafia gierwiatska.

D r o g a d o S o ł, na południe prosto przez most na Łoszy będący, dosyć wygodny, w górę otwartym polem ćwierć mile nie dojeżdżając, o kilkanaście morgów do wsi Golczun²⁷⁹ w lewo, mimo mogiły tejże wsi w prawą stronę zostający i znowu czystym polem około pół mili wyjechawszy sośniaki rzadkie i mało przebyć potrzeba ćwierć mile, a tu w prawym boku między lasem o pół mile widoczna wieś Jakintany Wielkie, i tu się kończy parafia gierwiatska.

D r o g a d o O s t r o w c a, na zachód zimowy otwartym polem ćwierć mili do wsi Macek, którą całą przejechawszy, prosto przez łąki do ruczaju błotnistej nazwanego Komar²⁸⁰ o ćwierć mili od wsi płynącego. Stąd naprzeciwno, to jest prosto na zachód zimowy o ćwierć mili widać folwark nazywający się S t a r e S i o ł o²⁸¹, należący już do parafii ostrowieckiej, i tu się rozgranicza parafia od ostrowieckiej parafia gierwiatska.

9-o.

Zachodzące rozgraniczenie województwa wileńskiego z powiatem oszmiańskim w parafii gierwiatskiej. Skąd początek swój bierze i przez co się oznacza oraz gdzie kończy dostatecznie opisano jest sub nr 5-to : O rzekach.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam. Ksiądz Michał Perkowski, pleban gierwiatski.

²⁷⁸ Nieczytelne 3 litery.

²⁷⁹ Galczuny.

²⁸⁰ Czyli Komora w: SGKP, t.4, s. 310.

²⁸¹ SGKP, t. 11, s. 242.

Parafia holszańska²⁸²

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku H o l s z a n a c h,²⁸³ położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tejże parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

B a ł w a n i s z k i,²⁸⁴ JO księcia JM Radziwiłła, na północ względem kościoła holszańskiego mila jedna.

B i u c i s z k i,²⁸⁵ dwór razem z wioską WJM pana Wolana, także na północ mila mierna jedna.

B i e n i u n y,²⁸⁶ JM pana Sobolewskiego,²⁸⁷ pod wschodem letnim półtory mili.

B o h d a n o w,²⁸⁸ dwór i wioska, w której jest kościół filialny JM pana Czechowicza,²⁸⁹ między wschodem letnim a południem półtore mile.

B o r u n y,²⁹⁰ miasteczko, w którym jest kościół i klasztor JMM księży Bazylianów, na północ półtory mili mierne.

B u k a t y,²⁹¹ JM pana Czechowicza, między wschodem zimowym a południem półtore mili małe.

C i m o c h y,²⁹² okolica, na wschód letni 3 ćwierć mile.

C i e n i u k o w s c z y z n a,²⁹³ JM pana Żaby, między północą a wschodem letnim mila jedna.

C i u p i s z k i,²⁹⁴ JM pana Wolana, na północ mila mała jedna.

²⁸² CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19 249, s. 33-45 (kopia).

²⁸³ SGKP, t. 3, s. 102 i n., t. 15, s. 566 i n.; ob. Golshany [w:] <http://www.radzima.org/mapa.php?lang=pl>

²⁸⁴ SGKP, t. 1, s. 98, t. 15, s. 78.

²⁸⁵ Bijuciszki w: SGKP, t. 1, s. 225, t. 15, s. 151; Biwicziszki w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

²⁸⁶ SGKP, t.15, s. 145.

²⁸⁷ Sobolewski Jan ?, pochodzenia tatarskiego, żona Marianna z Choromowiczów. Kupił Bieniuny w 1748 r., sprzedane w 1809 r. R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej, t. 4 woj. wileńskie*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1993, s. 35.

²⁸⁸ Bohdanów w: SGKP, t. 1, s. 286, t. 15, s. 182; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁸⁹ Czechowicz Wiktor (zm. 1795 r.), h. Ostoja, syn Tomasza Michała i Barbary z Sulistrowskich. Żona Felicjanna z Żabów, synowie Franciszek i Kazimierz. Sędzia ziemski i podstoli oszmiański. Wziął działem Bohdanów w 1779 r. A. Boniecki, dz. cyt., t. 3, s. 341.

²⁹⁰ SGKP, t. 1, s. 330 i n., t. 15, s. 217; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

²⁹¹ SGKP, t. 15, s. 270; Bukaly w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁹² *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁹³ Cieniukowszczyzna w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

C z u r k i,²⁹⁵ JM pana Żaby, między południem a zachodem letnim o tysiąc kilkaset kroków odległe.

D o r g i s z k i,²⁹⁶ JM pana Małkowskiego, pod południem pół mile wielkie.

D o u k s z n i e w i c z e,²⁹⁷ JM pana Czechowicza, między południem a wschodem letnim półtory mile.

D w o r z y s c z e,²⁹⁸ okolica, na wschód zimowy pół mile wielkie.

D r a d o w c e,²⁹⁹ JM pana Żaby, między południem a wschodem letnim ćwierć mili.

D z i a r t n i k i,³⁰⁰ w tymże położeniu mila mierna jedna.

D z i e s i ą t n i k i,³⁰¹ tegoż JM pana Czechowicza, w tymże położeniu półtory mili miernych.

D a n i ł o w s c z y z n a,³⁰² zaścianka JM pana Gąsowskiego,³⁰³ na północ półtory mili mierne.

D ę b i n a, tegoż Jegomości, w tymże położeniu półtory mili małe.

G o r e c k o w s c z y z n a,³⁰⁴ folwark z wioską JM pana Czechowicza, na sam wschód letni mila jedna.

G i e y s z t u n y,³⁰⁵ dwór i wieś z karczmą JM pana Kosciałkowskiego,³⁰⁶ na północ pół mili.

G u r y,³⁰⁷ JM pana Czechowicza, między południem a wschodem letnim mila mała jedna.

G a n o w s c z y z n a,³⁰⁸ JM pana Małkowskiego, na samo południe mila jedna.

H o l s z a n y, miasteczko, w którym jest [kościół] parafialny, punktem względem którego czyni się opisanie całej parafii. Jest także i cerkiew, do prezbitera parafią

²⁹⁴ Ciuniszki w: SGKP, t. 15, s. 342.

²⁹⁵ SGKP, t. 15, s. 380; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁹⁶ SGKP, t. 2, s. 122, t. 15, s. 430; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁹⁷ Daukszewicze w: SGKP, t. 15, s. 390.

²⁹⁸ Dworzyszczce w: SGKP, t. 2, s. 238; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

²⁹⁹ Drahlówce w: SGKP, t. 15, s. 437; Drahlówce w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁰⁰ Dziartniki, wieś i karczma w: SGKP, t. 2, s. 267.

³⁰¹ Dziesiętniki w: SGKP, t. 2, s. 288; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁰² Daniłowszczyzna, gm. Kucewicze w: SGKP, t. 15, s. 387

³⁰³ Gąsowscy, h. Prus Drugi? A. Boniecki, dz. cyt., t. 6, s. 10.

³⁰⁴ SGKP, t. 15, s. 519.

³⁰⁵ *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52; Giejstuny, Giejstuny w: SGKP, t. 2, s. 548, t. 15, s. 494 i n.

³⁰⁶ Kościałkowski Tadeusz, podkomorzyc wilkomirski, starosta czotyński. Otrzymał Giejstuny w 1778 r. jako spadek po babce, Mariannie ze Świętorzeckich Witkiewiczowej. W 1785 r. cały jego zadłużony majątek oddany pod eksdywizję. Por. R. Aftanazy, dz. cyt., s. 90; Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 80; SGKP, t. 15, s. 495.

³⁰⁷ Góry w: SGKP, t. 15, s. 522.

³⁰⁸ Ganowszczyzna w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

mającego należąca. Całe jest JM pana Żaby³⁰⁹. Przy tymże miasteczku jest zamek tegoż JM pana Żaby, pomiędzy wschodem letnim i południem o kilkaset kroków od kościoła odległy.

H o ł o b l e w s c z y z n a,³¹⁰ folwark i wioska JM pana Czechowicza, między południem i wschodem letnim trzy ćwierć mile.

H r o m i k o w s c z y z n a,³¹¹ JM pana Czechowicza, pod wschodem letnim mila jedna.

H u t a,³¹² JM pana Gąsowskiego, na północ półtóry mili mierne.

K o r a b y,³¹³ JM pana Żaby, na zachód letni pół mile mierne.

K a m i o n k a,³¹⁴ karczma z wioską JM pana Żaby, pomiędzy północą a zachodem letnim mila mierna jedna.

K u r o w s c z y z n a,³¹⁵ księży Dominikanów, na północ pół mile mierne.

K r y w u l a,³¹⁶ JMM panów Żaby, Soroki³¹⁷, Petruszewicza i prezbitera holszańskiego, na zachód zimowy pół mili mierne.

K o z ł o w s c z y z n a,³¹⁸ okolica, na południe mila mała jedna, gdzie jest także folwark i karczma JM pana Małkowskiego.

K o z ł o w c z y z n a, wioska z karczmą JM pana Małkowskiego, w tymże położeniu [i] w odległości.

K a r ł o w s c z y z n a,³¹⁹ dwór i wioska JM pana Kuncewicza,³²⁰ między północą a wschodem letnim pół mili mierne.

K a i e c i e n i ę t a,³²¹ dwór i wioska JM pana Ochmatowicza,³²² na północ mila mała.

K a i e c i e n i ę t a, księży Bazylianów, tamże.

K a i e c i e n i ę t a, okolica, w tymże położeniu i odległości.

³⁰⁹ Żaba Ignacy Kościeszka, syn Hieronima, starosty koszańskiego, który w 1746 r. kupił Holszany. R. Aftanazy, dz. cyt., s. 117.

³¹⁰ Hołoblewsczyzna w: SGKP, t. 15, s. 567; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³¹¹ Hromykowszczyzna w: *Mapa taktyczna Polski 1:100 000* (Wiszniew), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927.

³¹² SGKP, t. 3, s. 233.

³¹³ SGKP, t. 4, s. 391; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³¹⁴ SGKP, t. 3, s. 779 i n., t. 15, cz. 2, s. 53; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³¹⁵ SGKP, t. 4, s. 935.

³¹⁶ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52; Krywule w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 178.

³¹⁷ Soroka Józef?, miecznik oszmiański. K. Niesiecki, dz. cyt., t. 8, s. 463.

³¹⁸ SGKP, t. 4, s. 567, t. 15, cz. 2, s. 150; Kozłowszczyzna w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³¹⁹ Karłowszczyzna w: SGKP, t. 3, s. 845, t. 15, cz. 2, s. 59; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52

³²⁰ Kuncewicz v. Koncewicz, h. Żnin. Adam Tadeusz, syn Marcina, podstarościego oszmiańskiego.

Właściciel Karłowszczyzny jeszcze w 1785 r. A. Boniecki, dz. cyt., t. 13, s. 162; Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 80.

³²¹ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 53; Kajacienięta w: SGKP, t. 3, s. 670, t. 15, cz. 2, s. 38.

³²² Achmatowicze, h. Kotwica, rodzina pochodzenia tatarskiego. Bohdan 16 stycznia 1719 r. otrzymał za zasługi wojskowe przywilej od Augusta II na grunty Kojacienięta. Dobra odziedziczyli synowie, Dawid, Jan, Mustafa, Maciej. S. Dumin, dz. cyt., s. 58; SGKP, t. 15, cz. 2, s. 38.

L i g i,³²³ JM pana Żaby, na wschód letni mila mierna.
 L ę k o w c z y z n a,³²⁴ folwark i wioska JM pana Talibskiego,³²⁵ pod zachodem letnim
 półtory mili mierne.
 Ł o y c i e w s c z y z n a,³²⁶ folwark z wioską JM pana Żaby, na zachód letni mila jedna.
 Ł o k u c i e w s c z y z n a,³²⁷ tegoż Jegomości, między południem i zachodem letnim
 mila mała jedna.
 Ł u ż y s z c z e,³²⁸ okolica, gdzie jeden gospodarz jest Jegomość.
 M i e c z k o c i s z k i,³²⁹ okolica, w tejże pozycji półtorej mili.
 M a c u n y,³³⁰ JM pana Talibskiego, na północ równie odległe.
 M i c h a ł o w c z y z n a,³³¹ dwór i wieś, w której jest cerkiew i karczem dwie JM pana
 Małkowskiego, na południe mila mała jedna.
 M a r k i e n i ę t a,³³² tegoż Jegomości, w tymże położeniu trzy ćwierć mile.
 M a k o w s c z y z n a, JM pana Żaby, na północ mila mała.
 M a ł y s z k o w s c z y z n a,³³³ JM pana Koncewicza, między północą a wschodem
 letnim ćwierć mili małe.
 N o r s z t y,³³⁴ JM pana Żaby, kasztelana na zachód letni mila mierna jedna.
 N o w o s i a d y,³³⁵ tegoż Jegomości, w tejże pozycji i odległości.
 N a r u s z o w c e,³³⁶ JM pana Czechowicza, pod wschodem zimowym mila jedna.
 N a r c u k i,³³⁷ JM pana Żaby i Koncewicza, na wschód letni trzy ćwierć mile.
 O ł o c h o w s c z y z n a,³³⁸ JM pana Żaby, między północą i zachodem letnim mila.
 P a s z k i s z k i,³³⁹ dwór i wioska z karczmą JM pana Zakrzewskiego,³⁴⁰ między
 południem a zachodem zimowym mila mała jedna.

³²³ SGKP, t. 5, s. 223, t. 15, cz. 2, s. 228; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³²⁴ Lenkowszczyzna w: SGKP, t. 5, s. 144, t. 15, cz. 2, s. 218 i n.

³²⁵ Talibski Stanisław, właściciel Lenkowszczyzny w latach 1778-1798. Cz. Jankowski, dz.cyt., cz. 1, s.222.

³²⁶ Łojciewszczyzna w: SGKP, t. 5, s. 685; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³²⁷ Łokuciewszczyzna w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³²⁸ SGKP, t. 5, s. 847; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

³²⁹ Mieszkuciszki w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³⁰ Macuty w: SGKP, t. 5, s. 890.

³³¹ Michałowszczyzna w: SGKP, t. 6, s. 312; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³² SGKP, t. 15, cz. 2, s. 302; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³³ Małyszowszczyzna w: SGKP, t. 6, s. 83; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

³³⁴ SGKP, t. 7, s. 177; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³⁵ Tamże, s. 271; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³⁶ SGKP, t. 6, s. 920 i n.; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³⁷ SGKP, t. 6, s. 906, t. 15, cz. 2, s. 370; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³³⁸ Ałachowszczyzna w: *Mapa taktyczna Polski 1:100 000* (Oszmiana), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1935.

³³⁹ SGKP, t. 7, s. 892; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁴⁰ Zakrzewski Tadeusz, sprzedał Paszkiszki w 1800 r. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 218.

P o s z k l e w i e,³⁴¹ JM pana Małkowskiego, między południem a zachodem zimowym półtory mili mierne.

P l e b a n c e,³⁴² księży Franciszkanów, folwark z wioską, między południem a wschodem zimowym ćwierć mili małe.

P i e r s z c h a y ł y,³⁴³ JM pana Czechowicza, między południem a wschodem zimowym półtory mili małe.

P i o t r o w i c z e,³⁴⁴ JM pana Koscialkowskiego, między północą a wschodem letnim półtory mili.

P o d s z a,³⁴⁵ dwór i karczma JM pani Łastowskiej,³⁴⁶ pod zachodem letnim mila mała jedna.

P o ł u d y,³⁴⁷ JM pana Czechowicza, na wschód letni mila jedna.

P o d g a i e,³⁴⁸ JM pana Korsaka,³⁴⁹ między południem a zachodem letnim mila jedna.

R o g i n c i e n i ę t a,³⁵⁰ JM pani Łastowskiej, pod zachodem letnim mila mała.

R y m o w i c z e,³⁵¹ JM pana Czechowicza, między południem a wschodem letnim półtory mili.

R o d z i e w i c z e,³⁵² okolica, na wschód letni mila mierna.

R e m i k i s z k i,³⁵³ dwór JM pana Żaby, między południem a zachodem letnim trzy ćwierć mili.

S u h ł o b i s z k i,³⁵⁴ okolica, pod zachodem letnim półtory mili mierne.

S o k o c i e n i ę t a,³⁵⁵ JM pana Gąsowskiego, na północ mila mierna.

S z a p o w a ł y,³⁵⁶ JM pana Wolana, na północ mila.

S i e n c i ł o w s c z y z n a,³⁵⁷ JM pana Żaby, na północ trzy ćwierć mili.

S i e l i s z c z e,³⁵⁸ JM pana Czechowicza, pod wschodem letnim półtory mili.

³⁴¹ Poklewo w: SGKP, t. 8, s. 540; Poklewie w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³⁴² Plebańce w: SGKP, t. 8, s. 242.

³⁴³ Pierzchajły w: *Mapa taktyczna Polski 1:100 000* (Wiszniew), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927.

³⁴⁴ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 454; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³⁴⁵ Pobolsza w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 476 i n.

³⁴⁶ Wdowa po Janie Łastowskim, h. Sas, rotmistrz oszmiańskim. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 222.

³⁴⁷ SGKP, t. 8, s. 733.

³⁴⁸ Podgaje w: SGKP, t. 8, s. 377.

³⁴⁹ Korsakowie, h. Lis. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 168.

³⁵⁰ Także jako Rogiczniana w: SGKP, t. 9, s. 665; Rogiczniana w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³⁵¹ SGKP, t. 10, s. 89; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³⁵² SGKP, t. 9, s. 654, t. 15, cz. 2, s. 544; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 52.

³⁵³ Także Remejkiszki, Rejmikiszki w: SGKP, t. 9, s. 611, t. 15, cz. 2, s. 543.

³⁵⁴ Sugłobiszki w: SGKP, t. 11, s. 557.

³⁵⁵ Sokocieniana w: Tamże, s. 14.

³⁵⁶ Tamże, s. 791.

³⁵⁷ Szenciłowszczyzna w: Tamże, s. 895.

S z a ł c i n y,³⁵⁹ tegoż Jegomości, między północą a wschodem letnim półtóry mili.
 S i e m i e r n i k i,³⁶⁰ JM pana Koncewicza, pod wschodem letnim pół mile mierne.
 T a r a s z o w s z y z n a,³⁶¹ JM pana Żaby, na północ półtóry mile mierne.
 T r z e c i e s i e n i ę t a,³⁶² dwór i wioska z karczmą JM pana Gąsowskiego, na północ mila jedna.
 W o ł o w i k i,³⁶³ JM pana Żaby, między południem a zachodem zimowym pół mile mierne.
 W o y s z n a r y s z k i,³⁶⁴ folwark i wioska JMM księży Franciszkanów, między południem a zachodem letnim mila jedna.
 W o y t k u n y,³⁶⁵ JO księcia JM Radziwiłła, między północą a wschodem letnim mila mała.
 W o ł k o w s z y z n a,³⁶⁶ JM pana Żaby, na północ mila jedna.
 Z a g o r o w s z y z n a,³⁶⁷ JM pana Korsaka, między południem a zachodem letnim mila jedna.
 Z n o s k i,³⁶⁸ JMM księży Franciszkanów, na południe pół mili mierne.
 Z i m k o m s c z y z n a,³⁶⁹ JM pana Czechowicza, na wschód zimowy mila mierna.
 Z e s c i e n i e,³⁷⁰ JM pana Kosciałkowskiego, na sam wschód letni półtóry mili małe.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:
 G r a u ż y s z k i, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, w dobrach JM pana Romera, względem kościoła holszańskiego między południem a zachodem letnim mil dwie małych.
 K r e w o, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach starościńskich, 3 mile mierne pod samym wschodem letnim.

³⁵⁸ SGKP, t. 10, s. 533; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁵⁹ SGKP, t. 11, s. 771; Szałciny w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁶⁰ SGKP, t. 10, s. 546; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁶¹ Tarasowszczyzna w: SGKP, t. 12, s. 160; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁶² Trzecieśnienie w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

³⁶³ SGKP, t. 13, s. 908; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁶⁴ Wojsznaryszki w: SGKP, t. 13, s. 763; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁶⁵ Woytkowszczyzna w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52.

³⁶⁶ Wołkowszczyzna w: SGKP, t. 13, s. 875.

³⁶⁷ Zagórowszczyzna : SGKP, t. 14, s. 262.

³⁶⁸ Tamże, s. 655.

³⁶⁹ Zynkowszczyzna w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 52; SGKP, t. 15, cz. 2, s. 722.

³⁷⁰ Żeścienie, Żestieni w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 789.

O s z m i a n a, kościół parafialny w mieście stołecznym powiatu oszmiańskiego, w starostwie sądowym, leży między zachodem letnim a północą mil 3.

S u r w i l i s z k i, kościół parafialny, leży na samym wschodzie zimowym mil dwie.

T r a b y, kościół parafialny w powiecie tymże, w dobrach starościńskich, pod samym południem mil dwie miernych.

W i s z n i e w,³⁷¹ kościół parafialny w tymże powiecie, w dekanacie zaś mińskim, w dobrach JW pana Chreptowicza,³⁷² mil 3 małych między wschodem letnim i południem.

Ż u p r a n y, kościół parafialny w dobrach JO księcia Radziwiłła, na północ mil 3 wielkich.

3-tio.

Miast znaczniejszych około tego kościoła holszańskiego nie ma oprócz Oszmiany, o której położeniu już się wyżej namieniło.

4-to.

Droga z Holszan do Oszmiany górzysta, miejscami błotnista i kręta. Groble także po lasach niewygodne. Z Holszan w Oszmianie zimową drogą za godzin 3, letnią zaś i za godzin 5 ledwo można stanąć.

5-to.

Jezior żadnych, błot znacznych w tej parafii nie ma. Stawki są następujące:
Stawów trzy JM pana Żaby na rzece Łostaj³⁷³ nazwanej, wody dosyć mający, które poczyna się w parafii grauzyskiej pod wioską Ż y g i a n y,³⁷⁴ na zachód letni mil dwie.
Staw JM pana Czechowicza przy wiosce Doykszniewicze³⁷⁵ nazwanej, na tejże rzece, pod wschodem zimowym półtóry mili.
Stawek szczupły na Woysznaryszkach, folwarku księży Franciszkanów, na tejże rzece, między południem a zachodem letnim mila mała jedna.
Staw w Paszkiskach JM pana Zakrzewskiego na rzece Klewa³⁷⁶ nazwanej, w wodę obfitej, między południem a zachodem zimowym mila mała.

³⁷¹ SGKP, t. 13, s. 623 i n.

³⁷² Chreptowicz Joachim, podkanclerzy wielki litewski. PSB, t. 3, s. 441 i nn.

³⁷³ Rzeka Łostaja, w: *Mapa taktyczna Polski 1:100 000*. (Wiszniew), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927.

³⁷⁴ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 889.

³⁷⁵ Doukszniewicze.

³⁷⁶ SGKP, t. 4, s. 138 i n.

Staw w Michałowczyźnie tegoż Jegomości, na tejże rzece w tymże położeniu i odległości. Stawów dwa w bliskości jeden drugiego, pod zamkiem holszańskim JM pana Żaby, na krynicy Korabla³⁷⁷ nazwanej, pomiędzy wschodem letnim i południem o kroków kilkaset od kościoła.

Stawek przy Podszy, dworze JM pani Łastawskiej [*Łastowskiej*], z krynic tamże formujący się, na zachód letni mila mała jedna.

Stawek przy Karłowszczyźnie JM pana Koncewicza, z krynic także formujący, się między północą i wschodem letnim pół mili.

Stawek w Trzecieniętach,³⁷⁸ na krynicy, JM pana Gąsowskiego, na północ mila jedna.

Stawek przy Piotrowiczach, na tejże krynicy, JM pana Kosciałkowskiego, między południem a wschodem letnim półtóry mili.

Stawek w Biuciszkach, z krynicy wodę mający, JM pana Wolana, na północ mila mała jedna.

Stawek w Plebańcach, także z krynic wodę mający, JMM księży Franciszkanów, między południem a wschodem zimowym ćwierć mili małe.

Stawek w Bieniunach, na krynicy JM pana Sobolewskiego, pod wschodem letnim półtóry mili.

Stawek przy Goreckowszczyźnie JM pana Czechowicza, na krynicy pod wschodem letnim mila jedna.

6-to.

W parafii holszańskiej więcej jest pola niż lasu. Znaczniejsze jednak lasy [*zdatne*]³⁷⁹ do budowli należą do dóbr Łękowczyzna, Bieniuny, Gieysztuny, Karłowszczyzna, Kaiecienięta, Biuliszki, Trzeciesienięta, Bałwaniszki, Gory, Michałowszczyzna, Dworzyszczce i Woysznaryszki nazwanych. W tychże lasach prócz jodły i sosny znajduje się brzezina, osina, dębina. Po innych zaś wielu miejscach chrosty i zarośle miernej rozległości, które ze nazwisk własnych nie mają tu się nie kładą.

7-mo.

Młynów 11 w parafii tutejszej. Trzy JM pana Żaby, jeden JM pana Czechowicza na rzece Łostayce³⁸⁰ nazwanej, na Klewie 3 młyny: JM pana Zakrzewskiego jeden a dwa JM

³⁷⁷ Ob. Karłowszczyzna w: SGKP, t. 4, s. 391.

³⁷⁸ Trzeciesienięta.

³⁷⁹ W oryginale: zgodne.

³⁸⁰ Łostajka w: SGKP, t. 5, s. 737.

pana Małkowskiego. Młyny zaś na stawach wyżej wyrażonych, z krynic formujących się, są te: jeden JM pani Łastowskiej, jeden JM pana Koncewicza, jeden JM pana Gąsowskiego a jeden JM pana Kosciałkowskiego.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczniejsze³⁸¹ podług miary mil tak się opisują:

D r o g a d o G r a u ż y s z e k, względem kościoła parafialnego holszańskiego pomiędzy południe i zachód prosto na Czurki JM pana Żaby widać po prawej stronie, potem na samym trakcie będą Woysznaryszki księży Franciszkanów, które przejechawszy pójdzie droga prosto Szczepanowicz³⁸² okolicy, gdzie się kończy parafia. Droga najwięcej otwartym polem, błotnista, górzysta i kręta.

D r o g a d o K r e w a, od kościoła holszańskiego idzie pomiędzy południe i wschód letni około zamku JM pana Żaby w prawej ręce będącego, który pominąwszy, w lewo kręto przez Małyszkowczyznę JM pana Koncewicza podjechawszy ćwierć mili mierne, częścią otwartym polem, częścią przez zarośla, będzie po prawej ręce Karłowszczyzna JM pana Koncewicza, dalej podjechawszy ku północy Woytkuny JO księcia JM Radziwiłła i Gieysztuny JM pana Kosciałkowskiego idzie pominąwszy dwór w prawej ręce stojący, będzie mostek na błocie niewygodny, od którego prosto do Petrowicz³⁸³ JM pana Kosciałkowskiego, przez połowę tylko do tutejszej parafii należących. Droga górzysta, także kamienista i kręta.

D r o g a d o S u r w i l i s z e k, począwszy od kościoła prosto na południe koło młyna JM pana Żaby, przez most i groble, którą przejechawszy w prawo z gościńca trabskiego prosto w górę idącego, odjechawszy zaś kilkaset kroków w lewo, kręto na Gurę, którą przebywszy znowu w prawo kręto, gdzie widać będzie zaścianek Krywula nazwany po prawej ręce. Dalej prosto tąż drogą po prawej stronie dworu Paszkiszki JM pana Zakrzewskiego, na most przy młynie na rzece Klewie, do wioski Paszkiszek tegoż Jegomości, którą pominąwszy kończy się w tej stronie parafia holszańska. Ta droga ze wszech miar jest niewygodna.

D r o g a d o T r a b, z samych Holszan tąż sama, przez most i groble prosto na południe otwartym polem w górę, z której po prawej ręce widać będzie Plebanie, folwark i wioskę

³⁸¹ Powtórzenie w tekście.

³⁸² Szczepanowicze w: SGKP, t. 11, s. 844 i n. Należały do parafii Grauzyszki.

³⁸³ Piotrowicze.

księży Franciszkanów, potem lasem aż do karczmy Kozłowszyna nazwana JM pana Małkowskiego, przy rzece Klewa rzecznej, gdzie most przejechawszy pójdzie droga w parafię trabską.

D r o g a d o W i s z n i e w a, pomiędzy południem i wschodem letnim, po lewej stronie około zamku holszańskiego JM pana Żaby, który pominąwszy nieco w prawo, przez most przy młynie na rzece Łostaj³⁸⁴ będącym, do Drachlowców³⁸⁵ tegoż Jegomości, dalej pojechawszy będzie w lewej stronie dwór Hołoblewszyna JM pana Czechowicza, prosto tymże gościńcem przez lasek przejechawszy będzie wioska Dziartniki tegoż Jegomości. Potem prosto na górę, a z góry kręto w lewo będą Pierszchayły tegoż pana. Stamtąd prosto na most w Bohdanowie tegoż JM pana Czechowicza, gdzie kościół filialny i dwór po lewej zostawiwszy stronie, drogą na drugi most niewygodny do wioski Dziesiątniki nazwanej tegoż Jegomości, która na tym trakcie ostatnia należy do parafii tutejszej. Tu droga oprócz górzystości jest kręta, wyboista, miejscami i ciasna.

D r o g a d o Ż u p r a n z samych Holszan wychodzi, na północ nieco podjechawszy, idzie w lewo na górę, potem około drugiej góry po lewej stronie do Łozyszcza³⁸⁶ okolicy, która zostanie po lewej ręce a droga prosto pójdzie przez puszcę do karczmy Biuciszki³⁸⁷ JM pana Wolana, od której prosto do Trzeciesieniąt JM pana Gąsowskiego. Stamtąd także prosto do Borun, miasta JMM księży Bazylianów, i na tym trakcie dalej nie rozciąga się parafia holszańska.

D r o g a na ostatek z Holszan d o O s z m i a n y, od kościoła począwszy, przez miasteczko pomiędzy południe i zachód letni. Wyjechawszy zaś z miasteczka, w prawo otwartym polem do Korab, wioski JM pana Żaby, do której dojeżdżając jest mostek ciasny na błocie, potem do Kamionki karczmy, gdzie po prawej będzie wioska tegoż nazwiska JM pana Żaby, od karczmy prosto pod górę do lasu, który przejechawszy będzie w prawej stronie widać wioskę Łukiany³⁸⁸, na której się kończy parafia holszańska.

Parafia holszańska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich ni powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim.

³⁸⁴ Łostajka.

³⁸⁵ Dradowce.

³⁸⁶ Łużyszcze.

³⁸⁷ Bijuciszki.

³⁸⁸ Lekcja wątpliwa, może Łulciany ?

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam. Ksiądz Roch Zaleski, pr[ezbiter] prowincjonalny gwardyan i pleban holszański, franciszkanin.

Parafia krewska³⁸⁹

1-mo.

Kościół parafialny w mieście JKMci K r e w i e ³⁹⁰ położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

A s s a n o w s c z y z n a, ³⁹¹ dworek z wioską WJM pana Moczulskiego, tamże zaścianek należący do tegoż WJM pana Moczulskiego, niedawno szlachtą osadzony, między zachodem letnim i północą względem kościoła krewskiego pół mile wielkie.

B a y d y r y, ³⁹² dworek JM pana Masłowskiego, południem letnim i zachodem zimowym jedna mila wielka.

B e z a r y, ³⁹³ wieś JM pana Supińskiego [*Supińskiego*], na północ mila jedna wielka.

B y c i e n i e n t a, ³⁹⁴ wieś JM pani starościny krewskiej, między południem letnim i zachodem zimowym mila mała.

B o h u s z e w i c z e alias K a r o w a j o w s c z y z n a, z dawna JMM panów Bohusze-wiczów, dworów dwa i z wioską do nich należącą, na wschodzie letnim mila wielka jedna.

B o z u r y S t a r e, wieś WJM pana Pawlikowskiego, na zachodzie zimowym półtory mili mierne.

B a ł o b a n y, ³⁹⁵ wioska JM pana Szymanowskiego, między południem zimowym i letnim pół mile mierne.

B a ł g o r y s z k i, ³⁹⁶ dworek z wioską JMM panów Achmatowiczów, ³⁹⁷ Tatarów, między zachodem zimowym południem letnim mila wielka jedna.

³⁸⁹ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19 249, s. 47-56 (kopia).

³⁹⁰ SGKP, t. 4, s. 666 i nn.; ob. Krevo [w:] <http://www.radzima.org/mapa.php?lang=pl>

³⁹¹ Assany w: SGKP, t. 15, s. 49.

³⁹² Bołdyry, ob. Bowdyry w: Tamże, s. 193.

³⁹³ Bazary w: Tamże, s. 95.

³⁹⁴ Bicienięta w: Tamże, s. 133.

³⁹⁵ Bałabany w: Tamże, s. 75.

³⁹⁶ Biergaliszki w: Tamże, s. 146.

³⁹⁷ Achmatowicze, h. Kotwica, rodzina pochodzenia tatarskiego. Płacili podymne z Biergaliszek na Łostai w 1775 r. S. Dumin, dz. cyt., s. 58.

B u b y m y, zaścianek JM pana Mackiewicza, południem a zachodem zimowym półtóry mile wielkie.

B o h d a n o w s k,³⁹⁸ dworek JMM panów Szahuniczów,³⁹⁹ Tatarów, między wschodem a południem zimowym pół mile mierne.

C z u c h n y,⁴⁰⁰ wieś do starostwa krewskiego należąca, między zachodem zimowym i letnim pół mile mierne.

C i ż y s z k i,⁴⁰¹ zaścianek WJM pana Supńskiego, między zachodem letnim i północą półtóry mili mierne.

C z e r k a s y,⁴⁰² dworek JM pana Szymanowskiego, południem i zachodem zimowym pół mile mierne.

C z e p l a i e,⁴⁰³ wieś JMM panów Kryczyńskich⁴⁰⁴ [*Kryczyńskich*], Tatarów, między wschodem i południem zimowym półtóry mile wielkie.

C z a t y r k i,⁴⁰⁵ wieś JM pana Sakowicza, południem letnim i zachodem zimowym mila wielka jedna.

C z e r k a s y,⁴⁰⁶ wioska JM księdza Zakrzewskiego, altarysty krewskiego, między wschodem zimowym i letnim mila wielka jedna.

D a n o w c y,⁴⁰⁷ wioska JMM panów Szahuniczów, Tatarów, między wschodem zimowym pół mile mierne.

D o w b u c i s z k i,⁴⁰⁸ różnych JMM panów Tatarów⁴⁰⁹ dworki i meczet, między wschodem zimowym i letnim półtóry mili wielkie.

G a y l e s z e,⁴¹⁰ zaścianek do starostwa krewskiego należące, między południem letnim i zachodem zimowym mila mierna.

H o ł o w a c i s z k i,⁴¹¹ zaścianek od tegoż starostwa, między zachodem zimowym i letnim mila wielka jedna.

³⁹⁸ SGKP, t. 15, s. 183.

³⁹⁹ Szachuniewiczowie w: Cz. Jankowski, dz. cyt., s. 255.

⁴⁰⁰ SGKP, t. 1, s. 878, t. 15, s. 379.

⁴⁰¹ Czyżyski w: SGKP, t. 1, s. 890, t. 15, s. 383.

⁴⁰² SGKP, t. 15, s. 365.

⁴⁰³ Czaplaże w: SGKP, t. 15, s. 348.

⁴⁰⁴ Kryczyńscy, h. Radwan. Dziedziczyli różne dobra w powiecie oszmiańskim, m.in. część Dowbuciszek. S. Dumin, dz. cyt., s. 96.

⁴⁰⁵ Czetyrki w: SGKP, t. 1, s. 852, t. 15, s. 376.

⁴⁰⁶ SGKP, t. 15, s. 365.

⁴⁰⁷ Dejnówce w: SGKP, t. 15, s. 398.

⁴⁰⁸ Także Dowbuciszki w: SGKP, t. 15, s. 433.

⁴⁰⁹ M.in. Kryczyńskich, synów Eliasza i Reginy z Dowgiałłów. SGKP, t. 15, s. 433.

⁴¹⁰ Gajlejsze w: SGKP, t. 15, s. 483.

⁴¹¹ Hołowańciszek w: SGKP, t. 15, s. 569.

H o r o d n i k i,⁴¹² zaścianek JO księcia JM Biskupa wileńskiego, południem zimowym i letnim mila wielka jedna.

H a m z i c z e,⁴¹³ JMM panów Bajraszewskiego⁴¹⁴ i Szczerby [*Szczerby*], Tatarów, zachodem zimowym i letnim mila wielka jedna.

H o r o n i a t a, zaścianek JMM panów Kryczyńskich, Tatarów, między wschodem letnim półtory mili letkie.

J a n u s z e,⁴¹⁵ wieś JM pana Rodziewicza, Tatara, południem letnim i zachodem zimowym mila wielka jedna.

K ł y s z k i,⁴¹⁶ wioska JM księdza Józefa Szyski, proboszcza krewskiego, między wschodem zimowym pół mile mierne.

K a r e n d y,⁴¹⁷ zaścianek, do starostwa krewskiego należące, południem i zachodem zimowym mila wielka jedna.

K a r m a n i s z k i, zaścianek, do tegoż starostwa należące, południem i zachodem zimowym mila wielka jedna.

K o p c i e w i c z e,⁴¹⁸ wieś do starostwa krewskiego, między zachodem zimowym i letnim półtory mile letkie.

K o c z a n y,⁴¹⁹ wieś JO księcia JM Biskupa wileńskiego, na południu letnim półtory mile letkie.

K i e t y,⁴²⁰ wieś JMM panów Dowgiałłów,⁴²¹ na południu letnim półtory mile wielkie.

K o s s a r o w s c z y z n a,⁴²² dworek JM pana Szygielskiego, między wschodem letnim i zimowym mila jedna.

K r z y w s k,⁴²³ dworek WJM pana Kulwica, na wschód zimowy mila wielka.

K a m i o n k a, folwark JM księdza proboszcza krewskiego, ćwierć mile mierne.

K a r p u c i s z k i,⁴²⁴ zaścianek JM pana Pawlikowskiego, zachodem zimowym i letnim półtory mile letkie.

⁴¹² SGKP, t. 3, s. 140 i n., t. 15, s. 581.

⁴¹³ SGKP, t. 15, s. 552.

⁴¹⁴ Bajraszewski, h. Łuk. S. Dumin, dz. cyt., s. 67.

⁴¹⁵ SGKP, t. 3, s. 442.

⁴¹⁶ SGKP, t. 4, s. 191.

⁴¹⁷ Korendy w: SGKP, t. 4, s. 401.

⁴¹⁸ Kopcewicz, mylnie Kopciwicz w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 119, t. 4, s. 375.

⁴¹⁹ SGKP, t. 4, s. 237.

⁴²⁰ Kutry w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 69.

⁴²¹ Dowgiałło, h. Kajszyły. S. Dumin, dz. cyt., s. 53.

⁴²² Kozarowszczyzna w: Jankowski Czesław, dz. cyt., s. 257.

⁴²³ SGKP, t. 4, s. 813.

⁴²⁴ SGKP, t. 3, s. 880.

K r e w o, miasto JKMci, w którym dwa kościoły parafialne. Jeden łacińskiego obrządku a drugi ruskiego oraz kaplica do cerkwi należąca, szkoła żydowska, zamek murowany z dawna ruinie coraz większej podlegający. Starostwo to należy do JM pani Slizniowej [Slizniowej], podkom[orzyny] słonim[skiej], które jest punktem względem opisanego jako wyżej.

Ł o s t a i e,⁴²⁵ JMM panów Rodziewiczów⁴²⁶, Dowgiałłów⁴²⁷, Ossanowiczów⁴²⁸, Szulkiewiczów,⁴²⁹ Tatarów i JM pana Mackiewicza, z wioską, na południu letnim półtóry mile wielkie.

M a z a l e,⁴³⁰ zaścianek, do starostwa krewskiego należące, na wschodzie zimowym 3 ćwierć mile mierne.

M a l a w i c z e,⁴³¹ wieś JO księcia JM Biskupa wileńskiego, na południu letnim 3 ćwierć mile mierne.

M ą t u c i s z k i,⁴³² zaścianek WJM pana Pawlikowskiego, na wschodzie letnim półtóry mile mierne.

M y ł e j k o w,⁴³³ wieś JO księcia JM Biskupa wileńskiego, na południu mila wielka.

M y r k l i s z k i,⁴³⁴ wieś WJM pana Pawlikowskiego, na zachodzie letnim półtóry mile wielkie.

M i c h n i c z e,⁴³⁵ zaścianek WMM panów Suryntów i Kożanowskich, na północ półtóry mile wielkie.

M i k u l e,⁴³⁶ dwór WJM pana Supńskiego, na północ mila wielka jedna.

M y s a,⁴³⁷ wieś JMM panów Chodźków, na północ półtóry mili.

M y k s y,⁴³⁸ zaścianek do starostwa krewskiego, na północ mila wielka.

N i e w i e r y s z k i,⁴³⁹ folwark JM księdza Markowskiego,⁴⁴⁰ altar[ysty] krew[skiego], na południu półtóry mile mierne.

⁴²⁵ Łostaj w: SGKP, t. 5, s. 737, t. 15, cz. 2, s. 274.

⁴²⁶ Rudziewiczów w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 274.

⁴²⁷ Dowgiałło Mustafa, chorąży. Przywilej na dobra Łostaje otrzymał od Augusta III Samuel Dowgiałło w 1734 r. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 274. S. Dumin, dz. cyt., s. 54.

⁴²⁸ Assanowicz, h. Łuk. S. Dumin, dz. cyt., s. 74.

⁴²⁹ Sulikiewicz v. Siulikiewicz, h. Prassa. Potomkowie Chaleka dziedziczyli część Łostaj. Tamże, s. 90.

⁴³⁰ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 310.

⁴³¹ Tamże, s. 294.

⁴³² Montuciszki w: SGKP, t. 6, s. 664.

⁴³³ Milejków w: SGKP, t. 6, s. 422, t. 15, cz. 2, s. 334.

⁴³⁴ Mirkliszki w: SGKP, t. 6, s. 493.

⁴³⁵ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 322.

⁴³⁶ Mikulewszczyzna lub Migule w: Cz. Jankowski, dz. cyt., s. 257.

⁴³⁷ Myssa w: SGKP, t. 6, s. 836 i n.

⁴³⁸ Tamże, s. 825.

⁴³⁹ Niewiaryszki w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 382.

N o w o s i a d y,⁴⁴¹ zaścianek JO księcia JM Biskupa wileńskiego, na południu letnim mila wielka jedna.

N i e r o w k a,⁴⁴² dwór z wioską JM pana Łukuciewskiego,⁴⁴³ na zimowym pół mile.

N o w o s i a d y,⁴⁴⁴ folwark JM księdza proboszcza krewskiego, niedawne od onego zabudowany, na wschodzie letnim pół mile letkie.

O l e s z y s z k i,⁴⁴⁵ zaścianek JM pana Supinskiego, na północ mila wielka.

O r l i n i e n t a, folwark i wieś JM księdza Kłodnickiego [*Kłodnickiego*], proboszcza wiszniewskiego, na południu letnim półtóry mile wielkie.

O r d a s z y,⁴⁴⁶ zaścianek JM pana Pawlikowskiego, między zachodem zimowym i letnim mila wielka jedna.

P o n a r a,⁴⁴⁷ wieś JM pana Supinskiego, na północ mila wielka.

P o p i e l o w i c z e,⁴⁴⁸ dwór i wioska JM pana Przystanowskiego, między zachodem zimowym i letnim pół mile mierne.

P o n a r k a,⁴⁴⁹ zaścianek WMM panów Pawlikowskiego i Bajraszewskiego, Tatara, na zachodzie letnim mila wielka jedna.

P o w t o r o w s c z y z n a,⁴⁵⁰ zaścianek JM pana Bajraszewskiego, na zachodzie letnim mila mierna.

P i o t r o w i c z e,⁴⁵¹ dwór i wioska JM pana Januszewicza, na zachodzie zimowym półtóry mili mierne.

P r o c h o d y, zaścianek JO księcia JM Biskupa wileńskiego, na zachodzie zimowym półtóry mile wielkie.

R a k o w c y,⁴⁵² wieś JMM panów: Łukuciewskiego, Kulwica i Szahuniczów, Tatarów, na wschodzie zimowym pół mile wielkie.

R e w k i,⁴⁵³ zaścianek do starostwa krewskiego, na południu letnim pół mile wielkie.

⁴⁴⁰ Markowski Ignacy, jezuita. K. Niesiecki, dz. cyt., t. 6, s. 347.

⁴⁴¹ SGKP, t. 7, s. 271.

⁴⁴² Nerówka w: SGKP, t. 6, s. 956; Nirówka w: Cz. Jankowski, dz. cyt., s. 257.

⁴⁴³ Łukuciewski v. Łukuciejewski, h. Żnin. A. Boniecki, dz. cyt., t. 15, s. 369.

⁴⁴⁴ SGKP, t. 7, s. 271.

⁴⁴⁵ Tamże, s. 479.

⁴⁴⁶ Ordasze w: SGKP, t. 7, s. 576.

⁴⁴⁷ Ponary, mylnie Ponara w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 492.

⁴⁴⁸ Popielewicz w: SGKP, t. 8, s. 786.

⁴⁴⁹ Tamże, s. 763.

⁴⁵⁰ Półtorowszczyzna w: SGKP, t. 8, s. 732.

⁴⁵¹ SGKP, t. 8, s. 217, t. 15, cz. 2, s. 454.

⁴⁵² Rakowce w: SGKP, t. 9, s. 512 i n.

⁴⁵³ Tamże, s. 630.

R a y s t r y, zaścianek JM pana Raczkiewicza, między zachodem zimowym i letnim mil dwie wielkich.

R o w y,⁴⁵⁴ zaścianek JM pana Sobolewskiego,⁴⁵⁵ Tatarów, na zachodzie zimowym pół mili wielkie.

S a k o w i c z e,⁴⁵⁶ dwór i wieś JMM panów Siulkiewiczów, Tatarów, na wschodzie letnim półtóry mili wielkie.

S a b i ł k i,⁴⁵⁷ zaścianek JMM panów Markowskich, na zachodzie zimowym półtóry mile wielkie.

S t r y p u n y,⁴⁵⁸ wieś JM pana Supńskiego i Zabłockiego, między zachodem letnim i północą mil dwie wielkich.

S z y m a k i,⁴⁵⁹ wieś JM księdza Markowskiego, altarysty krewskiego, na południu letnim pół mile mierne.

S z y ł o w i c z y,⁴⁶⁰ zaścianek WJM księdza Zakrzewskiego, altarysty krewskiego, między letnim i zimowym wschodem miła mierna.

S k i r d z i m y,⁴⁶¹ WJM pana Pawlikowskiego i Raczkiewicza, na zachodzie letnim mil dwie wielkich.

S z e k a ł o w s z c z y z n a, JMM panów Kolwiców, na wschodzie zimowym pół mile wielkie.

S t r y b y,⁴⁶² zaścianek do starostwa krewskiego, na wschodzie zimowym pół mile wielkie.

S i e l e c,⁴⁶³ dwór i wioska JMM panów Kryczyńskich, Tatarów, na wschodzie letnim półtóry mile wielkie.

S i e w k, tychże Kryczyńskich, na wschodzie zimowym półtóry mile wielkie.

T a n s c z y z n a,⁴⁶⁴ JM księdza Zakrzewskiego, altarysty krewskiego, na zachodzie zimowym miła wielka jedna.

T o m a s u w k a,⁴⁶⁵ okolica WJM pana Alexandrowicza, ku północy pół mile mierne.

⁴⁵⁴ Tamże, s. 826, t. 15, cz. 2, s. 550.

⁴⁵⁵ Sobolewski, h. Miesiąc. S. Dumin, dz. cyt., s. 76.

⁴⁵⁶ SGKP, t. 10, s. 212, t. 15, cz. 2, s. 570.

⁴⁵⁷ SGKP, t. 10, s. 191.

⁴⁵⁸ SGKP, t. 11, s. 444.

⁴⁵⁹ SGKP, t. 12, s. 111.

⁴⁶⁰ Szydłowiec w: SGKP, t. 12, s. 100.

⁴⁶¹ SGKP, t. 10, s. 676 i n., t. 15, cz. 2, s. 589.

⁴⁶² SGKP, t. 11, s. 425 i n.

⁴⁶³ SGKP, t. 10, s. 528.

⁴⁶⁴ Tańszczyzna w: SGKP, t. 12, s. 156, t. 15, cz. 2, s. 651.

⁴⁶⁵ SGKP, t. 12, s. 369.

W i s z n i o w k a,⁴⁶⁶ folwark do starostwa krewskiego, na zachodzie zimowym mila mierna.

W o y n i c z e,⁴⁶⁷ folwark i wieś JMM księży Bazylianów, pół mile mierne.

W o y l a s z e, zaścianek JM pana Pawlikowskiego, ku zachodowi letniemu półtory mili mierne.

W i e r e b u s z k i⁴⁶⁸ wieś, do starostwa krewskiego należące, na zachodzie zimowym pół mile mierne.

W i ł g u c i e, zaścianek JM pana Pawlikowskiego, na zachodzie letnim mil dwie wielkich.

Z a h o r ż e,⁴⁶⁹ folwark i wioska JMM panów Chockow,⁴⁷⁰ między zachodem zimowym i letnim półtory mili wielkie.

2-do.

Od kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące:

S u c k o w,⁴⁷¹ kościół z klasztorem JMM księży Bazylianów, w tymże powiecie i w dekanacie, na wschód słońca letniego półtory mili wielkie.

B i e n n i c a,⁴⁷² kościół z klasztorem JMM księży Bernardynów, także cerkiew parafialna ruska, w tymże powiecie i dekanacie, JW [*pana*] Kocięła, starosty sądowego oszmiańskiego, na południe mil 3 mierne.

Ł o s k, kościół parafialny i cerkiew parafialna ruska, w dobrach kapitulnych, na wschodzie zimowym mil dwie miernych.

Z a b r z e z i e,⁴⁷³ kościół parafialny i cerkiew parafialna, w tymże powiecie i dekanacie mińskim, w dobrach JMM panów Komarów, ku południowi zimowemu mil 3 wielkich.

W i ś n i e w,⁴⁷⁴ kościół parafialny JMM księży Komanistów, w tymże powiecie w dekanacie mińskim, w dobrach JW pana Chreptowicza, gdzie i szkoły powiatowe są fundowane, na południu letnim mil 3 wielkich.

⁴⁶⁶ Wiszniówka w: SGKP, t. 13, s. 625.

⁴⁶⁷ Wojnicze w: SGKP, t. 13, s. 754.

⁴⁶⁸ Wierbuszki w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 686.

⁴⁶⁹ Zahorze, Zagorze w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 709.

⁴⁷⁰ Właścicielem Zahorza do 1813 r. był Jan Chodźko. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 709.

⁴⁷¹ Sućków w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 630.

⁴⁷² Bienica w: SGKP, t. 1, s. 218, t. 15, s. 145.

⁴⁷³ Zabrzeż w: SGKP, t. 14, s. 209, t. 15, cz. 2, s. 708.

⁴⁷⁴ Wiszniew w: SGKP, t. 13, s. 623 i n.

O l s z a n y,⁴⁷⁵ miasteczko, kościół parafialny z klasztorem JMM księży Franciszkanów, także cerkiew z kaplicą parafialna ruska, w tymże powiecie i dekanacie, ku zachodowi letniemu półtóry mili mierne.

O s z m i a n a S t a r a,⁴⁷⁶ kościół z klasztorem JMM księży Franciszkanów, w tymże powiecie i dekanacie, na zachodzie letnim mil 4 mierne.

O s z m i a n a, miasto sądowe, w którym kościoły dwa: jeden parafialny farny, drugi JMM księży Dominikanów. Starostwo te do JW [pana] Kocięła, starosty sądowego oszmiańskiego, leży na zachodzie letnim mil 4.

Ż u p r a n y, miasteczko, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach JO księcia JM Radziwiłła, oraz zbór kalwiński, ku północy mil 3 miernych.

S o ł y, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach WMM panów Pozniaków, ku północy mil 3 wielkich.

S m o r g o n i e, miasteczko, kościół parafialny, także cerkiew z kaplicą parafialna ruska, w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach JMM panów Pozniaków, ku północy mil 3 wielkich.

3-tio.

Miast znaczniejszych około kościoła krewskiego nie ma prócz tego:
Miasto stołeczne Wilno, między zachodem letnim i zimowym mil 11.

4-to.

Droga z Krewa do Wilna kamienista, piaszczysta, górzysta, miejscami kręta i błotnista. Na odbycie drogi z Krewa do Wilna letnią porą jazdy dni 2.

5-to.

Jezior i błot znaczniejszych w tej parafii nie ma, a rzeki są te:
Rzeczka K r y w l a n k a, z krynic wynikająca poczyną się za ćwierć mili, na której 2 stawki i młynki ufundowane.
Stawek na tejże rzece we wsi Wierbuszkach, starostwa krewskiego, ciągnie się do Myłeykowa, dóbr JO księcia JM Biskupa wileńskiego, gdzie stawek i młynek ufundowany wpada do Berezyny [w] parafii wiszniewskiej i zabrzeskiej.
Stawek pod Sakowiczami, dworem JMM panów Sulkiewiczów, Tatarów.

⁴⁷⁵ Holszany w: SGKP, t. 3, s. 102 i n., t. 15, s. 566 i n.

⁴⁷⁶ SGKP, t. 7, s. 755.

Stawek pod Sielcem.

Stawek w Dowbuciszkach pod dworem JM pana Kryczynskiego, Tatara.

Stawek w Nierowce pod dworem JM pana Łokuciewskiego.

Stawek w Bohdanowsku JM pana Marciniewskiego.

Stawek w Krzywsku pod dworem JMM panów Kulwiców.

Stawek w Wiszniowce pod folwarkiem starostwa krewskiego.

Stawek w Rowkach pod dworem JM pana Sulkiewicza, Tatara.

Stawek w Łostaie JMM panów Dowgiałów.

Stawków dwa w Piotrowiczach JM pana Januszewicza.

Stawek w Zahorze JMM panów Chodzków.

Stawek w Myrkiszkach JM pana Pawlikowskiego.

Stawek w Ponarze, pod dworem JM pana Supńskiego.

6-to.

Lasów w parafii krewskiej czwarta część od pól wyrobionych. Drzewa do budowy zdatnego na potrzebę jest podostatek. Brzozy bardzo rzadko, jodły, osiny i dębiny etc. najwięcej szczupłej, po wielu zaś miejscach chrosty długości i szerokości po kilkadziesiąt morgów w sobie mające, które że nie mają własnych nazwisk tu się nie kładą.

7-mo.

Młyny są te:

Młynki dwa na rzece Krywlance.

Młyn i folusz⁴⁷⁷ na tejże rzece we wsi Wierbuszkach.

Młyn pod Sakowiczami, dworem JM pana Sulkiewicza, Tatara.

Młyn pod Sielcem.

Młyn w Dowbuciszkach pod dworem JM pana Kryczynskiego, Tatara.

Młyn w Nierowce.

Młyn w Bohdanowsku.

Młyn w Krzywsku.

Młyn w Wiszniowce.

Młyn w Rewkach.

Młyn w Łostaie.

Młyn w Piotrowiczach.

⁴⁷⁷ W oryginale: watusz.

Młyn w Zahorze.

Młyn murowany koński w klasztorze boruńskim⁴⁷⁸ księży Bazylianów.

Młyn w Myrkliszkach JM pana Pawlikowskiego.

Młyn w Ponarze.

[8-vo].

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:
D r o g a d o W i l n a, na Woynicze, Myrkliszki aż do Kucewicz⁴⁷⁹.

D r o g a z Krewa do Soł, przez Tomasówkę, Ponarę i Strypuny, gdzie najwięcej lasu znajduje się i tu się kończy parafia krewska.

D r o g a z Krewa do Smorgoń, na Bohusze⁴⁸⁰ okolice, Sućkow, Sakowicze i tu się kończy parafia krewska.

D r o g a z Krewa d o M i ń s k a na Czerkasy, Podbrzezie⁴⁸¹ i tu się limituje parafia krewska.

Takowe opisanie parafii stwierdzam podpisem ręki. Ksiądz [Józef Szyszko].

⁴⁷⁸ Boruny w: SGKP, t. 1, s. 330 i n.

⁴⁷⁹ Kucewicz w: SGKP, t. 4, s. 835, t. 15, cz. 2, s. 188.

⁴⁸⁰ Wcześniej Bohuszewicze.

⁴⁸¹ Podbrzeż w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 466.

Parafia łoska⁴⁸²

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku Ł o s k u,⁴⁸³ położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

C z a b o t k i, folwarczek JMM panów Paszkiewiczów,⁴⁸⁴ na północ względem kościoła łoskiego pół mile małe.

D a c h n y,⁴⁸⁵ dworek JMM panów Paszkiewiczów i chat trzy WJM pani Kryczyńskiej [*Kryczyńskiej*], Tatarki, między północą i wschodem letnim mila wielka.

D z i e r a k i,⁴⁸⁶ dworek tejże JM pani Kryczyńskiej, Tatarki, między północą i wschodem letnim mila jedna.

H a n k i e w i c z e,⁴⁸⁷ wieś JM pana Pruszyńskiego [*Pruszyńskiego*], między wschodem letnim i południem mila mała jedna.

H o r o d e c z n o,⁴⁸⁸ dwór JMM panów Pruszyńskich, między wschodem letnim i południem mila mała jedna.

H o r o d z k i,⁴⁸⁹ dwór i wieś WJM pana Wojewodzkiego [*Wojewódzkiego*], na południe pół mile strzednie.

J a r m a k i,⁴⁹⁰ inak z starodawności zwane Niemcewicz, folwarczek i karczemka JM księdza Wołżyńskiego [*Wołżyńskiego*], plebana łoskiego, pół mile letkie na zachód letni.

K r z y w s k, wieś kapituły wileńskiej, na zachód zimowy pół mile strzednie.

K r z y w s k, wieś JM pana Łokaciewskiego, na zachód letni pół mile strzednie.

⁴⁸² CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 57-60 (kopia).

⁴⁸³ SGKP, t. 5, s. 735, t. 15, cz. 2, s. 273.

⁴⁸⁴ Paszkiewicz, h. Radwan. K. Niesiecki, dz. cyt., t. 7, 2. 256.

⁴⁸⁵ SGKP, t. 15, s. 384, t. 15, s. 384.

⁴⁸⁶ SGKP, t. 2, s. 275, t. 15, s. 463.

⁴⁸⁷ Hańkowicz w: SGKP, t. 3, s. 27.

⁴⁸⁸ Tamże, s. 133, t. 15, s. 579.

⁴⁸⁹ Horodźki w: SGKP, t. 3, s. 152 i n., t. 15, s. 585.

⁴⁹⁰ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 6.

K r z y w s k,⁴⁹¹ dworek i wioska JM pana Kulwica, na zachód letni pół mile wielkie.

K a ś k i e w i c z e,⁴⁹² dwór i wieś JM pana Kryczynskiego, Tatara, na północ miła strzednia.

K o s z c z e l i c z e,⁴⁹³ wieś kapituły wileńskiej, na wschód zimowy ćwierć mile strzednie.

L ę k o w s c z y z n a, inaczej J u r o w s c z y z n a,⁴⁹⁴ dwór i wieś JM pana Brzezinskiego [*Brzezińskiego*], na wschód letni pół mile wielkie.

L ę k o w s z y z n a,⁴⁹⁵ JMM panów Paszkiewiczow, na północ miła średnia.

L i n a g o r a, zaścianek kapituły wileńskiej, na południe ćwierć mile małe.

L i s t o p a d y,⁴⁹⁶ wieś kapituły wileńskiej, na południe pół mile średnie.

L a c h o w s c z y z n a, zaścianek kapituły wileńskiej, na wschód zimowy ćwierć mile małe.

Ł o s z a n y,⁴⁹⁷ okolice szlachty ubogich, gdzie mają posesje JMM panowie: Juremski, Matusewicz, Rodziewicz, Czasnicki, Kulesz⁴⁹⁸, Jabłonski [*Jabłoński*], Tatar, Szahuniewiczowa, Tatarka wdowa, na północ miła strzednia.

M i k u l e w s c z y z n a,⁴⁹⁹ zaścianek kapituły wileńskiej, na zachód letni pół mile strzednie.

R y c i e l i s z k i,⁵⁰⁰ dworek JMM panów Paszkiewiczow, na północ miła strzednia.

R y m c i e l e,⁵⁰¹ dworek JM pana Ułana,⁵⁰² Tatara i zaścianek tymże nazwiskiem, na północ miła wielka.

S i e r e d z i,⁵⁰³ okolica szlachty ubogiej, gdzie mają posesje JMM panowie: Pawłowicz, Moczydłowski, Rodziewicz, Chockowie, na północ miła wielka.

S o k o l n i k i,⁵⁰⁴ wieś kapituły wileńskiej, między wschodem letnim i południem półtorej mili wielkie.

S ł o b o d a,⁵⁰⁵ wieś kapituły wileńskiej, na zachód zimowy pół mile strzednie.

⁴⁹¹ SGKP, t. 4, s. 813, t. 15, cz. 2, s. 183 i n. Także w parafii Krewa.

⁴⁹² SGKP, t. 3, s. 895, t. 15, cz. 2, s. 63. nad rz. Zdrą.

⁴⁹³ SGKP, t. 4, s. 483.

⁴⁹⁴ Jurowszczyzna w: SGKP, t. 3, s. 637.

⁴⁹⁵ Lenkowszczyzna w: SGKP, t. 5, s. 144.

⁴⁹⁶ Tamże, s. 322.

⁴⁹⁷ Tamże, s. 738, t. 15, cz. 2, s. 274.

⁴⁹⁸ Kuleszowie, h. Ślepowron. A. Boniecki, dz. cyt., t. 13, s. 162.

⁴⁹⁹ Mikulewsczyzna w: SGKP, t. 6, s. 410.

⁵⁰⁰ Rymcieniszki, Rymteniszki w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 565.

⁵⁰¹ Rymcele w: SGKP, t. 10, s. 97.

⁵⁰² Ułan, h. Stołowe Nóżki. S. Dumin, dz. cyt., s. 124.

⁵⁰³ Sieredzia w: SGKP, t. 10, s. 587.

⁵⁰⁴ SGKP, t. 11, s. 22.

S t a r z y n k i,⁵⁰⁶ wieś kapituły wileńskiej, między wschodem i południem pół mili strzednie.

W y s o k i e,⁵⁰⁷ dwór i wieś JM pana Komara, [na wsch]⁵⁰⁸ od zimowy pół mili strzednie.

Z a h o r z e,⁵⁰⁹ dwór i wieś JMM panów Oginskih [*Ogińskich*], na północ mila wielka.

Z a b r u d z i e⁵¹⁰ M a ł e i W i e l k i e, wsie kapituły wileńskiej, na południe pół mile małe.

2-do.

Od kościoła parafialnego kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

B e n n i c a,⁵¹¹ kościół i klasztor JMM księży Bernardynów i cerkiew parafialna, między północą i wschodem półtory mili wielkie, w dobrach JW [*pana*] Kocięła, starosty sądowego oszmiańskiego.

K r e w o, kościół parafialny i cerkiew parafialna, w powiecie i dekanacie oszmiańskim, na zachód letni półtory mili wielkie, w dobrach JKMci.

S u c k o w,⁵¹² cerkiew i klasztor JMM księży Bazylianów, na północ półtory mili wielkie.

Z a b r z e z i e,⁵¹³ kościół i cerkiew parafialna, w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, na południe mila strzednia, w dobrach JMM panów Komarów.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła łoskiego są następujące:

Miasto Oszmiana powiatowe i sądowe, leży na zachód letni mil 5 wielkie. Jazdy letnią drogą godzin 8, zimową 6.

Miasto Wilno stołeczne Litwy, na zachód letni mil 12 wielkich. Jazdy letnią drogą godzin 20, zimową 18.

4-to.

⁵⁰⁵ SGKP, t. 10, s. 796, t. 15, cz. 2, s. 594.

⁵⁰⁶ SGKP, t. 11, s. 281.

⁵⁰⁷ SGKP, t. 14, s. 132.

⁵⁰⁸ Nieczytelnych kilka liter.

⁵⁰⁹ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 709.

⁵¹⁰ Zaprudzie w: SGKP, t. 14, s. 413.

⁵¹¹ Bienica w: SGKP, t. 1, s. 218, t. 15, s. 145.

⁵¹² Sućków w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 630.

⁵¹³ Zabrzeż w: SGKP, t. 14, s. 209, t. 15, cz. 2, s. 708.

Drogi z Łoska do wyżej opisanych miast są w całej parafii łoskiej ciasne, korzeniste, kręte, nade wszystko górzyste. Na odbycie drogi z Łoska do Wilna zimową drogą jazdy półtora dnia a letnią dwa dni.

5-to.

Jeziora, rzeki, bagna i stawki są te:

Jezior znacznych nie ma.

Błot znacznych nie ma, tylko ruczaje, które miejscoma ciągną się na pół ćwierć mile ku Berezynie rzece.

6-to.

Lasów jest dostatkem w parafii łoskiej do budowli, między którym budownym miejscoma znajdują się dęby, osiny, brzozy, jodły zadość. Jednak na zachód, północ i wschód, począwszy od Krzywiska JM pana Kulwica aż ku wsi Kaszczeliczom⁵¹⁴ na południe tylko miejscoma przerzucają się laski małe, a pola najwięcej, wciąż gęste i duże lasy ciągiem stoją.

7-mo.

Młyny są następujące:

Młyn wodny w miasteczku Łosk, w dobrach kapitulnych.

Młyn wodny w Zaprudzi, w dobrach kapituły wileńskiej.

Młyn wodny w Listopadach, w dobrach kapitulnych.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii podług miary mil tak się opisują:

D r o g a d o K r e w a, na Mikulewshyznę⁵¹⁵ zaścianek, na zachód letni przez Jarmaki, lasem. I tu się kończy łoskiej granica parafii a krewskiej rozpoczyna się.

D r o g a d o S m o r g o ń, na północ lasem na karczmę łoską i przez okolicę łoszańską, i tu się limituje parafia łoska.

D r o g a d o B i e n n i c y, lasem na wschód letni przez Wysokie wieś, i tu się kończy parafia łoska.

D r o g a d o Z a b r z e z i a, na południe przez Zaprudzie, Horodzki i tu się kończy łoska parafia.

⁵¹⁴ Koszczelice.

⁵¹⁵ Mikulewshyzna.

Parafia łoska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie i dekanacie oszmiańskim.

Takowe opisanie mej parafii podpisem własnej ręki stwierdzam. Ksiądz [Wolżyński].

Parafia narwiliska⁵¹⁶

1-mo.

Kościół parafialny księży Franciszkanów we wsi narwiliskiej, położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tejże parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

C i e s z k a n y, wieś JM księdza Horaina,⁵¹⁷ między północą i zachodem dwie mile małe.

D o w l a n y,⁵¹⁸ wieś JM księcia Radziwiłła, względem kościoła parafialnego między południem i zachodem letnim ćwierć mile małe.

D o r z e,⁵¹⁹ JM pana Korsaka,⁵²⁰ na wschód letni od kościoła trzy ćwierć mile.

G i e ł o ż e,⁵²¹ dwór w pojezuickich dobrach, pod zachodem letnim pół mile małe.

K o r o t e y g i, JM pana Czechowicza,⁵²² pod zachodem letnim półtóry mile dobrej.

K l e w i c a,⁵²³ dwór i wioska tegoż imienia,⁵²⁴ na północ mila mała.

K o s z k o w s c z y z n a, JM pana Korsaka, na wschód letni ćwierć mile małe.

L i s z k u n i s z k i, JM pana Horaina, na zachód letni kościoła parafialnego mila wielka.

M i z y k o y c i e, wieś do dworu Gielsz należąca, i leży względem kościoła parafialnego ku zachodowi letniemu.

N a r w i l i s z k i,⁵²⁵ wieś, których kościół parafialny jest punktem względem którego czyni się opisanie całej parafii. Sama wieś należy do księży Franciszkanów.

⁵¹⁶ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 61-68 (kopia).

⁵¹⁷ Horainowie, h. Szreniawa. A. Boniecki, dz. cyt., t. 7, s. 331.

⁵¹⁸ SGKP, t. 15, s. 435.

⁵¹⁹ Dorże w: SGKP, t. 15, s. 433.

⁵²⁰ Korsak, h. Lis. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 168.

⁵²¹ Także jako Giełża, Gielcze w: SGKP, t. 15, s. 496, t. 2, s. 553 i 555.

⁵²² Czechowicz, h. Ostoją. A. Boniecki, dz. cyt., t. 3, s. 340.

⁵²³ SGKP, t. 4, s. 140, t. 15, cz. 2, s. 83 i n.; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

⁵²⁴ Właścicielem był wówczas Wincenty Grabski. Podaję za: R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. 4 *Woj. wileńskie*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1993, s. 161; SGKP, t. 15, cz. 2, s. 83 i n.

⁵²⁵ SGKP, t. 6, s. 921.

P i e c h u n y,⁵²⁶ wieś księży Franciszkanów, leży od kościoła na samo południe kroków 300.

R o s z k u c i a n y,⁵²⁷ JM pana Grabskiego, na północ ćwierć mile.

R u d z i e,⁵²⁸ tegoż, tamże.

R o u g a l i s z k i,⁵²⁹ tegoż, na północ od kościoła pół mile.

R o m a s z k o w s c z y z n a,⁵³⁰ folwark JM pana Korsaka, na wschód letni mila.

S o m l e, wieś w dobrach pojezuickich, na zachód zimowy od kościoła pół mile małe.

S o b o l u n y,⁵³¹ JO księcia JM Radziwiłła, między południem a zachodem zimowym ćwierć mile wielkie.

S k i e y w a n y,⁵³² wieś w pojezuickich dobrach, na zachód zimowy pół mile.

S ł o b o d k a,⁵³³ JM pana Korsaka, na wschód letni pół mile.

S z y r w i s z k i, w pojezuickich dobrach, na zachód letni ¼ mili.

U r l a n c e,⁵³⁴ wieś JO księcia JM Radziwiłła, na zachód letni pół mile.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

D z i e w i e n i s z k i,⁵³⁵ kościół parafialny w powiecie oszmiańskim, w dekanacie raduńskim, w dobrach starościńskich, pomiędzy południem a zachodem półtóry mile.

G r a u ż y s z k i, kościół parafialny w powiecie i dekanacie oszmiańskim, w dobrach JM pana Romera, na wschód letni półtóry mili.

S u r w i l i s z k i, kościół parafialny w dobrach pojezuickich, względem kościoła na południe 3 ćwierć [mili].

T u r g i e l e,⁵³⁶ kościół parafialny w województwie wileńskim, w dekanacie raduńskim, na północ pół piąty mili.

3-tio.

Miast znaczniejszych około tego kościoła nie ma, prócz Oszmiany, miasta sądowego, które od kościoła na wschód letni mil 3 wielkich.

⁵²⁶ Piaćkuny w: SGKP, t. 8, s. 41; Piekunice w: Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 191.

⁵²⁷ *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

⁵²⁸ SGKP, t. 9, s. 949.

⁵²⁹ Lekcja niepewna. Być może Raugaliszki, Rangaliszki.

⁵³⁰ Romaszkwoszczyzna w: SGKP, t. 9, s. 733.

⁵³¹ SGKP, t. 10, s. 952; Sobolunce w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

⁵³² Skajwany w: SGKP, t. 10, s. 635.

⁵³³ Słobódka w: Tamże, s. 803, t. 15, cz. 2, s. 595.

⁵³⁴ Urlance w: SGKP, t. 12, s. 818; Urlenięta w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53.

⁵³⁵ SGKP, t. 2, s. 290 i n., t. 15, s. 465.

⁵³⁶ SGKP, t. 12, s. 638 i n.

4-to.

Droga z Narwiliszek do Oszmiany miejscami górzysta, piaszczysta, błotnista i kręta. Droga z Narwiliszek do Oszmiany letnią porą jazdy godzin 5, zimową godzin 3.

5-to.

Jezior w parafii narwiliskiej żadnych nie ma. Bagn, błot znacznych nie ma. Stawek pusty JM pana Korsaka, przy końcu którego jest grobelka już pogniła i mostek porujnowany, na wschód letni pół mile. Stawek JM pana Grabskiego, mały i szczupły, na rzeczuszcze małej nazwanej Klewa,⁵³⁷ przy którym jest grobelka i mostek, na północ miła mała. Stawek pod dworem nazwanym Giełoże, w dobrach pojezuickich, mały i szczupły, formujący się z krynic, przy którym grobelka stara, mostek dobry, pod zachodem letnim pół mile małe. Stawek księży Franciszkanów, z krynic bardziej niżli z ruczaju nazwanego Dowkupia formujący się, przy którym mostek znajduje się niewielki a za nim grobelka stara, pod zachodem letnim 4000 kroków.

6-to.

Otwartego pola jest więcej w parafii narwiliskiej niż lasu. Są jednak takowe w niektórych miejscach od klasztoru księży Franciszkanów, od kościoła kroków 3000 na zachód letni las do klasztoru należący, Skoywiszki nazwany. Zawiera w sobie jodły, olchy, łozy. Rozległy na staj 40 i wzdłuż i wszersz. Las Szyrwiski zwany, należący do klasztoru księży Franciszkanów, nie ma drzewa prócz brzozy. Długi i szeroki na 50 staj, na zachód letni od kościoła pół mile małe. Las Zwirzdy zwany, należący także do księży Franciszkanów, ma w sobie sosny, lecz niezdatne do budowli. Długi ćwierć mile, szeroki pół ćwierć mile, na wschód letni pół ćwierć mili. Las Giełoszki ma w sobie sosny zdatne do budowli. Długi i szeroki na pół ćwierć mile, w dobrach pojezuickich, pod zachodem letnim ćwierć mile. Las Urandzki zawierający w sobie sosny zdatne do budowli. Długi i szeroki na pół ćwierć mile, w dobrach pojezuickich, od kościoła pod zachodem letnim ćwierć mile.

⁵³⁷ SGKP, t. 4, s. 138 i n.

Las Liszkuniszki JM księdza Horaina i Kołacygi⁵³⁸ JM pana Czechowicza, ma w sobie dęby, graby, klony, osiny, jodły i sosny. Długi i szeroki na pół mile małe, na zachód letni półtorej mili wielkiej.

Las Klewicki JM pana Grabskiego ma w sobie dęby, osiny, jodły, klony. Długi na milę, szeroki na ćwierć mile. Drugi zaś, po drugiej stronie, zawierający w sobie same sosny do budowli zdadne. Długi na milę wielką, szeroki na ćwierć mile, na północ mila wielka.

Las Cieszkany JM księdza Horaina ma w sobie rozmaite drzewa, jako to dęby, klony, jodły, osiny i sosny okazałe zdadne do budowli. Długi i szeroki na pół mile, od kościoła na północ mil dwie.

Las Klewicki JM pana Grabskiego, uroczyszcze Raugaliszki. Składa się z jodły, osiny, olchy, brzozy i łozy, to zaś wszystko na błocie. Długi na milę, szeroki na ćwierć milę, leży na północ ćwierć mile.

Las Słobodki JM pana Korsaka rozmaite ma w sobie drzewo, jako to sosny zdadne do budowli, dęby, klony, osiny, olchy. Długi i szeroki na pół mile, na wschód letni pół mile.

7-mo.

Młynów dwa księży Franciszkanów na ruczaju Dowkupia nazwanym, JM pana Grabskiego na ruczaju Klewa zwanym jako wyżej nr 6-to pisano o stawach. Także znajduje się w parafii huta, lecz w niej się szkło już nie robi, leży we wsi Koszkowoszczyżnie JM pana Korsaka, od kościoła na wschód letni pół mile małe. Innych machin, tak wodnych, tako i wietrznych ani miejsc starożytność oznaczających nie ma, ani też co by sięgało do historii naturalnej.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:
D r o g a d o D z i e w i e n i s z e k, począwszy od kościoła parafialnego narwiliskiego na zachód zimowy polem otwartym, mimo folwark Narwiliszki zwany, księży Franciszkanów, od kościoła odległy 4000 kroków, mimo stawek, kręto w lewo polem otwartym 200 kroków jest karczma przy wsi Dowłanach⁵³⁹, we wsi księcia Radziwiłła, do której przyjechawszy są dwie drogi: jedna w prawo, druga w lewo otwartym polem o 200 kroków od lasu, w prawie zimowa a w lewie jest letnia droga. Dojeżdżając zaś do lasu są trzy drogi: jedna kręto poszła do Sobolu, wioski JKMci, druga do Skiywan, trzecia do

⁵³⁸ Lekcja niepewna, Kołercygi ? W nr 1-mo występuje jako Koroteygi.

⁵³⁹ Dowłany.

Dziewieniszek dąży, zarośla mimo wioski Soml, która się w prawie zostaje. Droga zaś dalej idzie potym na otwarte pole, skąd widać dwór Giełoże, dóbr pojezuickich, odległy na 640 kroków. Dojeżdżając zaś w prawie widać wioska Myzykojcie⁵⁴⁰ do tego dworu należąca, o kroków 700 odległa od dworu. Dalej ta droga kręto w lewo mimo stawku przez grobelkę starą, przez most porządny w lewie jest miejscami górzysta, kamienista, piaszczysta, wąska i tu się kończy parafia narwiliska, poczyna się dziewieniska.

D r o g a d o S u r w i l i s z e k, kościoła parafialnego na południe przez wieś Pieckuny od kościoła odległą o kroków 300, przez którą idzie grobla. Tę przejechawszy wieś kręto w prawo idzie ku okolicom zwanym Baranowicze,⁵⁴¹ od wioski Piecun pół ćwierć mile odległym. Tu kończy się parafia narwiliska a poczyna się surwiliska. Droga zupełnie dobra.

D r o g a d o G r a u ż y s z e k, począwszy od kościoła parafialnego narwiliskiego pomiędzy południe i wschód letni, mało co otwartym polem idzie lasem, który rozciąga się na ćwierć mile a przejechawszy go idzie dobra i prosta droga otwartym polem ku karczmie JM pana Korsaka w lewej stronie, dalej huta JM pana Korsaka, od karczmy 100 kroków odległa, nad stawem, od którego takż oddalona zostaje nie więcej o 30 kroków droga dobra, sucha, równa i tu się kończy parafia narwiliska a zaczyna się surwiliska.

D r o g a d o H o l s z a n, kościoła parafialnego taż sama co do Grauzyszek i Narwiliszek, który to kościół holszański nie koresponduje z narwiliskim.

D r o g a d o T u r g i e l, razem trakt do Wilna partykularny. Począwszy od kościoła narwiliskiego parafialnego na północ idzie przez las o 400 kroków odległy. Przejechawszy wieś daje się widzieć w otwartym polu wieś Roszkuciany podjechawszy na kroków 320, o kroków 220 widać wioskę Rudzie tegoż JM pana Grabskiego, podjechawszy lasem staj 5 w boku z prawej strony widać zaścianek Rougaliszek JM pana Grabskiego, dalej zaś wszystko lasem na ćwierć mile, gdzie droga wąska, górzysta, kamienista i piaszczysta a przejechawszy las o 500 kroków w otwartym polu widać karczmę JM pana Grabskiego. Odjeżdżając od niej jest w boku wioska Klewica, dwór widać odległy o kroków 600. Pominąwszy zaś karczmę prostego pola będzie kroków 200 od lasu, którego jest miła do karczmy JM pana Horaina. Droga górzysta, piaszczysta, korzenista i wąska. Cieszkany zaś widać o kroków 300 w lewie. Tu się kończy granica parafii narwiliskiej a zaczyna się turgielskiej.

⁵⁴⁰ Mizykojcie.

⁵⁴¹ SGKP, t. 15, s. 82.

Parafia narwiliska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam. Franciszek Dziekonski [*Dziekoński*], proboszcz i pleban.

Parafia oszmiańska ⁵⁴²

1-mo.

Kościół parafialny w mieście Oszmianie, w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

A n t o n y, ⁵⁴³ JM pana Bienkunskiego ⁵⁴⁴ [*Bieńkuńskiego*], strukczaszego oszmiańskiego, leży między południem i zachodem zimowym pół mile małe.

B i e r d n i k i, ⁵⁴⁵ wioska tegoż JM pana Biękunskiego, między południem a zachodem mila mała jedna.

B i e r w i ę c i s z k i, ⁵⁴⁶ wioska w posesji JM księdza Suchorskiego, względem kościoła pod północną linią letnią ćwierć mile.

B i e r w i ę c i s z k i, folwark JM księdza Sucharskiego, w tej pozycji ćwierć mili.

B i e r w i ę c i s z k i, folwark i wioska JM pana Hromyki, na północ ćwierć mili małe.

B i e r w i ę c i s z k i, folwark JM pana Pieslewicza, na północ w odległości od kościoła parafialnego.

B o r t e l e, ⁵⁴⁷ wioska JMM księży Dominikanów oszmiańskich. Tamże folwark i panów Bohuszow, między północą a zachodem letnim ćwierć mili małe.

B o h u s z k i, ⁵⁴⁸ okolica szlachecka, pod wschodem zimowym względem kościoła mila jedna.

B o ł t u p, ⁵⁴⁹ JW pana Wereszczaki, ⁵⁵⁰ ku południowi letniemu mila jedna.

C z a r n o w k a, zaścianek książąt Radziwiłłów, leży na wschodzie zimowym mil dwie.

⁵⁴² CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 69-85 (kopia).

⁵⁴³ SGKP, t. 15, s. 42.

⁵⁴⁴ Bieńkuński Michał, strukczasz oszmiański. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 267.

⁵⁴⁵ *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 50; Bierniki w: SGKP, t. 15, s. 147.

⁵⁴⁶ Bierwieńciszki w: SGKP, t. 1, s. 155, t. 15, s. 147; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁴⁷ SGKP, t. 15, s. 216; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁴⁸ Tamże, s. 185; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁴⁹ Bołtupie w: SGKP, t. 1, s. 304, t. 15, s. 195 i n.; Bołdubie w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁵⁰ Wereszczaka Stefan, syn Franciszka. Sprzedał Bołtup w 1806 r. Jędrzejowi Śniadeckiemu. R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji...*, dz. cyt., s. 48.

C h o r ą z y s z k i,⁵⁵¹ wioska i dwór JW pana Nagurskiego,⁵⁵² ku południowi zimowemu pół mile.

C i m u t y,⁵⁵³ wioska panien Bazyliank wileńskich, pod południem zimowym mila duża.

D a u s y s z k i,⁵⁵⁴ dwór i wioska panien Bazyliank wileńskich, między południem a zachodem mila jedna.

D e b e s i e,⁵⁵⁵ JW pana Wereszczaki, ku południowi zimowemu trzy ćwierć mile.

E s t e r n a,⁵⁵⁶ karczma księży Franciszkanów oszmiańskich, między wschodem letnim a zimowym ćwierć mili duże.

G a y d z i e,⁵⁵⁷ wioska JW pana Ważyńskiego [*Ważyńskiego*], między wschodem letnim a zimowym półtóry mili.

G i n o w c e,⁵⁵⁸ wieś do starostwa oszmiańskiego, między wschodem letnim a południem zimowym półtóry mili.

G r a d o w s z y z n a,⁵⁵⁹ zaścianek WMM panów Jankowskich,⁵⁶⁰ na północ mila jedna.

H a y r y d a n c y,⁵⁶¹ wieś panien Bazyliank wileńskich, ku południowi zimowemu mila jedna.

H r y n c y,⁵⁶² wieś WMM panów Jankowskich, pod wschodem zimowym trzy ćwierć mili.

H r y n c e, księdza proboszcza, w tymże samym położeniu.

H o r o d n i k i,⁵⁶³ wieś WMM panów Wereszczaków [*Wereszczaków*], ku południowi mila jedna.

J a g i e ł o w s c z y z n a,⁵⁶⁴ folwark WMM panów Wołodzków [*Wołodzków*], pod zachodem zimowym pół mile.

K o s i a n y,⁵⁶⁵ folwark księdza proboszcza oszmiańskiego, między wschodem a południem pół mili.

K o s i a n y, wieś w tejże pozycji.

⁵⁵¹ Chorażyszki w: SGKP, t. 15, s. 320 i n.; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁵² W 1763 r. kupił Jakub Nagórski w: SGKP, t. 15, s. 321.

⁵⁵³ Tamże, s. 340.

⁵⁵⁴ Daukszyszki w: SGKP, t. 1, s. 913; Dauszyszki w: *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁵⁵ SGKP, t. 1, s. 946, t. 15, s. 397.

⁵⁵⁶ Dalej w tekście występuje jako Esterka.

⁵⁵⁷ Gajdzie w: SGKP, t. 2, s. 440.

⁵⁵⁸ Gieniewce, Giniewce w: SGKP, t. 15, s. 496.

⁵⁵⁹ Gradowyszczyna w: SGKP, t. 2, s. 789 i n.

⁵⁶⁰ Jankowscy, h. Jastrzębiec. A. Boniecki, dz. cyt., t. 8, s. 202.

⁵⁶¹ Hawryłańcy w: *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50; Gawryłańcy w: SGKP, t. 2, s. 505.

⁵⁶² *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50; Gryńce, Hryńce w: SGKP, t. 2, s. 884, t. 15, s. 595.

⁵⁶³ SGKP, t. 15, s. 581; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁶⁴ Jagielowszczyzna w: SGKP, t. 3, s. 369, t. 15, s. 625; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁶⁵ Koziany w: SGKP, t. 4, s. 542, t. 15, cz. 2, s. 146; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

K o l c z u n y, karczma WMM panów Wereszczakow ku południowi letniemu trzy ćwierć mile.

K o l c z u n y,⁵⁶⁶ wieś w tejże pozycji.

K o l c z u n y, wieś JMM panów Komarow [*Komarów*], w tej odległości.

K r z y z o w k a,⁵⁶⁷ karczma JW pana Biękuskiego, między wschodem a południem ćwierć mili.

K u c k u n y,⁵⁶⁸ wioska JW pana Gintowta, na południe mila letka.

K u l e s z y,⁵⁶⁹ wioska panien Bazylianek, pod południem zimowym półtory mili.

K o ł o t u n y,⁵⁷⁰ wioska JW pana Nagurskiego, ku zachodowi zimowemu mila letka.

L e p i o n k a,⁵⁷¹ karczma JW pana Zabłockiego, między wschodem letnim a zimowym trzy ćwierć mile.

L ę k o w s c z y z n a,⁵⁷² wioska i folwark JW pana Talibskiego, na południu zimowym półtory mili.

Ł o d z k o w s k i e z n a,⁵⁷³ folwark i wieś JMM panów Buczyńskich [*Buczyńskich*], na południu letnim pięć ćwierć mile.

Ł u b i a n k a,⁵⁷⁴ dwór i wioska JM pana Biękuskiego,⁵⁷⁵ między południem letnim a zachodem zimowym mila wielka.

Ł u b i a n k a,⁵⁷⁶ folwark JW pana Gintowta, w tejże pozycji.

Ł o z o w s c z y z n a,⁵⁷⁷ wioska WMM panów Ważyńskich, między południem a zachodem letnim pięć ćwierć mili.

Ł e y ł u p k a,⁵⁷⁸ folwark i wioska księży Dominikanów oszmiańskich, na samą północ.

M i e c k o w s c z y z n a, folwark JMM panów Biękuskich, ku zachodowi zimowemu mila mała jedna.

M i d z i o w s c z y z n a, folwark WMM panów Ważyńskich, między południem i zachodem zimowym półtory mili.

⁵⁶⁶ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 101.

⁵⁶⁷ Krzyżówka w: SGKP, t. 4, s. 822.

⁵⁶⁸ Tamże, s. 840; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁶⁹ Kulesze w: SGKP, t. 4, s. 861.

⁵⁷⁰ Ob. Kałatuny w: SGKP, t. 3, s. 717, t. 15, cz. 2, s. 108; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁷¹ SGKP, t. 5, s. 151.

⁵⁷² Por. Łękwoszczyzna w parafii Holszany.

⁵⁷³ Łodwigowszczyzna w: SGKP, t. 5, s. 676; Łodwilowszczyzna w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁷⁴ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 277 i n.; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁷⁵ Bieńkuński Felicjan ? Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 125.

⁵⁷⁶ SGKP, t. 5, s. 771.

⁵⁷⁷ Tamże, s. 769.

⁵⁷⁸ Łajłubka w: Jankowski Czesław, dz. cyt., cz. 1, s. 23; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

M o s t o w s z y z n a, zaścianek WMM panów Jankowskich, ku południowi zimowemu pięć ćwierć mili.

M o r d a s y,⁵⁷⁹ WJM pana Wereszczaki, ku południowi zimowemu pół mile.

M o s t w i l i s z k i,⁵⁸⁰ dwór i wieś w posesji JMM księży Bazylianów boruńskich, na sam wschód zimowy mila mała jedna.

M o z e y k o w,⁵⁸¹ dwór i wieś WJM pana Zabłockiego, między wschodem zimowym a południem mila duża.

N o w o d w o r z e c,⁵⁸² WJM pana Pobiedzinskiego [*Pobiedzińskiego*], na południu zimowym mila jedna.

N o w o s i a d y,⁵⁸³ wioska panien Bazylianek, na południu letnim ćwierć mile.

O l a n y,⁵⁸⁴ dwór i wioska JW pana Ważyńskiego, na wschód zimowy mil dwie.

O l e k s i e y k i, zaścianek starostwa [?] JM pana Wereszczaki, na południu letnim mila jedna.

O l k e n s i e ż e,⁵⁸⁵ wieś książąt Radziwiłłów, między wschodem letnim a zimowym pół mile.

O l e w y, wieś JW pana Nagurskiego, między południem a zachodem mila jedna.

O s z m i a n a,⁵⁸⁶ miasto JKMcI powiatowe, w którym kościół parafialny proboski jest punktem, względem którego czyni się całej parafii opisanie. W tym mieście jest klasztor i kościół księży Dominikanów⁵⁸⁷. To miasto z kościołem parafialnym względem Wilna na wschód letni.

O s z m i a n a S t a r a,⁵⁸⁸ księży Franciszkanów, w którym kościół i jurysdykcja, na wschodzie letnim sznurów kilkanaście.

O s z m i a n a P r o b o s z c z o w s k a, folwark i wieś, między południem a zachodem pół ćwierć mili.

O s z m i a n k a S z n u r o w a n a,⁵⁸⁹ WMM panów Ważyńskich, między południem a zachodem mila duża.

⁵⁷⁹ SGKP, t. 6, s. 675.

⁵⁸⁰ Tamże, s. 714, t. 15, cz. 2, s. 356; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁸¹ Możejków w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 359.

⁵⁸² Nowodworcy w: SGKP, t. 7, s. 246.

⁵⁸³ Zob. też w parafii Krewa i Holszany; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁸⁴ SGKP, t. 7, s. 443 i n., t. 15, cz. 2, s. 404; *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁸⁵ Olkiewicze w: *Synodus dioeclesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁸⁶ SGKP, t. 7, s. 751 i n., t. 15, cz. 2, s. 424 i n.

⁵⁸⁷ Kościół drewniany wzniesli w 1667 r. Andrzej i Dorota z Oborskich Poczobutowie, pisarzostwo ziemscy oszmiańscy. Spalony w 1797 r. Cz. Jankowski, dz. cyt., s. 22.

⁵⁸⁸ SGKP, t. 7, s. 754 i n., t. 15, cz. 2, s. 425.

⁵⁸⁹ Oszmianka Murowana.

P a w ł o w c y,⁵⁹⁰ wieś JM pana Zabłockiego, na sam wschód zimowy trzy ćwierć mile.

P u t k o w s c z y z n a, folwark WMM panów Zabłockich, na sam wschód zimowy mila jedna.

P o l e n i k i,⁵⁹¹ okolica szlachecka, między wschodem zimowym a południem mila jedna.

P o l a n y,⁵⁹² WMM panów Jankowskich⁵⁹³ dwór i wieś, na północ letnią mila jedna.

P o n i e t y c z,⁵⁹⁴ wieś JW pana Nagurskiego, między południem a zachodem pół mili.

P o p i s z k i,⁵⁹⁵ zaścianek do probostwa należący, między wschodem zimowym a południem trzy ćwierć mile.

P o w i a ż e⁵⁹⁶ wieś, część do starostwa oszmiańskiego a część do komóstwa, ku wschodowi zimowemu ćwierć mile.

P r a s k o w s c z y z n a,⁵⁹⁷ folwark i wieś WMM panów Jankowskich, na północ zimową mila jedna.

P r a s k o w s z y z n a, folwark i wieś WJM księdza Strzeckiego, w tejże linii i odległości.

P r a s k o w s c z y z n a, folwark JW pana Mackiewicza, w tejże linii i odległości.

P i k u n y,⁵⁹⁸ folwark WMM panów Gabryiałowiczow, na północ trzy ćwierć mili.

P o w t e l e,⁵⁹⁹ folwark i wioska JM pana Kulwińskiego⁶⁰⁰ [*Kulwińskiego*], na linii północnej odległy pół mili.

R a s i k o w s c z y z n a, wioska JW pana Biękunskiego, między południem letnim a zachodem zimowym mila.

S k o p e y k i, wieś księży Bazylianów boruńskich, na wschód zimowy mila mała jedna.

S t r y b y,⁶⁰¹ zaścianek JW pana Ważynskiego, na wschodzie zimowym mila jedna.

S t o d o l n i k i,⁶⁰² folwark JW pana Sygnatowskiego, między wschodem zimowym a południem mila wielka jedna.

⁵⁹⁰ Pawłowce w: SGKP, t. 7, s. 908.

⁵⁹¹ SGKP, t. 8, s. 578; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁹² Tamże, s. 572 i n.

⁵⁹³ Jankowscy, h. Jastrzębiec. Franciszek, syn Wojciecha i Anny z Zahorskich. Z żony Józefy Kozieliówny miał dwóch synów: Ambrożego i Alojzego. A. Boniecki, dz. cyt., t. 8, s. 204.

⁵⁹⁴ Poniatycz w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁹⁵ SGKP, t. 8, s. 790.

⁵⁹⁶ Jankowski Czesław, dz. cyt., s. 22.

⁵⁹⁷ Prackowszczyzna w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 514.

⁵⁹⁸ SGKP, t. 8, s. 128, t. 15, cz. 2, s. 450; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁵⁹⁹ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁶⁰⁰ Kulwiński Stanisław?, h. Bończa. A. Boniecki, dz. cyt., t. 13, s. 162.

⁶⁰¹ SGKP, t. 11, s. 425 i n.

⁶⁰² Tamże, s. 350; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

S t o d o l n i k i, folwark i wioska JW pana Szymanowskiego, w tejże linii i odległości.

S y l w e s t r o w c z y z n a, folwark i wioska JW pana Biekunskiego, między południem a zachodem pół mili.

S y l w e s t r o w s z y z n a,⁶⁰³ zaścianek do probostwa oszmiańskiego należący, w tejże linii i odległości.

S z w a b y,⁶⁰⁴ wieś JW pana Nagurskiego, między południem a zachodem zimowym mila duża.

S i e k i e r o w c e,⁶⁰⁵ wieś JW pana Wereszczaki, na południu letnim trzy ćwierć mili.

S i e m i o n y,⁶⁰⁶ wieś panien Bazylianek wileńskich, na południu mila duża jedna.

S t a r o s c i e l e, zaścianek WMM panów Jankowskich, na linii północnej pół mile duże.

T o t m i n o w,⁶⁰⁷ wieś JW pana Nagurskiego, między południem a zachodem pół mili wielkie.

U k r o p i s z k i,⁶⁰⁸ dwór i karczma JW pana Nagurskiego, ku zachodowi zimowemu pół mile.

W o y n i e w i c z e⁶⁰⁹ wieś, część książąt Radziwiłłów a część do starostwa dziewięckiego należąca, na zachód zimowy półtóry mili.

W o s z k i e n i k i,⁶¹⁰ wioska i folwark WMM panów Komarow, na południu zimowym mila jedna.

W o ł o d z k o w s z y z n a,⁶¹¹ wieś JW pana Nagurskiego, między południem letnim i zimowym zachodem trzy ćwierć mile.

W o r n i,⁶¹² wieś panien Bazylianek wileńskich, między południem i zachodem zimowym mila duża jedna.

W a s i o w c y,⁶¹³ wieś WMM panów Ważyńskich, między południem i zachodem mila duża.

W o y g i e t a,⁶¹⁴ wioska JW pana Biekunskiego, w tejże linii i odległości.

⁶⁰³ Sylwestrowszczyzna w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 636.

⁶⁰⁴ SGKP, t. 12, s. 84; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁶⁰⁵ SGKP, t. 10, s. 521.

⁶⁰⁶ Tamże, s. 550; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁶⁰⁷ Tołminowo w: SGKP, t. 12, s. 366.

⁶⁰⁸ Tamże, s. 779, t. 15, cz. 2, s. 673; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁶⁰⁹ Wojniewicze w: SGKP, t. 13, s. 754.

⁶¹⁰ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 703; Waszkieniki w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁶¹¹ SGKP, t. 13, s. 888, t. 15, cz. 2, s. 700; Wołockowszczyzna w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁶¹² Wornie w: SGKP, t. 13, s. 941.

⁶¹³ Wasiewicz w: Tamże, s. 131.

⁶¹⁴ Wojgieta w: Tamże, s. 749.

W i e s z t o r t o w s z y z n a, zaścianek WMM panów Jankowskich, na północ letni pół mile.

W i e s z t o r t o w s z y z n a, okolica szlachecka w tejże linii i odległości.

Z a d w o r n i k i,⁶¹⁵ wieś WMM panów Ważyńskich, ku południowi zimowemu półtóry mili.

Z a h o r n i k i, wieś WJM pana Biękuskiego, między południem a zachodem ćwierć mili.

Z i e l o n a, karczma JW pana Nagurskiego, między południem a zachodem zimowym mila jedna.

Z w e i r b l i s z k i,⁶¹⁶ okolica szlachecka, na północ letni mila duża.

Ż u s i n y,⁶¹⁷ zaścianek do starostwa mińskiego należący, na samą północ pół ćwierć mili.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

B o r u n y,⁶¹⁸ cerkiew pod rządem księży Bazylianów, w linii na wschód zimowy mil 3.

C u d z i e n k i,⁶¹⁹ kościół parafialny w dobrach kanclerstwa i dekanacie oszmiańskim, ku zachodowi mil dwie.

G r a u ż y s z k i, kościół parafialny w powiecie i dekanacie oszmiańskim, w dobrach JW pana Romera, w linii południowej półtóry mili.

G u d h a j e, kościół parafialny pod rządem księży Karmelitów Bosych, w dekanacie i powiecie oszmiańskim, w linii ku zachodowi letniemu mil dwie.

M i e d n i k i,⁶²⁰ kościół parafialny pod rządem księży Kanoników Regularnych, w dobrach księcia Radziwiłły, w dekanacie i województwie wileńskim, między południem letnim i zachodem mil 3.

O l s z a n y,⁶²¹ kościół parafialny pod rządem księży Franciszkanów, w miasteczku JW pana Żaby, między wschodem zimowym i południem, w dekanacie i powiecie oszmiańskim, mil 3.

Ż u p r a n y, kościół parafialny w dekanacie i powiecie oszmiańskim, w dobrach książąt Radziwiłłów, między północą i zachodem letnim mili półtorej.

⁶¹⁵ SGKP, t. 14, s. 253; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 50.

⁶¹⁶ Zwirbliszki w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 722.

⁶¹⁷ SGKP, t. 14, s. 869.

⁶¹⁸ SGKP, t. 1, s. 330 i n.

⁶¹⁹ Cudzeniszki w: Tamże, s. 715, t. 15, s. 343.

⁶²⁰ SGKP, t. 6, s. 329 i n., t. 15, cz. 2, s. 325.

⁶²¹ Holszany.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła oszmiańskiego: Boruny, Wilno, Żuprany, Graużyszki, Olszany, Ostrowiec.

4-to.

Droga z Oszmiany do Wilna mil 7. Droga kamienista, błotnista i górzysta, miejscami kręta. Jazdy, oprócz popasu, godzin 7 końmi dobrymi. Droga z Oszmiany do Borun tymże traktem znacznym od Wilna idącym przez Oszmianę do Borun o droga sucha, miejscami kamienista, kręta. Na niej groble pod Kucewiczami,⁶²² w lesie nowosielskim, przejeżdżając do Borun, grobla długa w lesie JW pana Gąsowskiego. Mosty zaś na niej w karczmie Lepionce i przy karczmie księży Franciszkanów.

5-to.

Jezior żadnych nie ma ta parafia. Stawki zaś są następujące:

Stawek na rzece najznaczniejszej Oszmiance,⁶²³ zaczynający się między południem a zachodem, idący z błot pod Murowaną Oszmianką.

Stawek w Daukszyszkach, płynie koło Chorążyszek i Sylwestrowszyny, gdzie jest i watusz JW pana Nagurskiego, przy których staw duży na morgów kilkanaście.

Stawek mały do JW pana Biękunskiego idzie, takosz znajduje się watusz mimo Oszmiany Proboszczowskiej i około samego miasta Oszmiany w stronie wschodniej.

Staw i watusz koło Oszmiany Starej kręto w prawo, takosz koło karczmy Esterki⁶²⁴ i wioski Olkiewicz, puszcza żuprańską i przez same Żuprany i koło miasteczka Soł przez wieś Ryndziuny⁶²⁵ wpada do rzeki Wisły pod Palestyną⁶²⁶, tu rzeka częścią między górami, częścią między błotami i przez puszcę płynie, a do tej rzeki, jako znaczniejszej, w tej parafii wpadają pomniejsze rzeczki jako to Graużanka, która się zaczyna z błot, idzie przez dwa stawy graużyskie WMM panów Romerów, do południa z tamtą około wsi Siemion panien Bazylianek wileńskich.

Stawki dwa w Kolczunach WMM panów Wereszczaków.

⁶²² SGKP, t. 4, s. 835, t. 15, cz. 2, s. 188.

⁶²³ SGKP, t. 7, s. 755.

⁶²⁴ Wcześniej Esterna.

⁶²⁵ SGKP, t. 10, s. 103.

⁶²⁶ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 430.

Stawek na rzece Łubiance, która zaczyna się za Bortelami różnych posesorów, ciężkim strumykiem płynąc, dalej rozszerza się koło Lynłupki, folwarku księży Dominikanów, na której rzece stawek tychże księży Dominikanów i wpada w rzekę Oszmianę ku puszczy żuprańskiej.

Staw JW pana Biękunskiego na rzece Łubiance za dworem Łubianką zaczynającej się, wpadającej do rzeki Oszmiany ku zachodowi.

Stawek na Nieteczu⁶²⁷ JW pana Nagurskiego rzece, wpada w Oszmianę niżej Zahornik.

Stawek na Skobieyce wychodzącej z błota, za folwarkiem mąstwiliskim, między wschodem letnim i zimowym położonym, wpada przez różne zakręty w rzekę Oszmianę pod wsią Olkiewiczami.

6-to.

Lasów w tej parafii miejscami jest dostatek, na drugich zaś miejscach prócz zaroślin brzozowych zgoła nie ma. Najobszerniejszy atoli jest las starostwa oszmiańskiego, złączony w niektórych miejscach z lasami różnych posesorów, w którym najwięcej drzewa sosnowego, jodłowego, miejscami dęby, brzozy i osiny, a rzadko gdzie klon znajduje się. Ten zaś las miejscami na milę rozciągający się, część znaczną okrąża parafią brzegami swojema, bo wzięwszy początek od północy względem kościoła parafialnego ciągnie się aż ku zachodowi letniemu.

7-mo.

Młynek na rzece najznaczniejszej Oszmianie, na koło jedne.
Młyny dwa wodne w Chorążyszkach, na jedne koła oba te młyny.
Młyny dwa w Kolszunach⁶²⁸ JW pana Wereszczaki.
Młynek księży Dominikanów na rzece Linłupce różnych posesorów.
Młyn na rzece Łubiance JW pana Biękunskiego.
Młynek na Nieteczu JW pana Nagurskiego.
Młynek na Skobieyce rzece.

8-vo.

Drogi partykularne i trakty podług miary mil tak się opisują:

⁶²⁷ Nietecz w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 128.

⁶²⁸ Wcześniej Kolczuny.

D r o g a d o B o r u n z Wilna ku Mińskowi, jak się wyżej opisało zaczyna się między wschodem zimowym i letnim, wraz z Oszmiany jedzie się na wieś Powież, ćwierć mile idzie przy karczmie Esterce księży Franciszkanów ku karczmie Lepiące JW pana Zabłockiego, która idzie na wieś Nowosiołki książąt Radziwiłłów i tu jest granica parafii oszmiańskiej.

D r o g a d o C u d z i n i s z e k idzie traktem, czyli gościńcem wileńskim, takosz zaczyna się polem otwartym w górę po lewej ręce i do dróżki do różnych wsiów i dworów o ćwierć mile przy karczmie Krzyżowce JW pana Biękunskiego w prawo. Zaś tenże gościniec idzie prosto między karczem JW pana Nagurskiego i JW pana Biękunskiego, Woygieta nazwanych, przez ruczajek zostaje się dróżka w lesie do ponietycznej wioski, a w prawo gościniec do Wilna i w tejże stronie widać dwór tegoż JW pana Nagurskiego. Idzie ten gościniec przez most na rowie wielkim ku karczmie Zielona nazywającej się, z obu stron gościńca pola miejscami górzyste, miejscami zaś zarośla i gaje okazują się. Granica tej parafii przy karczmie Zielonej i wsi Oglewach.

D r o g a d o G u d h a j, kościoła parafialnego z oszmiańskim graniczącego, zaczyna się takosz ku zachodowi z Oszmiany, idzie polem otwartym, dalej nieco przez las ćwierć mile folwark i wioska Jagiełowszyczna po prawej ręce WMM panów Wołodzków, pisarzów ziemskich oszmiańskich, idzie przez wieś Hrynec ku wsi Kołotunom, za którą dalej parafia nie rozciąga się.

D r o g a d o G r a u ż y s z e k, gdzie kościół parafialny jest graniczący z parafią oszmiańską, zaczyna się z Oszmiany, idzie przez most na rzece Oszmianie, nieopodal tej rzeki końcem zmian oszmiańskich koło folwarku i wsi proboszczowskiej przez dwa ruczaje i przygórkami przez wsi Nowosiady panien Bazylianek, Debesie i Mordasy WMM panów Wereszczaków i JW pana Biękunskiego koło Kolczun JW pana Komara karczmy, zostawiając w prawie staw z młynem kolczuńskim WMM panów Wereszczaków i karczmę a po lewej ręce las i puszcza tychże w górę koło wsi Horodnik, po prawej stronie dwór Bołtup widać wieś Siemiony panien Bazylianek wileńskich, gdzie też termin parafii oszmiańskiej zaciera się. Droga krzywa, kamienista, miejscami ciasna.

D r o g a d o M i e d n i k idzie takosz gościńcem wileńskim. Kościół miednicki lubo jest graniczącym z parafią oszmiańską, miejsca atoli kędy ona oznaczyć by się mogła przytrudniejsze jest opisanie albowiem według odgłosu powszechnego za granicę tej parafii uroczyszczą, czyli siedziby podają się, to jest okolica B o r t k i e w i c z e ⁶²⁹ szlachecka i wieś Kuleszy panien Bazylianek wileńskich, która jak liczą, od kościoła

⁶²⁹ SGKP, t. 15, s. 216.

oszmiańskiego ku południowi zimowemu są o półtorej mili w odległości tak niniejszej granicy wiadomość okazuje się.

D r o g a d o H o l s z a n, kościoła parafialnego z oszmiańskim graniczącego, ku południowi idzie z Oszmiany przez most na Oszmianie rzece, za rzeką widać folwark proboszczowski, dalej przez puszcę o milę widać zaścianek do probostwa należący, Popiszki nazwany, i okolica wraz szlachecka Polaniki, po prawej zaś ręce folwark Woszkieniki⁶³⁰ JW pana Komara i dwór nowopolski z wioską WMM panów Szymanowskich, dalej w lewo folwark i wioska Stodolniki JW pana Szymanowskiego, dalej w prawo folwark i wioska Łodzikowczyzna JW pana Biekunskiego, prosto w puszcę, która jest granicą parafii oszmiańskiej.

D r o g a d o Ż u p r a n, gdzie jest kościół graniczący z parafią oszmiańską ku wschodowi letniemu w lewo idą dróżki partykularne do wiosek i dworów. Prosto zaś przez rzeczke Leyłupkę, na której mostek i grobla ciasna, poty w górę wprzód przez puszcę oszmiańską i różnych obywatelów dalej przez Żuprankę ku wsi Łatowiczom⁶³¹ w górę, dokąd już nie zasięga ta parafia oszmiańska, albowiem ta już wieś Łatowicze należy do parafii żuprańskiej.

Parafia zaś ta z wioskami wszystkimi jest w powiecie oszmiańskim chociaż bliska jest Wilna.

Takowe opisanie parafii oszmiańskiej ręką własną podpisuję. Ksiądz Józef Grzymała Lubanski [*Lubański*], proboszcz oszmiański.

⁶³⁰ Woszkieniki.

⁶³¹ SGKP, t. 5, s. 608.

Parafia ostrowiecka⁶³²

księży Dominikanów prowincji litewskiej spisana 1784 [roku].

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku O s t r o w c u⁶³³ JW pani Marcyanny z Dernałowiczow Abramowiczowej, starościны starodubowskiej, położony w województwie wileńskim w dekanacie oszmiańskim. Tudzież wioski i miejsca do tej parafii należące są te w tymże województwie i powiecie oszmiańskim znajdujące się podług porządku alfabetu ułożone jak tu po sobie idą:

A d a m o w i c z e,⁶³⁴ JW pani Abramowiczowej, starościны starodubowskiej, w województwie wileńskim, między północą i zachodem letnim od kościoła parafialnego o kroków 600.

B i e l k i s z k i,⁶³⁵ księży Karmelitów słobodzkich, od kościoła parafialnego o ćwierć mili małej między wschodem letnim i zimowym.

B a b i c z e albo D u b n i c z k i, JM pana Koziela⁶³⁶, pułkownika, od kościoła półtorej mili sporej ku zachodowi letniemu w powiecie oszmiańskim.

B u r b i s z k i, JM pana Downarowicza, pułkownika, od kościoła półtorej mili na zachód letni w województwie wileńskim.

D a u k s z y s z k i,⁶³⁷ JM pani Wołodzkowej, pisarzowej oszmiańskiej, od kościoła parafialnego mila ku wschodowi letniemu w powiecie oszmiańskim.

D r e w i e n i k i,⁶³⁸ dwór JM pana Downarowicza, pułkownika, od kościoła parafialnego o milę i ćwierć ku zachodowi letniemu, w powiecie oszmiańskim i z wioską.

D u b n i c z k i,⁶³⁹ folwark ze wsią JM pana Koziela, pułkownika, od kościoła parafialnego o mil dwie na zachód letni, w powiecie oszmiańskim.

⁶³² CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 636, s. 404-406v (oryginał).

⁶³³ SGKP, t. 7, s. 918.

⁶³⁴ *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶³⁵ SGKP, t. 15, s. 141; Bilkiszki w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶³⁶ Kozieł- Poklewscy, h. Kozieł. Józef, starosta żykowiecki, płk husarski. A. Boniecki, dz. cyt., t. 12, s. 73; Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 267.

⁶³⁷ SGKP, t. 1, s. 913; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶³⁸ Drewianiki, Drewieniki w: SGKP, t. 15, s. 438; *Drewienniki w: Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶³⁹ SGKP, t. 2, s. 194, *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

D u b n i a k i, zaścianek kapituły wileńskiej należący do Tołociszek, od kościoła parafialnego o półtorej mili na wschód zimowy, w powiecie oszmiańskim.

D z i e g i e n i o w o,⁶⁴⁰ dwór JM pana Choieckiego⁶⁴¹ [*Chojeckiego*], horodniczyca i wsi dwie pod tymże imieniem z karczmą, od kościoła parafialnego mila ku wschodowi zimowemu, w powiecie oszmiańskim.

Dziegieniowo, karczma JM pana Sokołowskiego na traktie mińskim, od kościoła parafialnego o mile na wschód zimowy.

G u d z i e n i ę t a v e l O l g i n i a n y,⁶⁴² JMM panów Pomorskich, od kościoła parafialnego o mile na wschód letni.

H r u z d o w s z c z y z n a,⁶⁴³ księży Dominikanów, o mile od kościoła na zachód zimowy.

I n d r u p i e,⁶⁴⁴ JM pana Zawadzkiego, rotmistrza, od kościoła parafialnego o pół mili sporej między wschodem zimowym i południem.

J o d e k ł a n i e, JW pani Abramowiczowej, od kościoła parafialnego pół mili między zachodem letnim i północą.

K a m i o n k a,⁶⁴⁵ dwór JM pana Zawadzkiego⁶⁴⁶, rotmistrza, od kościoła ćwierć mili na wschód zimowy.

Kamionka dwór JM pana Ostrowickiego, od kościoła parafialnego ku wschodowi [*brak części tekstu*].

[...] oszmiańskiego na tej od kościoła w województwie wileńskim.

P a ł u s z,⁶⁴⁷ JM pana Downarowicza, tamże o kroków najdalej 900 [*300?*], w powiecie oszmiańskim.

P o r o k i c i e,⁶⁴⁸ od tegoż kościoła parafialnego mili półtorej między zachodem letnim i północą, w województwie wileńskim.

P r o n i u n y⁶⁴⁹ S t a r e i N o w e, JM pana Nornickiego⁶⁵⁰, pisarzewicza, dwór i wioska, w Nowych kościółek filia, od kościoła parafialnego mila na wschód zimowy. Jedne od drugich na kroków 600.

⁶⁴⁰ Dziegieniów, Dziegieniewo w: SGKP, t. 15, s. 462 i n.

⁶⁴¹ Syn Karola Chojeckiego, horodniczego słonimskiego. SGKP, t. 15, s. 462.

⁶⁴² SGKP, t. 7, s. 480, *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁴³ Gruzdowszczyzna w: SGKP, t. 15, s. 540.

⁶⁴⁴ Intrupie w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51; Indrupka w: SGKP, t. 3, s. 377.

⁶⁴⁵ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 52 in.; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁴⁶ W 1808 r. sprzedał Kamionkę Jan Zawadzki, syn Józefa, horodniczego słonimskiego. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 53.

⁶⁴⁷ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51; Pałusze w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 430.

⁶⁴⁸ SGKP, t. 8, s. 824, *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

P r e k o n y, WJM pana Brzostowskiego, od parafialnego kościoła mili półtorej ku zachodowi letniemu, w wileńskim.

P a d z i u l e vel Olginiany, JW pani Abramowiczowej i JM pana Lawdy, od kościoła parafialnego mila duża na wschód letni, w wileńskim.

R o k i t a, JW pana Brzostowskiego, wojewodzica, od kościoła parafialnego mili półtorej, w wileńskim.

S ł o b o d k a,⁶⁵¹ księży Karmelitów od kościoła parafialnego pół mili, tamże klasztor z kościołem, na trakcie mińskim na wschód zimowy.

S o k o ł o w o,⁶⁵² JW pana Brzostowskiego, od kościoła parafialnego na zachód letni mili półtorej, w wileńskim.

S t a r o s i e l e⁶⁵³ vel Olginiany, dwór JM pana Lawdy, od kościoła parafialnego mila spora na wschód letni, w województwie wileńskim.

Starosiele zaścianek jeden JM pana Lawdy, drugi Pomorskich tamże, jedno przy drugim, na wschód słońca od kościoła mila duża.

S k i r s c i n i e,⁶⁵⁴ kapitulne, należące do Tołociszek, od kościoła parafialnego na wschód zimowy mila spora, w powiecie oszmiańskim.

S i e r ż a n t y,⁶⁵⁵ JM pana Downarowicza, pułkownika, od kościoła parafialnego ku zachodowi zimowemu mili półtorej, w oszmiańskim.

S i e l i s k o vel Dubniczki, JM pana Koziella, pułkownika, od kościoła parafialnego ku zachodowi letniemu mil dwie, w powiecie oszmiańskim.

S z m y ł g i,⁶⁵⁶ JM pana Downarowicza, pułkownika na zachód letni od kościoła parafialnego mila spora, w województwie wileńskim.

T o ł o c i s z k i,⁶⁵⁷ dwór z wsią kapituły wileńskiej, od kościoła parafialnego na wschód zimowy mila, w powiecie oszmiańskim.

T r e y g i,⁶⁵⁸ JM pana Ostrowickiego, od kościoła parafialnego ku wschodowi zimowemu pół mili, w powiecie oszmiańskim.

⁶⁴⁹ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁵⁰ Syn Antoniego Jana Nornickiego (zm. po 1745 r.), pisarza skarbowego (1729 r.). *Urzednicy centralni i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV – XVIII wieku*, oprac. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik 1994, s. 115.

⁶⁵¹ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁵² SGKP, t. 11, s. 37.

⁶⁵³ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁵⁴ Skirścinie w: SGKP, t. 10, s. 677.

⁶⁵⁵ SGKP, t. 10, s. 598.

⁶⁵⁶ Szmiłgi w: SGKP, t. 12, s. 13.

⁶⁵⁷ Tamże, s. 366, *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁵⁸ Trejgi w: SGKP, t. 12, s. 459; Traygi w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

T r z e c i n a vel Olginiany, JMM panów Pomorskich, od kościoła parafialnego na wschód letni mila spora, w województwie wileńskim.

T r z e c i e n i s z k i,⁶⁵⁹ folwark księży Karmelitów słobodzkich od kościoła parafialnego ku wschodowi zimowemu około kroków 500, w wileńskim.

W i a ż e, JM pana Zawadzkiego, rotmistrza, od kościoła parafialnego na południe mili półtorej, w powiecie oszmiańskim.

W i t k i,⁶⁶⁰ JW pani Abramowiczowej, od kościoła parafialnego ku wschodowi zimowemu pół mili, połowa w wileńskim, a połowa w oszmiańskim, przez które przechodzi rzeczka Łosza⁶⁶¹ granicząca.

W o y s z n a r y s z k i,⁶⁶² dwór JM pana Sokołowskiego, rotmistrza, na wschód zimowy od kościoła parafialnego pół mili sporej, w powiecie oszmiańskim.

W o w e r a n y,⁶⁶³ folwark księży Dominikanów z wsią, tuż i karczma o kroków 200.

[brak tekstu]

[...] Radziwiłłów, droga różna, miejscami górzysta, błotnista i korzenista.

Jeziora w całej parafii żadnego nie ma.

Błot znacznych nie ma, prócz małych i to po rojstach i lasach.

Stawków małych okolicznie 12, a najprzód:

Stawek klasztorny naprzeciw samego klasztoru, przez który przechodzi rzeczka Łosza, przy którym mostek nikczemny, młyn i watusz.

Stawek dworny JW pani Abramowiczowej, starościny starodubowskiej, od kościoła ku południowi o kroków 500, przez który przechodzi rzeczka Kirzda idąca od Woweran, na której młynek.

Stawek w Pałuszu księży Dominikanów ostrowieckich, przez który przechodzi rzeczka Łosza, od kościoła na zachód słońca letni o milę małą odległy, przy którym na tejże samej rzece most dobry jadąc do Wilna, gdzie młynek i tartak.

Stawek w Sierżantach JMM panów Downarowiczów, pułkowników, przez który przechodzi rzeczka Łosza, od kościoła na zachód słońca letni, na której most dobry, młyn na dwa koła, przy drodze wileńskiej, odległy od kościoła pięć ćwierci mili.

⁶⁵⁹ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51; Trzecianiszki w: SGKP, t. 12, s. 564.

⁶⁶⁰ SGKP, t. 13, s. 666, *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁶¹ SGKP, t.4, s. 738.

⁶⁶² Wojsznaryszki w: SGKP, t. 13, s. 763, t. 15, cz. 2, s. 695, *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁶⁶³ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

Stawek JM pana Choieckiego horodniczyca, w Dziegieniewie, na wschód słońca zimowy odległy od kościoła o milę małą, przez który przechodzi rzeczulka Dziegieniewka, na której mostek nikczemny i młynek.

Stawek w Oysznaryszkach⁶⁶⁴ JM pana Sokołowskiego, rotmistrza, na wschód słońca zimowy

od kościoła odległy o milę małą, przez który przechodzi rzeczulka taż sama Dziegieniewka, na której mostek nowy i młynek.

Stawek w Trzecieniszkach księży Karmelitów slobodzkich w folwarku, o kroków 500 spełna od kościoła, między wschodem letnim i zimowym, przez który przechodzą rzeczulki dwie, to jest Kowalowka i Malka, przy którym mostek dobry, młyn z waluszem.

Stawek w Kamionce pana Zawadzkiego rotmistrza, na wschód słońca zimowy odległy od kościoła o ćwierć mili dużej, przez który przechodzi rzeczulka Kamionka nazywająca się, na której mostek i młynek.

Stawek JM pana Ostrowickiego w Kamionce, między wschodem letnim i zimowym odległy od kościoła o pół milę, przez który przechodzi taż sama rzeczulka Kamionka, mostek dobry i młynek na dwa koła.

Stawek JMM panów Pomorskich w Olginianach na wschód słońca letni odległy od kościoła na trzy ćwierci mili, przez który przechodzi rzeczulka Olginianka, był i młynek, ale zniesiony, mostek dobry.

Stawek w Starosielu JM pana Lawdy przy samym dworze, od kościoła na wschód słońca letni o milę wielką, przez który przechodzi ruczajek niedaleko wypadający z krynic, nazywający się Komarka, przez który mostek do dworu, tamże i młynek.

Stawek w Malach JW pani Abramowiczowej, starościны starodubowskiej przy folwarku, na wschód słońca letni odległy od kościoła, przez który przechodzi rzeczulka Malka ćwierć mili dobrej.

Młynki wszystkie znajdujące się w parafii opisały się wyżej przy stawkach i z mostkami.

Lasu [brak dalszej części tekstu].

⁶⁶⁴ Wojsznaryszki.

Parafia smorgońska ⁶⁶⁵

1-mo.

Kościół parafialny w mieście S m o r g o n i a c h, położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety jak tu po sobie idą:

B i a ł a, ⁶⁶⁶ wieś JO księcia Radziwiłła, na wschód słońca zimowy od kościoła smorgońskiego mila mała.

B a y b y, ⁶⁶⁷ wieś Rzeczypospolitej, między wschodem zimowym i południem mila.

B u r c z a k i, ⁶⁶⁸ także Rzeczypospolitej, w tymże położeniu i odległości.

C i c i n, dwór Rzeczypospolitej, między wschodem zimowym i południem mila mała jedna i pół.

C i c i n, ⁶⁶⁹ wieś Rzeczypospolitej, w tymże położeniu i odległości miejsca.

C a r y, ⁶⁷⁰ wieś Rzeczypospolitej i WMM księży Bazylianów, na południu półtorej mili.

C h o d a k i, ⁶⁷¹ wieś JM pana Przeciszewskiego, między południem a zachodem zimowym mila mała jedna.

C h w i e c i w i c z e, ⁶⁷² JM pana Łokuciewskiego ⁶⁷³ wieś i dwór, na zachód zimowy mil dwie małych.

D r a k i, ⁶⁷⁴ wieś Rzeczypospolitej między wschodem zimowym i południem półtorej mili.

G a u c i e w i c z e, ⁶⁷⁵ folwark księcia Radziwiłła między zachodem zimowym i letnim mila wielka jedna.

G a u c i e w i c z e, wioska księcia Radziwiłła, w tymże położeniu.

⁶⁶⁵ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 101-108 (kopia).

⁶⁶⁶ SGKP, t. 15, s. 121.

⁶⁶⁷ Tamże, s. 68.

⁶⁶⁸ Tamże, s. 276.

⁶⁶⁹ Cycin w: SGKP, t. 1, s. 720, t. 15, s. 336.

⁶⁷⁰ SGKP, t. 15, s. 292.

⁶⁷¹ Tamże, s. 311.

⁶⁷² Chwieciewicz w: Tamże, s. 333.

⁶⁷³ Łokuciewski v. Łokuciejewski, h. Żnin. A. Boniecki, dz. cyt., t. 15, s. 369.

⁶⁷⁴ SGKP, t. 2, s. 140, t. 15, s. 437.

⁶⁷⁵ Gaugewicz w: SGKP, t. 15, s. 489.

H l i n n e,⁶⁷⁶ JM pana Chodzki, między południem i zachodem mila.

H a w i e n o w i c z e,⁶⁷⁷ JMM księży Trynitarzów, między południem i zachodem zimowym mila.

K l i d z i e n i ę t a,⁶⁷⁸ wieś księcia Radziwiłła, między zachodem letnim i zimowym ćwierć mili małej.

K o ł p i e i a,⁶⁷⁹ JM pana Giedroycia, między wschodem letnim mila wielka.

K u r p o w, folwark JM księdza plebana smorgońskiego, między wschodem zimowym i południem mil dwie.

K o t y,⁶⁸⁰ wieś JM pana Siulkiewicza,⁶⁸¹ między wschodem zimowym i południem półtorej mili.

K u n a w a,⁶⁸² JMM księży Bazylianów, na południe mila.

K u r o w a i e, JO księcia JM Radziwiłła, między południem a wschodem zimowym mila.

K o r z e n i e,⁶⁸³ wieś JO księcia Radziwiłła, na zachód letni pół [*mili*].

L i s i c z n e,⁶⁸⁴ JO księcia Radziwiłła, między zachodem zimowym i letnim pół mile wielkie.

L e w k o w o,⁶⁸⁵ JO księcia Radziwiłła, między południem i zachodem zimowym 3 ćwierć mile.

Ł y s z n i k o w,⁶⁸⁶ JMM księży Trynitarzów, na zachód zimowy pół ćwierć mili.

M a r k o w s c z y z n a,⁶⁸⁷ JO księcia Radziwiłła, między zachodem zimowym i letnim mila mała jedna.

M i n k i,⁶⁸⁸ JM księdza plebana smorgońskiego, na zachód słońca letni pół ćwierć mile małej.

M y s a,⁶⁸⁹ dwór i wioska JM pana Chodzki, między południem i wschodem zimowym mila jedna mała.

M y s a M a ł a, tegoż Jegomości, na południe pół mile.

⁶⁷⁶ Glinna w: SGKP, t. 2, s. 588.

⁶⁷⁷ SGKP, t. 15, s. 554.

⁶⁷⁸ Klidzinięta w: SGKP, t. 4, s. 145

⁶⁷⁹ SGKP, t. 15, s. 108.

⁶⁸⁰ SGKP, t. 4, s. 501.

⁶⁸¹ Siulkiewicz v. Siulkiewicz, h. Prassa. S. Dumin, dz. cyt., s. 90.

⁶⁸² SGKP, t. 15, s. 194.

⁶⁸³ Korzeniec w: SGKP, t. 4, s. 435.

⁶⁸⁴ Lisiczyno w: SGKP, t. 5, s. 310.

⁶⁸⁵ Tamże, s. 188.

⁶⁸⁶ Łyczyniki w: Tamże, s. 848.

⁶⁸⁷ SGKP, t. 6, s. 131.

⁶⁸⁸ Tamże, s. 448.

⁶⁸⁹ Myssa w: SGKP, t. 6, s. 836 i n. Także w parafii Krewa.

N e r o t y,⁶⁹⁰ JO księcia Radziwiłła, między zachodem zimowym i letnim pół mile.

N o w o s i e l c e, JM księdza proboszcza oszmiańskiego, między zachodem zimowym i letnim mila.

P o ł u b e c z k i, JO księcia Radziwiłła, na wschód słońca zimowy pół mile małej.

P e r e b r a n o w i c z e,⁶⁹¹ JW pana Oginskiego [*Ogińskiego*], między wschodem zimowym i południem mila jedna i pół.

P o n i z i e,⁶⁹² JM pana Siulkiewicza, między wschodem zimowym i południem mila jedna i pół.

P r z e w o ż, JO księcia Radziwiłły, leżący nad rzeką Wilią, na wschód słońca letni pół mile małej.

S m o r g o n i e,⁶⁹³ dwór JO księcia Radziwiłła,⁶⁹⁴ stojący na wschód słońca zimowy, od kościoła parafialnego o kroków 200.

S u k n i e w i c z e,⁶⁹⁵ JO księcia Radziwiłła, między wschodem zimowym i południem mila mała jedna.

S z u t o w i c z e,⁶⁹⁶ JO księcia Radziwiłła, w tymże położeniu.

S z o ł u d z k i,⁶⁹⁷ JO księcia Radziwiłła, na południe mila jedna mała.

S u c k o w,⁶⁹⁸ klasztor JMM księży Bazylianów i wieś. Tenże Suckow tychże księży na południe mila jedna i pół.

S i e n k o w s z c z y z n a,⁶⁹⁹ JO księcia Radziwiłła, między południem i zachodem zimowym mila wielka i pół.

S t y m o n i e,⁷⁰⁰ JM pana Przeciszewskiego, między południem i zachodem zimowym mila wielka.

S w i r y d o w i c z e,⁷⁰¹ JO księcia Radziwiłła, na południe pół mile małej.

S a d z o n y,⁷⁰² JMM księży Trynitarzów, między południem i zachodem zimowym mila jedna i pół.

⁶⁹⁰ Noroty w: SGKP, t. 7, s. 177.

⁶⁹¹ Tamże, s. 950.

⁶⁹² SGKP, t. 8, s. 780.

⁶⁹³ SGKP, t. 10, s. 915, t. 15, cz. 2, s. 599.

⁶⁹⁴ Radziwiłł Karol Stanisław, h. Trąby. Wojewoda wileński.

⁶⁹⁵ SGKP, t. 11, s. 559.

⁶⁹⁶ SGKP, t. 12, s. 83.

⁶⁹⁷ Szałudźki w: SGKP, t. 11, s. 775.

⁶⁹⁸ Sućków w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 630.

⁶⁹⁹ Sieńkowszczyzna w: SGKP, t. 10, s. 562.

⁷⁰⁰ SGKP, t. 11, s. 515.

⁷⁰¹ Świrydowicze w: Tamże, s. 716.

⁷⁰² Sazony w: SGKP, t. 10, s. 352.

S ł a p s n o,⁷⁰³ JM pana Przeciszewskiego, między południem i zachodem zimowym mila jedna wielka.

T r y l e s i n,⁷⁰⁴ JM pana Giedroycia, między wschodem zimowym i południem mila wielka jedna.

U k r o p i a n k a,⁷⁰⁵ JM pana Giedroycia, na wschód słońca mila.

W a s i l e w i c z e,⁷⁰⁶ JO księcia Radziwiłła i JMM księży Trynitarzy, na południe jedna mila.

W ę s ł a w i e n i ę t a,⁷⁰⁷ JM pana Przeciszewskiego, między południem i zachodem zimowym mila i pół.

Z a w i e l l e,⁷⁰⁸ wieś JM pana Giedroycia, na wschód słońca zimowego mila jedna mała.

Z a l e s c i e,⁷⁰⁹ JW pana Oginskiego,⁷¹⁰ na wschód słońca zimowy mila mała.

Z a l e s c i e, wieś tegoż w tymże położeniu i odległości.

Z a r u d z i c z e,⁷¹¹ wieś JW pana Ogińskiego, między wschodem zimowym i południem mila mała.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły sąsiedzkie są następujące:

D a n i u s z e w, Rzeczypospolitej, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, na północ mila mała.

K r e w o, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, na północ mil małych 3.

M a r k o w,⁷¹² kościół parafialny w dobrach JKMci, między wschodem zimowym i południem mil 3 średnich.

S o ł y, kościół parafialny w dobrach JM pana Pozniaka, leży na zachodzie słońca mil dwie wielkich.

W o y s t o m i e,⁷¹³ kościół parafialny w dobrach JM pana Burzynskiego [*Burzyńskiego*], leży na wschód słońca letniego mil dwie wielkich.

⁷⁰³ Słabsny w: Tamże, s. 771.

⁷⁰⁴ Trylesina w: SGKP, t. 12, s. 529.

⁷⁰⁵ Tamże, s. 779.

⁷⁰⁶ SGKP, t. 13, s. 126.

⁷⁰⁷ Wencławienięta w: Tamże, s. 206.

⁷⁰⁸ Zawileje w: SGKP, t. 14, s. 493.

⁷⁰⁹ Zalesie w: Tamże, s. 336.

⁷¹⁰ Ogiński Franciszek Ksawery Stanisław (zm. 3.05.1814 r.), strażnik polny (1769 r.), kuchmistrz litewski (1775r.), starosta przewalski. *Urzednicy centralni i dygnitarze...*, dz. cyt., s. 65; SGKP, t. 14, s. 336.

⁷¹¹ Zarudnicze w: SGKP, t. 14, s. 425.

⁷¹² Marków w: SGKP, t.15, cz. 2, s. 302 i n.

⁷¹³ Wojstom.

Ż u p r a n y, kościół parafialny w dobrach JO księcia Radziwiłła, leży między południem i zachodem zimowym mil 3 małych.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła smorgońskiego są:
Miasto stołeczne Litwy na zachód słońca mil 12.
Miasto sądowe Oszmiana leży między południem i zachodem zimowym mil 5 średnich.

4-to.

Droga ze Smorgoń do Wilna miejscami górzysta, piaszczysta. Droga do Oszmiany równa. Ze Smorgoń do Wilna letnią jazdą wespół z popasem godzin najmniej 12, tąż i zimową. Ze Smorgoń do Oszmiany letnią drogą jazdy godzin 6 jako też i zimową.

5-to.

Jezior żadnych w parafii smorgońskiej nie masz. Błot znacznych nie ma, stawów cztery JO księcia Radziwiłła przy dworze smorgońskim i po innych miejscach.

Staw jeden na rzece zwanej O s t r a,⁷¹⁴ z krynic poczynającej się. Na tej rzece i drugi jest staw.

Stawów dwa JW pana Oginskiego przy dworze i wiosce nazwanej Zaleściu, z ruczajów wynikający.

Stawów dwa JM pana Chodzki: przy dworze nazwanym Mysa, a drugi przy karczmie Mysie Małej.

Kanały dwa JM pana Chodzki przy dworze zwanym Mysa.

Stawek jeden Rzeczypospolitej przy dworze nazwanym Cicin, na rzece Cicince, z ruczajów pochodzącej.

Stawki dwa małe JM pana Siulkiewicza, na rzece szczupłej z krynic pochodzącej.

Stawek JM pana Przeciszewskiego niedaleko od dworu Węslawienięta.

Stawek JMM księży Franciszkanów przy folwarku nazwanym K r a s n y m, na rzece barzo małej, z krynic pochodzącej. Przy tym stawku kanał.

6-to.

Pola otwartego w tej parafii niemało znajduje się, a lasu zbyt mało, miejscami po morgów kilka lasu jest, lecz niezdatnego do budowli. Gatunki różne: sośnina, brzezina, osina, olszyna i to rzadko, dębowe też samo.

⁷¹⁴ Oksna w: SGKP, t. 7, s. 437.

7-mo.

Młyny są te:

Młyny trzy księcia Radziwiłła jako wyżej nr 5-to.

Młynów dwa w Zalesiu i także jeden młyn na rzece Cincine zwanej, Rzeczypospolitej.

Młyn w dobrach Węśławieniętach, nazwanych nr 5-to.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

D r o g a d o D a n i u s z e w a, trakt zimowy i letni ryski, począwszy od kościoła parafialnego smorgońskiego na północ przez miasto Smorgonie i rzeczkę Skopow jadąc, na górę polem otwartym przez chruśniak do karczmy JM pana Przeciszewskiego nad ruczajem. I tu się kończy ta parafia.

D r o g a d o W o y s t o m i a, od kościoła parafialnego smorgońskiego na wschód letni koło młyna dworu smorgońskiego, w lewo polem otwartym do wioski Przewozu zwanej i przez Wilię a od Wilii polem otwartym do karczmy Ukropianki, od tej karczmy polem do drugiej karczmy wedle wioski stojącej nad ruczajem. I tu się kończy parafia smorgońska.

D r o g a d o M a r k o w a, od kościoła smorgońskiego na wschód zimowy, koło dworu wzięwszy się w prawą stronę aż do wsi Białej księcia Radziwiłła, gdzie jest mostek. Ten przejechawszy mało co polem otwartym i chruśniakami do karczmy Zalescie, wedle wioski stojącej. Od tej koło młyna i tartaku przejechawszy kończy się parafia smorgońska.

D r o g a d o K r e w a, gdzie jest kościół parafialny, polem otwartym aż do wsi Swirydowicz księcia Radziwiłła koło karczmy, cegielni aż do ruczaju pod wioską Kunawą prosto polem, miejscoma chruśniakami do wsi Suckowa zwanej około karczmy JMM księży Franciszkanów polem otwartym do klasztoru księży Bazylianów. I tu kończy się parafia smorgońska.

D r o g a d o S o ł i Ż u p r a n, tak jak do Wilna i do Królewca, od kościoła smorgońskiego począwszy polem otwartym aż do rzeczki Skopowka. Tę przejechawszy do wioski Norota, gdzie i folwark księdza prezbitera a od wioski mało co polem otwartym i borem aż do karczmy Zielona JM księdza proboszcza oszmiańskiego. Od tej karczmy do wioski Gauciewicz i tu się kończy parafia smorgońska.

Parafia smorgońska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała w powiecie oszmiańskim, jak się już namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki stwierdzam. Ksiądz Maciej Miwiarowicz.

Parafia surwiliska ⁷¹⁵

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku *S u r w i l i s z k i* zwanym, położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim, nad rzeką *T r z e p i o t ą* ze stawu dworu JM pana Stypułkowskiego wychodzącą, która na północ w tyle kościoła i plebania idąca w rzekę dużą, *K l e w ę* ⁷¹⁶ zowiąca się, od wschodu słońca po lewej ręce plebanii o 2 000 kroków wpada sytuowana. Wioski i miejsca do tej parafii należące w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

B a r a n o w i c z e, okolica JMM panów Baranowiczow [*Baranowiczów*], między południem na zachód słońca letniego względem kościoła pół mile mierne.

B a r a n o w i c z e, ⁷¹⁷ wieś JM pana Stypułkowskiego, ⁷¹⁸ między południem a zachodem słońca w zimie pół mile wielkie.

B a t u k i, ⁷¹⁹ wieś tegoż JM pana Stypułkowskiego, między wschodem słońca a północą ćwierć mile od kościoła, pod którą błotniste krynice znajdują się.

C z e r n i e w i c z e, ⁷²⁰ wieś tegoż JM pana Stypułkowskiego, między północą a wschodem słońca o jedna 500 kroków.

D z i u r a n y, ⁷²¹ wioska za rzeką Klewą, księdza plebana surwiliskiego, nad wschodem zimowym przy gościńcu trabskim o 1000 kroków leżąca.

D w o r z e, ⁷²² dwór JM pana Korsaka, ⁷²³ na północ o mile wielkie od kościoła surwiliskiego leżący i most do tegoż dworu.

⁷¹⁵ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 109-116 (kopia).

⁷¹⁶ SGKP, t. 4, s.139.

⁷¹⁷ SGKP, t. 15, s. 82.

⁷¹⁸ Stypułkowski Józef Kazimierz, skarbnik i pisarz grodzki lidzki. Kupił Baranowicze od ks. Kuncewicza, altarysty trabskiego. SGKP, t. 15, s. 82.

⁷¹⁹ Tamże, s. 93.

⁷²⁰ Tamże, s. 371.

⁷²¹ SGKP, t. 2, s. 302.

⁷²² Dorże ? w: SGKP, t. 15, s. 433.

⁷²³ Korsak, h. Lis. A. Boniecki, dz. cyt., t.11, s. 168.

D w o r c o w s c z y z n a,⁷²⁴ wieś JM pana Stypałkowskiego, pod samym wschodem słońca letniego pół ćwierć mile.

G i r o w i c z e,⁷²⁵ wieś tegoż JM pana Stypałkowskiego, między wschodem słońca a południem, o pół mile wielkie od kościoła za rzeką Klewą, do której jest most.

G a n c a r z e,⁷²⁶ wieś tegoż JM pana Stypałkowskiego, pod samą północą miła mierna.

J a c k o w s c z y z n a,⁷²⁷ wieś tegoż JM pana Stypałkowskiego, pod wschodem letnim ćwierć mile, do której most niewygodny znajduje się.

M i e d z i k i,⁷²⁸ wieś JM pana Stypałkowskiego, między południem a zachodem letnim ćwierć mile mierne.

M a c i n k i,⁷²⁹ wieś tegoż JM pana Stypałkowskiego, między wschodem zimowym a południem 2 000 kroków.

K o d z i e, okolica, w której JMM panowie Kodziowie i różne.

P o d k u p i e,⁷³⁰ wieś JM pana Stypałkowskiego, między południem a zachodem zimowym o pół mili.

S u r w i l i s z k i,⁷³¹ miasteczko tegoż JM pana Stypałkowskiego,⁷³² między północą a południem letnim. Przy kościele surwiliskim dwór i rezydencja JM pana Stypałkowskiego, względem kościoła surwiliskiego po prawej ręce, między południem a zachodem letnim o 1000 [kroków].

S ł o b o d k a,⁷³³ wioska JM pana Korsaka, pod samą północą zimową o mile mierne.

W i a z y k i e m c e,⁷³⁴ JO księcia JM Radziwiłła, między południem a zachodem zimowym pół mile mierne, do której jest most niewygodny przez rzeczkę Dowkupią zwaną.

W o s z k i e l e,⁷³⁵ wieś tegoż JO księcia JM Radziwiłła, między południem a zachodem zimowym niedaleko pierwszej wsi Wiazynkiemce leżąca.

2-do.

⁷²⁴ SGKP, t. 15, s. 455.

⁷²⁵ SGKP, t. 2, s. 575, t. 15, s. 501.

⁷²⁶ Gończary w: SGKP, t. 15, s. 516.

⁷²⁷ SGKP, t. 3, s. 358.

⁷²⁸ SGKP, t. 6, s. 333.

⁷²⁹ Maciuki w: SGKP, t. 5, s. 887.

⁷³⁰ Podokupie w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 471.

⁷³¹ SGKP, t. 11, s. 599, t. 15, cz. 2, s. 632.

⁷³² Stypułkowski Józef Kazimierz, skarbnik i pisarz grodzki lidzki. Właściciel Surwiliszek w latach 1781-1802. SGKP, t. 11, s. 599.

⁷³³ Słobódka w: SGKP, t. 10, s. 803, t. 15, cz. 2, s. 595. Zob. Słobódka w parafii Narwiliszki.

⁷³⁴ Wiażykańce w: SGKP, t. 13, s. 277.

⁷³⁵ Waszkiele w: SGKP, t. 13, s. 144.

Od tegoż parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

T r a b y, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, w starostwie trabskim, JM pana Zienkowicza, na zachód zimowy o pół mili wielkie.

S o b o t n i k i,⁷³⁶ kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, dekanacie raduńskim, dziedziczne JOO książąt Radziwiłłów a w posesyi zastawnej JM pani Abramowiczowej⁷³⁷. Względem kościoła parafialnego surwiliskiego półtorej mili mierne, między wschodem zimowym a południem.

G i e r a n o n y,⁷³⁸ kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, w dekanacie raduńskim, dobra alteleryi JO księcia JM Sapiehy⁷³⁹. Względem kościoła surwiliskiego dwie mile wielkie między południem a zachodem zimowym.

D z i e w i e n i s z k i,⁷⁴⁰ kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, za prawem enfiteutycznym starostwo dziewieniskie WMM panów Chludzinskih [*Chudzińskich*]. Między południem a północą o półtorej mili wielkie.

N a r w i l i s z k i, kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, JMM księży Franciszkanów curam animarum trzymających. Między zachodem słońca zimowym a północą o pół mili wielkie.

G r a u ż y s z k i, kościół parafialny w powiecie oszmiańskim, JMM panów Romerow [*Romerów*]. Na północ zimową mil dwie wielkich.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła surwiliskiego są te:

Miasto Wilno stołeczne litewskie, między zachodem zimowym a północą mil 10 wielkich.

Miasto sądowe Oszmiana przy rzece Oszmianie leży, na północ odległe mil 4 wielkie.

Miasteczko Traby JMM panów Zienkowiczow, na wschód zimowy słońca o pół mili wielkie.

Miasteczko Sobotniki JM pani Abramowi[czowej], półtorej mili mierne między wschodem zimowym a południem.

⁷³⁶ Subotniki w: SGKP, t. 11, s. 522 i n., t. 15, cz. 2, s. 629.

⁷³⁷ Abramowiczowa, Marcjanna z Dernałowiczów (zm. 1805), żona Jerzego, starosty starodubowskiego. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 3, s.153.

⁷³⁸ SGKP, t. 2, s. 558 i n.

⁷³⁹ Sapieha Kazimierz Nestor (zm. 25.05.1798), gen. artylerii (1773-1793 r.), starosta brzeski 1783 r. PSB, t. 35, s. 52-67.

⁷⁴⁰ SGKP, t. 2, s. 290 i n., t. 15, s. 465.

Miasteczko Gieranony JO księcia Sapiehy, dwie mile wielkie między południem a zachodem zimowym.

Miasto Olszany⁷⁴¹ JM pana Żaby, o mil dwie wielkich.

Miasteczko Dziewieniszki JMM panów Chłudzinskih, między południem a północą o półtóry mili wielkich.

4-to.

Droga z Surwiliszek do Wilna kamienista, górzysta, lasem, czyli borem, wybojami sprzykrzona, nieporządnej drogi kręto udysponowanej z dawna, mil 10 wielkich. Droga z Suwiliszek do Oszmiany błotnista, osobliwie między Dorżami a okolicą Szczepanowiczami⁷⁴² kamienista. Jadąc do Graużyszek mil 4 wielkich, z Surwiliszek do Wilna letnią drogą godzin 17, zimową zaś godzin 12. Z Surwiliszek do Oszmiany letnią drogą jazdy godzin najmniej 8.

5-to.

Stawy, bagna, rzeki są te:

Staw w Surwiliszkach JM pana Stypałkowskiego, na rzece niewielkiej Trzepiota nazwanej, z płaszczyzny błota pod okolicą Baranowicze nazwaną, wychodzącej między dwoma ruczajami, jednym Woyszkiszki zwanym z błot idącym, nad którym dwie sadzawki i Sawiszcze Stare znajduje się. Drugim od wsi Czeniewicz ciągnącym się Rzepniszcze nazywającymi się, do rzeczki Trzepioty wpadającymi, skąd takosz do rzeki dużej Klewa zwanej, za plebanią surwiliską ku wschodowi zimowemu płynącymi.

Staw wielki w Dorżach JM pana Korsaka na rzece Klewie, znacznie wodą na młyn tamże ciągnącej, która rzeka Klewa wpada w rzekę Gawią zwaną, skąd swój bieg ma do rzeki Niemen o mil 4 płynącej.

Błota około tej Klewy za wsią Gancarze nad milę niemal do starostwa trabskiego należące.

6-to.

Lasu niewiele w parafii surwiliskiej. W samych Surwiliszkach lasu jak na opał, co zaś w majątności Dorże zwanej, do JM pana Korsaka należącej, nie tylko na obfity różny opał gorzelni, na handel przez lat kilka ciągnący się, ale też lasu dostarcza do nowo w tym roku erylowanej huty jednej szkła dobrego białego, drugiej szkła zielonego

⁷⁴¹ Holszany.

⁷⁴² SGKP, t. 11, s. 844 i n.

ordynaryjnego. Do budowli drzewa dosyć zdatnego: dębiny, brzeziny, osiny, olchy. Najwięcej ciemnego zielonego lasu w Dorżach.

7-mo.

Młyny wodne są te:

Młyn wodny na rzece małej Trzeptota nazwanej JM pana Stypałkowskiego.

Młyn wodny JM pana Korsaka na rzece wielkiej Klewa nazwanej.

8-vo.

Drogi partykularne i trakty publiczne w tej parafii tak się opisują:

Droga z miasteczka Traby zwanego, razem trakt publiczny z Rusi do Królewca, przez miasteczko Surwiliszki groblą porządną na rzece Trzeptota nazwanej, z mostami do nowa przez JM pana Stypałkowskiego erygowanemi, idąca prosto do miasteczka Dziewieniszek otwartym polem, drogą suchą, kamienistą, między południem a zachodem jadąc.

Droga w lewo około austerii do wsi Gironowicz,⁷⁴³ między wschodem a południem prosto jadąc, w prawą rękę bierze się około krzyża do wsi Maciukow JM pana Stypałkowskiego, na południe nad rzeką Klewą leżący, do Gierowicz podług zwykłej jazdy dążąc przez most na rzece Klewa erygowanej w lewą z mostu na wschód do B o b r y k o w⁷⁴⁴ a w prawą na południe do Zamosławia⁷⁴⁵ prosto między wschód a południe do Gierowicz, dokąd prosto a w lewo do Milkow,⁷⁴⁶ wsi starostwa trabskiego.

Droga z Surwiliszek do wsi Cieniewicz,⁷⁴⁷ na północ z grobli w lewą.

Droga z Surwiliszek do Trab, którą jadąc w lewo bierze się do Dworcowszczyzny i Jackowszczyzny wsiów, do Surwiliszek należących, na sam wschód położonych.

Droga przez miasteczko Surwiliszki z Trab do Wilna, od austerii kręto w prawo na zachód słońca wytkniętym gościńcem i drzewami wysadzonymi jadąc do Baranowicz prosto pół mili otwartym polem a kamienistą drogą.

Droga wileńska, jadąc pod kaplicę [Św.] Jana, przybywszy, w prawą rękę bierze się na groblę wysypną i most na Dorze do Oszmiany na północ, a w lewą między południem a zachodem do Podowkupiow i Miedzikow, JM pana Stypałkowskiego wsiów, z grobli

⁷⁴³ Girowicze.

⁷⁴⁴ SGKP, t. 15, s. 172. Należą do parafii Traby.

⁷⁴⁵ Żemłosław w: SGKP, t. 14, s. 775.

⁷⁴⁶ Milki w: *Mapa taktyczna Polski 1: 100 000* (Wiszniew), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927.

⁷⁴⁷ Czeniewicz.

wyjechawszy o 200 kroków idzie prosto do Oszmiany w lewą do Batukow a w prawą rękę do Gdancarow,⁷⁴⁸ wszystko na północ.

Droga z Surwiliszek, miasteczka, bierze się prosto ruskim gościńcem do karczmy Hołynki⁷⁴⁹ zwanej, gdzie w prawą do wsi Woszkiele wyżej wspomnianej, między południem a zachodem jadąc na most na rzece Dowkupie zwanej.

Groble, mosty, wytkniencie dróg przez JM pana Stypałkowskiego czynione.

Parafia surwiliska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała z dworami i wioskami jest położona w oszmiańskim jako się wyżej o tym namieniło.

Parafia surwiliska nie w sobie żadnych granic sąsiedzkich i powiatowych, ale cała z dworami i wioskami jest położona w oszmiańskim. Parafia cała niewielka.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej stwierdzam ręki. Ksiądz Tomasz Antoni Kosicki, pleban surwiliski.

⁷⁴⁸ Gancarze.

⁷⁴⁹ SGKP, t. 15, s. 572.

Parafia solska ⁷⁵⁰

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku S o ł a c h, ⁷⁵¹ położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie i dekanacie według porządku alfabety ułożone:

B i k u n y, ⁷⁵² dwór JM pana Kamińskiego, na północ względem kościoła o milę jedną.

B i e l u n y, ⁷⁵³ wioseczka panów Kamińskich, tamże.

B o r z d o b o h a c i s z k i, ⁷⁵⁴ dwór JM pana Skirmonta, na zachód słońca wielkie ½ mili.

D a r d z i s z k i, ⁷⁵⁵ wioseczka JM pana Łokuciejewskiego, między wschodem zimowym i południem mila.

D e g u s y, ⁷⁵⁶ wioseczka JM pana Poźniaka, na wschód letni ½ mili.

D e y l i l k i, ⁷⁵⁷ wioseczka i dwór JM pana Michałowskiego, na północ mila wielka.

Deylilki i Dowszyszki i Karoluńce JM pani Wołodzkowej ⁷⁵⁸ [*Wołodźkowej*], tamże.

Dowszyszki, ⁷⁵⁹ dworek JM pana Pobiedzińskiego, na północ mila wielka.

Dowszyszki, dwór JM pani Wołodzkowej, na północ względem kościoła parafialnego solskiego około mili.

Dowszyszki, wioska tejże JM pani, tamże leży.

D o k i e r n i s z k i, ⁷⁶⁰ okolica JMM panów Kowczanow, na zachód letni około ¾ mili.

⁷⁵⁰ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 117-132 (kopia).

⁷⁵¹ SGKP, t. 11, s. 70.

⁷⁵² Prawdopodobnie Bieluny.

⁷⁵³ SGKP, t. 15, s. 143.

⁷⁵⁴ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁷⁵⁵ Dorgiszki w: SGKP, t. 15, s. 430.

⁷⁵⁶ Degiesie w: SGKP, t. 15, s. 398.

⁷⁵⁷ Dejlidki w: SGKP, t. 15, s. 398.

⁷⁵⁸ Wdowa po Ignacym Wołodźce, pisarzu ziemskim oszmiańskim, zmarłym przed 1783 r. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 266.

⁷⁵⁹ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

Dokierniszki,⁷⁶¹ karczma JM pana Sylwestrowicza, na zachód mila.

D o r i u r n i s z k i, wioseczka tegoż trochę dalej tamże.

D z i a d o w c e,⁷⁶² wioska JM pana Skirmonta, na zachód około $\frac{3}{4}$ mili.

D z i d o l o y c i e,⁷⁶³ wioska tegoż JM pana Skirmąta, na zachód słońca około pół mili od kościoła.

G a u d z i e w i c z e,⁷⁶⁴ okolica JMM panów Hryniewiczów, między wschodem zimowym a południem $\frac{1}{2}$ mili.

G r y s t a, JM pana Kamińskiego, między północą i wschodem letnim mila.

I w a s z k i e w i c z e, wioska do kościoła solskiego należąca, względem tegoż parafialnego kościoła między południem i zachodem zimowym kroków do tysiąca.

I w a s z k o w c e,⁷⁶⁵ tegoż kościoła, bliżej nieco ku południowi tamże.

K ł o c z k i,⁷⁶⁶ okolica i wioska JM pana Poźniaka⁷⁶⁷, stolnika oszmiańskiego, między północą i wschodem letnim mila.

K o w a l e,⁷⁶⁸ wioska tegoż pana Poźniaka, na wschód słońca zimowy tamże trochę dalej.

K r o p i w n e,⁷⁶⁹ wioska JM pana Poźniaka, na wschód słońca zimowy pół mili.

K r u p i e l e w s c z y z n a,⁷⁷⁰ dwór JM pana Kaczanowskiego, starosty wieluczańskiego, na wschód słońca letni mila jedna.

K u d z i s z k i,⁷⁷¹ wioseczka JMM państwa Stawińskich, na wschód letni półtorej mili od kościoła.

K u s z l a n y,⁷⁷² JM pana Łokuciewskiego, między wschodem zimowym i południem mila.

Kuszlany, dwór i wieś K u s z t a n o w s k i e, teraz w posesyi JM pana Czernieckiego, na południe pół mili od kościoła.

Kuszlany alias W i e r k i e l a n y,⁷⁷³ dwór i pana Łokuciejewskiego, między południem a wschodem mila mała.

⁷⁶⁰ Dokurniszki w: SGKP, t. 15, s. 424.

⁷⁶¹ Dokurniszki w: SGKP, t. 2, s. 94.

⁷⁶² Driahowce w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁷⁶³ Dziadołojcie w: SGKP, t. 2, s. 260.

⁷⁶⁴ SGKP, t. 15, s. 489.

⁷⁶⁵ SGKP, t. 3, s. 323.

⁷⁶⁶ SGKP, t. 4, s. 179.

⁷⁶⁷ Poźniak Ignacy, h. Grzymała, stolnik oszmiański. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 151, 160.

⁷⁶⁸ SGKP, t. 4, s. 505, t. 15, cz. 2, s. 142.

⁷⁶⁹ Kropiwno w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁷⁷⁰ SGKP, t. 4, s. 730.

⁷⁷¹ Tamże, s. 847.

⁷⁷² Tamże, s. 952.

⁷⁷³ Werkielany w: SGKP, t. 13, s. 232.

Kuszlany dwór, młyn i karczma JMM panów Komarów, między zimowym wschodem a południem mila.

Kuszlany dwór i wioseczka JM pana Przeciszewskiego, na wschód zimowy trzy ćwierć mili.

K u s z e l o w s c z y z n a,⁷⁷⁴ wioseczka JM pana Chominskiego [*Chomińskiego*], na zachód zimowy pół mile.

L u c i e n i ę t a, domek JM pana Poźniaka, na wschód letni mila.

Ł o p o c i e,⁷⁷⁵ wioska JO księcia JM Radziwiłła, między wschodem letnim i zimowym mila.

Ł u b i a n k a,⁷⁷⁶ dwór i wioska JM pana Piewcewicza, na zachód zimowy mila.

M e d r y k i,⁷⁷⁷ dwór, wioska, karczma i młyn, na zachód słońca letni blisko pół mili.

M i z a n y,⁷⁷⁸ okolica, w której JMM panowie Koczanowie⁷⁷⁹, Sylwestrowiczowie, Bobrowski, Narkiewicz, Brzaskowie i dom JM pani Wołodzkowej, między zachodem letnim i północą więcej mili.

N a r b u t o w s c z y z n a,⁷⁸⁰ dwór JM pana Chominskiego,⁷⁸¹ na zachód zimowy pół mile małe.

Narbutowszczyzna, wieś tegoż pana Chominskiego, na zachód zimowy pół mile małe.

O z u g i e r y,⁷⁸² dom JM pana Pozniaka, leżący północ blisko ćwierć mile.

O z o r o y s c i e,⁷⁸³ nowo założona wioseczka tegoż JM pana Pozniaka, na północ więcej mili.

P a s z k o w s c z y z n a,⁷⁸⁴ dom do JM pana Pozniaka należący, między wschodem zimowym i południem blisko pół mile.

P e r e c h o d y,⁷⁸⁵ dom jeden do tegoż JM pana Pozniaka należący, na wschód letni pół mile.

P o d b i e r o z y,⁷⁸⁶ wioska tegoż JM pana Pozniaka, na wschód letni trzy ćwierć mili.

R a c z u n y,⁷⁸⁷ dwór JM pana Pozniaka,⁷⁸⁸ na wschód letni pół mile.

⁷⁷⁴ Kuszelewszczyzna w: SGKP, t. 4, s. 952; Kuszelewszczyzna w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁷⁷⁵ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 256.

⁷⁷⁶ Tamże, s. 278.

⁷⁷⁷ Tamże, s. 313.

⁷⁷⁸ Miżany w: SGKP, t. 6, s. 167.

⁷⁷⁹ Koczanowie, h. Nałęcz. A. Boniecki, dz. cyt., t. 10, s. 307.

⁷⁸⁰ Narbutowszczyzna w: SGKP, t. 6, s. 906, t. 15, cz. 2, s. 369 i n.

⁷⁸¹ W posiadaniu rodziny Chomińskich od 1781 r. w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 369.

⁷⁸² Ażugierzy w: SGKP, t. 15, s. 56.

⁷⁸³ Ażurojście w: Tamże, s. 56.

⁷⁸⁴ Paszkowszczyzna w: SGKP, t. 7, s. 894.

⁷⁸⁵ Pierechody w: SGKP, t. 8, s. 94.

⁷⁸⁶ Podberezy w: Tamże, s. 360.

Raczuny, dwór JM pana Pozniaka, między północą i wschodem letnim mila.

Raczuny, wioseczka do funduszy cerkwi swietłońskiej⁷⁸⁹ należąca, na wschód słońca letni więcej dobrej mili.

Raczuny, dwórki JMM panów Stawinskih [*Stawińskich*], Mantruczowskie zwane, na wschód letni więcej mili.

R u d z i s z k i,⁷⁹⁰ JM pana Poźniaka, na wschód zimowy więcej pół mili.

Rudnia, młyn tylko przy dworze solskim, z poddanym jednym, JM pana Poźniaka, na wschód słońca o tysiąc kilkaset kroków od kościoła.

S i k u n i a,⁷⁹¹ wioseczka tegoż JM pana Poźniaka i JMM panów Komarów, na wschód zimowy pół mile.

S o ł y, dwór JM pana Pozniaka, na wschód słońca letni 1048 kroków.

S w i r c z y z n a,⁷⁹² karczma i wioseczka JM pana Kaczanowskiego, między północą i wschodem letnim bliżej jednak północy półtóry mili.

T r o k i e l e,⁷⁹³ JMM panów Kowczanów i JM pana Orlickiego, między wschodem letnim a północą więcej pół mili.

U s z k u r y,⁷⁹⁴ wioska JM pani Wołodzkowej, pisarzowej oszmiańskiej, na północ mila.

W a r a k o m s c z y z n a,⁷⁹⁵ JM pana Pozniaka, [*sędziego oszmiańskiego*] i panów Stawinskih, między wschodem letnim i północą wielka mila.

W a s e i u k i,⁷⁹⁶ wieś JM pana Pozniaka, między wschodem letnim i zimowym latem mila mała, zimą pół mile wielkie.

W e ł n i a n k a, karczma JM pana Komara, na wschód słońca zimowy blisko pół mile.

W i l e y k o w i c z e,⁷⁹⁷ wieś JM pana Pozniaka, na wschód słońca letni półtorej mili wielkie.

W i s z z n i o w k a,⁷⁹⁸ JM pana Pozniaka [*stolnika oszmiańskiego ?*],⁷⁹⁹ na wschód słońca zimowy pół mile.

⁷⁸⁷ SGKP, t. 9, s. 375, t. 15, cz. 2, s. 532.

⁷⁸⁸ Poźniak Franciszek, syn Dominika, sędzia ziemski oszmiański od 1765 roku. Właściciel Soł, od 1776 roku Raczun i Warakomszczyzny. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 125, 159 i n.

⁷⁸⁹ Świetlany w: SGKP, t. 11, s. 680.

⁷⁹⁰ SGKP, t. 9, s. 952.

⁷⁹¹ Sikuń w: SGKP, t. 10, s. 609, t. 15, cz. 2, s. 585.

⁷⁹² Świrszczyzna w: SGKP, t. 11, s. 716; *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁷⁹³ SGKP, t. 12, s. 493.

⁷⁹⁴ Uczkury w: SGKP, t. 12, s. 742. Usikury w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 51.

⁷⁹⁵ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 678.

⁷⁹⁶ Wasiuki w: SGKP, t. 13, s. 131, t. 15, cz. 2, s. 681; *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁷⁹⁷ Wilejkowicze, Wolejkowicze w: SGKP, t. 13, s. 466 i 827.

⁷⁹⁸ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁷⁹⁹ Nieczytelny skrót, oznaczać może również sędziego ziemskiego oszmiańskiego.

Z a j e z i e r z e,⁸⁰⁰ wieś JM pana Pozniaka, na wschód słońca letni więcej mili.

Ż ó ł t y P i a s e k,⁸⁰¹ tegoż Pozniaka, na wschód letni pół mile.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące:

G i e r w i a t y, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach JO księcia Pasterza, na północ pół trzeciej mili.

D a n i u s z e w, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach pojezuickich, między wschodem letnim i zimowym przy rzece Wilii.

S m o r g o n i e, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach JO księcia wojewody wileńskiego,⁸⁰² na wschód zimowy dwie mile.

Ż u p r a n y, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach księcia wojewody wileńskiego, na południe mila mała.

P r o n i u n y,⁸⁰³ księży Dominikanów ostrowieckich, w dobrach JM pana Nornickiego, na zachód słońca mil dwie.

O s t r o w i e c, kościół parafialny w tymże dekanacie i powiecie, na północ mil 3.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła solskiego:

Miasto stołeczne Litwy na zachód letni mil 10.

Miasto sądowe Oszmiana nad rzeką Oszmianą, między południem i zachodem zimowym mil 3.

4-to.

Droga z Soł do Oszmiany kamienista i błotnista. Droga z Soł do Wilna do granicy parafii solskiej nie barzo górzysta i mało ma miejsc błotnistych, na niektórych miejscach groble są osypane.

5-to.

Jezioro raczunskie,⁸⁰⁴ na wschód słońca letni, nie barzo wielkie, więcej mili od kościoła.

⁸⁰⁰ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 710. Występują także jako Zajeziorce.

⁸⁰¹ Piaski, zaścianek w gm. Soły, okręg wiejski Zajeziorce w: SGKP, t. 8, s. 52.

⁸⁰² Radziwiłł Karol Stanisław, h. Trąby, wojewoda wileński.

⁸⁰³ Kaplica katolicka par. Soły w: SGKP, t. 9, s. 51.

Jezioro nazwane Martwe, mniejsze nieco, tamże półtorej mili.

Błoto Pobijże, około rzeki Oszmiany, do której wszystkie w tej parafii rzeczki ściek mają, na wschód letni półtorej mili od kościoła.

Błoto stałe, szerokie i długie, na wschód słońca letni więcej półtorej mili od kościoła.

Błoto bagniste, niezbyt wielkie, około Martwego jeziora, na wschód słońca półtorej mili od kościoła.

Błoto około błota Mosciszczu i same Mosciszczu barzo bagniste, długie więcej mili, szerokie

miejskami około pół mile, w którym różne są uroczyszcza jako to Kołodziszki, na wschód słońca mila od kościoła.

Błoto między puszcza Koupri⁸⁰⁵ nazwaną, niezbyt wielkie, na wschód słońca pół mile od kościoła.

Błoto Malcekowszczyzna⁸⁰⁶ i innemi uroczyszcami nazwane, na wschód słońca ćwierć mili.

Błoto Skirsobol zwane, na wschód zimowy pół ćwierci mili.

Błota w górze około rzeki Kiernowy, na zachód słońca o milę wielką, zaczęło się od kościoła, ciągnie na północ pół mile od tegoż kościoła.

Błota około Trokiel i Dowszyszek, na północ szerokie i długie, zaczyna się o pół mili od kościoła i daleko rozciągają się.

Błoto nazwane Miezowa,⁸⁰⁷ między północą i wschodem letnim więcej mila od kościoła.

Staw JM pana Pozniaka przy dworze solskim na przekopie od rzeki Sikuni,⁸⁰⁸ na wschód słońca.

Staw w Łubiance JM pana Piewcewicza, na wschód zimowy na rzece Kropiwcze.

Stawek niewielki JM pana Łokuciejewskiego, między wschodem zimowym i południem.

Staw i młyn JM pana Czernieckiego na rzece Wierszchulance, która odgranicza parafię solską od smorgońskiej pod Stymoniami⁸⁰⁹ do parafii smorgońskiej należącemi i do żuprańskiej przy dworze i moście JM pana Czernieckiego, Kustaniowskich nazwanych, do parafii solskiej należących, na południe.

Staw i młyn JMM panów Komarow na rzece Sikuni, do którego wyż[ej] wspomniana rzeczka Wierszchulanka wpada, między wschodem zimowym i południem.

⁸⁰⁴ Ryże, jez. w: *Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000* (Worniany), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1929.

⁸⁰⁵ Zaścianek Koupri w: SGKP, t. 4, s. 502.

⁸⁰⁶ Lekcja niepewna, Malechowszczyzna ?

⁸⁰⁷ Lekcja niepewna.

⁸⁰⁸ SGKP, t. 10, s. 609.

⁸⁰⁹ SGKP, t. 11, s. 515.

Kanał JM pana Chomińskiego,⁸¹⁰ [sędziego oszmiańskiego] z błot ciągnący do rzeki Oszmiany, na zachód zimowy.

Stawek i młyn JM pana Zabiełły, z błota do Oszmiany wpadający, na zachód zimowy.

Staw i młyn JM pana Sylwestrowicza, [skrót nierozszyfrowany], na rzece Kiernowie do Oszmiany wpadającej, na zachód słońca.

Stawy JM pana Skirmonta,⁸¹¹ [sędziego oszmiańskiego], na tejże rzece, na zachód słońca.

Staw i młyn JM pani Poźniakowej, horodniczycowej, na tejże rzece na zachód.

Staw i młyn JM pana Pozniaka, między północą i wschodem letnim na tejże rzece.

Staw i młyn JM pana Pozniaka, [stolnika oszmiańskiego], między północą i wschodem letnim na tejże rzece.

6-to.

Lasu w parafii solskiej bo budowli etc. jest ile potrzeba, najwięcej sosnowego. Drzewa innego nierównie mniej, dębiny wcale mało.

7-mo.

Młyny wyżej opisano [sub] nr 5-to o stawach. I innych machin, tak wodnych jako wietrznych i miejsc starożytność oznaczających, nie ma.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:
D r o g a d o D a n i u s z e w a i d o S m o r g o ń, gdzie są kościoły parafialne i razem trakt publiczny miński od kościoła parafialnego solskiego zaczyna się i razem na zimowy wschód słońca, groble i most na rzece Oszmianie przejechawszy, między drogami w prawo do Osipan⁸¹², Pociewicz⁸¹³, Gaudziewicz, Kuszlan, w lewo do Perechodow i do puszczy idącemi strzodkiem idzie trakt około słupa murowanego polem do brodu i błota Skirsoboł nazwanego, przez który przejechawszy idzie droga prosto, z obu stron las niedaleko mająca. Do grobli poszła dróżka w prawo do wiosek tej parafii: Pakoszowszczyzny⁸¹⁴, Sikuni, Wiszniowki, Rudzisz⁸¹⁵, Ambrozow⁸¹⁶, Roscieniąt,

⁸¹⁰ Chomiński Ignacy, sędzia ziemski oszmiański od 1783 r. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 266.

⁸¹¹ Skirmunt Krzysztof ?, sędzia grodzki oszmiański. Tamże, s. 268.

⁸¹² SGKP, t. 7, s. 640.

⁸¹³ Pacewicz w: Tamże, s. 807.

⁸¹⁴ Paszkowszczyzna.

⁸¹⁵ Rudziszki.

⁸¹⁶ Ambrożyn w: SGKP, t. 15, s. 24.

Wierkielan⁸¹⁷, groblę i most na rzece Sikuni przejechawszy dzieli się: most w lewą stronę, do Daniuszewa którym ujechawszy z 1 000 kroków, w lewo poszła dróżka do Wasiukow i Łopoć. Prosto trakt daniuszewski, z którego widać też wieś Wasiuki, w lewej stronie dalej tenże trakt idzie polem i razem aż do brodu pod karczmą łatyholską, należącą do parafii daniuszewskiej, w który bród wpada ruczaj zmarłego⁸¹⁸ jeziora idący, rozgraniczający parafię solską od daniuszewskiej.

Trakt smorgoński od wyżej wspomnianej grobli i mostu idzie prosto, mimo samą karczmę JMM panów Komarow, nazwaną Wełnianka, o kilkaset kroków w prawą stronę poszła dróżka do wioski Kropiwny, traktem dalej przejechawszy, w prawej stronie widać też wioska Kropiono, w lewej za traktem daniuszewskim wspomniana wioska Wasicki. Ujechawszy polem blisko mili poszła w prawo dróżka do dworu i wsi Łubianki przez wieś Gaucie⁸¹⁹ i ruczaj przy tej wsi, Jadowka⁸²⁰ nazwanej, rozgraniczającej parafią solską od smorgońskiej. Dalej przejechawszy milę mimo karczmę Łubiankę nazwaną, do parafii solskiej należącą. Trakt zaś smorgoński poszedł prosto aż do wioski Nertow,⁸²¹ mimo karczmę w lewej stronie do Łatyhoła należący.

T r a k t d o Ż u p r a n, gdzie kościół parafialny i razem droga publiczna do Oszmiany, od kościoła solskiego idzie przez wioskę kościelną Iwaszkowie, nie dojeżdżając której w lewej stronie widać młyn JM pana Pozniaka pływający na rzece Oszmianie i folwark kościelny nad tą rzeką, dalej na dwór JM pana Chominskiego, na dwór JM pana Zabięły, gdzie z grobli kręto w lewo poszedł trakt żuprański prosto mimo karczmy JM pana Zabięły, do parafii żuprańskiej należący.

D r o g a d o W i l n a idzie na zachód słońca mimo kościoła solskiego groblą długą, za którą przejechawszy kilkaset kroków ulicą, nie dojeżdżając do słupa murowanego, w lewo poszła droga ku Dziadoyciom⁸²², Borzdohaciszek, Dziakowcow⁸²³ i Dokurniszek okolicy w prawo, prosto nieco na górę trakt letni wileński do Medryk, około lasu po prawej stronie, przy trakcie będącego zimowy, przez tenże trakt do karczmy medryckiej idzie, pominąwszy karczmę mostem i groblą na rzece Kiernowie, ciągnie się trakt nieco na górę, zostawiwszy po lewej ręce dwór Medryki, od krzyżow porzuciwszy drogę w prawo do Dowszyszek, Trokiel, Uszkurow, Dowszyszek pani Wołodzkowej, gdzie

⁸¹⁷ Werkielany w: SGKP, t. 13, s. 232.

⁸¹⁸ Jez. Martwe.

⁸¹⁹ Prawdopodobnie Gauczewice, w par. Smorgonie.

⁸²⁰ Lekcja niepewna.

⁸²¹ Doroty, w par. Smorgonie.

⁸²² Dziadoloycie.

⁸²³ Dziadowce.

mieszka JM pan Karpowicz,⁸²⁴ dalej na Mędany granicą solską od parafii ostrowieckiej, przez karczmę pana Skirmąta na Dziakowce nad rzeką Kieniową leżącą, a za karczmą JM pana Sylwestrowicza idzie trakt polem, z którego widać dwór JM pana Sylwestrowicza po lewej stronie nad rzeką Kiernową i tamże trochę dalej wioseczka nad tąż rzeką nazwana Dokurniszki Nowe, tegoż Jegomości, które pominąwszy przy trakcie jest karczma tegoż JM pana Sylwestrowicza, Arikucianska⁸²⁵ nazwana, niegdyś JM pana Jana Abramowicza, do parafii solskiej należąca, za którą idzie droga z dworu tegoż Jegomości na trakt wileński, która oznacza kończącą się granicę z parafią oszmiańską a zaczynającą się z parafią ostrowiecką, idzie droga mimo karczmy tejże ku Mizanom w prawej stronie od karczmy i traktu wileńskiego leżącym, a z tamtą drózkami wyrzyna się granica parafii solskiej od Dowszyszek do rowu wyżej wspomnianego, Meydanow nazwanego.

D r o g a d o G i e r w i a t, kościoła parafialnego, od kościoła parafialnego od kościoła solskiego na zachód letni poczyna się polem, mimo dwór solski w prawej stronie, do mostu pod Degessami⁸²⁶, za którym mimo domów Degessy nazwanych idzie grobla. Z tej porzuciwszy drogę do dworu i innych wiosek, w prawo, kręto, poszła droga polem i mostem mimo Kiernowę, z której drogi widać w lewej stronie dwór raczuński. Przejechawszy groblę, młyn i karczmę tegoż JM pana stolnika,⁸²⁷ idzie trakt przez bród Miezowa do Swirzan, gdzie się kończy parafia solska. Od tego traktu po lewej stronie widać błota dowszyskie i wioski Kłoczki, po prawej za lasem Grysta, Bieluny, Warokowszczyzna⁸²⁸, Wieluczany, Snigiany i inne za rzeką Oszmianą.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam. Ksiądz Ignacy Pruszanowski.

⁸²⁴ Karpowiczowie, h. Korab? A. Boniecki, dz. cyt., t. 9, s. 283.

⁸²⁵ Lekcja niepewna.

⁸²⁶ Degusy.

⁸²⁷ Poźniak Ignacy, stolnik oszmiański.

⁸²⁸ Warakomszczyzna.

Parafia trabska⁸²⁹

1-mo.

Kościół parafialny w miasteczku T r a b a c h⁸³⁰ nad rzeką Klewą⁸³¹, położony w powiecie i dekanacie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

A l t a r y a, JM księdza Kuncewicza,⁸³² nad rzeką Klewą, na wschód zimowy względem kościoła trabskiego pół mile wielkie.

B o r t y k o w s c z y z n a, JMM księży Dominikanów oszmiańskich, na wschód letni pół mile.

B r a h y,⁸³³ do probostwa trabskiego, pod południem zimowym pół mile.

B r o d z i s z c z e, okolica szlachecka, między południem zimowym i letnim półtory mili wielkiej.

B o k s z y s z k i,⁸³⁴ JM pana Kościółkowskiego⁸³⁵ [*Kościółkowskiego*], pod południem letnim mila mała jedna.

B u k s z t y,⁸³⁶ dwór biskupstwa wileńskiego, nad rzeką Berezyną, pod południem zimowym mil 5 pomiernych.

B u d z i s z k i, wieś biskupstwa wileńskiego, pod południem letnim mil 4.

B o b r y k i,⁸³⁷ probostwa trabskiego, między zachodem letnim a zimowym pół mili wielkie.

C z a r t o w s t u p i e ń,⁸³⁸ JM pana Rossalskiego, na północ pół mile.

C z e r n i c y, JM pana Czechowicza,⁸³⁹ pod wschodem zimowym mila wielka.

⁸²⁹ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 133-147 (kopia).

⁸³⁰ SGKP, t. 12, s. 441.

⁸³¹ SGKP, t. 4, s. 138 i n.

⁸³² Kuncewicz, altarysta trabski w: SGKP, t. 15, s. 82.

⁸³³ SGKP, t. 1, s. 349; Także jako Bragi w: SGKP, t. 15, s. 226.

⁸³⁴ SGKP, t. 15, s. 190; *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 53.

⁸³⁵ Drogą wiana za Konstancją Kopciówną, córką Michała, pisarza lit., weszły do Kościółkowskich. SGKP, t. 15, s. 190.

⁸³⁶ Bakszty w: SGKP, t. 1, s. 85, t. 15, s. 71.

⁸³⁷ SGKP, t. 15, s. 172.

⁸³⁸ Czartowy Stupień w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 53.

⁸³⁹ Czechowicz, h. Ostoją. A. Boniecki, dz. cyt., t. 3, s. 340.

C h a r y t o n i e,⁸⁴⁰ osada JM pana Rogińskiego [*Rogińskiego*], pod zachodem letnim ćwierć mili pomierne.

C i e p i e n i ę t a,⁸⁴¹ okolica szlachecka, pod południem letnim półtory mili pomiernych.

C i e s z e y k i,⁸⁴² JM pana Dmochowskiego, między południem zimowym i letnim mila pomierna.

C z a r n i k i, JM pana Dmochowskiego, pod południem letnim półtory mili małych.

C z a r t y, starostwa trabskiego, pod południem zimowym pół trzeciej mili pomiernych.

C z y c z y n o w s c z y z n a, Eygirdy⁸⁴³ okolica szlachecka, pod wschodem zimowym mil dwie wielkich.

D z i a d z i c z e alias P i w o w a r y, JM pana Kosciółkowskiego, pod zachodem zimowym, nad rzeką Klewą, o 300 kroków od miasteczka.

D u b o n o s y,⁸⁴⁴ zaścianek starostwa trabskiego, między wschodem a południem zimowym pół mile wielkie.

D a w g i d z i s z k i,⁸⁴⁵ probostwa gieranowskiego, JM księdza Horaina, pod południem letnim półtory mili pomiernych.

D o b o w i c z e,⁸⁴⁶ probostwa gieranowskiego, pod południem zimowym mil dwie wielkich.

D a r e n i, zaścianek starostwa żukowickiego, JM pana Kozieli,⁸⁴⁷ pod południem letnim półtorej mili.

D o w n a r y,⁸⁴⁸ biskupstwa wileńskiego, pod wschodem zimowym mil 4 pomiernych.

D e w e r g i,⁸⁴⁹ biskupstwa wileńskiego między południem letnim a zachodem zimowym mil 3 wielkich.

D o r o z k i, JM pana Gąsowskiego⁸⁵⁰ między wschodem i południem zimowym półtorej mili.

G i r d u s z k i,⁸⁵¹ JM pana Juszewskiego, pod wschodem zimowym pół trzeciej mili wielkich.

⁸⁴⁰ Charytony w: SGKP, t. 15, s. 300.

⁸⁴¹ Ciepieniaty w: Tamże, s. 339.

⁸⁴² Czeszejki w: SGKP, t. 15, s. 376.

⁸⁴³ Ejgirdy Wielkie i Małe w: SGKP, t. 2, s. 317.

⁸⁴⁴ SGKP, t. 15, s. 447.

⁸⁴⁵ Dowgierdziszki w: SGKP, t. 2, 133 i n., t. 15, s. 434.

⁸⁴⁶ SGKP, t. 15, s. 415.

⁸⁴⁷ Koziół Józef, syn Michała i Ludwika z Sulistrowskich. Starosta żykowiecki (1783 r.), płk husarski. Żona Tekla Komarówna. A. Boniecki, dz. cyt., t. 12, s. 73; Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 2, s. 266.

⁸⁴⁸ SGKP, t. 15, s. 435.

⁸⁴⁹ Tamże, s. 406.

⁸⁵⁰ Gąsowscy, h. Prus Drugi. A. Boniecki, dz. cyt., t. 6, s. 10.

⁸⁵¹ Gierduszki w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 53, SGKP, t. 15, s. 497.

G o d l e w s c z y z n a, zaścianek JM pana Kylwuskiego,⁸⁵² między południem letnim a zachodem zimowym półtorej mili wielkich.

G i e t u c i e,⁸⁵³ starostwa trabskiego, między południem letnim a zachodem zimowym mil dwie wielkich.

G r u s z a n c e,⁸⁵⁴ JM pana Kosciałkowskiego, pod południem mila mała.

H u m n i s z c z e, JM pana Dmochowskiego, pod południem letnim pół mile małe.

H a ł u b i e k o w s c z y z n a, JMM księży Dominikanów oszmiańskich, pod wschodem letnim pół mile pomierne.

J u r a c i s z k i,⁸⁵⁵ JM pana Rodkiewicza, pod południem zimowym mil dwie pomiernych.

J a r m a k i,⁸⁵⁶ wieś dyterencyjna z probostwem trabskim, w posesyi JM pana Dmochowskiego, między południem zimowym i letnim mila wielka.

I w a n k i,⁸⁵⁷ starostwa trabskiego, pod południem letnim półtorej mili wielkich.

J a n k o w i c z e,⁸⁵⁸ JM pana Kierbedzia, pod południem zimowym mil dwie wielkich.

J a w ł o s z y s z k i,⁸⁵⁹ JM pana Dmochowskiego, pod zachodem zimowym pół mile pomierne.

J a c h i m o w s c z y z n a,⁸⁶⁰ JM pana Czechowicza, pod wschodem letnim mila wielka.

Jachimowyszczyna, karczma JM pana Małkowskiego, tamże.

J a r o m i s z k i, probostwa trabskiego, pod południem letnim półtorej mili pomiernej.

K u l i k i,⁸⁶¹ starostwa trabskiego, pod wschodem letnim pół mile pomierne.

K o w a l e,⁸⁶² starostwa trabskiego, pod wschodem zimowym ćwierć mili małe.

K r y c z n i k i,⁸⁶³ JM pana Rodkiewicza, pod południem letnim mil dwie pomiernych.

K o l ę d z i o w s c z y z n a, zaścianek JM pana Wyrzykowskiego, między południem i zachodem zimowym mil dwie pomiernych.

K o r k i e n i ę t a,⁸⁶⁴ JM pana Dmochowskiego, między południem a zachodem zimowym półtorej mili pomiernych.

⁸⁵² Lekcja niepewna.

⁸⁵³ Lekcja niepewna. Możliwe także Gielucie.

⁸⁵⁴ Gruszeńce w: SGKP, t. 15, s. 540.

⁸⁵⁵ SGKP, t. 3, 628.

⁸⁵⁶ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 6.

⁸⁵⁷ SGKP, t. 3, s. 313.

⁸⁵⁸ Tamże, s. 410.

⁸⁵⁹ Jałostyszki w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 53.

⁸⁶⁰ SGKP, t. 3, s. 354.

⁸⁶¹ SGKP, t. 4, s. 863.

⁸⁶² SGKP, t. 15, cz. 2, s. 142.

⁸⁶³ SGKP, t. 4, s. 745.

⁸⁶⁴ Także jako Karkinięta w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 125.

K i e ł o y c i e,⁸⁶⁵ JM pana Kosciałkowskiego, między południem letnim i zachodem zimowym miła mała.

K u c k i e,⁸⁶⁶ starostwa [trabskiego], JM pana Kosciałkowskiego, między południem zimowym i letnim pół mile wielkie.

K u p r e w i c z e,⁸⁶⁷ starostwa żykowickiego, pod wschodem zimowym pół trzeciej mili.

K u p r e n i c h a, karczma, tamże pół trzeciej mili pomiernych.

K i e r w e l e,⁸⁶⁸ królewszyna JM pana Oponowicza, między południem zimowym i letnim pół trzeciej mili wielkich.

K o w s z a n y, JM pana Gąsowskiego, pod wschodem zimowym mil dwie.

Ł y s z k o w c e, JM pana Kosciałkowskiego, pod wschodem zimowym pół mile małe.

Ł a d z i e c i e n i ę t a,⁸⁶⁹ altaryskie JM księdza Kuncewicza, między wschodem letnim i zimowym pół mile wielkie.

Ł a s t o w s c z y z n a,⁸⁷⁰ zaścianek JM pana Ryły, pod południem letnim półtorej mili wielkich.

L i e p i e s z k i,⁸⁷¹ starostwa trabskiego, między południem zimowym i letnim mil dwie pomiernych.

M a g i e n c e,⁸⁷² starostwa trabskiego, pod wschodem zimowym mil dwie wielkich.

M a s ł o w s c z y z n a,⁸⁷³ JM pana Hornicza, między południem letnim a zachodem pół trzeciej mili pomiernych.

M a k u c i e,⁸⁷⁴ starostwa trabskiego, pod południem letnim mil dwie pomiernych.

M i l k i,⁸⁷⁵ starostwa trabskiego, pod zachodem zimowym miła pomierna.

M i a g i e w i c z e,⁸⁷⁶ biskupstwa wileńskiego, pod południem letnim pół czwartej mili pomiernych.

M o r g i e w i c z e,⁸⁷⁷ starostwa trabskiego, między północą i wschodem letnim mil dwie małych.

⁸⁶⁵ Kiłojcie w: Tamże, s. 77.

⁸⁶⁶ Kućki w: SGKP, t. 4, s. 840.

⁸⁶⁷ Kuprowicze w: SGKP, t. 4, s. 890.

⁸⁶⁸ Kierwiele w: SGKP, t. 4, s. 50.

⁸⁶⁹ Łodziacienięta w: SGKP, t. 5, s. 680.

⁸⁷⁰ Łastowszczyzna w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 258.

⁸⁷¹ Lepieszki w: SGKP, t. 5, s. 151.

⁸⁷² Magieńce w: SGKP, t. 5, s. 895.

⁸⁷³ Masłowszczyzna w: SGKP, t. 6, s. 167.

⁸⁷⁴ SGKP, t. 5, s. 938.

⁸⁷⁵ SGKP, t. 6, s. 427.

⁸⁷⁶ Miagowicze w: SGKP, t. 6, s. 284.

⁸⁷⁷ Tamże, s. 678.

N o z d r a k i,⁸⁷⁸ starostwa trabskiego, między zachodem zimowym i letnim pół ćwierć mili małej.

N a r e y k i,⁸⁷⁹ starostwa trabskiego, pod wschodem zimowym mil dwie małych.

N i e c h o w i e t k i,⁸⁸⁰ starostwa trabskiego, między południem letnim i zachodem zimowym pół trzeciej mili wielkich.

P o z n i a k i,⁸⁸¹ starostwa trabskiego, między północą i wschodem letnim pół mile małe.

P a l u d y, zaścianek starostwa trabskiego, pod wschodem zimowym pół mile małe.

P o p i e l n i k i,⁸⁸² probostwa gieranowskiego, między południem zimowym i letnim pół trzeciej mili małych.

R a m i e n n i k i, zaścianek starostwa trabskiego, między zachodem letnim i północą ćwierć mili małe.

R o s c i o w s z c z y z n a,⁸⁸³ JMM panów Michalewiczow, między wschodem i południem zimowym pół mile małe.

R y b k o w s z c z y z n a,⁸⁸⁴ zaścianek starostwa trabskiego, pod zachodem zimowym, nad rzeką Klewą, o 500 kroków od miasteczka.

S i e k i e n i ę t a,⁸⁸⁵ JM pana Korsaka, między zachodem letnim i północą mila mała.

S i e k i e r s z y s z k i, zaścianek do Holszan JM pana Żaby, pod wschodem zimowym mila.

S i e k i e r z y s z k i,⁸⁸⁶ osada JM pana Jurcewicza, między wschodem [*brak kilku wyrazów*].

S z a h a l e, okolica szlachecka, pod wschodem zimowym mil dwie pomiernych.

S i e l e s z c z e n i ę t a,⁸⁸⁷ okolica Eygirdy, między wschodem i południem zimowym mil dwie małych.

S z e p t o n o w s z c z y z n a,⁸⁸⁸ Eygirdy okolica szlachecka, między wschodem letnim i zimowym mil dwie wielkich.

S a w i c z e,⁸⁸⁹ JM pana Dmochowskiego, między południem zimowym i letnim półtorej mili małej.

⁸⁷⁸ SGKP, t. 7, s. 310.

⁸⁷⁹ Norejki w: SGKP, t. 7, s. 176.

⁸⁸⁰ Niechwiedki w: SGKP, t. 7, s. 46, t. 15, cz. 2, s. 375.

⁸⁸¹ Poźniaki w: SGKP, t. 8, s. 959.

⁸⁸² Tamże, s. 787.

⁸⁸³ Rościowszczyzna w: SGKP, t. 9, s. 750.

⁸⁸⁴ Rybkowszczyzna w: SGKP, t. 10, s. 59.

⁸⁸⁵ Siekienięta w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 53.

⁸⁸⁶ SGKP, t. 10, s. 522.

⁸⁸⁷ Tamże, s. 532.

⁸⁸⁸ Szeptunowszczyzna w: SGKP, t. 11, s. 900 i n.

S z a n i o ł y, starostwa trabskiego, między południem letnim i zachodem zimowym mila wielka.

S i e r h e i e, starostwa trabskiego, pod wschodem letnim mila mała.

T r a b y, miasteczko, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii. Samo miasteczko, czyli starostwo trabskie leżące nad rzeką Klewą, od północy należy do JW pani Zienkowiczowej a od południa, z drugiej strony rzeki, jurysdykcja, gdzie i kościół stoi, należy do probostwa.

T o h a r z y s z k i,⁸⁹⁰ JM pana Wyrzykowskiego, między południem zimowym i letnim mil dwie małych.

W a s i ł o w s c z y z n a, okolica szlachecka, pod południem letnim półtorej mili pomiernej.

Z a l e s k o w s c z y z n a,⁸⁹¹ okolica szlachecka, pod wschodem letnim pół trzeciej mili wielkich.

Z a b o ł o c i e, JM pana Hornicza, pod południem zimowym pół trzeciej mili wielkich.

Ż y l i c z e,⁸⁹² starostwa trabskiego, pod południem letnim pół trzeciej mili wielkich.

Z a p o ł c e,⁸⁹³ folwark starostwa trabskiego, pod południem zimowym pół mile pomierne.

Z a b i e ł a w c e,⁸⁹⁴ biskupstwa wileńskiego, między południem letnim i zimowym mil 3 pomiernych.

Ż y d z i e w i c z e,⁸⁹⁵ biskupstwa wileńskiego, pod południem letnim pół czwartej mili pomiernej.

Z u b o w i c z e,⁸⁹⁶ starostwa żykowickiego⁸⁹⁷, między południem letnim a zachodem zimowym mil 3 pomiernych.

Z a b i e ł a w c e, starostwa żykowickiego, między południem zimowym i letnim mil 3 pomiernych.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

⁸⁸⁹ SGKP, t. 10, s. 344.

⁸⁹⁰ Tokarzyski w: SGKP, t. 12, s. 361.

⁸⁹¹ Zaleskowszczyzna w: SGKP, t. 14, s. 344.

⁸⁹² SGKP, t. 14, s. 891, t. 15, cz. 2, s. 728.

⁸⁹³ SGKP, t. 14, s. 399.

⁸⁹⁴ Zabelowce w: Tamże, s. 181.

⁸⁹⁵ Tamże, s. 888 i n.

⁸⁹⁶ Tamże, s. 671.

⁸⁹⁷ Żykowice w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 728.

I w i e y s k i⁸⁹⁸ kościół parafialny w powiecie oszmiańskim, w dekanacie raduńskim, w dobrach JW pana Oginskiego,⁸⁹⁹ pod południem letnim mil 4 wielkich.

S o b o t n i k i,⁹⁰⁰ kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, w dekanacie raduńskim, w dobrach JO księcia Radziwiłła,⁹⁰¹ między południem letnim i zachodem zimowym mil dwie pomiernych.

S u r w i l i s z k i, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie oszmiańskim, w dobrach JM pana Stupałkowskiego,⁹⁰² względem kościoła parafialnego trabskiego pod zachodem letnim mila mała.

H o l s z a ń s k i, kościół parafialny JMM księży Franciszkanów, w dobrach JM pana Żaby, leży za północą ku wschodowi mil dwie pomiernych.

Cerkwi ruskich parafialnych w parafii trabskiej znajduje się 3. Jedna w samych Trabach, druga w Juraciszkach, trzecia w Baksztach.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła trabskiego są następujące:

Miasto Wiszniew⁹⁰³ na nowo zabudowane JW pana Chreptowicza⁹⁰⁴, gdzie szkoły narodowe i fabryki różne wprowadzone, pod wschodem letnim mil 3 wielkich.

Miasto sądowe Oszmiana leży na północ odległe mil 5 wielkich.

4-to.

Droga z Trab do Wiszniewa kamienista, korzenista w borach i górzysta.

Droga z Trab do Oszmiany kamienista, górzysta, dalej lasami, za Holszanami błotnista.

Z Trab do Wiszniewa letnią drogą godzin 5, dla gór i kamieni, a zimową godzin 3 jazdy.

Z Trab do Oszmiany letnią drogą jazdy z popasem godzin 8, a zimową godzin 5.

5-to.

Jeziora, rzeki, stawki i błota są te:

Jezioro Lepieskie⁹⁰⁵ na 300 kroków szerokie, względem kościoła parafialnego trabskiego leży pod południem letnim półtóry mili wielkich.

⁸⁹⁸ Iwie w: SGKP, t. 3, s. 324, t. 15, s. 619.

⁸⁹⁹ Ogiński Michał Kazimierz (zm. 31.05.1800 r.), hetman wielki (1768-1793), PSB, t. 23, s. 624-630.

⁹⁰⁰ SGKP, t. 11, s. 522 i n., t. 15, cz. 2, s. 629.

⁹⁰¹ Radziwiłł Karol Stanisław, h. Traby., wojewoda wileński.

⁹⁰² Stupałkowski Józef Kazimierz, skarbnik i pisarz grodzki lidzki. Właściciel Surwiliszek w latach 1781-1802. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 632.

⁹⁰³ SGKP, t. 13, s. 623 i n.

⁹⁰⁴ Joachim Chreptowicz, podkanclerzy wielki litewski.

Rzeka duża Berezyna⁹⁰⁶ pod samymi Baksztami, spławna, wpada do Niemna.

Błoto Prudziecz zwane ciągnie się do wsi Krycznik przez staw toharzyski, dalej puszcza wchodzi w rzeczkę Czarnicę⁹⁰⁷, z której aż do Gast⁹⁰⁸ rzeki granicznej wpada wzdłuż niemal dwie wielkich w szerokości zaś nierówne na pół ćwierć mile jednak najwięcej.

Staw JMM księży Dominikanów przy folwarku berejkowskim,⁹⁰⁹ na rzece Klewie będącej, przez środek którego jest mostek niewygodny, względem kościoła parafialnego na wschód letni.

Stawek JM pana Dmochowskiego przy folwarku cieszykowskim, mały i szczupły, na rzece Jahunka, z krynicy pod Jachimowszczyzną wychodzący, między południem zimowym i letnim.

Stawy starostwa trabskiego na rzece Klewy dwa, poczynającej się z błota Klewicy,⁹¹⁰ o mil 4 na wschód letni od probostwa: po lewej stronie tuż za miasteczkiem i dworem o kroków 50,

drugi staw w tymże położeniu o ćwierć mili.

Stawek JM pana Dmochowskiego przy wsi Karkiniętach, na tejże [rzece] Jahunka zwanej, leży między południem i zachodem zimowym.

Staw JM pana Wyrzykowskiego przy dworze toharzyskim,⁹¹¹ na błocie Prudziec, leży między południem zimowym i letnim.

Sadzakwa mała, zarośla przy dworze żykowickim, pod wschodem zimowym.

Sadzakwa zapuszczona, czyli stawek guendanski [?]⁹¹² przy folwarku Jachimowszczyzna zwanym, pod wschodem letnim.

6-to.

Lasu jest więcej w parafii trabskiej aniżeli otwartego pola. Szczególniej jednak poczynawszy od królewskiej Kuchy⁹¹³ zwanej JM pana Kosciałkowskiego, na południe zimowe o pół mili wielkie w lewą rękę, wszerek na milę a wzdłuż na mil 4 wielkich. Drzewa do budowli zdatnego, sosny mniej a więcej jodły, najwięcej zaś osiny, jedliny,

⁹⁰⁵ Liepieszki.

⁹⁰⁶ SGKP, t. 1, s. 145-148.

⁹⁰⁷ Czernica, dopływ Berezyny. SGKP, t. 1, s. 821.

⁹⁰⁸ Lekcja niepewna.

⁹⁰⁹ Bortykowszczyzna.

⁹¹⁰ SGKP, t. 4, s. 140.

⁹¹¹ Tokarzyski.

⁹¹² Lekcja niepewna.

⁹¹³ Kućki.

olchy, brzozy i dębiny, szczupły dalej ku Baksztom klon i lipa znajduje się. Las ten jednym ciągiem idzie prócz pola przy wsiach i w pasiekach wyrobionego.

7-mo.

Młynów 6 wszytkich, ile stawów i w tych miejscach jak się wyżej opisało sub nr 6-to. Rudnia i folwark starostwa trabskiego przy młynie o ćwierć mili na rzece Klewie będącej. Folusz JMM księży Dominikanów przy młynie borejkowskim, gdzie staw opisany.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:
D r o g a d o I w i a, razem trakt nowogrodzki począwszy od kościoła parafialnego trabskiego na południe polem otwartym drogą kamienistą o milę małą, po lewej ręce widać dwór Bokszyzki JM pana Kosciałkowskiego ciągnie się aż do karczmy przy wsi Korkieniętach będący. I tu się kończy granica parafii trabskiej.

D r o g a d o S u b o t n i k, razem trakt publiczny lidzki i grodzieński między południem letnim i zachodem zimowym przez rzeczkę Kłoydękę o kroków 300 od probostwa polem otwartym, dalej z rzadka borami drogą suchą, równą, tylko piaszczystą, porzuciwszy po prawej stronie Nozdraki o pół mile dalej podjechawszy widać folwark Jawłoszyski JM pana Dmochowskiego po lewej ręce o kroków 300, gdzie i granica parafii trabskiej kończy się.

D r o g a d o S u r w i l i s z e k, gdzie jest kościół parafialny, graniczący razem trakt wileński na zachód letni polem otwartym drogą górzystą, piaszczystą i kamienistą do karczmy łyckowskiej JM pana Kosciałkowskiego, za którą o kroków kilkaset poza rzece Klewy po lewej stronie będący ruczaj w poprzek przez drogę z gór wypada do rzeki Klewy, gdzie mostek niewygodny i przy tym ruczaju Wiszlupka zwanym granica parafialna kończy się.

D r o g a d o H o l s z a n, a razem trakt oszmiański, gdzie kościół parafialny graniczący JMM księży Franciszkanów na północ ku wschodowi polem otwartym w górę drogą piaszczystą, kamienistą, dalej borami rzadkimi korzenisto ciągnie do karczmy Czartowego Słupnia JM pana Rossalskiego, gdzie i granica parafii parafii trabskiej kończy się.

D r o g a d o W i s z n i e w a, razem i trakt publiczny miński począwszy od kościoła na wschód letni polem otwartym drogą suchą, piaszczystą, kamienistą, górzystą i z rzadka borami korzenistą na karczmę starostwa trabskiego ćwierć mile będąca dąży do karczmy

boreykowskiej⁹¹⁴ JMM księży Dominikanów oszmiańskich przy młynie nad stawem leżącej i tu się zamyka.

Parafia trabska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim, jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam. Ksiądz Andrzej Rodkiewicz, kanonik inflandzki i smoleński, pisarz apostoł[ski]?, proboszcz trabski.

⁹¹⁴ Bortykowszczyzna ?

Parafia wornianska⁹¹⁵

1-mo.

Kościół parafialny wornianski w miasteczku W o r n i a n y⁹¹⁶ zwanym, w województwie wileńskim, w dekanacie oszmiańskim będący. Wioski i miejsca wszystkie do tej parafii należące są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

B o b r o w n i k i⁹¹⁷ W i e l k i e i M a ł e, JO księcia JM Radziwiłły, względem kościoła wornianskiego na wschodzie letnim około jadąc pół mile wielkie prosto, zaś przez błotne i grzaskie sianozęci, których w poprzek na 30 prętów i więcej być może ćwierć mile małe.

B o d z i w o ł y,⁹¹⁸ tegoż, między południem a wschodem zimowym pół mile wielkie.

B o l n i k i,⁹¹⁹ wieś JW pani Abramowiczowej, pod samą północą ćwierć mile wielkie.

C z y i o w s c z y z n a,⁹²⁰ folwark tejże, między wschodem zimowym i południem pół mile małe.

Czyiowsczyzna, wieś tejże, tegoż położenia pół mile wielkie.

D u b n i k i,⁹²¹ dwór JW pana Brzostowskiego,⁹²² między zachodem letnim i północą mila wielka.

Dębniaki, wieś tegoż, na zachodzie zimowym mila mała.

Dubniki alias K o r w i e l e,⁹²³ tegoż tamże mila mała.

G r y s z k o y c i e,⁹²⁴ wieś tegoż, między zachodem zimowym i północą pół mile wielkie.

G o z a,⁹²⁵ wieś do plebanii wornianskiej należąca i w niej kilka chat JM pana Brzostowskiego, między północą i wschodem letnim pół mile mierne.

J u r c z u n y,⁹²⁶ wieś częścią JM pana Brzostowskiego, częścią JM pana Tarassowskiego, między zachodem zimowym i północą pół mile wielkie

⁹¹⁵ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 148-156 (kopia).

⁹¹⁶ SGKP, t. 13, s. 940 i n.

⁹¹⁷ SGKP, t. 1, s. 264 i n., t. 15, s. 170; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁹¹⁸ SGKP, t. 15, s. 176 i n.; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁹¹⁹ Tamże, s. 193.

⁹²⁰ Czyżewszczyzna w: Tamże, s. 382; Czyżowszczyzna w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁹²¹ SGKP, t. 2, s. 194.

⁹²² Brzostowscy, h. Strzeżenie. A. Boniecki, dz. cyt., t. 2, s. 191.

⁹²³ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 129.

⁹²⁴ Gryszkójcie w: SGKP, t. 15, s. 542.

⁹²⁵ Goża w: SGKP, t. 2, s. 761; Gosza w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

⁹²⁶ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 31; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 51.

K a c z a n o w s c z y z n a,⁹²⁷ wieś JW pani Abramowiczowej, między wschodem zimowym i południem 1200 kroków.

K i e r n i a n y,⁹²⁸ wieś tejże, na wschodzie zimowym ćwierć mile.

K u l i s z k i,⁹²⁹ wieś JM pana Brzostowskiego, między zachodem letnim a północą pół mile.

K r o t y,⁹³⁰ wieś JM pana Tarassowskiego, pod samym zachodem letnim ćwierć mile małe.

Ł ę k i s z k i,⁹³¹ wieś JM pana Brzostowskiego, między południem a zachodem letnim mila wielka.

O p i e n i a n y,⁹³² wieś JM pani Abramowiczowej, między wschodem zimowym a południem ćwierć mili wielkie.

S y m o n e l e,⁹³³ wieś JM pana Brzostowskiego, między zachodem zimowym i północą pół mile wielkie.

S i e n k a n c e,⁹³⁴ wieś do plebanii wormianskiej, na zachodzie zimowym mila mała.

S z y l i m n i k i,⁹³⁵ folwarczek do plebanii wormianskiej, między południem a zachodem letnim mila jedna.

W o r n i a n y, dwór JW pani Abramowiczowej, razem z miasteczkiem, gdzie i kościół parafialny wormianski stoi, na wschodzie letnim kroków od kościoła 500.

Worniany, wieś na wschodzie zimowym tejże kroków 800.

W y s o k i D w ó r,⁹³⁶ księcia Radziwiłły, na wschodzie letnim wkoło pół mile wielkie a przez sianożęć błotnistą ćwierć mile.

W o r o n a,⁹³⁷ folwark JM pana Brzostowskiego, między zachodem zimowym i północą pół mile wielkie.

Worona⁹³⁸ WJM pana Tarasowskiego, na zachodzie zimowym ćwierć mile.

Worona⁹³⁹ folwark do plebanii wormianskiej, między zachodem zimowym i północą ćwierć mile.

⁹²⁷ Kaczanowszczyzna w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁹²⁸ SGKP, t. 4, s. 45.

⁹²⁹ Tamże, s. 866.

⁹³⁰ Chroły w: SGKP, t. 15, s. 327; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁹³¹ Łynkiszki w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁹³² Tamże.

⁹³³ SGKP, t. 11, s. 743.

⁹³⁴ Sienkańce w: SGKP, t. 10, s. 561.

⁹³⁵ Szylniki w: SGKP, t. 12, s. 104; Szyliniki w: *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁹³⁶ SGKP, t. 14, s. 129; *Synodus dioecesisana*, dz. cyt., s. 51.

⁹³⁷ SGKP, t. 13, s. 947.

⁹³⁸ Tamże.

⁹³⁹ Tamże.

Zaścianki dwa w puszczy nazwanej Goscianka, do plebanii wormianskiej, między północą i wschodem letnim mila letka.

Zaścianek Z u l i j, JM pana Brzostowskiego awulsuński od plebanii wormianskiej, między północą i wschodem letnim mila mała.

Z a b i e l i s z k i,⁹⁴⁰ okolica, na wschodzie letnim pół mile małe.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

B y s t r z y c a,⁹⁴¹ kościół parafialny w tymże województwie, w dekanacie świrskim, w starostwie JM pana Brzostowskiego, półtorej mili wielkie na zachodzie zimowym.

G i e r w i a t y, kościół parafialny w dobrach księcia JM Pasterza, w tymże województwie i dekanacie, na wschodzie letnim półtorej mili małe.

M i c h a l i s z k i,⁹⁴² kościół parafialny w tymże województwie, w dekanacie świrskim, w dobrach JM pana Brzostowskiego, na zachodzie letnim dwie mile małe.

O s t r o w i e c, kościół parafialny JMM księży Dominikanów w dobrach JM pani Abramowiczowej, w województwie wileńskim w dekanacie oszmiańskim, między wschodem zimowym i południem półtorej mili wielkie.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około kościoła wormianskiego są te:

Miasto Wilno stołeczne Litwy na na zachodzie zimowym mil 7 wielkich.

Miasto sądowe Oszmiana na wschodzie zimowym mil 5 wielkich.

4-to.

Droga z Wormian do Wilna zbyt górzysta. Co się tycze czystości i gładkości tej drogi - przed dwoma laty wszyscy dziedzice na trakcie oszmiańskim i połockim mający posesję, aż do samego Wilna reperowali, lecz teraz dla niewyglądu i zaniedbanej poprawki niemal do dawnego przychodzi stanu.

Droga z Wormian do Oszmiany jest kamienista, wąska, kręta i dla złych i [w]cale nie reperowanych mostów błot najprzykreszejsza i niewygodna.

Z Wormian do Wilna wespół z popasem jazdy godzin 8.

⁹⁴⁰ SGKP, t. 14, s. 181.

⁹⁴¹ SGKP, t. 1, s. 510, t. 15, s. 288.

⁹⁴² SGKP, t. 6, s. 296.

Z Wormian do Oszmiany dla złej drogi chociażby bez popasu godzin 8.

5-to.

Jezior w parafii wormianskiej, bagnów, błot o gór znacznych żadnych nie masz.
Rzeka spławna Wilia⁹⁴³ na północ mila wielka.
Staw JM pani Abramowiczowej w Wormianach, na rzece barzo małej Opienianka zwanej, na wschodzie letnim.
Rzeczka Goza w niszym[?] od stawu położeniu na wschodzie letnim.
Staw przy folwarku Czyiowszczyzna zwanym, tejże, z krynic tamże wynikających formujący się, między wschodem zimowym i południem.
Staw JM pana Brzostowskiego, w dobrach Dubniki zwanych, na rzece Woronie,⁹⁴⁴ z krynic wynikający, między zachodem zimowym i północą.
Staw JM pana Tarassowskiego na rzece Woronie, ze stawu dubnickiego wynikający, między zachodem zimowym i północą.
Staw w Woronie w dobrach JM pana Brzostowskiego z obydwóch wyższych stawów wzmienionych formujący się, między zachodem zimowym i północą.
Staw w Gozie JM pana Buchowieckiego, na rzece Gozie, na wschód letni.

6-to.

Pola jest więcej w parafii wormianskiej aniżeli lasu. W miejscach zaś tych, gdzie jaki okaże lasek do szczególnego tylko opału użyty być może. Po innych miejscach, mianowicie jadąc na wschód letni, najdują się chrosty i zarośla długości i szerokości po kilkanaście morgów mające w sobie. A osobliwie koło wsiów Bolniki i Goza zwanych jako o nich sub nr 1-mo, z nich udając się w lewą rękę w postrzód gościńca połockiego ku rzece spławnej Wilia nazwanych, o której wzmieniono sub nr 5-to. Las sosnowy na opał tylko zdatny na gruncie zbyt piaszczystym, dzikim i nieużywalnym powszechnym sposobem dziczą nazwanym o milę wielką od kościoła wormianskiego a pół mile szerokości i długości będąc rozległym. I tu przy rzece Wilii na północy położony kończy się parafia wormianska.

7-mo.

Młynów w parafii wormianskiej na zajętych stawach JM pani Abramowej [Abramowiczowej] na rzece małej Opiniance, w Wormianach tejże, przy folwarku

⁹⁴³ SGKP, t. 13, s. 470 i nn.

⁹⁴⁴ Tamże, s. 947.

czyżowskim na stawie z krynic formującym się, w Dubnikach JM pana Brzostowskiego, w Woronie JM pana Tarassowskiego, w Woronie JM pana Brzostowskiego na rzece Woronie zwanej. O położeniu tych rzek horyzontalnym vide sub nr 5-to: O stawach. Młyn JM pana Buchowieckiego na rzece Gozie vide tamże.

Innych machin wodnych i wietrznych i starożytność oznaczających wormianska parafia nie ma.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakt publiczny podług tak się opisuje:

D r o g a d o B y s t r z y c y, na zachód zimowy pierwszej drogą partykularną, której będzie pół mile, potym wyjeżdżając na trakt publiczny połocki. Z niego widać w tyle karczmę do plebanii wormianskiej należącą, przejechawszy mostek na rzece Woronie wyjeżdża się na gościniec połocki i na nim zaraz od mostu stoi Worona karczma JM pana Brzostowskiego, do której dojeżdżając porzucić w lewo gościniec połocki, ale w prawo do Rog karczmy zarośłami aż do Bystrzycy jechać potrzeba w prawej stronie drogi bystrzyckiej widać Symonele, Kuliczki⁹⁴⁵ i Worona i tu się kończy się parafia wormianska.

D r o g a d o G i e r w i a t, na zachód letni chrustami małemi, najprzód przez wieś Kierniany JM pani Abramowiczowej, a z niej wraz mimo okolicę Zabeliszki zwaną po lewej ręce jadąc sytuowaną o pół mili małe od kościoła wormianskiego swoją mającą odległość a pominawszy takową wyżej wspomnianą okolicę kończy się parafia wormianska.

D r o g a d o M i c h a l i s z e k, kościoła parafialnego jadąc na północ z Wormian drogą in recti linią wybiłą przez mostek mały na ruczaju sianożęci wormianskiej będący dalej o kilkanaście prętów przez wieś Bolniki zwaną JM pani Abramowiczowej polem otwartym mimo wsi Gozy aż na gościniec połocki, do którego przejechawszy kręto w prawo ku zachodowi letniemu tymże wielkim gościńcem polem otwartym i w części zarośłami jechać potrzeba dalej grobla most na Gozie, karczma nazwiska tego w dziedzictwie JM pana Buchowieckiego kończy parafię wormianską.

D r o g a d o O s t r o w c a, gdzie jest kościół parafialny graniczący, między wschodem zimowym i południem, pierwszy polem otwartym a po tym chrostami drogą wąską i kamienistą, gdzie po lewej ręce widać wioski Opiniany⁹⁴⁶, Kaczanowszczyzna,⁹⁴⁷ folwark

⁹⁴⁵ Kuliszki.

⁹⁴⁶ Opiniany.

⁹⁴⁷ Kaczanowszczyzna.

Czyżowszczyzna JM pani Abramowiczowej, dalej przejechawszy obustronnie chrosty i mały lassek sosnowy wioska tejże Dzirmuny zwana w lewej ręce leżąca pół mile wielkie od kościoła wormianskiego rozległa i tu się kończy się parafia wormianska.

D r o g a d o W i l n a, na zachód zimowy też sama i w tym położeniu z początków swoich jak do Bystrzycy, z tą różnicą, iż wjechawszy na trakt wielki połocki od karczmy Worona JM pana Brzostowskiego kręto w prawo aż do Wilna prosto w lewo rękę jechać potrzeba, w stronie lewej karczmy i gościńca połockiego widać folwark plebanii wormianskiej Worona zwanej, folwark JM pana Tarassowskiego, tegoż nazwiska dalej w tejże samej jak można w otwartym polu ściągnąć okiem wieś Krowy⁹⁴⁸, Sienkance, Jurczuny, Gryszkojcie pod Dziedzichcami jako na początku sub nr 1-mo. Z prawej zaś strony folwark Worona JM pana Brzostowskiego i kościółek murowany pusty bez dachu, tegoż wieś Kuliszki, Symonele tegoż, a w tyle karczma Panieńska nazwana do plebanii wormianskiej należąca. Droga od tej karczmy Worona zwanej do Wilna prosta, sucha i obszerna a przejechawszy dalej ćwierć mile dobre otwartym polem kończy się polem parafia wormianska.

Parafia wormianska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich ani powiatowych, ze wszystkimi wsiami, miejscami położeniem i całą swą obszernością jest w województwie wileńskim.

Takowe opisanie parafii mojej wormianskiej ręką mą własną stwierdzam. Ks. Michał Nikodem Staniszewski, kanonik inflancki, dziekan oszmiański, pleban wormianski.

⁹⁴⁸ Krotki.

Parafia żuprańska⁹⁴⁹

1-mo.

Kościół parafialny w powiecie i dekanacie oszmiańskim w dobrach dziedzicznych JO księcia Radziwiłła⁹⁵⁰, wojewody wileńskiego a zastawnych JM panu Pawlikowskiemu⁹⁵¹. Wioski i miejsca do tejże parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

A m b r o z o w s c z y z n a,⁹⁵² JM pana Pawlikowskiego, na zachód zimowy mila letka.

A n k u d y,⁹⁵³ JM pana Swiebody,⁹⁵⁴ na zachód zimowy mila wielka.

A n t o n o w k a,⁹⁵⁵ JM pana Pawlikowskiego, mila od kościoła letka.

B a r a n c e,⁹⁵⁶ JM pana Chominskiego [*Chomińskiego*], ledwie pół mile na północ.

B a y c i u l e,⁹⁵⁷ JM pana Pozniaka [*Późniaka*], na północ pół mile mierne.

B o r o w a, zaścianek JM pana Kossackiego,⁹⁵⁸ mil dwie na północ.

C h a c k u n y,⁹⁵⁹ JM pana Pawlikowskiego, na zachód zimowy mila wielka.

C h w i e d z i e w i c z e, na wschód zimowy dwie mile.

D o k u r n i s z k i,⁹⁶⁰ JM pana Sylwestrowicza, na północ mila wielka.

E m e l a n y, dysydentów ewangelików, na północ mila jedna.

G a y d z i e,⁹⁶¹ JM pana Pawlikowskiego, na zachód zimowy mil dwie.

Gaydzie, JM pana Komara, na zachód zimowy mila.

G a r l i n s c z y z n a,⁹⁶² JM pana Rokickiego, na południe mila.

G i n k o w s c z y z n a,⁹⁶³ JM pana Orlickiego, na wschód mil dwie wielkich.

G u d z i e n i ę t a,⁹⁶⁴ JM pana Pawlikowskiego na południe mila letka.

⁹⁴⁹ CAH Wilno, S.A., F. 376, nr 19.249, s. 161-168 (kopia).

⁹⁵⁰ Radziwiłł Karol Stanisław, h. Traby, wojewoda wileński. W 1773 r. wszystkie swe dobra dał bratu Hieronimowi (1760-1787), podkomorzemu litewskiemu. Por.: Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 111, 117.

⁹⁵¹ Pawlikowski Jan?, cześnik miński, żonaty z Brygidą z Piszczałów. Posesor zastawny Żupran i Nowosiółek od 1781 roku. Tamże, s. 124, 126.

⁹⁵² Ambrożewszczyzna w: Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 125. Ob. Ciechany, należały do dóbr Łatowicze w: SGKP, t. 15, s. 24.

⁹⁵³ SGKP, t. 15, s. 32; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁵⁴ Swieboda Kazimierz, rotmistrz oszmiański (1783 r.). Według SGKP dopiero od 1805 r. właścicielem Ankud. SGKP, t. 15, s. 32.

⁹⁵⁵ Antonowszczyzna, zaścianek należący do Żupran w: SGKP, t. 15, s. 42.

⁹⁵⁶ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50; Barańce w: SGKP, t. 15, s. 80.

⁹⁵⁷ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁵⁸ Kossaccy v. Kosaccy, h. Rawicz. A. Boniecki, dz. cyt., t. 11, s. 238.

⁹⁵⁹ Chodźkuny w: SGKP, t. 15, s. 314; Chodźkuny w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁶⁰ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50. Zob. też Dokurniszki, w par. Soły.

⁹⁶¹ Gajdzie w: SGKP, t. 15, s. 483; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁶² Garlińszczyzna w: SGKP, t. 2, s. 494.

⁹⁶³ Gintowszczyzna w: Tamże, s. 573.

⁹⁶⁴ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50; Gudzińięta w: Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 125.

J a b r o w i c z e, JM pana Pawlikowskiego, na wschód letni półtorej mili.
 J a c k o w s c z y z n a,⁹⁶⁵ JM pana Rokickiego,⁹⁶⁶ na południe mila jedna.
 J a k i e l e w s c z y z n a,⁹⁶⁷ JM pana Pawlikowskiego, na południe pół mile.
 K i s i e l e w o,⁹⁶⁸ JM pana Skirmąta i JM pana Chominskiego, na północ letka mila.
 K i e r e l e,⁹⁶⁹ JM pana Sylwestrowicza, na północ mila wielka.
 K i r k l i s z k i,⁹⁷⁰ JM pana Dmochowskiego,⁹⁷¹ na północ mila.
 K o i a ł o w s c z y z n a,⁹⁷² JM pana Komara, na wschód mila letka.
 K u c e w i c z e,⁹⁷³ JM pana Zabłockiego, na południe mila wielka.
 K u t e r o w s c z y z n a,⁹⁷⁴ JM pana Rokickiego, na południe mil dwie.
 K l e i e,⁹⁷⁵ różnej szlachty, na północ pół mile.
 K u c h e y k i, JM pana Komara, na wschód mila wielka.
 K a s z l a n y,⁹⁷⁶ różnej szlachty, na wschód mila.
 L a c h o w k a, JM pana Michałowskiego, pół mile wielkie.
 Ł a t o w i c z e,⁹⁷⁷ JM pana Pawlikowskiego, pół mile.
 Ł u s c i s z k i,⁹⁷⁸ JM pana Rokickiego, na południe pół mile.
 M a n k i e w i c z e,⁹⁷⁹ JM pana Komara, na wschód zimowy półtorej mili.
 M i k u c i a n y,⁹⁸⁰ JM pana Sylwestrowicza, na północ mila wielka.
 N a r b u t o w s c z y z n a,⁹⁸¹ JM pana Chominskiego i JM pana Zabięły, na wschód letni
 pół mile.
 N a z d r a c z u n y,⁹⁸² JM pana Pawlikowskiego, na wschód letni półtorej mili.
 N o w o s i o ł k i,⁹⁸³ JM pana Pawlikowskiego na północ mila wielka.

⁹⁶⁵ SGKP, t. 3, s. 358.

⁹⁶⁶ Rokicki Aloizy, kupił folwark Jackowszczyznę w 1783 roku od Heleny Sołłhubowej. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 137.

⁹⁶⁷ Jakielowszczyzna w: SGKP, t. 3, s. 375.

⁹⁶⁸ Kisielow w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁶⁹ Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 125.

⁹⁷⁰ SGKP, t. 15, cz. 2, s. 77; *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁷¹ W 1696 r. kupił Jan Montwił Dmochowski. SGKP, t. 15, cz. 2, s. 77.

⁹⁷² Prawdopodobnie Kiriłowszczyzna w: SGKP, t. 4, s. 106.

⁹⁷³ Tamże, s. 835, t. 15, cz. 2, s. 188; Kuciewicz w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁷⁴ Katorowszczyzna, Kutorowszczyzna w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 64.

⁹⁷⁵ *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁷⁶ Kuszłany w: SGKP, t. 4, s. 952.

⁹⁷⁷ SGKP, t. 5, s. 608; *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁷⁸ Łuściszki w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 284.

⁹⁷⁹ Mańkowicze w: SGKP, t. 6, s. 100.

⁹⁸⁰ Tamże, s. 410.

⁹⁸¹ Narbutowszczyzna w: Tamże, s. 906; Od 1781 roku własność Chomińskich i Zabięłków. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 150.

⁹⁸² SGKP, t. 15, cz. 2, s. 373; Niezdraczuny w: *Synodus dioecisana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁸³ Nowosiółki w: SGKP, t. 7, s. 279.

O g r o d n i k i,⁹⁸⁴ JM pana Pawlikowskiego, na południe mila.
P e t r u l e,⁹⁸⁵ JM pana Pawlikowskiego, na południe mila.
P r a c k o w s c z y z n a,⁹⁸⁶ JM pana Jankowskiego⁹⁸⁷ i JM pana Struckiego, na zachód zimowy mila.
S n i p o w s c z y z n a,⁹⁸⁸ JM pana Pawlikowskiego, półtory mili.
S c z o p a n y,⁹⁸⁹ JM pana Komara, na zachód letni pół mila.
S z k i ł a d z i s z k i,⁹⁹⁰ JM pana Kossackiego, na zachód mila.
S t y m o n i e,⁹⁹¹ JM pana Czyża,⁹⁹² na wschód półtory mile.
S z u m i l i s z k i,⁹⁹³ różnej szlachty, na zachód ćwierć mile.
T a ł m u c i s z k i,⁹⁹⁴ różnej szlachty, na zachód mil dwie.
T r y k o t e,⁹⁹⁵ JM pana Kuleszy⁹⁹⁶ i JM pana Jasiewicza, mila wielka.
W i e c z k o n i e,⁹⁹⁷ JM pana Pawlikowskiego, na zachód zimowy mila letka.
W o ł o y c i e,⁹⁹⁸ JM pana Chominskiego, na zachód mila.
W o s z c z y n i k i, JM pana Pawlikowskiego, na południe mil dwie.
Z a m o s c i a n y,⁹⁹⁹ JM pana Pawlikowskiego, na południe ćwierć mile.
Ż u p r a n y,¹⁰⁰⁰ JM pana Pawlikowskiego miasteczko zastawne, a dziedziczne księcia Radziwiłła¹⁰⁰¹, wojewody wileńskiego, między południem a północą, gdzie jest kościół parafialny nad rzeką Oszmianą.

2-do.

Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:

S o ł y, kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach JM pana Pozniaka, sędziego ziemskiego oszmiańskiego, na północ mila jedna.

⁹⁸⁴ Tamże, s. 408.

⁹⁸⁵ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50; Pietrule w: SGKP, t. 8, s. 116.

⁹⁸⁶ Prackowszczyzna w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 514.

⁹⁸⁷ Jankowscy, h. Jastrzębiec. A. Boniecki, dz. cyt., t. 8, s. 202.

⁹⁸⁸ SGKP, t. 10, s. 935.

⁹⁸⁹ Szczepany w: SGKP, t. 11, s. 845; *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁹⁰ Szkiłondziszki w: SGKP, t. 11, s. 918.

⁹⁹¹ SGKP, t. 11, s. 515, także jako Stymony w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 628.

⁹⁹² Czyż Stanisław, rotmistrz oszmiański. Cz. Jankowski, dz. cyt., cz. 1, s. 141, cz. 2, s. 268.

⁹⁹³ *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50; Szumieliszki w: SGKP, t. 12, s. 73, t. 15, cz. 2, s. 647.

⁹⁹⁴ SGKP, t. 12, s. 150, t. 15, cz. 2, s. 650.

⁹⁹⁵ Trykole w: SGKP, t. 12, s. 529.

⁹⁹⁶ Kuleszowie, h. Ślepowron. A. Boniecki, dz. cyt., t. 13, s. 145.

⁹⁹⁷ Wieczkojnie w: SGKP, t. 13, s. 389 i n.; Wieczkojny w: *Synodus dioeciesana*, dz. cyt., s. 50.

⁹⁹⁸ Tamże, s. 889 i n.

⁹⁹⁹ SGKP, t. 14, s. 384 i n.

¹⁰⁰⁰ Tamże, s. 855, t. 15, cz. 2, s. 727 i n.

¹⁰⁰¹ Radziwiłł Karol Stanisław, h. Trąby, wojewoda wileński.

O s z m i a n a, kościół parafialny, miasto sądowe, głowa powiatu i dekanatu oszmiańskiego. Panem i starostą tego miasta JW pan Kociel. Względem kościoła żuprańskiego półtóry mili wielkie na południe, leży nad rzeką Oszmianą.

K r e w o, kościół parafialny, JM pana Sliźnia starostwo, na południe mil 3.

O s t r o w i e c, kościół parafialny sub cura JMM księży Dominikanów, w dobrach JM pana Abramowicza¹⁰⁰², starościca starodubowskiego, na północ mil 3.

S m o r g o n i e, kościół parafialny w dobrach JO księcia Radziwiłła, wojewody wileńskiego, na wschód letni mil 3.

3-tio.

Miasta znaczniejsze około parafialnego kościoła są te:

Oszmiana, wyżej wymienione położenie i odległość.

Krewo, takosz wyrażone.

Smorgonie, też wyrażone wyżej.

4-to.

Droga z Żupran do Oszmiany górzysta i kamienista, lasem wiele błotnista.

Droga do Krewa górzysta, kamienista, korzenista, piaszczysta i błotnista miejscami.

Droga do Smorgoń naprzód polista, potem piaszczysta, korzenista, kamienista i miejscami błotnista.

5-to.

Jezior, błot parafia żuprańska nie ma, a stawy są następujące:

Staw żuprański z foluszem, na rzece Oszmianie,¹⁰⁰³ JM pana Pawlikowskiego, na południe od kościoła kilkaset kroków.

Staw w Gudzieniętach JM pana Pawlikowskiego, na rzece Ponarce,¹⁰⁰⁴ z młynem, rudnią i foluszem, na południe mila letka.

Staw w Kucewiczeach JM pana Zabłockiego, na rzece Ponarce, z młynem, foluszem, z młynem do robienia krup perłowych.

Staw w Nowosiołkach JM pana Pawlikowskiego, z młynem.

Staw z młynem w Mikucianach JM pana Sylwestrowicza na krynicach.

¹⁰⁰² Abramowicz, h. Jastrzębiec. Andrzej lub Joachim, synowie Jerzego, starosty starodubowskiego i Marcjanny z Dernałowiczów. A. Boniecki, dz. cyt., t. 1, s. 19 i n.

¹⁰⁰³ Oszmianka w: SGKP, t. 7, s. 755.

¹⁰⁰⁴ SGKP, t. 8, s. 763.

6-to.

Lasu więcej w parafii żuprańskiej niżeli pola. Lasy zaś sposobne są tak na towarne drzewa jako też i na budowlę zdatne.

7-mo.

Młyny przy stawach wyrażone i inne maszyny wodne jako to rudnie, folusze etc.

8-vo.

Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:
D r o g a d o K r e w a, razem trakt publiczny mimo Krewa do Słonima¹⁰⁰⁵, do Grod-
na¹⁰⁰⁶, Pińska¹⁰⁰⁷ etc. Począwszy od kościoła parafialnego żuprańskiego na południe,
około zboru ewangelicznego, przez most na Oszmianie rzece, po prawej stronie przy
wiosce Zamoscianach leżące, przez las borowy około karczmy Gudzieniąt, przez Kucewi-
cze JM pana Zabłockiego, więcej polem jak lasem po lewej stronie idzie do Borun,¹⁰⁰⁸ a
po prawej do Olszan¹⁰⁰⁹, do Słonima¹⁰¹⁰ etc. I tu się kończy parafia żuprańska.

D r o g a d o S o ł, gdzie jest kościół parafialny, na północ polem otwartym od Żupran
jadąc przez most na rzece Oszmianie, mimo karczmy po lewej stronie leżącej JM pana
Zabieli, potem z mostu drogą idącą do karczmy JM pana Chominskiego, tudzież do Soł,
w prawie mającą wieś Szczepany, za którymi granica parafii żuprańskiej.

D r o g a d o O s z m i a n y, począwszy od kościoła żuprańskiego, na południe przez
pole kamieniste, przykrą górę, mały borek korzenisty, wieś Latowicze¹⁰¹¹ JM pana Pawli-
kowskiego, którędy też jest droga publiczna do Wilna, a za tą wsią Latowiczami kończy
się parafia żuprańska.

Parafia żuprańska nie ma w sobie żadnych granic inszych województw ani
powiatów. Cała się zamyka parafia żuprańska w powiecie oszmiańskim.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam. Ks. A. Badowski

¹⁰⁰⁵ SGKP, t. 10, s. 823-827.

¹⁰⁰⁶ SGKP, t. 2, s. 831, t. 15, s. 536.

¹⁰⁰⁷ SGKP, t. 8, s. 167-183.

¹⁰⁰⁸ SGKP, t. 1, s. 330 i n., t. 15, s. 217 i n.

¹⁰⁰⁹ Holszany.

¹⁰¹⁰ SGKP, t. 10, s. 823 i nn.

¹⁰¹¹ Łatowicze.

Opisanie położenia kościółka żeladzkiego Karmelitów Wszystkich Świętych dawnej R.O., mających przy tym kościółku folwark z poddanemi simul et curam animarum tychże poddanych.

1-mo.

Kościółek parafialny przy folwarku żeladzkim¹⁰¹⁴ położony, tychże księży Karmelitów, z kilku wioskami w dekanacie oszmiańskim i w powiecie oszmiańskim. Wioski i miejsca do tegoż kościółka parafialnego należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą:

A s t a s z y s z k i,¹⁰¹⁵ pod wschodem zimowym ćwierć mili wielkie.

G u d e l e,¹⁰¹⁶ wieś na północ przy zachodzie letnim pół ćwierć mili mniej lub więcej.

H ł u s z y c a,¹⁰¹⁷ między południem i zachodem zimowym ćwierć mili dobre.

K a y m i n a¹⁰¹⁸ alias Z a ś c i a n k i, między południem i zachodem zimowym pół mile wielkie.

K o s c i e w i c z e,¹⁰¹⁹ wieś między wschodem zimowym i południem pół mile wielkie.

S z y m k i e w i c z e alias Zaścianki, między południem i zachodem zimowym mila dobra.

S p o n d y,¹⁰²⁰ wieś między południem i zachodem zimowym pół ćwierci.

Ż u k o y n i e,¹⁰²¹ między północą i wschodem zimowym kroków 500.

2-do.

Pomieniona parafia żeladzka okrażona jest trzema parafiami: Łyntupską,¹⁰²² świrską¹⁰²³ i świrańską¹⁰²⁴.

¹⁰¹² CAH Wilno, F. 694, op. 3.504, nr 556, k. 68-69 (oryginał).

¹⁰¹³ CAH Wilno, F. 694, op. 3.504, k. 1. (oryginał).

¹⁰¹⁴ Żeladź w: SGKP, t. 14, s. 761.

¹⁰¹⁵ Ostaszyski, pow. święciański, gm. Aleksandrya w: SGKP, t. 7, s. 665.

¹⁰¹⁶ SGKP, t. 2, s. 903, t. 14, s. 761.

¹⁰¹⁷ Głuszycza w: Tamże, s. 617.

¹⁰¹⁸ Kajmino, pow. święciański, gm. Aleksandrowska w: SGKP, t. 15, cz. 2, s. 39.

¹⁰¹⁹ Kościewicz w: SGKP, t. 4, s. 458.

¹⁰²⁰ SGKP, t. 11, s. 145.

¹⁰²¹ Żukojnie w: SGKP, t. 14, s. 842.

¹⁰²² Łyntupy, miasteczko w pow. święciańskim, parafia kat. p.w. św. Andrzeja, kościół z 1459 r. w: SGKP, t. 5, s. 851, t. 15, cz. 2, s. 286.

¹⁰²³ Świr, miasteczko w pow. święciańskim, kościół z 1452 r. parafii kat. p.w. św. Mikołaja w: SGKP, t. 11, s. 713 i n.

[brak części tekstu]

Dróżka zaś przechodząca wieś Żukojnię¹⁰²⁵ wchodzi do parafii także łyntupskiej a wioski jackuńskiej¹⁰²⁶.

5-to.

Jeziorki dwa znajdują się w tej parafii: Hołodna i Hałodzianka, mające z sobą komunikację między południem i zachodem zimowym pół mile mierne.

Ruczaj z błota początek biorący idzie od wschodu zimowego południem aż do zachodu zimowego, wpada do pomienionych jezior, przezeń dwa mostki, ćwierć mile od kościoła.

6-to.

Położenie całego miejsca żeladzkiego na gołym polu reprezentuje się, ledwie jest trochę chojniaków i krzaków, które się mianują to bór, między wschodem zimowym i południem pół mile dobre, najwięcej tam znajduje się sosenek.

7-mo.

Młynek na pomienionym ruczaju na wiosnę tylko pożyteczny, między południem i zimowym zachodem ćwierć mili mierne.

8-vo.

Dróżki idące przez tę parafię do znaczniejszych parafii :

1-mo¹⁰²⁷: Dróżka z parafii łyntupskiej idąca idzie przez wieś Żukojnię i Kosciewicze do parafii świrskiej.

2-do: Dróżka także z parafii łyntupskiej idąca idzie przez wieś spondowską do Kosciewicz i tam się łączy z dróżką idącą do parafii świrskiej.

Z tej zaś drogi wychodzi dróżka w bok do pomienionego miasteczka Michaliszek,¹⁰²⁸ idzie mimo jezior i tam się kończy parafia żeladzka a świrska się zaczyna.

¹⁰²⁴ Świranki, wieś w pow. święciańskim, kościół z 1690 r. parafii kat. p.w. św. Jerzego w: SGKP, t. 11, s. 714.

¹⁰²⁵ Żukojnie w: SGKP, t. 14, s. 842.

¹⁰²⁶ Jackuny w: SGKP, t. 3, s. 358.

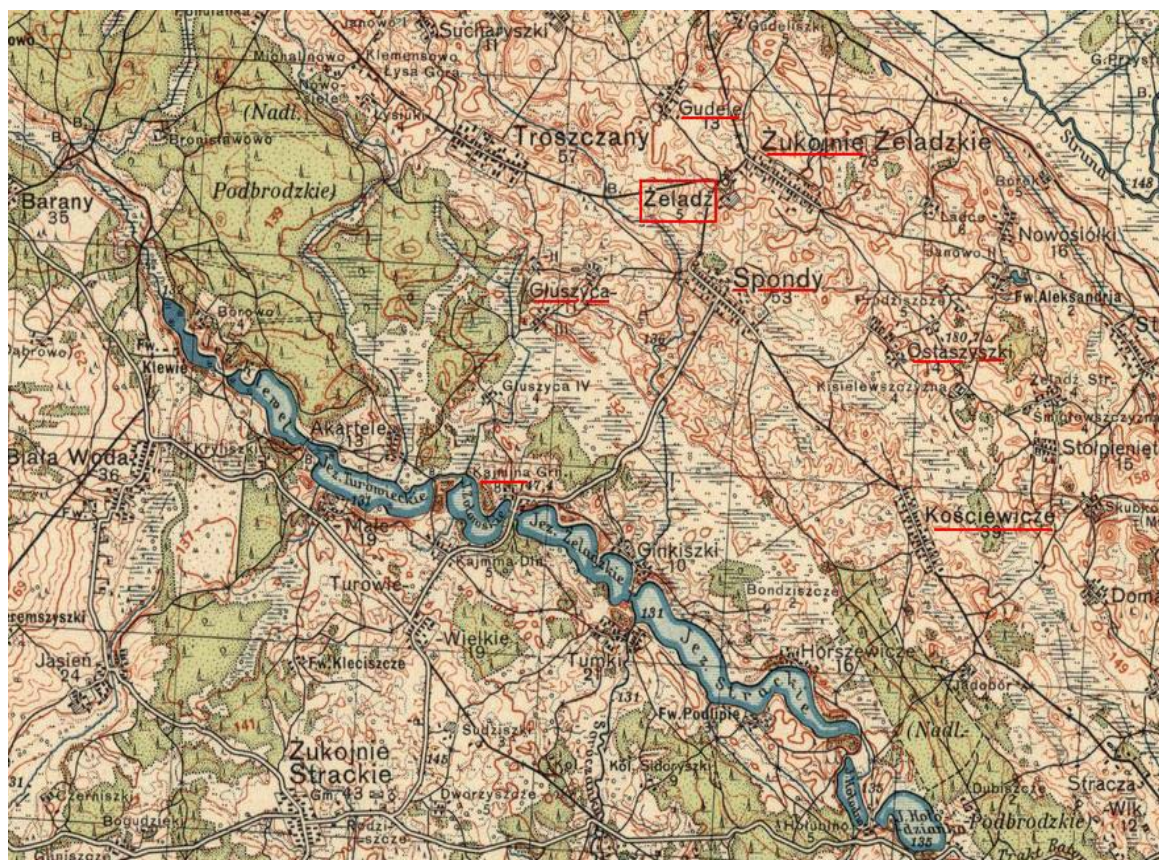
¹⁰²⁷ Podkreślenia w oryginale.

¹⁰²⁸ SGKP, t. 6, s. 296.

Parafia ta nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim.

Takowe opisanie parafii podpisem ręki mej stwierdzam. Ks. Karol Straszewicz, karmelita.

Mapa 3. Parafia Żeladź

Źródło: Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Michaliszki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1933.

INDEKS GEOGRAFICZNY I OSOBOWY

Indeks nie obejmuje nazw geograficznych i osobowych występujących we Wstępie.

A

Abramowicz	
starościc starodubowski	30, 131
właściciel Ostrowca	30
Abramowicz Jan	111
Abramowiczowa Marcyanna z Dernałowiczów	
posesorka zastawna Subotnik	99
staroscina skarbowa starodubowska	39, 86, 87, 88, 89, 90, 99, 122, 123, 124, 125, 126, 127
właścicielka Ostrowca	42, 86, 124
właścicielka Wornian	42, 123, 125
Achmatowicz	
Tatar	48, 56
właściciel Kajecieniąt	48
Adamowicz	32, 34
Adamowicze	86
Adamowsczyzna	
okolica szlachecka	32
Alexandrowicz	61
Altarya	112
Ambrozowsczyzna	128
Ambroże ?	
wieś	109
Andrzejkiszki	
wieś	32
Ankudy	128
Antonowka	128
Antony	75
Arikucianska ?	
karczma	111
Assanowicz	
Tatar	59
Assanowsczyzna	
dwór	56
wieś	56
zaścianek	56
Astaszyszki	133
Ażugiery	<i>Patrz Ozugiery</i>
Ażurojście	<i>Patrz Ozoroyście</i>
B	
Babicze	86
Badowski A.	
proboszcz żuprański ?	133
Bajkowski	28, 29
Bajraszewski	
Tatar	57, 60
Bakszty	
cerkiew	118
dwór	112, 118, 119
Bałgoryszki	
dwór	56
wieś	56

Bałobany	
wieś	56
Bałwaniszki	53
Bałwaniszki	46
Barance	128
Baranowicz	97
Baranowicze	
okolica szlachecka	74, 97, 100, 101
wieś	97
Barciszki	32
Batrowniki Małe	<i>Patrz Bobrowniki Małe</i>
Batuki	
wieś	97, 101
Bayby	
wieś	91
Bayciule	128
Baydyry	
dwór	56
Bazylianie	48, 61, 62, 68, 91, 92, 93, 96
boruńscy	36, 37, 46, 55, 64, 77, 79, 81
Bazylianki	
wileńskie	32, 33, 37, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 84
Bejkany	
wieś	28
Bennica	<i>Patrz Bienica</i>
Berezyna	
rzeka	63, 68, 112, 118
Bernardyni	
bieniccy	62, 68
Bezary	
wieś	56
Bezdney	
zaścianek	39
Biała	
wieś	91, 96
Biarce	
wieś	32
Bieciuny	
wieś	32
Biejgi	
wieś	32
Bielewicz	
wieś	23
Bielkiszki	86
Bieluny	
wieś	103, 111
Bienica	
cerkiew	62, 68
droga z Łoska	69
klasztór i kościół Bernardynów	62, 68
Bieniuny	46, 53
staw	53
Biennica	<i>Patrz Bienica</i>
Bieńkuński	77, 79, 80, 82, 83, 84, 85

Bieńkuński Felicjan właściciel Łubianki.....	77	wieś	75, 82
Bieńkuński Michał strukczaszy oszmiański	75	Bortkiewicz okolica szlachecka.....	84
Bierdniki wieś.....	75	Bortykowszczyzna	112
Bierwęciszki folwark.....	75	folwark	119
wieś.....	75	staw	119
Bikuny	<i>Patrz</i> Bieluny	Boruny cerkiew	36, 81
dwór.....	103	droga z Graużyszek	37
Biuciszki.....	53	droga z Oszmiany.....	82, 83
dwór.....	46	klasztór i kościół Bazyliańców.....	46
karczma	55	miasto	46, 55, 8, 132
staw.....	53	młyn koński	64
wieś.....	46	Borzdobohaciszki dwór	103, 110
Biuliszki	<i>Patrz</i> Biuciszki	Bowby wieś	32
Blikany okolica szlachecka	28	Bozury Stare wieś	56
Bobany wieś.....	28, 30	Brahy.....	112
Bobrowniki Małe.....	122	Brodziszcze okolica szlachecka.....	112
wieś.....	39, 44	Bryndziszki okolica szlachecka.....	28
Bobrowniki Wielkie	122	Brzeziński.....	67
Bobrowski	105	Brzosko	105
Bobryki.....	101, 112	Brzostowski.....	39, 40, 41, 42, 87, 88, 122, 123, 125, 126, 127
Bochdanowsk	<i>Patrz</i> Bohdanowsk	starosta	124
Bodganiszki folwark.....	39	wojewodzie	88
Bodziwoły	122	Bubymy zaścianek	56
Bogdaniszki folwark.....	45	Buchowiecki.....	125, 126
Bohdanow dwór.....	46, 55	Buczyński.....	77
kościół filialny	46, 55	Budziszki wieś	112
wieś.....	46	Bujki okolica szlachecka.....	32, 38
Bohdanowsk dwór.....	56	Bujko	32
młyn.....	64	Bukaty	46
staw.....	63	Bukszty.....	<i>Patrz</i> Bakszty
Bohusze	<i>Patrz</i> Bohuszewicze	Buniany wieś	32
okolica szlachecka	65	Burbiszki	86
Bohuszewicze	56, 75	Burczaki	91
dwór.....	56	Burzyński właściciel Wojstomia	25, 94
wieś.....	56	Bycienienta wieś	56
Bohuszki okolica szlachecka	75	Byczki wieś	32, 38
Bokszyszki dwór.....	112, 120	Bystrzyca droga z Wornian	126
Bolniki wieś.....	122, 125, 126	kościół parafialny	124
Bołtup	75	miasteczko.....	127
dwór.....	84	Bystrzycki starosta	39
Borcie wieś.....	32	Byzduliszki zaścianek	39
Boreykowszczyzna	<i>Patrz</i> Bortykowszczyzna		
Borowa zaścianek	128		
Bortele folwark.....	75		

C	
Cary	
wieś.....	91
Chackuny.....	128
Charytonie	
osada.....	112
Chlistuski.....	39
wieś.....	43
Chludziński	
starosta dziewieniski.....	99
Choćko	<i>Patrz Chodźko</i>
Chodaki	
wieś.....	91
Chodźko	59, 62, 64, 67, 91, 92, 95
Chojecki	28
horodniczyc słonimski.....	86, 89
Chomiński	104, 105, 128, 129, 130, 132
Chomiński Ignacy	
sędzia ziemski oszmiański.....	108, 110
Chomski	28
Chorążyski.....	82
dwór.....	75
młyny wodne	83
wieś.....	75
Chreptowicz Joachim	
podkanclerzy wielki lit.	52, 62, 118
właściciel Wisniewa	52, 62, 118
Chwieciwicz	
dwór.....	91
wieś.....	91
Chwiedziewicz.....	128
Cicin	
dwór.....	91, 95
wieś.....	91
Cicinka	
rzeka	95
Cieniewicze	<i>Patrz Czerniewicze</i>
Cieniukowsczyzna	46
Ciepienięta	
okolica szlachecka	112
Cieszeyki	113
folwark.....	119
Cieszkany	
las	73
wieś.....	70, 74
Cimochy	
okolica szlachecka	46
Cimuty	
wieś.....	75
Ciupiszki.....	46
Cizyski	
zaścianek	57
Cudzieniszki	
droga z Oszmiany	83
kościół parafialny	30, 81
Cudzienki	<i>Patrz Cudzieniszki</i>
Cudziniszki.....	<i>Patrz Cudzieniszki</i>
Czabotki	
folwark.....	66
Czarnica (Czernica)	
rzeka	119
Czarniki	113
Czarnowka	
zaścianek	75
Czarny	
gościniec.....	31
Czartowsłupień.....	<i>Patrz Czartowy Słupień</i>
Czartowy Słupień	
karczma	112, 120
Czarty	113
Czasnicki	67
Czatycki	
wieś	57
Czechowicz	46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 70, 72, 112, 114
Czechowicz Wiktor	
właściciel Bohdanowa	46
Czechy (Czehy).....	39
wieś	44
Czeniewicze	<i>Patrz Czerniewicze</i>
Czeplaie	
wieś	57
Czerkasy	
dwór	57, 65
wieś	57
Czernicy	112
Czerniecki	104, 108
Czerniewicze	
wieś	97, 100, 101
Czernięta	
folwark	23
wieś	23
Czerniszki	
folwark	39
wieś	39
Czuchny	
wieś	57
Czurki.....	46, 54
Czyczynowsczyzna	
okolica szlachecka.....	113
Czyiowsczyzna.....	<i>Patrz Czyżowsczyzna</i>
Czyż Stanisław	
rotmistrz oszmiański	130
Czyżowsczyzna	
folwark	122, 125, 126, 127
wieś	122
D	
Dachny	
dwór	66
Danilowsczyzna	
zaścianek	47
Daniszew	28
Daniszew	
droga do Oszmiany.....	25
droga do Wilna.....	25
droga z Soł.....	109
droga ze Smorgoni	96
dwór	23
kościół parafialny	23, 94, 107

parafia.....	23, 26, 110	Tatar	58, 59, 63
trakt.....	109	Dowkupa	
wieś.....	23, 109	rzeczka.....	72, 73, 98, 101
Danowcy		Dowlany	
wieś.....	57	karczma	73
Dardziszki		wieś	70, 73
wieś.....	103	Downarowicz	28, 29, 87
Dareni		pułkownik.....	86, 88, 89
zaścianek	113	Downary.....	113
Daukszyszki.....	86	Dowszyszki	103, 111
dwór.....	76	dwór	103, 110
staw.....	82	wieś	103, 108
wieś.....	76	Doykszniewicze	<i>Patrz Doukszniewicze</i>
Dausyszki	<i>Patrz Daukszyszki</i>	Drachlowce	<i>Patrz Dradowce</i>
Dawgidziszki	113	Dradowce	47, 55
Debesie		Draki	
okolica szlachecka	28	wieś	91
wieś.....	28, 76, 84	Drewieniki	
Degessy	<i>Patrz Degusy</i>	dwór	86
Degusy		Dubniaki	
wieś.....	103, 111	zaścianek	86
Dejnowo		Dubniczki	86, 88
dwór.....	28, 30	folwark	86
Dewergi	113	wieś	86
Deylilki	103	Dubniki	
dwór.....	103	dobra.....	125
wieś.....	103	dwór	122
Dmochowski.....	113, 114, 116, 119, 120, 129	wieś	122, 126
Dobowicze.....	113	Dubonosy	
Dokierniszki	<i>Patrz Dokurniszki</i>	zaścianek	113
Dokurniszki	128	Dubotowki	
karczma	103	cerkiew	23
okolica szlachecka	103, 110	wieś	23
Dokurniszki Nowe		Dubrowy	
wieś.....	111	wieś	32
Dokurno	35	Dworcowszczyzna	
Dominikanie	48	wieś	97, 101
ostrowieccy	30, 42, 86, 87, 89, 107, 124, 131	Dworze	<i>Patrz Dorze</i>
oszmiańscy	30, 62, 75, 77, 78, 82, 112, 114, 119, 120, 121	Dworzyszcze	53
szumscy	30	okolica szlachecka.....	47
Dorgiszki	47	Dziadowce	
Doriurniszki		wieś	103, 110
wieś.....	103	Dziadocyce.....	<i>Patrz Dzielolocyce</i>
Dorozki.....	113	Dziadyczne	113
Dorze	<i>Patrz Dorze</i>	Dziakowce.....	<i>Patrz Dziadowce</i>
Dorze	70	Dziartniki	47
dwór.....	97, 100	wieś	55
most	101	Dzielolocyce	
staw.....	100	wieś	103, 110
Doukszniewicze		Dziedzichce	127
staw.....	52	Dziegieniewka	
wieś.....	47	rzeczka.....	89, 90
Dowbuciszki		Dziegieniewo.....	<i>Patrz Dziegieniowo</i>
dworki.....	57	Dziegieniowo	89
dwór.....	63	dwór	86
meczet.....	57	karczma	87
młyn.....	64	wieś	86
staw.....	63	Dziekoński Franciszek	
Dowgiałło		pleban narwilski	74
		proboszcz narwilski.....	74

Dziendolet	33	rzeka	100
Dzieraki		Gaydzie	128
dwór	66	wieś	76
Dziesiątniki	47	Gaygod	<i>Patrz</i> Gajgole
wieś	55	Gaylesze	
Dziewieniszki		zaścianek	57
droga z Narwiliszek	73	Gąsowski	47, 48, 50, 51, 53, 55, 82, 113, 115
kościół parafialny	71, 99	Gdancary	<i>Patrz</i> Gancarze
miasteczko	73, 99, 101	Gibirda	
parafia	19, 73	gaj	43
starostwo	80, 99	Giedejki	
Dziewiętnia		folwark	33
folwark	23	Giedroyć	92, 93, 94
wieś	23	Gielerce	
Dzirmuny		wieś	43
wieś	127	Giełoże	
Dziurany		dwór	70, 72, 73
wieś	97	las	72
<i>E</i>		staw	72
Emelany	128	Gielsze	<i>Patrz</i> Giełoże
Esterka		Gieranony	
karczma	76, 82, 83	kościół parafialny	99
Esterna	<i>Patrz</i> Esterka	miasteczko	99
Eygirdy	113, 116	parafia	113, 116
<i>F</i>		Gierowicze	<i>Patrz</i> Girowicze
Franciszkanie	49, 51, 52, 53, 54, 95, 96	Gierwiata (Gierwiatka)	
holszańscy	37, 62, 81, 118, 120	rzeka	43, 44
narwiliscy	36, 70, 72, 73, 99	Gierwiaty	
oszmiańscy	62, 76, 78, 82, 83	bór	43, 44
<i>G</i>		dobra stołowe	40
Gabrielowsczyzna		droga do Michaliszek	44
dwór	32	droga do Ostrowca	45
wieś	32	droga do Oszmiany	42
Gabryałowicz	79	droga do Soł	45
Gajgole		droga do Wilna	42, 44
wieś	44	droga do Wornian	44
Galczuny		droga do Żodziszek	44
wieś	39, 45	droga z Daniuszewa	26
Gancarze		droga z Soł	111
wieś	97, 100, 101	droga z Wornian	126
Ganowsczyzna	47	folusz	44
Garlinszczyzna	128	kościół parafialny	25, 39, 107, 124
Gasta?		miasteczko	39, 40, 43
rzeka	119	młyn	44
Gaucie		parafia	39
wieś	110	Gierzduny	28
Gauciewicz		Gierżód	33
folwark	91	Gietucie (Giełucie)	114
wieś	91, 96	Gieysztuny	53, 54
Gaudenty		dwór	47
karmelita	31	karczma	47
wikary gudhajski	31	wieś	47
Gaudziewicz		Giluny (Gieluny)	39
okolica szlachecka	104, 109	wieś	44
Gaugole		Ginkowsczyzna	128
dobra stołowe biskupie	39	Ginowce	
Gawia		wieś	76
		Gintowt	77
		Girduszki	113
		Gironowicze	<i>Patrz</i> Girowicze

Girowicze			
wieś.....	97, 101		
Giry.....	40		
Godlewsczyzna			
zaścianek	113		
Godzieniki	<i>Patrz Gudzieniki</i>		
Golczuny	<i>Patrz Galczuny</i>		
Gołogury			
wieś.....	28		
Goreckowszczyzna			
folwark.....	47		
staw.....	53		
wieś.....	47		
Gory.....	<i>Patrz Gury</i>		
Goscianka			
puszcza	124		
Goza			
rzeka	125, 126		
wieś.....	122, 125, 126		
Grabata			
zaścianek	40		
Grabski	32, 33		
Grabski Wincenty.....	70, 72, 73, 74		
właściciel Klewicy.....	72, 73		
Gradowszczyzna			
zaścianek	76		
Graużana.....	<i>Patrz Graużanka</i>		
Graużanka			
ruczaj	37		
rzeczka.....	82		
Graużyszki			
droga bo Borun.....	37		
droga do Holszan.....	37		
droga do Narwiliszek.....	37		
droga do Oszmiany	37		
droga do Surwiliszek	37		
droga do Wilna	36, 38		
droga z Holszan	54		
droga z Narwiliszek.....	74		
droga z Oszmiany	84		
droga z Surwiliszek	100		
kościół parafialny	32, 33, 71, 99		
miasteczko	32, 33, 81		
parafia.....	32, 38, 52		
staw.....	82		
Grodno			
trakt publiczny	120, 132		
Grodzie	40		
okolica szlachecka	28, 30		
Gruszance	114		
Grysta	104, 111		
Gryszkoycie			
wieś.....	122, 127		
Grzymała Lubański Józef.....	<i>Patrz Lubański Józef</i>		
Gudele			
okolica szlachecka	28		
wieś.....	133		
Gudhaje (Gudgaje)			
droga z Oszmiany	84		
kościół parafialny	28, 81		
parafia.....	28		
wieś	28		
Gudzienięta	87, 128, 131		
karczma	132		
Gudzieniki			
dwór	40		
folusz	44		
karczma	44		
młyn	44		
wieś	40		
Gudzieniszki.....	<i>Patrz Gudzieniki</i>		
Gurele			
folwark	33		
Gury	47, 53, 54		
<i>H</i>			
Hałodzianka			
jezioro.....	134		
Hałubiekowszczyzna.....	114		
Hamzicze.....	57		
Hankiewicz			
wieś	66		
Hawienowicze	91		
Hayrydancy			
wieś	76		
Hermaniszki	29		
dwór	28		
Hlinne.....	91		
Hłuszyca.....	133		
Holszany			
cerkiew z kaplicą.....	62		
droga do Graużyszek	54		
droga do Krewa	54		
droga do Oszmiany.....	52, 55		
droga do Surwiliszek	54		
droga do Trab	54		
droga do Wiszniewa	55		
droga do Żupran	55		
droga z Graużyszek	37		
droga z Narwiliszek.....	74		
droga z Oszmiany.....	84		
droga z Trab	120		
klasztor Franciszkanów	62		
kościół Franciszkanów	120		
kościół parafialny	46, 54, 62, 81, 118		
miasteczko.....	46, 62, 81, 99, 132		
parafia.....	46, 55, 84		
stawy	52		
zamek	54, 55		
Hołoblewsczyzna			
dwór	55		
folwark	48		
wieś	48		
Hołodna			
jezioro.....	134		
Hołowaciszki			
zaścianek	57		
Hołynka			
karczma	101		

Horain.....	70, 74	wieś	84
infułat gieranoński	34	Jagielowszczyzna.....	<i>Patrz Jagielowszczyzna</i>
ksiądz.....	70, 72, 73	Jahunka	
proboszcz gieranoński ?.....	113	rzeka	119
Hornicz	115, 117	Jakielewsczyzna	129
Horodeczno		Jakintany	
dwór.....	66	folwark	40
Horodniki		młyn	44
wieś.....	76, 84	Jakintany Małe	
zaścianek	57	wieś	40
Horodzki.....	69	Jakintany Wielkie	
dwór.....	66	dwór	40
wieś.....	66	wieś	40, 45
Horoniata		Jankowicze	114
zaścianek	58	Jankowski.....	32, 34, 36, 37, 38, 76, 77, 79, 80, 130
Horydzienienta		Jankowski Franciszek	
wieś.....	23	właściciel Polan.....	79
Hromikowszczyzna	48	Janusze	
Hromyko.....	75	wieś	58
Hruzdowszczyzna.....	87	Januszewicz.....	60, 63
Hrynce		Jarmaki	
wieś.....	76, 84	folwark	66, 69
Hryncy		karczma	66
wieś.....	76	wieś	114
Hryniewicz	104	Jaromiszki	114
Humniszcze	114	Jasiewicz	130
Huszcze		Jawłoszyski	
wieś.....	33, 37	folwark	114, 120
Huta	48	Jaźgi	
<i>I</i>		wieś	24
Indrupie	87	Jodekłanie.....	87
Introup	29	Juraciszki.....	29, 114
Iwanki.....	114	cerkiew	118
Iwaszkiewicz	28, 29	Juraka	32, 35, 38
Iwaszkiewiczze		Jurcewicz.....	116
wieś.....	104	Jurczuny	
Iwaszkowce		wieś	122, 127
wieś.....	104, 110	Juremski	67
Iwie		Jurowsczyzna	67, <i>Patrz Lękowszczyzna</i>
droga z Trab.....	120	Juszewski	113
kościół parafialny	117	<i>K</i>	
<i>J</i>		Kaczanowszczyzna	
Jabłoński		wieś	123, 126
Tatar	67	Kaczanowski	106
Jabrowicze	129	starosta wieluczański	104
Jachimowszczyzna		Kaczanowszczyzna	<i>Patrz Kaczanowszczyzna</i>
folwark.....	114, 119	Kaieccienięta.....	53
karczma	114	dwór	48
Jackowszczyzna	129	okolica szlachecka.....	48
wieś.....	98, 101	wieś	48
Jackuny		Kamiński	103, 104
wieś.....	134	Kamionka	
Jacyny	40	dwór	87, 90
wieś.....	43	karczma	48, 55
Jadowka?		rzeczka.....	90
wieś.....	110	wieś	48, 55
Jagielowszczyzna		Kanonicy laterańscy	40, 42
folwark.....	76	Kanonicy regularni	
		miedniccy	81

Kapmowsczyzna	
okolica szlachecka	33
Karendy	
zaścianek	58
Karkinięta	<i>Patrz Korkinięta</i>
Karłowsczyzna	53, 54
dwór	48
staw	53
wieś	48
Karłowsczyzna	<i>Patrz Karłowsczyzna</i>
Karmaniszki	
zaścianek	58
Karmelici Bosi	
gudhajscy	28, 29, 81
słobodczy	86, 88, 90
Karmelici Trzewickowi	
żeladcy	133
Karoluńce	103
Karowajowszczyzna	
dwór	56
Karpowicz	110
Karpuciszki	
zaścianek	58
Kaszczelice	<i>Patrz Koszczelice</i>
Kaszłany	129
Kaśkiewicz	
dwór	66
wieś	66
Kaymina	133
Kazarezy	
wieś	33
Kiby	
wieś	33
Kielczewski	23, 24, 26
Kieloycie	114
Kieniowa	<i>Patrz Kiernowa</i>
Kienliszki	29
Kierbedz	114
Kierele	129
Kierniany	
wieś	123, 126
Kiernowa	
rzeka	108, 110, 111
Kierwele	
królewsczyzna	115
Kiety	
wieś	58
Kirkliszki	129
Kirżda	
rzeka	89
Kisielew	129
Kleie	129
Klewa	
rzeka	52, 53, 54, 72, 73, 97, 100, 101, 112, 113, 116, 117, 119, 120
Klewica	119
dwór	70, 74
las	72, 73
wieś	70, 74
Klidzienięta	
wieś	92
Klimańska Brygida z Kozieleckich	23, 24, 25
Kłodnicki	
proboszcz wiszniewski	60
Kłoczki	
okolica szlachecka	104
wieś	104, 111
Kłoydęka?	
rzeka	120
Kłyszki	
wieś	58
Kocieł Tadeusz	
starosta oszmiański	36, 62, 68, 131
właściciel Bienicy	62, 68
Koczan	105
Koczany	
wieś	58
Kodz	33, 98
Kodzie	
okolica szlachecka	98
Koiałowszczyzna	129
Kolczuny	
karczma	76, 84
młyny	83
stawy	82
wieś	76
Kołodziejowszczyzna	
zaścianek	114
Kolszuny	<i>Patrz Kolczuny</i>
Kolwic	<i>Patrz Kulwic</i>
Kołodziszki	
uroczysko	108
Kołotuny	
wieś	77, 84
Kolpieia	92
Komaniści	62
Komar	26, 67, 76, 80, 84, 85, 104, 106, 108, 110, 128, 129, 130
właściciel Zabrzezia	62, 68
Komar (Komora?)	
ruczaj	45
Komarka	
rzeczka	90
Koncewicz	49, 50, 54
Koncewicz Adam Tadeusz	
horodniczy oszmiański	48, 53, 54
sędzia ziemski oszmiański	48, 53, 54
właściciel Karłowsczyzny	48, 53, 54
Kopciewicze	
wieś	58
Korabla	
krynica	52
Koraby	48
wieś	55
Koreyniszki	
folwark	40
Koreywa	40
Korkinięta	
wieś	114, 119, 120
Koroteygi	70

Korsak	33, 37, 50, 51, 70, 71, 72, 73, 74, 97, 98, 100, 116
Korwiele	122, <i>Patrz</i> Dubniki
Korzenie	
wieś.....	92
Kosciewicz	
wieś.....	133, 134
Kosiany	
folwark.....	76
wieś.....	76
Kosicki Tomasz Antoni	
pleban surwiliski.....	97, 102
Kossacki	128, 130
Kossarowszczyzna	
dwór.....	58
Koszczelice	
wieś.....	66, 69
Koszczyc	24, 40
Koszczycowa.....	41
Koszkowsczyzna	
huta szkła.....	73
wieś.....	70
Kościąkowski	50, 51, 53, 112, 113, 114, 115, 119, 120
Kościąkowski Tadeusz	
podkomorzyc wilkomierski	47, 54
właściciel Gieysztun.....	47, 54
Kościeszka Żaba Ignacy	
<i>Patrz</i> Żaba Kościeszka Ignacy	
Koty	
wieś.....	92
Koupriy	
puszcza	108
Kowale	114
wieś.....	104
Kowalowka	
rzeczka.....	90
Kowczan.....	103, 106
Kowszany	115
Kozieł	28, 29
Kozieł Józef	
pułkownik husarski.....	86, 88
starosta żykowiecki	113
Kozienienta	
folwark.....	24
wieś.....	24
Kozłowszczyzna	<i>Patrz</i> Kozłowszczyzna
Kozłowszczyzna	
folwark.....	48
karczma	48, 54
okolica szlachecka	48
wieś.....	48
Kozłowszczyzna	<i>Patrz</i> Kozłowszczyzna
Kożanowski.....	59
Krasny	
folwark.....	95
Krejwance	
wieś.....	33
Krewo	
cerkiew	58, 68
dobra starościńskie	51
droga do Mińska.....	65
droga do Smorgoń	65
droga do Soł	65
droga do Wilna.....	63, 64
droga z Holszan.....	54
droga z Łoska	69
droga z Żupran	131, 132
droga ze Smorgoni	96
kościół parafialny	58, 68, 94, 131
miasto królewskie.....	56, 58, 131
parafia.....	56, 69
starostwo	57, 58, 59, 60, 61, 63
szkoła żydowska.....	58
zamek	58
Kropiwna	
rzeka	108
Kropiwnie	
wieś	104, 110
Kroty	
wieś	123, 127
Krowy.....	<i>Patrz</i> Kroty
Królewiec	
droga ze Smorgoni	96
trakt publiczny.....	101
Krupielewsczyzna	
dwór	104
Kryczniki	
wieś	114, 119
Kryczyńska	
Tatarka.....	66
Kryczyński	
Tatar	57, 58, 61, 63, 64, 66
Krywłanka	
rzeka	63, 64
Krywula	
zaścianek	48, 54
Krzywsk	69
dwór	58, 63, 66
młyn	64
staw	63
wieś	66
Krzyzelewsczyzna	
wieś	33
Krzyżowka	
karczma	77, 84
Kucewicze	64, 82, 129, 131, 132
Kucheyki	129
Kuchy	<i>Patrz</i> Kuckie
królewsczczyzna	119
Kuckie	115
Kuckuny	
wieś	77
Kudziakonie	
dwór	29
wieś	29
Kudziszki	
wieś	104
Kulesz.....	67, 130
Kuleszy	

wieś.....	77, 84	wieś	29
Kuliczki	<i>Patrz</i> Kuliszki	Lisiczne	92
Kuliki.....	114	Listopady	
Kuliszki		młyn wodny.....	69
wieś.....	123, 126, 127	wieś	67
Kulwic	58, 60, 61, 63, 66, 69	Liszkuniszki	70
Kulwiński Stanisław?	79	las	72
Kunawa		Lubański Grzymała Józef	
wieś.....	92, 96	proboszcz oszmiański.....	34, 76, 85, 92, 96
Kuncewicz	<i>Patrz</i> Koncewicz	Lucienięta	
altarysta trabski.....	112, 115	siedziba.....	104
Kuprenicha		Luliszki	
karczma	115	wieś	29
Kuprewicze.....	115	Lynłupka	<i>Patrz</i> Łeślupka
Kuraczewo		Ł	
folwark.....	33	Ładziecienięta	115
wieś.....	33	Łastowszczyzna	
Kurowaie	92	zaścianek	115
Kurowszczyzna	48	Łastowska.....	50, 53
Kuszelowszczyzna		Łatowicze	
wieś.....	104	wieś	85, 129, 132
Kuszlany.....	104, 109	Łeślupka	
dwór.....	104	folwark	77, 82
dwór Wierkielany	104	wieś	77
karczma	104	Łękiszeki	
młyn.....	104	wieś	123
wieś.....	104	Łodzиковszczyzna	
Kusztanowskie		folwark	85
wieś.....	104	wieś	85
Kuterowszczyzna	129	Łodzиковskiezna	
Kylwuski?.....	113	folwark	77
L		wieś	77
Lachowka	129	Łojcie	
Laskarys Teodor		wieś	33
generał wojsk lit.	39, 41	Łokaciewski	<i>Patrz</i> Łokuciewski
właściciel Żodziszek.....	42	Łokuciejewski	<i>Patrz</i> Łokuciewski
Latowicze	<i>Patrz</i> Łatowicze	Łokuciewszczyzna	49
Lawda (Lauda)	88, 90	Łokuciewski	28, 59, 60, 63, 66, 91, 103, 104, 108
Lepionka		Łopiejki	
karczma	77, 82, 83	wieś	33
Lewkowo	92	Łopocie	
Leyłupka		wieś	105, 109
rzeka	85	Łosk	
Lękowcyszczyna.....	53	cerkiew	62
folwark.....	48	droga do Bienicy	69
wieś.....	48	droga do Krewa	69
Lękowsczczyzna		droga do Smorgoni	69
dwór.....	67	droga do Wilna.....	68
folwark.....	77	droga do Zabrzezia	69
wieś.....	67, 77	kościół parafialny	62, 66
Lękowsczczyzna	<i>Patrz</i> Lękowsczczyzna	miasteczko.....	66
Lida		młyn wodny.....	69
trakt publiczny	120	parafia.....	66, 69
Liepieszki	115	Łostaie	
Liepieszki	118	młyn	64
Ligi	48	staw	63
Linłupka		wieś	59
rzeka	83	Łostoja (Łastoja, Łostaj, Łostay, Łostaya)	
Lipki		rzeka	36, 37, 52, 53, 55

Łosza		Mankiewicze	129
rzeka	30, 42, 43, 44, 45, 89	Marciniewski	63
Łoszany		Markienięta	49
okolica szlachecka	67, 69	Markowce	
Łotyhoł (Łatyhoł)		młyn	26
dwór	24	staw	26
karczma	26, 109	wieś	24, 26
Łoyciewszczyzna		Markowsczyna	92
folwark	49	Markowski	61
wieś	49	Markowski Ignacy	
Łozowsczyna		altarysta krewski	59, 61
wieś	77	jezuita	59, 61
Łozyszcze	<i>Patrz Łużyszcze</i>	Marków	
Łubianka		droga ze Smorgoni	96
dwór	77, 82, 105, 110	kościół parafialny	94
folwark	77	Martwe	
karczma	110	jezioro	107
rzeka	82, 83	Martyszki	
wieś	77, 105, 108, 110	wieś	24
Łudy		Maruzowszczyzna	
wieś	33, 37	siedziba	34
Łukiany		Masłowsczyna	115
wieś	55	Masłowski	56
Łusciszki	129	Massalski Ignacy Jakub	
Łużyszcze		bp wileński39, 40, 44, 57, 58, 59, 60, 63, 107, 124	
okolica szlachecka	49, 55	Matuszewicz	67
Łyngowszczyzna	33	Mazale	
Łyntupy		zaścianek	59
parafia	133, 134	Mątuciszki	
Łyszkowce (Łyczkowce)		zaścianek	59
karczma	115, 120	Medryki	
Łysznikow	92	dwór	105, 110
<i>M</i>		karczma	105, 110
Macinki	<i>Patrz Maciuki</i>	młyn	105
Maciuki		wieś	105
wieś	98, 101	Meydanow?	111
Maciulany		Mędany?	110
wieś	24	Miągiewicze	115
Macki		Michalewicz	116
dobra stołowe	40	Michaliszki	
wieś	43, 45	droga z Gierwiat	44
Mackiewicz	56, 59, 79	droga z Wornian	126
Macuny	49	kościół parafialny	42, 124
Magience	115	miasteczko	134
Makowsczyna	49	Michałowczyna	53
Makucie	115	cerkiew	49
Maławicze		dwór	49
wieś	59	karczma	49
Małcekowszczyzna?		staw	52
błoto	108	wieś	49
Male	90	Michałowski	103, 129
Malka		Michałowszczyzna	<i>Patrz Michałowczyna</i>
rzeczka	90	Michnicze	
Maluta		zaścianek	59
folwark	40	Miciuny	
Małaki		dobra stołowe	40
wieś	33	wieś	43, 44
Małkowski	47, 48, 49, 53, 54, 114	Midziowsczyna	
Małyszkowsczyna	49, 54	folwark	77

Mieckowsczyzna		młyn	63
folwark.....	77	staw	63
Mieczkociszki		wieś	59, 63
okolica szlachecka	49	Myrkłiszki	
Miedniki		młyn	64
droga z Oszmiany	84	staw	64
kościół parafialny	81	wieś	59, 64
parafia.....	38, 84	Mysa	
Miedziki		dwór	92, 95
wieś.....	98, 101	wieś	59, 92
Miezowa?		Mysa Mała	
bród.....	108, 111	karczma	92, 95
Mikszowczyzna		Myzykoycie.....	<i>Patrz Mizykoycie</i>
siedziba.....	34	N	
Mikuciany.....	129, 132	Nagurski	35, 38, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84
Mikule		Narbutowczyzna	129
dwór.....	59	dwór	105
Mikulewsczyzna		wieś	105
zaścianek	67, 69	Narcuki.....	49
Mikulewsczyzna.....	<i>Patrz Mikulewsczyzna</i>	Nareyki.....	115
Mikuliszki		Narkiewicz	105
wieś.....	34	Narkowicz	29
Milki		Naruszowce	49
wieś.....	101, 115	Narwiliszki	
Minki	92	droga do Dziewieniszek	73
Mińsk		droga do Graużyszek	74
dekanat.....	52, 62	droga do Holszan.....	74
droga z Krewa	65	droga do Oszmiany.....	71
droga z Oszmiany	83	droga do Surwiliszek	74
starostwo.....	81	droga do Turgiel.....	74
trakt publiczny	88, 109, 120	droga z Graużyszek	37
Miwiarowicz Maciej		folwark	73
pleban smorgoński.....	92, 96	klasztor Franciszkanów	72
Mizany		kościół parafialny	70, 74, 99
okolica szlachecka	105, 111	parafia.....	70, 74
Mizykoycie		trakt do Wilna.....	74
wieś.....	70, 73	wieś	70
Moczulski	56	Nazdraczuny.....	129
Moczulų		Neroty.....	92
siedziba.....	34	wieś	96
Moczydłowski	67	Niechowietki	116
Mordasy		Niemcewicze	66, <i>Patrz Jarmaki</i>
wieś.....	77, 84	Niemen	
Morgiewicze.....	115	rzeka	100, 118
Mosciszcze		Nierowka	
błoto.....	108	dwór	59, 63
Mostowszyzna		młyn	64
zaścianek	77	staw	63
Mostwiliszki		wieś	59
dwór.....	77	Niestaniszki	
folwark.....	83	kościół parafialny	42
wieś.....	77	Nietycz (Nietecz)	
Mozeykow		rzeka	83
dwór.....	78	Niewieryski	
wieś.....	78	folwark	59
Murzyny		Nornicki	107
wieś.....	34, 38	pisarzewicz	87
Myksy		Norota.....	<i>Patrz Neroty</i>
zaścianek	59	Noroty	
Myleykw			

wieś.....	110	zaścianek	60
Norszty	49	Orlicki	106, 128
Nowa		Orlinienta	
wieś.....	34, 37	folwark	60
Nowodworzec.....	78	wieś	60
Nowogródek		Osada Nowa	
trakt.....	120	wieś	24
Nowopole		Osipany	109
dwór.....	85	Ossanowicz	
Nowosiady.....	49	<i>Patrz</i> Assanowicz	59
folwark.....	60	Ostra	
las	82	rzeka	95
wieś.....	78, 84	Ostrowicki	87, 88, 90
zaścianek	59	Ostrowiec	
Nowosielce	92	droga z Gierwiat	45
Nowosiołki	129, 131	droga z Wornian	126
wieś.....	83	kościół parafialny	30, 86, 107, 124, 131
Nozdraki	115, 120	miasteczko	81, 86
O		parafia.....	45, 86, 110, 111
Ochmatowicz.....	<i>Patrz</i> Achmatowicz	Oszmiana	
Ogiński	67, 93	dekanat	23, 25, 28, 131
Ogiński Franciszek Ksawery		droga do Borun.....	82, 83
kuchmistrz lit.	94, 95	droga do Cudzieniszek	83
starosta przewalski.....	94, 95	droga do Grauzyszek	84
właściciel Zalesia.....	94, 95	droga do Gudgaj	84
Ogiński Michał Kazimierz		droga do Holszan.....	84
hetman wielki lit.	117	droga do Miednik	84
właściciel Iwii.....	117	droga do Mińska.....	83
Oglewy	<i>Patrz</i> Olewy	droga do Wilna	82
Ogrodniki	130	droga do Żupran	85
Olany		droga z Danuszewa	25
dwór.....	78	droga z Gierwiat	42
wieś.....	78	droga z Grauzyszek	37
Oleksieyki		droga z Holszan.....	52, 55
zaścianek	78	droga z Narwiliszek.....	71
Oleszyski		droga z Soł.....	107
zaścianek	60	droga z Surwiliszek	100, 101
Olewy		droga z Trab	118
wieś.....	84	droga z Wornian	124
Olginianka		droga z Żupran	131, 132
rzeczka.....	90	droga ze Smorgoni	95
Olginiany	87, 88, 90	klasztor Dominikanów	30, 78
Olkensieże		kościół Dominikanów	30, 78
wieś.....	78	kościół parafialny	30, 36, 75, 78, 131
Olkiewiczze		miasto	52, 75, 82, 83, 131
wieś.....	82, 83	miasto powiatowe.....	68, 78, 131
Olszany.....	<i>Patrz</i> Holszany	miasto sądowe.....	25, 30, 36, 42, 68, 71, 95, 99, 107, 118, 124, 131
Ołochowczyzna.....	49	parafia.....	75, 85, 111
Ołtarzyski		powiat.....	23, 25, 28, 43, 45, 55
siedziba.....	34, 38	puszcza	85
Opienianka (Opinianka)		rzeka	36, 37, 42, 43, 44, 82, 83, 84, 99, 107, 108, 109, 110, 111, 130, 131, 132
rzeka	125	starostwo	76, 79, 83
Opieniany		trakt	120
wieś.....	123, 126	Oszmiana Proboszczowska	
Opiniany	<i>Patrz</i> Opiniany	folusz	82
Oponowicz	115	folwark	78, 84
Opuszołaty		staw	82
osada.....	41	wieś	78
Ordaszy			

Oszmiana Stara		wieś	74
folusz	82	Piecuny	<i>Patrz Piechuny</i>
klasztor Franciszkanów	62	wieś	74
kościół Franciszkanów	62, 78	Pierschayły	50, 55
staw	82	Pieslewicz	75
Oszmianka	<i>Patrz Oszmiana</i>	Piewcewicz	105, 108
Oszmianka Murowana		Piktusza	
kościół filialny	36	błoto sianożętne	36
staw	82	dwór	34
Oszmianka Sznurowana	78	folwark	34
Owieczki		staw	37
folwark	24	Pikuny	
wieś	24	folwark	79
Oysznaryszki	<i>Patrz Woysznaryszki</i>	Pilegrynda	41
Ozoroyscie		Pińsk	
wieś	105	trakt publiczny	132
Ozugiery		Piotrowicze	50, 54
dom	105	dwór	60
P		młyn	64
Padziule	88	staw	53, 63
Pakoszwoszczyzna	<i>Patrz Paszkowoszczyzna</i>	wieś	60
Palestyna	82	Piwowary	113, <i>Patrz Dziadyczne</i>
Paludy		Plebance	
zaścianek	116	folwark	49, 54
Pałusz	87, 89	staw	53
Paszkiele		wieś	49, 54
wieś	34, 38	Pobiedziński	78, 103
Paszkiewicz	32, 33, 36, 37, 66, 67	Pobirze	
Paszkiszki		błoto	107
dwór	49, 54	Pobolewoszczyzna	
karczma	49	wieś	34
staw	52	Pocholszczyzna	
wieś	49, 54	wieś	34
Paszkowoszczyzna		Pociewicze	109
siedziba	105	Podbierozy	
wieś	109	wieś	105
Pawilójcie		Podbrzezie	65
wieś	34	Podgaie	50
Pawlikowski	56, 58, 59, 60, 61, 64, 128, 129, 130, 132	Podkupie	
Pawlikowski Jan?		wieś	98, 101
cześnik miński	128, 129, 130, 131	Podowkupie	<i>Patrz Podkupie</i>
posesor zastawny Nowosiółek	129, 131	Podsza	
posesor zastawny Żupran	128, 130, 131	dwór	50
Pawłowcy		karczma	50
wieś	78	staw	53
Pawłowicz	67	Polaniki	<i>Patrz Poleniki</i>
Perebranowicze	93	Polanki	
Perechody		wieś	29
siedziba	105, 109	Polany	
Perkowski	28	dwór	29, 79
Perkowski Michał		wieś	79
pleban gierwiatski	45	Poleniki	
Petrowicze	<i>Patrz Piotrowicze</i>	okolica szlachecka	78, 84
Petrule	130	Połock	
Petrusewicz	48	gościniec	126, 127
Piechuny		trakt publiczny	125, 126, 127
wieś	70	Połubeczki	93
Pieckuny	<i>Patrz Piechuny</i>	Połudy	50
		Pomorski	87, 88, 90
		Ponara	

młyn.....	64	wieś	93, 96
staw.....	64	Przystanowski	60
wieś.....	60, 65	Puchowicze	<i>Patrz Pukowicze</i>
Ponarka		Puhowicze	<i>Patrz Pukowicze</i>
rzeka	131	Pukonicze	<i>Patrz Pukowicze</i>
zaścianek	60	Pukowicze	
Ponietycz		wieś	41, 44
wieś.....	79, 84	Putkowsczyzna	
Ponizie	93	folwark	78
Popielniki	116	R	
Popielowicze		Raczki	
dwór.....	60	wieś	29
wieś.....	60	Rackiewicz	60, 61
Popiszki		Raczuny	
folwark plebański	41, 44	dwór	105, 111
zaścianek	79, 84	jeziro.....	107
Popławski	40	wieś	105
Porokicie.....	87	Raduń	
Poszklewie.....	49	dekanat	71, 98, 99, 117, 118
Powiaże		Radziuliszki	
wieś.....	79, 83	wieś	29
Powież	<i>Patrz Powiaże</i>	Radziuny	
Powtele		wieś	29
folwark.....	79	Radziwiłł.....	39, 46, 51, 52, 54, 70, 71, 73, 98, 105, 122, 123
wieś.....	79	właściciel Miednik	81
Powtorowszczyzna		Radziwiłł Karol Stanisław	
zaścianek	60	właściciel Smorgoni	25, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 107, 131
Pozniak (Poźniak)103, 104, 105, 106, 109, 110, 128		właściciel Subotnik	98, 118
właściciel Smorgoni	63	właściciel Żupran	63, 81, 94, 107, 128, 130
Pozniak (Poźniak) Franciszek		wojewoda wileński.....	25, 40, 41, 43, 44, 93, 94, 107, 118, 128, 130, 131
sędzia ziemski oszmiański 25, 105, 106, 108, 130		Radziwiłłowie	75, 78, 80, 83
właściciel Soł.....	25, 42, 63, 94, 106, 108	Rakowcy	
Pozniak (Poźniak) Ignacy		wieś	60
stolnik oszmiański	104, 109, 111	Rałowsczyzna	<i>Patrz Rałowsczyzna</i>
Pozniaki	116	Rałowsczyzna.....	34
Poźniakowa		folwark	37
horodniczcowa.....	109	wieś	37
Prackowszczyzna	130	Ramienniki	
Praskowszczyzna		zaścianek	116
folwark.....	79	Rasikowszczyzna	
wieś.....	79	wieś	79
Prekony.....	87	Rawduniki	
Prochody		folwark	34
zaścianek	60	Raystry	
Proniuny		zaścianek	60
kościół Dominikanów.....	107	Remikiszki	
Proniuny Nowe		dwór	50
dwór.....	87	Rewki	
kościół filialny	87	młyn	64
Proniuny Stare		staw	63
wieś.....	87	zaścianek	60
Prudziecz (Prudziec)		Rodkiewicz.....	114
błoto.....	119	Rodkiewicz Andrzej	
Pruszanowski Ignacy		kanonik inflandzki.....	121
proboszcz solski.....	111	kanonik smoleński.....	121
Pruszyński	66	pisarz apostolski ?	121
Przeciszewski	91, 93, 94, 95, 96, 104		
Przeciszewski Ignacy			
wojski żmudzki.....	24		
Przewoż			

proboszcz trabski	121
Rodziejewicz	40, 43, 44, 67
Tatar	58, 59
Rodziejewice	
okolica szlachecka	50
Rog	
karczma	126
Rogincienięta	50
Rogiński	112
Rokicki Alojzy	128, 129
Rokita	88
Romaszkowszczyzna	
folwark	37, 71
Romejki	
wieś	29
Romer Damazy	34, 35, 36, 37, 38
właściciel Grauzyszek	33, 51, 71, 81, 82, 99
Roscienięta	
wieś	109
Rosciowszczyzna	116
Rossalski	112, 120
Roszkuciany	70
wieś	74
Rougaliszki (Raugaliszki)	73
zaścianek	70, 74
Rowki	<i>Patrz Rewki</i>
Rowy	
zaścianek	60
Rudnia Nowa	
folusz	25
młyn	25
staw	25
wieś	24
Rudnia Stara	
wieś	24, 26
Rudzie	70
wieś	74
Rudzisz	<i>Patrz Rudziszki</i>
Rudziszki	
wieś	106, 109
Rukiewicz	29
Rybaki	
wieś	24, 26
Rybkowszczyzna	
zaścianek	116
Rycieliszki	
dwór	67
Ryga	
trakt	96
Ryło	115
Rymciele	
dwór	67
zaścianek	67
Rymdziuny	<i>Patrz Ryndziuny</i>
puszcza	43
wieś	44
Rymowice	50
Ryndziuny	41
wieś	43, 82
Rzepniscze	100

S

Sabiłki	
zaścianek	61
Sadzony	93
Sakowicz	57
Sakowice	65
dwór	60, 63
młyn	64
staw	63
wieś	60
Sanguszko	
książęta	42
Saniczuny	41
Sapieha Kazimierz Nestor	
generał artylerii	99
Sawicki	33
Sawice	116
Sawiszcz Stare	100
Szczepanowicz	35
Szczepanowice	
okolica szlachecka	35, 54
Szczepany	
wieś	130, 132
Sczerba	
Tatar	57
Szczopany	<i>Patrz Szczepany</i>
Szczyt (Szczyt)	32, 33, 34, 35, 37, 38
Szczyt (Szczyt) Józef	
marszałek powiatu mozyrskiego	33
właściciel Giedejek	33
właściciel Wialbutowa	35
Siekienięta	116
Siekierowce	
wieś	80
Siekierzyszki	
osada	116
zaścianek	116
Sielec	
dwór	61
młyn	64
staw	63
wieś	61
Sieleszczenięta	
okolica szlachecka	116
Sielisko	88
Sieliszcz	50
Siemierniki	50
Siemiony	
wieś	37, 80, 82, 84
Sienciłowsczyzna	50
Sienkance	
wieś	123, 127
Sienkowszczyzna	
okolica szlachecka	34, 37
Sienkowszczyzna	93
Sieredzi	
okolica szlachecka	67
Sierheie	116
Sierzanty	88, 89
Siewk	61

Sikunia		kościół parafialny	25, 91, 96, 107, 131
rzeka	108, 109	miasto	30, 91, 96, 131
wieś.....	106, 109	parafia.....	91, 96, 108, 110
Sikuń		stawy	95
karczma	26	trakt	110
rzeczka.....	26	Snigiany	111
Skieywany		Snipowszczyzna	130
wieś.....	71, 73	Sobolewski	46, 53
Skirdzimy	61	Tatar	60
Skirmań	<i>Patrz Skormont</i>	Soboluny	
Skirmont (Skirmunt).....	103, 110, 129	wieś	71, 73
Skirmont (Skirmunt) Krzysztof		Sokocienięta	50
sędzia grodzki oszmiański	109	Sokolia	
Skirscinie	88	wieś	26
Skirsobol		Sokolniki	
błoto.....	108, 109	wieś	67
Skirsoboł.....	<i>Patrz Skirsobol</i>	Sokołowo	88
Skiywany.....	<i>Patrz Skieywany</i>	Sokołowski.....	87
Skobieyka		rotmistrz	89
rzeka	83	Sokołoycie	
Skopeyki		dwór	41
wieś.....	79	wieś	41
Skopow	<i>Patrz Skopowka</i>	Soły	
Skopowka		droga do Daniuszewa	109
rzeka	96	droga do Gierwiat.....	111
Skoywiszki		droga do Oszmiany.....	107
las	72	droga do Smorgoni	109
Slizn (Śliżn)		droga do Wilna	107, 110
starosta krewski	131	droga do Żupran	110
Slizniowa (Ślizniowa)		droga z Daniuszewa	26
podkomorzyna słonimska	58	droga z Gierwiat	45
starościna krewska.....	56, 58	droga z Krewa	65
Ślapsno	93	droga z Żupran	132
Śloboda		droga ze Smorgoni	96
wieś.....	67	dwór	106, 108, 111
Ślobodka.....	71	kościół parafialny	94, 103, 130
klasztór i kościół Karmelitów	88	miasteczko	82, 103
las	73	młyn	106
wieś.....	37, 98	parafia.....	103
Śłomianka		rudnia	106
karczma	38	Somle	
Ślonim		wieś	71, 73
miasto	132	Soroka	48
trakt publiczny.....	132	Spondy	
Smorgonie		wieś	133, 134
droga do Daniuszewa	96	Staniszewski Michał Nikodem	
droga do Krewa	96	dziekan oszmiański	127
droga do Królewca	96	kanonik inflandzki	127
droga do Markowa.....	96	pleban worniański	127
droga do Oszmiany.....	95	Stankowski	34
droga do Soł.....	96	Stare Sioło	
droga do Wilna	95, 96	folwark	45
droga do Wojstomia	96	Starosciele	
droga do Żupran	96	zaścianek	80
droga z Daniuszewa.....	26	Starosiele	
droga z Krewa	65	dwór	88
droga z Łoska	69	zaścianek	88, 90
droga z Soł.....	109	Starosielski	29
droga z Żupran.....	131	Starzynki	
dwór.....	93	wieś	67

Stawiński	104, 105, 106	plebania	100
Stępkowszczyzna		ruski gościniec	101
okolica szlachecka	29	staw	100
Stodolniki		Surynt	59
folwark	79, 85	Susliszki	
wieś	79, 85	folwark	35
Straszewicz Karol		Swieboda Kazimierz	
karmelita	135	rotmistrz oszmiański	128
proboszcz? żeladzki	135	Swirczyzna	
Strucki	130	karczma	106
Stryby		wieś	106
zaścianek	61, 79	Swirydowicze	
Strypuny		wieś	93, 96
wieś	61, 65	Swirzany	111
Strzecki		Sygnatowski	79
ksiadz	79	Sylwestrowczyzna	<i>Patrz Sylwestrowszczyzna</i>
Strzelczyki		Sylwestrowicz	103, 105, 108, 110, 128, 129, 132
wieś	29	Sylwestrowszczyzna	
Stulgi		folusz	82
wieś	35	folwark	79
Stymonie	93, 108, 130	wieś	79
Stypułkowski	<i>Patrz Stypułkowski</i>	zaścianek	79
Stypułkowski Józef Kazimierz		Sylwestrowszczyzna	<i>Patrz Sylwestrowszczyzna</i>
pisarz grodzki lidzki	97, 98, 100, 101	Symonele	
skarbnik grodzki lidzki	97, 98, 100, 101	wieś	123, 126, 127
właściciel Baranowicz	97	Szabliński	28
właściciel Soł	97	Szahale	
właściciel Surwiliszek	36, 98, 100, 118	okolica szlachecka	116
Subotniki		Szahunicze	
droga z Trab	120	Tatarzy	56, 57, 60
kościół parafialny	98, 118	Szahuniewiczowa	
miasteczko	99	Tatarka	67
Sucharski		Szalciny	50
ksiadz	75	Szanioty	116
Suchodoły		Szankuczki	
dwór	29, 30	siedziba	35
wieś	29	Szapowały	50
Sućków	65	Szarki	
cerkiew	68	wieś	29
klasztor Bazylianów	68, 93	Szaterniki	41
kościół i klasztor Bazylianów	62	Szczęsnulewicz Jakub Józef	
wieś	93, 96	altarysta grauzyski	38
Suńłobiszki		pleban grauzyski	34, 38
okolica szlachecka	50	Szekalowszczyzna	61
Sukniewicz	93	Szeptonowsczyzna	
Sulkiewicz (Siulkiewicz)		okolica szlachecka	116
Tatar	59, 60, 63, 64, 92, 93, 95	Szkiładziszki	130
Supiński	56, 57, 59, 60, 61, 64	Szmyłgi	88
Surwiliszki		Szołudzki	93
droga do Oszmiany	100	Szulkiewicz	<i>Patrz Sulkiewicz</i>
droga do Trab	101	Szumiliszki	130
droga do Wilna	100, 101	Szumsk	
droga z Grauzyszek	37	kościół parafialny	30
droga z Holszan	54	Szuneliszki	
droga z Narwiliszek	74	wieś	29
droga z Trab	120	Szutowicze	93
dwór	98	Szwaby	
kościół parafialny	36, 71, 97, 118	wieś	80
miasteczko	97, 98, 100	Szweylany	41
parafia	74, 97	Szygielski	58

Szylimniki folwark.....	123	starostwo	98, 100, 101, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 120
Szyłowiczy zaścianek	61	Treygi	88
Szymaki wieś.....	61	Trokiele	106, 108, 110
Szymanowski.....	56, 57, 79, 85	Truchaniszki dwór	29
Szymanowski Bonifacy proboszcz wojstowski	24	wieś	29
Szymkiewicz.....	133	Trykote	130
Szyrwiszki	71	Trylesin	93
las	72	Trynitarze	91, 92, 93, 94
Szysko Józef proboszcz krewski	58, 60, 65	Trzecienięta	<i>Patrz Trzeciesienięta</i>
Ś		Trzecieniszki folwark	88, 90
Świetlany cerkiew	105	Trzeciesienięta.....	53, 55
dwór.....	24	dwór	51
wieś.....	24	karczma	51
Świr dekanat.....	42, 124	staw	53
parafia.....	133, 134	wieś	51
Świranki parafia.....	133	Trzecina.....	88
T		Trzepiota młyn wodny.....	100
Tabory wieś.....	35	rzeka	97, 100, 101
Talibski Stanisław	49	Turgiele droga z Narwiliszek.....	74
właściciel Lenkowszczyzny	48, 77	kościół parafialny	71
Tałmuciszki	130	parafia.....	74
Tanczyszna	61	U	
Tarasowski.....	<i>Patrz Tarassowski</i>	Uhlany wieś	24
Tarassowski	122, 123, 125, 126, 127	Ukropianka karczma	94, 96
Taraszowszczyzna.....	50	Ukropiszki dwór	80
Toharzyszki dwór.....	117, 119	karczma	80
staw.....	119	Ułan Tatar	67
Tolociszki	86, 88	Urlance las	72
dwór.....	88	wieś	71
wieś.....	88	Uszkury wieś	106, 110
Tomasuwka okolica szlachecka	61, 65	W	
Totminow wieś.....	80	Warakomsczyzna	106, 111
Traby cerkiew	118	Warokowszczyzna	<i>Patrz Warakomsczyzna</i>
droga do Holszan.....	120	Warsztuny	41
droga do Iwii	120	Waseiuki.....	<i>Patrz Wasiuki</i>
droga do Oszmiany	118	Wasilewicze	94
droga do Subotnik.....	120	Wasilewski	35, 37
droga do Surwiliszek	120	Wasilowsczyzna okolica szlachecka.....	117
droga do Wiszniewa	118, 120	Wasiowcy wieś	80
droga z Holszan	54	Wasiuki wieś	106, 109, 110
droga z Surwiliszek	101	Ważyński.....	76, 77, 78, 79, 80
gościniec	54, 97	właściciel Oszmianki Murowanej	36
kościół parafialny	98, 112, 117	Welnianka karczma	106, 110
miasteczko	99, 112, 117		
parafia.....	54, 112, 121		

Wereszczaka	76, 77, 78, 80, 82, 83, 84	Wisła	
Wereszczaka Stefan		rzeka	82
właściciel Bołtupia	75	Wiszlupka	
Węsławienięta		ruczaj	120
dwór	94, 95	Wiszniew	
młyn	96	droga z Holszan	55
Wi[cioiam]icz Maurycy		droga z Trab	118, 120
ksiądz	27	kościół parafialny	52, 62
Wiałbutow		miasto	118
dwór	35	parafia	63
okolica szlachecka	35	szkoły powiatowe	62
Wiazykiemce	98	Wiszniowka	
Wiaże	89	folwark	61, 63
Wiażewicze		młyn	64
wieś	35	staw	63
Wiciule	35	wieś	106, 109
Wieczkonie	130	Wiśniew	<i>Patrz Wiszniew</i>
Wielejsze		Witki	89
wieś	35	Wojewódzki	66
Wieluczany	111	Wojnidzienienta	
Wierbuszki		wieś	24
folusz	64	Wojstom	
młyn	64	droga z Daniuszewa	26
staw	63	droga ze Smorgoni	96
wieś	62	kościół parafialny	25, 94
Wierciński	35	Wojsznaryszki	
Wierebuszki	<i>Patrz Wierbuszki</i>	wieś	37
Wierkielany	<i>Patrz Kuszłany</i>	Wolan	46, 50, 53, 55
wieś	109	Wołkowszyzna	51
Wierszchulanka		Wołodzkowa (Wołodźkowa)	
rzeka	108	pisarzowa ziemska oszmiańska	86, 103, 105, 106, 110
Wiesztortowszyzna		Wołodzkowszyzna	
okolica szlachecka	80	wieś	80
zaścianek	80	Wołodźko	
Wilczany		pisarze ziemscy oszmiańscy	76, 84
wieś	35	Wołojciowszyzna	
Wileykowicze		wieś	35
wieś	106	Wołowiki	51
Wilnia		Wołoycie	130
rzeka	24, 26, 43, 93, 96, 107, 125	Wołyński	
Wilno		pleban łoski	66, 69
dekanat	81	Wormiany	<i>Patrz Wormiany</i>
droga z Daniuszewa	25	Worniany	
droga z Gierwiat	42, 44	droga do Bystrzycy	126
droga z Graużyszek	36, 38	droga do Gierwiat	126
droga z Gudgaj	30	droga do Michaliszek	126
droga z Krewa	63, 64	droga do Ostrowca	126
droga z Łoska	68	droga do Oszmiany	124
droga z Oszmiany	82	droga do Wilna	124, 127
droga z Soł	107, 110	dwór	123
droga z Surwiliszek	100, 101	kościół parafialny	122, 126
droga z Wornian	124, 127	miasteczko	122, 123
droga ze Smorgoni	95, 96	młyn	125
gościniec	84	parafia	122, 127
kanclerstwo katolickie	30	staw	125
miasto stołeczne	25, 30, 36, 42, 63, 68, 81, 94, 99, 107, 124	wieś	123
trakt publiczny	111, 120, 132	Wornie	
trakt z Narwiliszek	74	wieś	80
województwo	43, 45, 81, 86, 122, 124, 127	Worona	123, 126

folwark.....	123, 125, 126, 127	Zagory	
karczma	126, 127	wieś	35
kościół	127	Zahorniki	
rzeka	125, 126	wieś	81, 83
Woszczyniki	130	Zahorze.....	<i>Patrz Zahorze</i>
Woszkieniki	<i>Patrz Woszkieniki</i>	dwór	67
Woszkiele		wieś	67
wieś.....	98, 101	Zahorze	
Woszkieniki		folwark	62
folwark.....	80, 85	młyn	64
wieś.....	80	staw	64
Wowerany		wieś	62
folwark.....	89	Zajezerze	
karczma	89	wieś	106
wieś.....	89	Zakrzewski	
Woygieta		altarysta krewski.....	57, 61
wieś.....	80, 84	Zakrzewski Tadeusz	
Woylasze		właściciel Paszkiszek	49, 52, 53, 54
zaścianek	61	Zalescie	
Woynicze.....	64	dwór	94, 95
folwark.....	61	karczma	96
wieś.....	61	wieś	94, 95
Woyniewiczze		Zalesie	
wieś.....	80	młyny	95
Woystomie.....	<i>Patrz Wojstom</i>	Zaleski Roch	
Woyszkiszki		franciszkanin	55
ruczaj	100	gwardyan holszański	55
Woysznaryszki	53, 54	pleban holszański	55
dwór.....	89	prezbiter prowincjonalny holszański.....	48, 55
folwark.....	51	Zaleskowszczyzna	
staw.....	52	okolica szlachecka.....	117
wieś.....	51	Zamosciany	
Woytkuny	51, 54	wieś	130, 132
Wyrzykowski.....	114, 117, 119	Zamosław	101
Wysoka		Zapolce	
dwór.....	35	folwark	117
Wysoki Dwór	123	Zaprudzie	
Wysokie		młyn wodny.....	69
dwór.....	67	wieś	69
wieś.....	67, 69	Zaprudzie Małe	
Z		wieś	68
Zabieliszki		Zaprudzie Wielkie	
okolica szlachecka	124, 126	wieś	68
Zabielawce.....	117	Zarudzicze	
Zabiełło.....	108, 110, 129, 132	wieś	94
Zabłocie		Zaścianki	<i>Patrz Szymkiewiczze, Patrz Kaymina</i>
wieś.....	24	Zawadzki	23, 26, 28
Zabłocki.....	61, 77, 78, 83, 129, 131, 132	Zawadzki Jan	
Zabołocie	117	rotmistrz	87, 89, 90
Zabrudzie.....	<i>Patrz Zaprudzie</i>	Zawielce	41
Zabrzezie	<i>Patrz Zabrzeż</i>	Zawielle	
Zabrzeż		wieś	94
cerkiew	62, 68	Zescienie	51
droga z Łoska	69	Zielona	
kościół parafialny	62, 68	karczma	41, 44, 81, 84, 96
parafia.....	63	Zienkowicz	29
Zadworniki		właściciel Trab	98, 99
wieś.....	80	Zienkowiczowa	
Zagorowszczyzna.....	51	właścicielka Trab.....	117
		Zimkomsczyzna	51

Znoski.....	51	wieś	134
Zubowicze	117	Żupranka	85
Zulij		Żuprany	
zaścianek	124	droga do Krewa	131, 132
Zweirbliszki		droga do Oszmiany.....	131, 132
okolica szlachecka	81	droga do Smorgoni	131
Zwirzdy		droga do Soł	132
las	72	droga z Holszan.....	55
Ż		droga z Oszmiany.....	85
Żaba.....	46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55	droga ze Smorgoni	96
kasztelan	49	kościół parafialny	30, 94, 107, 128, 130, 132
Żaba Kościesz Ignacy		miasteczko.....	81, 82, 130, 131
starościc koszański . . .	36, 47, 48, 52, 54, 55, 81, 99, 116, 118	parafia.....	85, 108, 110, 128, 132
właściciel Holszan... ..	36, 47, 52, 54, 55, 81, 99, 116, 118	puszcza	82
Żeladź		trakt	110
folwark.....	133	zbór kalwiński	132
kościół Karmelitów	133	Żusiny	
kościół parafialny	133	zaścianek	81
Żodziszki		Żydziewicz	117
droga z Danuszewa.....	26	Żygiany	
droga z Gierwiat	44	błoto sianozętne.....	36
kościół parafialny	25, 42	folwark	35
parafia.....	45	staw	52
Żółty Piasek.....	106	wieś	35, 52
Żukoynie.....	133	Żykowicze	
		dwór	119
		starostwo	113, 115, 117
		Żylicze.....	117

SPIS MAP

Mapa 1. Województwo wileńskie w roku 1772 [*Kościóły i klasztory rzymsko-katolickie dawnego województwa wileńskiego*, pod red. M. Kałamajskiej-Saeed, t. 1, Kraków 2005, s. 9].

Mapa 2. Parafia Danuszew [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Żodziszki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1932].

Mapa 3. Parafia Żeladź [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Michaliszki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1933].

Mapa 4. Parafie dekanatu oszmiańskiego – część środkowa [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Oszmiana), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1935].

Mapa 5. Parafie dekanatu oszmiańskiego – część południowa [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Wiszniew), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927].

Mapa 6. Parafie dekanatu oszmiańskiego – Smorgonie, Krewa, Łosk [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Smorgonie), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927].

Mapa 7. Parafie dekanatu oszmiańskiego – Gierwiaty, Soły, Gudohaje, Ostrowiec, Worniany [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Worniany), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1935].

Mapa 8. Parafie dekanatu oszmiańskiego – Oszmiana, Graużyszki, Narwiliszki [Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000 (Wielkie Soleczniki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1935].

Mapa 9. Parafie dekanatu oszmiańskiego – Narwiliżki, Surwiliżki [*Mapa taktyczna Polski 1 : 100 000* (Lipniżki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1926.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne:

Centralne Archiwum Historyczne Litwy [dalej:CAH Wilno], Opisy parafii diecezji wileńskiej, S.A., F. 376, nr 19.249, stron 168 (kopie).

CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 551, k. 10-13v (oryginał).

CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 554, k. 22-23 (oryginał).

CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 556, k. 68-69 (oryginał).

CAH Wilno, F. 694, op. 3504, nr 636, s. 404-406v (oryginał).

Źródła drukowane:

Akty izdavaemye Vilenskoû Kommisiei dlâ razbora drevnih aktov, t. 35, Inventari starostv, imienij, fol'varkov i dereven za vtoruû polovinu XVIII veka (1751-1789), Wilno 1910.

Kodeks dyplomacyjny katedry i diecezji wileńskiej, oprac. J. Fijałek, W. Semkowicz, t. 1, Kraków 1948.

Mapa taktyczna Polski 1: 100 000 (Lipniżki, Michaliżki, Oszmiana, Smorgonie, Wielkie Soleczniki, Wiszniew, Worniany, Źodziżki), Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927-1935.

Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784, wyd. W. Wernerowa, w: „Studia Podlaskie”, t. 1, Białystok 1990.

Przyszłość kultury Polaków na Kresach, t. 2 Kraj rodzinny matki mej, pod red. J. Maroszka, Białystok-Drohiczyn 2000.

Synodus dioecesana Vilnensis ab [...] Michaele Joanne Zienkowicz [...] episcopo Vilnensi In ecclesia cathedrali sua, Anno Domini MDCCXLIV diebus 10, 11, 12 mensis Februarii celebranta, Wilno 1744.

Opracowania:

Aftanazy R., *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej, cz. I, Wielkie Księstwo Litewskie, t. 4 Województwo Wileńskie*, Wrocław 1993.

Aftanazy R., *Materiały do dziejów rezydencji*, t. 4 A, cz. 1, Warszawa 1987.

- Boniecki A., *Herbarz polski*, t. 1-16, Warszawa 1899-1913.
- Dumin S., *Herbarz rodzin tatarskich Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Gdańsk 1998.
- Encyklopedia katolicka*, pod red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyka, Z. Sułowskiego, t. 1-11, Lublin 1973-2006.
- Gawrysiakowa J., Litak S., *Spisy ludności i beneficjów diecezji wileńskiej z drugiej połowy XVIII wieku*, w: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, nr 70 (1998).
- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.
- Jankowski Cz., *Powiat oszmiański: materiały do dziejów ziemi i ludzi*, cz. 1-4, Petersburg 1896-1900.
- Kasabuła T., *Ignacy Massalski biskup wileński*, Lublin 1998.
- Kościoły i klasztory rzymsko-katolickie dawnego województwa wileńskiego*, pod red. M. Kałamajskiej-Saeed, t. 1, Kraków 2005
- Kościół w Polsce, t. 2, Wieki XVI-XVIII*, pod red. J. Kłoczowskiego, Kraków 1969.
- Kościół Zamkowy czyli Katedra Wileńska*, t. 2, oprac. J. Kurczewski, Wilno 1910.
- Krahel T., *Zarys dziejów (archi)diecezji wileńskiej*, w: „Studia Teologiczne”, Białystok-Drohiczyn-Łomża, 5-6 (1986-1987).
- Kumor. B., *Historia Kościoła*, cz. 5, Lublin 1984.
- Kumor B., *Początki metropolii wileńskiej*, w: „Studia Teologiczne”, Białystok-Drohiczyn-Łomża, 5-6 (1986-1987).
- Kumor. B., *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918)*, Kraków 1980.
- Kurczewski J., *Biskupstwo wileńskie: od jego założenia aż do dni obecnych*, Wilno 1912.
- Litak S., *Kościół łaciński w Polsce około 1772 r. Mapa-komentarz-indeks*, Lublin 1991.
- Litak S., *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 r. Struktury administracyjne*, Lublin 1996.
- Łopalewski T., *Między Niemnem a Dźwiną: Ziemia Wileńska i Nowogrodzka*, Poznań 1990.
- Niesiecki K., *Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nepomucena Bobrowicza*, t. 1-10, Lipsk 1839-1846.
- Ochmański J., *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972.
- Ochmański J., *Dawna Litwa*, Olsztyn 1986.

- Olczak S., *Rozwój sieci parafialnej w diecezji wileńskiej do II połowy XVIII wieku*, w: „Studia Teologiczne”, Białystok-Drohiczyn-Łomża, 5-6 (1986-1987).
- Paruch J., *Słownik skrótów*, Warszawa 1992.
- Polski Słownik Biograficzny*, t. 1- 43, Warszawa, Kraków 1935-2005.
- Rąkowski G., *Ilustrowany przewodnik po zabytkach kultury na Białorusi*, Warszawa 1997.
- Skarbek J., *Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/3 – 1914*, w: „Studia Teologiczne”, Białystok-Drohiczyn-Łomża, 5-6 (1986-1987).
- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. 1-15, Warszawa 1880-1902.
- Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, t. 2, Warszawa 1965.
- Tyszkiewicz K., *Wilija i jej brzegi: pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym*, Drezno 1871.
- Urzędnicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV – XVIII wieku*, oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, Kórnik 1994.
- Uruski S., *Rodzina: herbarz szlachty polskiej*, t. 1-15, Warszawa 1904-1931.
- Wanat B. J., *Łaskami słynąca ikona Matki Bożej w Gudohajach na Białorusi*, Kraków 2006.
- Wolff J., *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386-1795*, Kraków 1885.

Daniszew
Smorgonie

Położenie arkusza na mapie 1:300,000

Swir	Międzyrzec	Doksyce	Jurki
Żódziszki	Kurzenie	Dehnowo	Szklanie
Smorgonie	Wilejka	Ołpawice	Ziemia
Wolozyn	Radosz	Gródek	Łohajsk
Wolozyn	Radosz	Gródek	Łohajsk

Podział administracyjny:

1	Dom. Wilejka
2	Smieciany
3	Witno-Troki
4	Osmiana

Wojew. Wileńskie

Skala 1:100000

1 cm na mapie = 1 km w terenie

Wojskowy Instytut Geograficzny
Warszawa 1932

Wszelkie prawa zastrzeżone

Materiały podstawowe:

1 Na podstawie materiału 1:25,000
reambulowanego 10 r. 1930Warstwie
z mapy 1:25,000

17,00
12,75
8,50
4,25
2,13
0,00

Opracowano r. 1931-32

Holszany
Graudzyski
Krewo
Smorgonie
Żuprany
Oszmiana

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW I SKRÓTÓW

- Kolej wielotorowa
 Kolej jednotorowa
 Kolej wąskotorowa
 Kolejka gosp. lub trawny
 Kolejka linowa
 Szosa I kl.
 Szosa II kl.
 Trakt lub droga wzmoc.
 Droga wiejska
 Droga gospodarcza
 Ścieżka dla jeźdźców
 Ścieżka dla pieszych
 Droga sinowa
 Szosa I kl.
 Szosa II kl.
 Trakt lub droga wzmoc.
 Granica państwa
 województwo
 powiatu
- Kościół z dzwonną wieżą (daleka widoczny)
 Kościół z jedną wieżą (daleka widoczny)
 Świątynia niechrześcijańska
 Kaplica
 Krzyż lub figura religijna
 Ośrodek chrześcijański
 Ośrodek niechrześcijański
 Grób odsobniony
 Pomnik
 Pogorowisko
 R. o R. Ruiny
 W. (w., obs.) Wzrost (wzrost, obserwacja)
 Kom. fabryczny
 Młyn wodny
 Wiatrak (daleka widoczny)
 Turbina wietrzna
 Stacja elektryczna i z trakcją
 Stacja górnicza
 Kopalnia czynna i nieczynna
 Sz. nft. Zbiornik naftowy
 Gaz (nft.) Zbiornik gazu (naftę)
 Sm. Smalarnia, terpentyn.
 Km. Kamieniołom
 Zł. Złoty (złoty, złota)
 Jaskinia, grotta
- Ndl. Nadleśnictwo
 L. Leśnictwo
 G. Gajówka
 Kr. (Rest.) Karczma (restauracja)
 Schr. Schronisko zagospodar.
 Schr. " nieszagospodar.
 S. Siatka pasterska
 Lotnisko
 Mast. antenowy
 El. Elektrownia
 Lin. wys. napięcia i transformator
 Poczta
 Telegraf
 Telefon
 Młyn wodny
 Dł. Długość ścieżki widocznej
 Grobla
 Wały ochronne
 Stare szanie, kopce
 Strumień brzozy
 Wał ziemny jako ogrodza
 Mur, parkan i t.p.
 181,8 Punkt trigonometryczny
 173 Punkt topogr. (nota)
 Siedziba województwa
 Starostwo
 Ochr. Przedmioty podleg. ochronie

- Las iglasty i bukowy
 Las liściasty
 Las mieszany
 Las iglasty i liściasty
 Mezofity i pastwiska
 Bagna, łąki i trzęsawiska
 Grunty podmokłe i torfowiska
 Łąki
 Piaszki
 Plantacje chmielu i winnicy

- Bl. Blok kolejowy
 Br. Browar
 Cg. Cegielnia
 Ckr. Cukrownia
 D. Dwór
 Fb. Fabryka
 Fut. Futur
 Fw. Folwark
 Gm. Gmina (stado, woz.)
 Gz. Gorzelnia
 Ht. Huta
- Kl. Klasztor
 Koz. Kossary
 Ład. Ładownia
 Mij. Młyn
 M. m. Młyn motor.
 M. m. Młyn parowy
 Ol. Olejarnia
 P. Przystanek
 Pap. Papiernia
 P. cel. Posterunek cel.
 Pl. Plac
 Pr. Prom. (przewóz wódn.)
 P. w. Przewóz ludzi i towarów
 St. Stacja kol.
 Strz. Strzelnica
 Stł. Stłodoła
 Szk. Szkoła
 T. m. p. Tłak (młot, parowy)
 U. cel. Urząd celny
 Wap. Wapienik
 W. p. Wielki piec
 Wdc. Wodociąg
 Z. Zamek

760 km

Polozenie arkusza na mapie 1:300 000

Karłowicki	Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka
Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka
Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka
Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka	Wieliczka

Pas 31

Słup 42

Podział administracyjny:

1. Pow. Oszmiana, wojew. wileński

Skala 1:100 000

1 cm na mapie — 1 km w terenie

Wojskowy Instytut Geograficzny
Warszawa 1935

Wszelkie prawa zastrzeżone

Opracowano na podstawie:

1. Mapy 1:25000 sprawdzanej w r. 1931

Warstwy opracowano na podstawie:

Mapy 1:25000

- 17,00 m
12,50
8,50
4,25
2,13
0,00

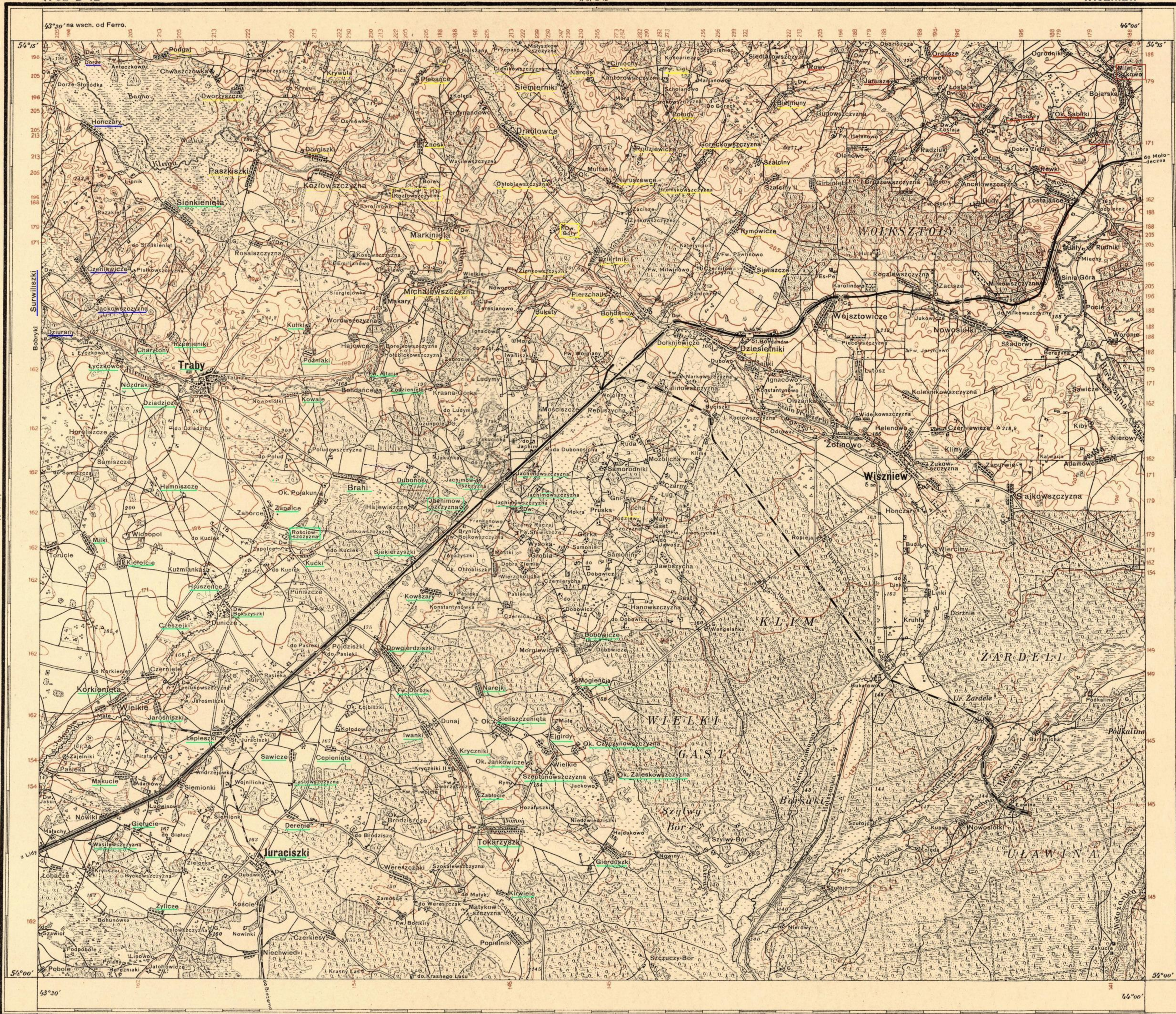
- Krewa
- Holszany
- Traby
- Surwiliszki

Objaśnienie odczytywania
warstw arkusza
WISZNIEW

Wartość warstwy z doświadczeń do warstwy arkusza	Wartość warstwy z doświadczeń do warstwy arkusza	Oznaczenie warstwy na mapie	Różnica wysokości między warstwami na mapie
290.16	290	—	8
281.63	282	—	9
273.10	273	—	8
264.56	265	—	9
256.03	256	—	9
247.49	247	—	8
238.96	239	—	9
230.42	230	—	8
221.89	222	—	9
213.36	213	—	8
204.82	205	—	9
196.29	196	—	8
187.75	188	—	9
179.22	179	—	8
170.68	171	—	9
162.15	162	—	8
153.62	154	—	9
145.08	145	—	8

WARSTWICE:

- 17. m. (8 szn.)
- 8.5 " (4 ")
- 4.26 " (2 ")
- 2.13 " (1 ")

- Kolej dwu lub więcej torowa
- Kolej jednotorowa
- Kolej w budowie lub projektowana

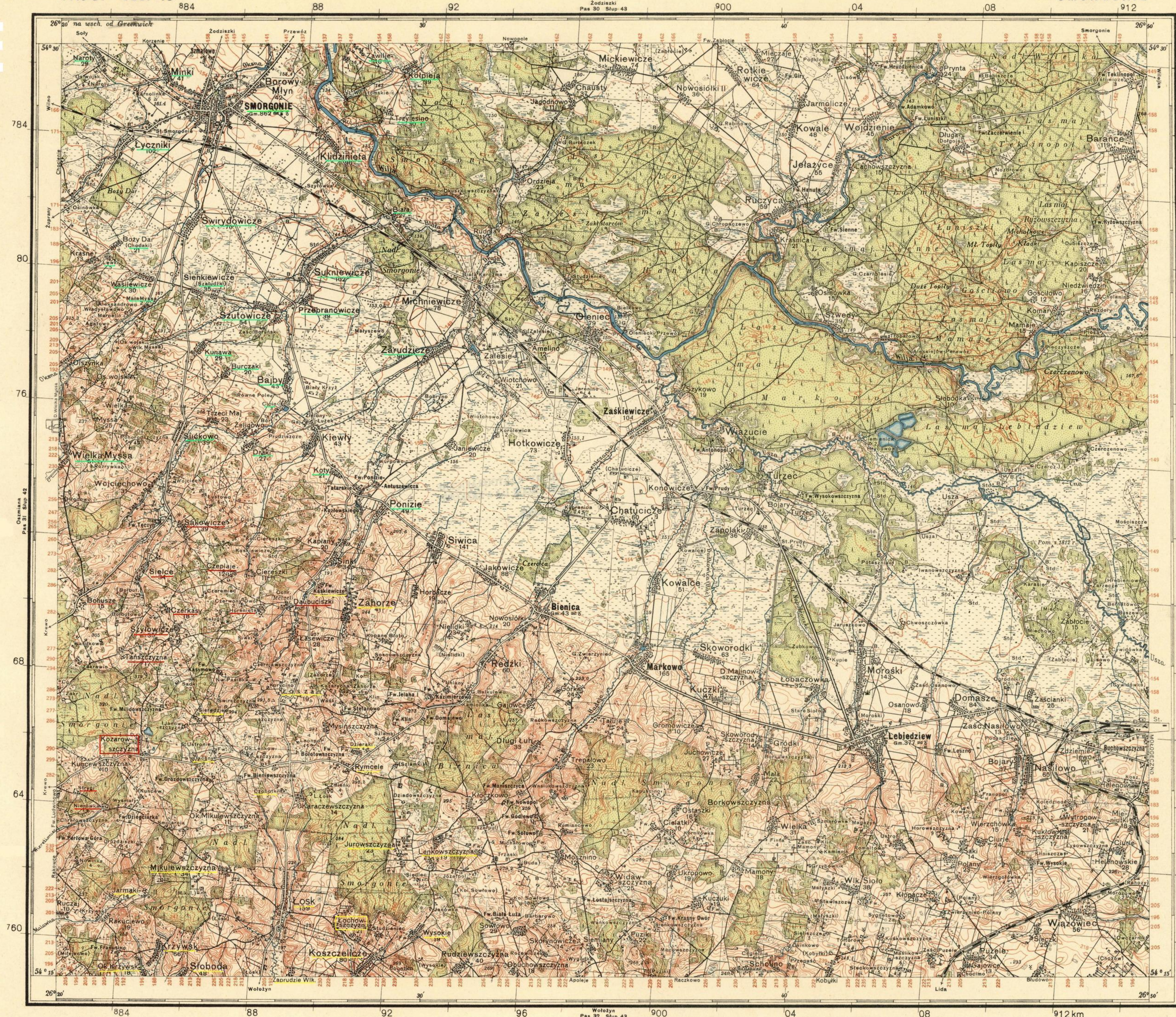
- Kolej wąskotorowa
- Kolejka gospodarcza i tramwaj
- Kolej linowa

Lubcz
A 33 B 42
1:100.000
Wojtkowy Instytut Geograficzny w Warszawie
1927.
Wszelkie prawa zastrzeżone

- Szosa 1-ej klasy
- Szosa 2-ej klasy
- Trakt
- Droga polna

- Drożyna
- Ścieżka
- Droga zimowa

Sprawdzono w 1923-24 r.
Opracowano w 1924-26 r.

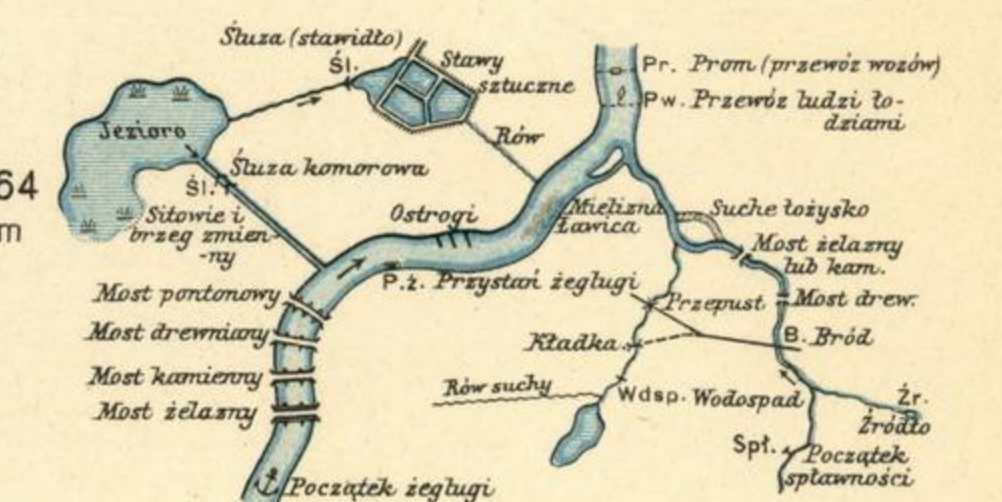

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW I SKRÓTÓW

- Objaśnienia znaków i skrótów:**
- Kolej wielotorowa
 - Kolej jednotorowa
 - Kolej wąskotorowa
 - Kolejka gosp. lub inżyn.
 - Kolejka linowa
 - Szosa I kl.
 - Szosa II kl.
 - Wątek
 - Trakt lub droga wzmoc.
 - Droga wiejska
 - Droga gospodarska
 - Ścieżka dla jeźdźców
 - Ścieżka dla pieszych
 - Droga żelazna
 - Granica państwa
 - województwa
 - powiatu
- Symbole i skróty:**
- ⊕ Kościół z drzewa wiekami (daleka widoczny)
 - ⊕ Kościół z drewna wiekami (daleka widoczny)
 - ⊕ Świątynia niechrześcijańska
 - ⊕ Kaplica
 - ⊕ Krzyż lub figura religijna
 - ⊕ Ośrodek chrześcijański
 - ⊕ Ośrodek niechrześcijański
 - ⊕ Grób odosobniony
 - ⊕ Pomnik
 - ⊕ Północnik
 - ⊕ R. R. Ruiny
 - ⊕ W. (w. obs.) Wzrost (wzrost, obserwacja)
 - ⊕ Komin fabryczny
 - ⊕ Młyn wodny
 - ⊕ Wiatrak (daleka widoczny)
 - ⊕ Turbina wiatrowa
 - ⊕ Stacja elektryczna i zasilająca
 - ⊕ Syg. górniczy
 - ⊕ Kopalnia cynowa i niesz.
 - ⊕ Sz. nft. Syg. naftowy
 - ⊕ Gaz (nft.) Zbiornik gazu (naft.)
 - ⊕ Sm. Smalarnia, terpentyn.
 - ⊕ Km. Kamieniołom
 - ⊕ Zw. (g.) Dół żwiru (glinianka)
 - ⊕ Jaskinia, grot
 - ⊕ Nd. Kuchnia
 - ⊕ L. Złota
 - ⊕ Kr. (Rest) Karczma (restauracja)
 - ⊕ Sch. Schronisko górskie
 - ⊕ Sch. Schronisko górskie
 - ⊕ Ośrodek pasterski
 - ⊕ Lotnisko
 - ⊕ Mast antenowy
 - ⊕ El. Elektryczność
 - ⊕ Lin. wys. napięcia i transformator
 - ⊕ Poczta
 - ⊕ Telegraf
 - ⊕ Telefon
 - ⊕ Dł. Długość
 - ⊕ Mur, parkan i t.p.
 - ⊕ 181.8 Punkt trygonometryczny
 - ⊕ 173 Punkt topogr. (kota)
 - ⊕ W. Siedzioba województwa
 - ⊕ St. Starość
 - ⊕ Ochr. Przedmioty podleg. ochronie

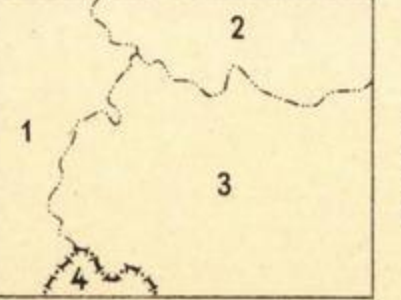
- Legenda:**
- Las iglasty i św. św.
 - Las liściasty
 - Las mieszany
 - Zarośla iglaste i liściaste
 - Miejszyska i pastwiska
 - Bagna, błota i torfowiska
 - Grunty podmokłe i torfowiska
 - Łąki
 - Piaszki
 - Plantacje chmielu i winnicy

- Symbole i skróty:**
- Bl. Młok kolejowy
 - Br. Browar
 - Cg. Cegielnia
 - Ckr. Cukrownia
 - D. Dwór
 - Fb. Fabryka
 - Fut. Futur
 - Fw. Folwark
 - Gm. Gmina (siedzioba wra)
 - Gorz. Gorzelnia
 - Ht. Huta
 - Kl. Kłost
 - Koz. Kozary
 - Lad. Ładownia
 - Mij. Mijanka
 - M. m. Młyn motor.
 - M. p. Młyn parowy
 - Ol. Olejarnia
 - P. Przystanek
 - Pap. Papiernia
 - P. cel. Portunek cel.
 - P. l. ow. Plac ćwiczeń
 - Rdj. Radjoostacja
 - St. Stacja kol.
 - Str. Strzeżnica
 - St. Stodoła
 - Szk. Szkoła
 - T. (m. p.) Torak (mota-rony parowy)
 - U. cel. Urząd celny
 - Wap. Wapienik
 - W. p. Wielki piec
 - Wdc. Wodociąg
 - Z. Zamek

Polożenie arkusza na mapie 1:300 000

Świr	Międzyrzec	Doksyce	Turki
Zodziszi	Kurzeniec	Dobynów	Białohl
Smorgonie	Wilejka	Olkowice	Ziembin
Włodzisław	Radoszów	Ostrosz	Łohajsk

- Podział administracyjny:**
- 1 Pow. Osmiana
 - 2 Pow. Wilejka
 - 3 Pow. Mołodzieczno
 - 4 Pow. Włodzisław

Skala 1:100 000

1 cm na mapie = 1 km w terenie

Województwo Warszawskie
Warszawa 1935

Wszelkie prawa zastrzeżone

Opracowano na podstawie:

1. Mapy 1:25 000 sprawdzanej w r. 1933

Warstwie opracowano na podstawie:

Mapy 1:25 000

17.00m

12.71

8.50

4.73

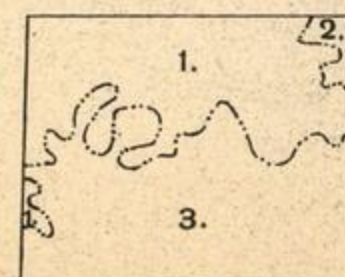
0.00

Objaśnienie odczytania warstwic			
Wartość warstwic z dokładnością do miejscowości zawierająca do 10 m	Wartość warstwic z dokładnością do 10 m	Oznaczenie warstwic na mapie	Różnica wysokości miejscowości zawierająca do 10 m
307,23	307		4
302,97	303		4
299,70	299		5
294,43	294		4
290,16	290		4
285,90	286		4
281,63	282		4
277,36	277		5
273,10	273		4
268,83	269		4
264,56	265		4
260,29	260		4
256,03	256		4
251,76	252		5
247,49	248		4
243,23	243		4
238,96	239		4
234,69	235		5
230,42	230		4
226,16	226		4
221,89	222		4
217,62	218		4
213,36	213		4
209,09	209		4
204,82	205		4
200,55	201		5
196,29	196		4
192,02	192		4
187,75	188		4
183,49	183		5
179,22	179		4
174,96	175		4
170,69	171		5
166,42	166		4
162,15	162		4
157,88	158		4
153,61	154		5
149,35	149		4
145,08	145		4
140,81	141		4
136,54	137		4
132,27	132		5
128,00	128		4
123,73	124		4

Pas 30. Słup 41.
Miedniki

Podział administracyjny:

1. Pow. Wilno-Troki
2. Pow. Wilejka
3. Pow. Osmiana

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Wojew.
Wileńskie

Osmiana
Pas 31. Słup 42.

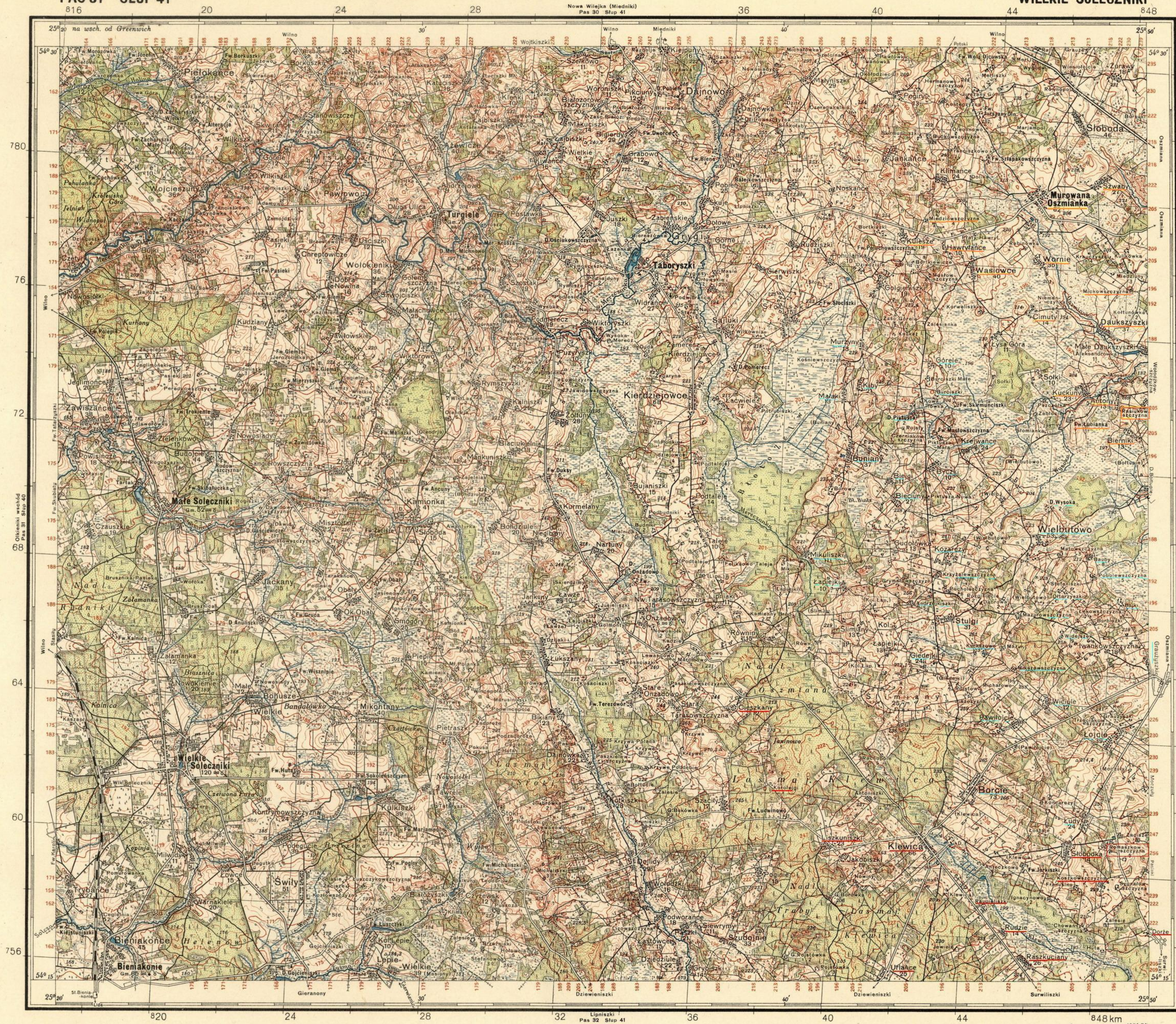
1:100000

Wojskowy Instytut Geograficzny
Warszawa 1929 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Sprawdzono w terenie w r. 1923.
Opracowano w r. 1925.
Uzupełniono w r. 1929.

Pas 30. Słup 43.
Zoznisk

Oszmiana

Grauzyski

Narwilski

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW I SKRÓTÓW

Kolej wielotorowa	Druga wiejska
Kolej jednotorowa	Druga gospodarcza
Kolej wyskokowa	Ścieżka dla jeźdźców
Kolejka gosp. lub tramwaj	Ścieżka dla pieszych
Kolejka linowa	Druga szynowa
Szośa I kl.	Granica państwa
Szośa II kl.	województwa
Trakt lub droga wzmoc.	powiatu

☉ (☉) Kościół z dwiema wieżami (daleka widoczny)	Ndl. Nadleśnictwo
☉ (☉) Kościół z jedną wieżą (daleka widoczny)	L. Leśnictwo
☉ Świątynia niechrześcijańska	Kr. (Rest.) Karczma (restauracja)
✠ Kaplica	Schr. Schronisko zagospodar.
✠ Krzyż lub figura religijna	Schr. niesagospodar.
☙ Orientar chrześcijański	✠ Ształa pasterska
☙ Orientar niechrześcijański	✠ Lotnisko
✠ Grób odosobniony	✠ Mast antenowy
✠ Pomnik	✠ El. Elektrorownia
✠ Pogorowisko	✠ Linia wys. napięcia i transformator
✠ W. (w. obs.) Wieża (winda, obserwacyjna)	✠ Poczt.
✠ Komin fabryczny	✠ Telegraf
✠ Młyn wodny	✠ Telefon
✠ Wiatrak (daleka widoczny)	✠ Drzewa sadzone widoz.
✠ Turbina wietrzna	✠ Grobla
✠ Studnia zwykła i studnia	✠ Waly ochronne
✠ Sztyb górniczy	✠ Strome brzeg
✠ Kopalnia czynna i niecz.	✠ Wat. ziemny jako ogród
✠ Sz. nft. Sztyb naftowy	✠ Mur, parkan i t.p.
✠ Gaz (nit) Zbiornik gazu (nafty)	✠ 181.8 Punkt trigonometr.
✠ Sm. Smolarnia, terpentyn.	✠ 173 Punkt topogr. (kota)
✠ Km. Kamieniołom	✠ W. Siedziba województwa
✠ Zł. (G) Dół żwirny (glinianka)	✠ St. starostwa
✠ Jaskinia, grot	✠ Ochr. Przedmioty podleg. ochronie

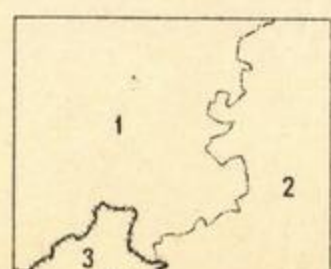
Las iglasty i dukty	Bagna, błota i trzęsawiska
Las liściasty	Grunty podmokłe i torfowiska
Las mieszany	Ląki
Zarośla iglaste i liściaste	Piaszki
Mezysyki i pastwiska	Plantacje chmielu i winnice

Bl. Blok kolejowy	Kl. Kłoster	Rd. Radościzna
Br. Browar	Kosz. Koszary	St. Stacja kol.
Cg. Cegielnia	Lad. Ładownia	Str. Strzeżnica
Chr. Okrównia	Mij. Mykanka	Std. Stodoła
D. Dwór	M.m. Młyn motor.	Szk. Szkoła
Fb. Fabryka	M.p. Młyn parowy	T (m.p.) Tartak (młyn parowy)
Fut. Futor	Ol. Olejarnia	U cel. Urząd celny
Fw. Folwark	P. Przystanek	Wsp. Wapienik
Gm. Gmina (siedziba urz.)	Pap. Papiernia	W.p. Wielki piec
Gorz. Gorzelnia	P.cel. Portunek cel.	Wd. Wodociąg
Ht. Huta	Pl.ow. Plac ćwiczeń	Z. Zamek

Potożenie arkusza na mapie 1:300 000

Kielce	Wielka	Wielka	Wielka
Rudnik	Wielka	Wielka	Wielka
Wielka	Wielka	Wielka	Wielka
Wielka	Wielka	Wielka	Wielka

Podział administracyjny:

1 Pom. Wilno-Troki } wojew. wileńskie

2 " Oszmiana } " " "

3 " Lidz. wojew. nowogródzkie

Skala 1:100 000

1 cm na mapie — 1 km w terenie

Wojskowy Instytut Geograficzny

Warszawa 1935

Wszelkie prawa zastrzeżone

Opracowano na podstawie:

1 Mapy 1:25 000 sprawdzanej w r. 1931

Warstwie opracowano na podstawie:

Mapy 1:25 000	17.000
	17.75
	8.50
	4.25
	2.13
	0.00

Położenie arkusza na mapie 1:300 000

Kozłowski	Wielka	Niemiecki	Michałski
Rudziński	Wielka	Miedni	Wornani
Obłociński	Wielka	Wielka	Oszmiana
Marciniak	Ejczyński	Lipniski	Wielki

- Kolej dwutorowa
- Kolej jednotorowa
- Kolejka gospodarcza
- Szosa I-ej klasy
- Szosa II-ej klasy

Skala 1:100 000
1 cm na mapie = 1 km w terenie.
Wojskowy Instytut Geograficzny
Warszawa 1926
Wszelkie prawa zastrzeżone

- Trakt
- Droga wiejska
- Droga gospodarcza
- Ścieżka
- Leśna linja gospodarcza (dukt)
- Droga zimowa

- Granica państwa
- Granica województwa
- Granica powiatu

848 km
Sprawdzono w terenie w r. 1923,
Opracowano w r. 1926
Wartość
z mapy 1:84 000
8 sąsiadów
2 sąsiadów
1 sąsiad
0
1 sąsiad = 2,13 m.
Oznaczenia liczbom warstwie i kot podano na różnych metrach.